

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MODERN REVİZYONİZMİN ÇÖKÜŞÜ

SOVYETLER BİRLİĞİ VE DOĞU AVRUPA ÜZERİNE



Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

E K S E N Y A Y I N C I L I K

Modern Revizyonizmin Çöküşü

**SOVYETLER BİRLİĞİ VE
DOĞU AVRUPA ÜZERİNE**

EKSEN YAYINCILIK
Babıali Caddesi Sıhhiye Apt. 19/11 Cağaloğlu
Tel: 5125146
Baskı: Ayhan Matbacılık
Haziran 1990 İstanbul
1. Baskı

Sonuca bağlayalım.

II. Enternasyonalin batkısı, en belirgin bir biçimde, Avrupa resmi sosyal-demokrat partiler çoğunluğunun, Stuttgart ve Basel görkemli inanç ve kararlarına yüz kızartıcı ihanetinde kendini gösterdi. Ama oportünizmin tam zaferinin, sosyal-demokrat partilerin ulusal-liberal işçi partileri durumuna dönüşmesinin bir belirtisi olan bu batkı, XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başında, bütün II. Enternasyonal tarihsel döneminin bir sonucundan başka bir şey değildir. Batı Avrupa'da burjuva ve ulusal devrimlerin tamamlanmasından sosyalist devrimlerin başlangıcına değin uzanan bu geçici dönemin nesnel koşulları, oportünizmi doğurmuş ve beslemiştir. Bazı Avrupa ülkelerinde, bu dönem boyunca, işçi ve sosyalist devrimde bir bölünme, genel olarak, oportünist çizginin yadsınıp yadsınmamasına göre oluşan bir bölünme gözlemliyoruz (İngiltere, İtalya, Hollanda, Bulgaristan, Rusya); öbür ülkelerde, aynı sorun çevresindeki akımların uzun ve direngen bir savaşımlı görülüyor (Almanya, Fransa, Belçika, İsveç, İsviçre). Büyük savaşın yarattığı bunalım örtüyü kaldırdı, uzlaşmaları silip süpürdü, uzun zamandan beri irin toplayan çibani patlattı, ve oportünizmi kendi burjuvazi bağlaştığı gerçek rolü içinde gösterdi. Şimdi oportünizmin, örgütlenme alanında, işçi partilerinden büsbütün koparılıp atılması zorunlu. (..) Kendini açıkça gösteren, ve bundan ötürü işçi yığınını hemen tiksindiren oportünizm, marksist sözcüklerle oportünist pratiği doğrulayan, bir dizi safsatayla devrimci eylemlerin yersizliğini vb. tanıtlamak isteyen bu "en iyi orta" teorisinden daha az korkunç ve daha az zararlıdır. ..

Rusya'da devrimci sosyal-demokrat proleter öğelerin küçük-burjuva oportünist öğelerden tam ayrılması, tüm işçi hareketi tarihi tarafından hazırlanmıştır. Rusya'da proleter partinin, oportünizmin çeşitli türlerine karşı uzun bir savaşım içinde nasıl oluştuğunu anlamak olanağından kendini yoksun bırakarak, bu tarihi gözardı etmek ve "fraksiyonculuk"a karşı verip veristirmek, işçi hareketine yapılabilecek hizmetlerin en kötüsünü yapmaktır. ..

Lenin

Proleter Devrim ve Dönem Kautsky s. 181-183

Bilim ve Sosyalizm Yayınları

SUNU

Burjuva sistemin coşkulu bir zevkle yürüttüğü büyük kampanya,-büyük tarih çarpıtıcılığıyla atbaşı sürüyor; "Marksizmin bittiği" ilan ediliyor.

Buna kendileri de inanmayacak kadar gerçekçidirler.

Yeni bir propaganda değildir bu.

Marksizm, gelişim tarihinde burjuva ağızlardan onlarca kez "yenilgiye uğratılmış ve bitirilmiş"tir. Fakat -ne hikmetse- sürekli güçlenerek varlığını sürdürmüş, burjuva sistemin karşısında her dönemde "maddi bir güç" olmuştur.

Bunun temeli nedir?

"İktisadi ayrılıklar demokratik kapitalizmin özgürlüğü altında hafiflememiş, tersine ağırlaşmış ve yeğînleşmiştir".

Sistemin yasaları gereği "yeğînleşmek" durumundadır.

Artı-değer yasasının işlediği, -üretimin ve yaşamın bu düzeyde kollektifleştiği şartlarda- üretim araçlarının özel mülkiyetinin korunduğu, emekçi sınıflar yok edilemediği sürece de Marksizm, sadece ideoloji olarak değil," işçi sınıfının elinde maddi bir güç" olarak burjuva sistemi tehdit etmeye devam edecektir.

Çağı anlamak, kapitalist sistemin mevsimlik görüntülerinin değişkenliğini ve geçiciliğini anlamaktan geçiyor.

Kitlelere her türlü yolla aşılarmaya çalışılanın tersine, emperyalist sistem herşeyiyle sosyalizmi hazırlıyor. Burjuvazinin yaptığı, bu gerçeğe direnmedir yalnızca.

Dünya burjuvazisine, proletaryanın yenilgisini hazırlayarak bugünkü tarihsel fırsatı kazandıran revizyonistlere gelince, bu direnmenin halkaları, araçlarıdır.

Modern revizyonizm, sosyalist düzene "kapitalist öğeler" kazandırmakla başlayarak onu kapitalizme dönüştüren bir geçiş döneminin -bir ara dönemin- ideolojisi ve pratiğidir.

Marksizmin ortaya çıkışından bu yana bilinen revizyonist görüşlerden temelde farklı hiçbirşey önermeyen, onların bir üst (versiyonu) biçimidir. Kökü, dünya sosyal demokrat hareketine temel olan bu ideolojidedir. Gelinek noktada sosyal demokrasiye

dönüşmesinin sebeplerinden biri de budur.

Lenin'in II. Enternasyonalciler ve Kautsky için söyledikleri çok öğreticidir.

"Savaş, onyıllar boyunca işlenmiş olan oportünizmin görünüşünü değiştirdi; onu yüksek bir dereceye çıkardı, nüanslarının sayı ve çeşidini artırdı,..." (Lenin)

Savaş'ın, oportünizmin görünüşünü değiştirerek onu yüksek bir dereceye çıkardığı gibi, 1917 Ekim Devrimi, proletarya iktidarı ve sosyalist inşa da oportünizmin görünüşünü değiştirerek onu, gelişiminde bir üst tarihsel evreye çıkardı. Modern revizyonizm oluştu.

Bu olgu konumu itibarıyla tüm dünya sosyalist sistemini ve devrimci hareketini zehirledikten sonra kaçınılmaz sonucuna vararak, batı kapitalizminden "ayrı varlık nedenini" yitirip onunla bütünleşerek, iflas etti.

Gerek varlığı, gerekse iflasıyla birçok kişi ve siyasal akımın düşünce ve çizgilerini bulandırarak onları liberal-reformist bir tavra ya da sosyalizme inançsızlığa itti.

Marksist tavır, bu olgunun, -aynen II. Enternasyonal deneyinde olduğu gibi, sosyalizm dönemlerinin- emperyalist sistemle ikinci büyük uzlaşma ve bütünleşme çabası olduğunu, bu ideolojinin marksizm-Leninizmle en ufak bir ortak yanının olmadığını açıkça tesbit ederek, tavır almayı gerektiriyordu.

*"Oportünizmden kararlı bir biçimde kopmadan ... sosyalizmin amaçları gerçekleştirilemez"*dı. *"Ve işçilerin gerçek enternasyonalist birliği kurulamaz"*dı.

Fakat devrimci hareketin önemli bir kesiminde restorasyon, en açık hale gelmeye başladığı dönemlerde bile boş bir umut ve kararsızlık yarattı.

*

Böyle bir ortamda, modern revizyonizmin gerçek niteliğini, sınıf konumunu vurgulayarak onu ideolojik olarak mahkum etmek; "Olayların gerçek niteliği ve anlamını karartan burjuva propaganda göğüslenerek, varlık nedenini yitiren ve ideolojik-pratik olarak -düşünülebilecek en bayağı bir biçimde- emperyalist sistemle bütünleşerek çökenin modern revizyonizm olduğunu söyleyerek belgelemek özel bir önem taşıyordu, hala da taşıyor.

Bu nedenle konuyla ilgili yazıları derleyerek okuyucuya kazandırmayı istedik.

Kitabımızın adını yaşadığımız dönemin yok sayılan, gizlenmeye çalışılan temel yönünü vurgulaması açısından "Modern Revizyonizmin Çöküşü" koyuyoruz.

Bu isim yıllarca dünya işçi sınıfı hareketinde egemen olmuş karşı devrimci bir ideoloji ve pratiğin son bularak tüm gözler

önünde açığa çıkmasıyla, işçi sınıfı hareketine yarattığı ve yaratacağı tarihsel olanakları da ifade etmesi açısından uygun.

Kitabı esas olarak üç bölümde toplamayı uygun bulduk. Birinci bölümde ağırlıklı olarak, modern revizyonist tezlerin önemini ve ne ifade ettiğini, gelişmesinin koşulları ve nasıl bir gelişme seyri izlediğini değerlendirerek, teorik saptamalarda bulunan yazılar; ikinci bölümde özellikle Doğu Avrupa'daki hızlı iktisadi ve siyasal çözülme süreçlerini ele alan güncel değerlendirmeler; üçüncü bölümde ise, modern revizyonizmi kendi özgün şartlarımızla ilişkilendiren makale ve tartışma yazıları yer alıyor. Yazıların tarihlerine göre sıralamayı da gözardı edemediğimizden bu bölümlemenin istisnaları da var. Ekler bölümünde ise yararlı olacağını düşündüğümüz yabancı kaynaklı kısa bir yazı ve röportaj yer alıyor.

*

Sonuç olarak, süreç bitmemiştir. Modern revizyonizmin 'son'u dünya proletaryası için yeni bir başlangıçtır; şu andaki yaygın kanıların aksine yeni kapitalist toprakların işçi sınıfı hareketine büyük olanaklar yaratmaktadır. Bu ülkelerin halkları kapitalist sömürü sistemini kendi deneyleriyle tanıyacak, artık fatura sosyalizme kesilemeyecektir. Unutulmamalıdır ki yılların sosyalist uygulamaları bu ülkelerde düzeyli bir halk yaratmıştır. Dünya işçi sınıfı hareketinin önünden büyük bir engel çok açık bir biçimde kalkmıştır. Sınıfın niteliği ve sosyalist birikimi, kendisini herşeyiyle sermayeye satmış bu akımı devrimci görmeye engeldir. Ve nihayet, tek tek ülkelerdeki, Marksizme gerçekten bağlı unsurlar ve siyasal hareketler çağımızın bu en sinsi düşmanına karşı açık ve kararlı bir tavır alacaklar, ideolojik siyasal hatlar tutarlılaşarak, belirsizliklerinden kurtulacaktır. Bu da proleter devrimcilerin birliği ve güçlü sınıf partileri anlamına gelir.

*

"Doğru olarak nasıl davranmalı, bunu deney gösterecek, yeter ki bu yola girme isteği olsun, yeter ki bunun zorunluluğunun bilinci olsun." diyor Lenin.

Biz bu günkü devrimci harekette bu isteği görüyoruz.
Yeni bir kitapta buluşmak dileğiyle.

EKSEN

"BUZ KIRILMIŞ, YOL AÇILMIŞTIR!"

Sosyalist Ekim Devrimi, proletarya için tarihsel bir zaferdi; yeni bir tarihsel dönemin, proletarya devrimi, proletarya diktatörlüğü döneminin, dünya ölçüsünde kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminin başlangıcı, ilk adımı oldu.

Sovyetler Birliği ve dünya komünist ve işçi hareketi bünyesindeki revizyonist gelişme ve bir bütün olarak bunun sonuçları, proletarya için tarihsel bir yenilgi oldu; tarihsel bir gerilemeye, kapitalizmin restorasyonuna ve dünya proletarya devriminin zaafa uğramasına yol açtı.

Ekim Devriminden 70 yıl sonra bugün, komünistler, hem büyük tarihsel zaferden, Ekim Devriminden ve sosyalizmin inşası deneyiminden, hem de büyük tarihsel yenilgiden, modern revizyonizmin ortaya çıkışı ve sosyalizmden kapitalizme restorasyonun gerçekleşmesi deneyiminden öğrenmek göreviyle karşı karşıya bulunmaktadır. Tarihsel zaferin deney ve derslerini, tarihsel yenilginin deney ve

dersleriyle birleştirerek eğitimini gerçekleştirdiği ölçüde, dünya proletaryası, yeni toplumsal devrim dalgalarını zafere ulaştırabilir ve bu zaferin kazanımlarını kalıcı kılabilir.

Sosyalist Ekim Devrimiyle başlayan dönemin tarihsel tecrübeleri, proletarya devrimi ve sosyalizm davasının geleceği açısından hayati önemdedir.

Sosyalist Ekim Devrimi, proletaryanın burjuvaziye karşı dünya ölçüsünde sonuçlar yaratan ve yeni bir ağ başlatan muzaffer bir başkaldırısıydı, ama başkaldırıların ilki değildi.

Ekim Devriminden yaklaşık 70 yıl önce, 1848 Haziran'ında, Paris işçileri burjuva iktidarı devirme ilk tarihsel girişiminde bulunmuş, fakat girişimleri kanla ezilmişti. Paris işçileri ikinci kez 1871 Mart'ında ayaklandılar; bu kez iktidarı ele geçirdiler; ancak onu yalnızca bir kaç ay elde tutabildiler.

Nesnel tarihsel koşulların henüz yeterince olgunlaşmamış olması olgusu, emekçi köylülüğün desteğini kazanamama ve bilimsel devrimci bir teorinin, bu teoriyi temel alan devrimci bir partinin yol göstericiliğinden yoksunluk, Paris işçilerinin bu iki kahraman başkaldırısının kaderini belirledi.

Rus proletaryası, nesnel koşulların proletarya devrimi için dünya ölçüsünde olgunlaştığı bir tarihsel dönemde, emperyalist zincirin en zayıf halkalarından birini oluşturan Rusya'da, emekçi köylülüğün desteğini kazanarak, başında Lenin'in bulunduğu Bolşevik Partisi önderliğinde ayaklandı, burjuva iktidarı devirdi, kendi sosyalist iktidarını kurdu.

Ekim Devrimi insanlık tarihinde yeni bir sayfaydı. Paris işçilerinin kısa ömürlü Komün deneyi dışında tutulursa, kendinden önceki tüm devrimlerden temelden farklıydı. O güne kadar insanlığı ilerleten her devrim, bir sömürü biçimi yerine bir başka sömürü biçimini, bir mülkiyet biçimi yerine bir başka mülkiyet biçimini koymayı amaç edinmiş, sömürücüler değişmiş fakat sömürü devam etmiş, mülk sa-

hibi sınıflar değişmiş, özel mülkiyet sũrmüştü. Oysa Sosyalist Ekim Devrimi, sũmũrũyũ ve mũlkiyeti kaldırmayı hedefleyen bir devrimdi; bunu ilke ve amaç edinen bir devrimler dũnemini, proletarya devrimleri dũnemini başlatmıştı.

"İşte bu yũzden Ekim Devriminin zaferi insanlık tarihinde kũklũ bir dũnemeci, dũnya kapitalizminin tarihsel kaderinde kũklũ bir dũnemeci, dũnya proletaryasının kurtuluş hareketinde kũklũ bir dũnemeci, bũtũn dũnyanın sũmũrũlen yığınlarının mũcadele yũntemlerinde ve œrgũtlenme biğimlerinde, yaşama tarzı ve geleneklerinde, kũltũr ve ideolojisinde kũklũ bir dũnemeci kaydetmektedir."
(Stalin)

Ekim Devriminin bu œzellięi, Paris Komũnũ dışında tutulursa kendinden œnceki tũm devrimlerden bu temel, bu ilkesel farklılığı, revizyonist gelişmeyi ve geriye dũnũř olgusunu kavramak bakımından œzel bir œnem taşır.

"İnsanlık tarihinde kũklũ bir dũnemeę", insanlık tarihinin o gũne kadar gœrmedięi, karşılaşmadığı yepyeni gœrevler ve sorunlarla karşı karşıya kalmak demekti. Temel sorun kapitalizmden komũnizme bũyũk tarihsel geğişi geręekleřtirmekti; ve bu, Ekim Devrimiyle iktidarı ele geçirmiş proletarya için, bũtũnũyle yeni, alabildiğine gũç karmaşık bir sorundu. Proletarya diktatœrlũęũ altında devrimi sũrdũrmek, sosyalizmi inşa etmek, sũmũrũ toplumlarının binlerce yıllık geleneklerini ve alışkanlıklarını yıkarak, œreticilerin eşit ve œzgũr toplumunu yaratmak sorunu, bũtũnũyle yeni bir sorundu. Proletarya egemen burjuvaziyi devirmek ve kendi sınıf iktidarını geręekleřtirmek mũcadelesinde, geçmiş devrimlerin deneylerinden œok şey œęrenmişti. Oysa iktidarın elde tutulması ve sosyalizmin inşası tarihte œrneęi olmayan bir ilk deney olacaktı. Lenin'in," iktidarı ele geçirmek nispeten kolaydır, asıl gũçlũk onu elde tutmak ve yeni toplumu inşa etmektir", demesi bundan dolaydır.

Ekim Devrimiyle iktidarı ele geçirmiş muzaffer Rus proletaryası, yepyeni bir deneyi geręekleřtirmek şeklindeki tarihsel gũçlũęũn yanısıra, iktisadi, sosyal ve siyasi gũçlũklerle

de karşı karşıyaydı. Rusya geri bir ülke, bir küçük-burjuvalar ülkesiydi. 3 yıllık emperyalist savaşın yıkımına, 4 yıllık iç savaşın yıkımı eklenmişti. Dıştan tam bir emperyalist kuşatma altındaydı. Ekim Devriminin 5.yıldönümünde, 1922 Kasımında, Komintern'in 4.Kongresinde yaptığı konuşmada, Lenin, ağır sanayiden yoksun olduklarını ve bunu kurmayı başaramadıkları takdirde yıkılıp gideceklerini belirtiyordu. Bu gerçeğin kendisi, iktidarı ele geçirmiş proletaryanın nasıl bir güç görevle karşı karşıya olduğunu bütün açıklığıyla gösteriyordu.

Böylesine geri, yıkık, ağır sanayi temelinden yoksun, üstelik emperyalist kuşatma altındaki bir ülkede, proletarya yüksek bir moralle işe koyuldu. Lenin'in başlattığı sosyalist kuruluş Stalin önderliğinde sürdürüldü. Dış yardımdan yoksun, yalnızca iç ekonomik kaynaklara dayanılarak, işçilerin ve emekçilerin enerjisi, çalışma şevki ve devrimci yaratıcılığı harekete geçirilerek, geri Rusya ileri bir sosyalist sanayi ülkesi haline getirildi. Sosyalizmin inşasında büyük başarılar kazanıldı. Sovyet toplumu, Sovyet insanı, sosyalist ekonomi II.Dünya Savaşının büyük sınavından başarıyla çıktı. Ağır bir iktisadi yıkıma ve milyonlarca insanın kaybına yolaçan savaşın yaraları hızla sarıldı.

Fakat tarih, eski rejim artıklarının, Leninizm düşmanlarının, emperyalist kuşatmanın, saldırgan faşist orduların **cepheden** yıkamadığı sosyalist Sovyet toplumunun, tarihsel zorunlulukların olduğu kadar, kendi iç siyasal yaşamı ve işleyişindeki kusurların da beslediği bir bürokratlar kastına yenik düşüp bozulmasına ve yıkılışına tanık oldu. Partide, devlette ve iktisadi yönetimde oluşup gelişen, sosyalist kuruluşun ilk yıllarından itibaren verilen tüm mücadelelere, alınan tüm tedbirlere rağmen her seferinde yeniden uç veren, proletarya yığınlarını siyasal hayata ve yönetim işlerine doğrudan ve aktif katılımı, aktif ve sürekli denetimi alanlarındaki yetersizlikler ve zaafılar koşullarında giderek kastaşan bürokrasi, Stalin'in ölümüyle elverişli hale gelen koşullarda iktidara egemen oldu. Kendi yönetim

ayrıcılıklarını sınıf ayrıcılıklarına dönüştürmek amacıyla sosyalist kuruluş sürecini tersine çevirdi, kapitalizmin restorasyonu sürecini başlattı. Sosyalist Sovyet ekonomisi yeni bürokratik burjuvazinin sınıf çıkarlarının ifadesi bir bürokratik tekelci kapitalizme dönüştü.

Lenin, Ekim Devrimi sonrasındaki kısa yaşamı boyunca, bir geriye dönüş, bir kapitalist restorasyon ihtimaline ve tehlikesine hep işaret etti: *"Kapitalizmden komünizme geçiş -diyordu Lenin- bir tarihsel dönemin tümünü kapsar. Bu dönem tamamlanana kadar, sömürücülerin eskiyi yeniden kurma umudunu beslemeleri kaçınılmazdır. Bu umut eski düzeni yeniden kurmak isteyen çabalara da dönüşür."*

Proletarya diktatörlüğü altında sosyalist kuruluş, kapitalizmden sosyalizme tarihsel geçiş yepyeni bir tarihsel uygulama olduğu için, Lenin, bu ihtimalin, kapitalist restorasyon ihtimalinin somut gerçekleşme biçimi konusunda fazla bir şey söyleyemezdi. Bu ihtimalin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini, gerçekleşirse eğer hangi somut biçimler alacağını, ancak tarihsel tecrübenin kendisi gösterebilirdi.

Tecrübe, kapitalizmden komünizme tarihsel geçiş döneminde, bu geçişi sağlamada proletaryanın temel mücadele araçları olan parti ve iktidar kurumlarındaki bürokratik bozulmanın geriye dönüş etkeni olabileceğini -ve olduğunu- somut olarak gösterdi.

Gerek Lenin gerek Stalin, partide, devlet yönetiminde, iktisadi kuruluşlarda ve diğer toplumsal kurumlarda bürokratlaşma, bürokratik bozulma olgusu ve bunun ifade ettiği büyük tehlike üzerinde hep durmuşlardı. Lenin çözümü, Paris Komünü ilkelerinin uygulanışında; yani, milyonlarca emekçinin siyasal yaşama ve yönetim işlerine doğrudan ve etkin aktif katılımında, yöneticiler üzerinde doğrudan ve etkin denetiminde, yönetimden geri alma hakkında ve yönetim işinin bir imtiyaz olması durumuna son verilmesinde görüyordu. Yaşadığı sürece bürokrasiye karşı amansız bir mücadele sürdürdü. Lenin'in ardından

Stalin, bu mücadeleyi devam ettirdi. Fakat ölümünden sonraki gelişmeler, bu mücadelenin sonuçsuz kaldığını gösterdi. Bunun tarihsel ve toplumsal nedenlerinin marksist bilimsel açıdan incelenmesi, burjuva-bürokrat bozulmanın ve revizyonist gelişmenin anlaşılmasını sağlayacak ve proletaryanın gelecekteki zaferlerinin kalıcılığını garantileyecektir.

Ekim Devrimine Marksizm bayrağı altında, emperyalizm ve proletarya devrimleri çağının Marksizmi olan Leninizm bayrağı altında gelinmişti. Dolayısıyla, Sosyalist Ekim Devrimi yalnızca, proletaryanın burjuvazi üzerindeki zaferinin değil, Leninizmin II.Enternasyonal oportünizmi üzerindeki zaferinin de ifadesi olmuştu. Marksizmin özü ve esası demek olan proletarya devrimi, proletarya diktatörlüğü, leninist tipte proletarya partisi ve proletarya enternasyonalizmi teorisi ve taktiği, kendini Ekim Devrimi pratiği içinde sinayıp doğrulamıştı.

İktidara egemen olan Kruşçev önderliğindeki bürokratik kast, işe Ekim Devriminin teorik ilkelerine, Marksizm-Leninizme saldırarak başladı. Proletarya devriminin önüne barikat kuranlar, her zaman Marksizmin proletarya devrimi ve proletarya diktatörlüğü teorisine saldırmışlardır. Gerçekleşmiş bir devrimin sonuçlarını, proletarya diktatörlüğünü ve sosyalizmi tasfiye etmek isteyenlerin de işe bu devrimin temel teorik ilkelerine, proletarya devrimi ve proletarya diktatörlüğü teorisine saldırarak başlamaları gerekiyordu; öyle başladılar. Modern revizyonizm bu ihtiyacın ürünü olarak oluşup sistemleşti. Ekim Devriminin kazanımlarını tasfiyenin, kapitalist restorasyonun aracı oldu.

Ekim Devrimi çağ açan bir devrim olmuştu. Çağ açan devrimlerin etkileri kendi sınırlarının ötesine taşar, dünya ölçüsünde yankı bulur. Ekim Devrimi dünyayı sarsmış, proletarya ve halkların kurtuluş mücadelelerine büyük ivme kazandırmıştı. Çağ açan başarılı bir devrimin pratiği içinde kendini doğrulayan Marksizm-Leninizm, ileri ve geri ülkeler proletaryası elinde bir kurtuluş bayrağına dönüşmüştü.

Sosyalist Sovyetler Birliği'nin varlığı ve sosyalist inşayı başarıyla sürdürmesi, dünya proletaryası ve halkları için güç ve esin kaynağı olmuştı.

Fakat bu aynı ülkede revizyonizmin egemenliği, proletarya diktatörlüğünün tasfiyesi, kapitalizmin restorasyonu, dünya ölçüsünde tersten bir etkiye yol açtı. Sovyetler Birliği'ni, Arnavutluk dışındaki diğer halk demokrasisi ülkeleri izledi. Dünya komünist ve işçi hareketi yıkıma uğradı; komünist devrim partileri, burjuva revizyonist reform partilerine dönüştü. Dünya devrimi süreci büyük bir zaafa uğradı. Dünya komünist ve işçi hareketinin revizyonist yozlaşmaya uğraması, bölünüp parçalanması dünya gericiliğine bir ölçüde nefes aldırttı. Sosyalist ekonomilerin tasfiyesi ve Batı kapitalizminin pazarı haline getirilmesi uluslararası mali sermayeye yeni olanaklar yarattı.

Sovyetler Birliği ve diğer bir dizi ülkedeki geriye dönüş olgusunun, bu toplumların bünyesinde yarattığı ciddi ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve ahlaki sorunlar ve bunalımlar, burjuvaziye bir dönem demagojik fakat etkili bir silah verdi. Burjuva ideologlar devrimin ve sosyalizmin çare ve çözüm olmadığını, revizyonist yozlaşmanın ve kapitalist restorasyonun sonuçlarından giderek sözde ispatlamaya girişip proletaryanın bilincini karartmaya çalıştılar. Fakat zaman, olayların akışı, bu demagojiyi boşa çıkarmayı ve işçi sınıfını tarihi gerçekler konusunda eğitmeyi kolaylaştırmaktadır. Sovyetler Birliği ve diğer revizyonist ülkelerdeki sosyo-ekonomik sistem kendi burjuva karakterini her yeni gelişme ile birlikte daha açık ortaya koymaktadır. Gorbaçov'un yeni reformları, artık ekonominin kapitalist karakteri için çekilmez hale gelmiş ve bugüne kadar yalnızca görüntüyü oluşturmuş sosyalist dönemden kalma biçimlerin bir yana itilmesini ifade etmektedir. Kapitalist kar ilkesini üretimin biricik ve temel amacı yapmak ve rekabete dayalı piyasa ekonomisi kurmak bu reformların esasını oluşturmaktadır.

Sovyetler Birliği ve diğer revizyonist ülkelerde kapitalist

biçim ve yöntemler kendini iktisadi evrimin zorunlulukları ile dışa vurdukça, burjuvazinin Marksizm-Leninizm ve sosyalizme karşı demagojik saldırılarını boşa çıkarmak daha bir kolaylaşacaktır.

Ekim Devriminden 70 yıl sonra bugün bir bütün olarak dünya tarihinin gelişimi, Marksizm-Leninizmi doğrulamış ve sosyalizmin üstünlüğünü kanıtlamıştır. Marksizm-Leninizmin, devrim ve sosyalizm davasının terkedildiği revizyonist ülkeleri ve bir bütün olarak dünya revizyonist hareketini acınası bir yozlaşmaya, çürümeye, ağır bir toplumsal ve ideolojik bunalıma itmiştir. Bu olgunun kendisi bile yalnızca Marksizm-Leninizmin doğruluğunu ve sosyalizmin kapitalizm üzerindeki üstünlüğünü kanıtlar.

Kruşçev revizyonizmi karşı-devrimci, anti-komünist burjuva bir ideolojinin ifadesiydi. Proletaryaya ve sosyalizmin inşasına değil, yeni bürokrat burjuva sınıfın oluşumuna ve kapitalizmin restorasyonuna hizmet edebilirdi ancak. Türkiye’de Kruşçevlere, Brejnevler revizyonist deyip, onların Sovyet toplumuna ve dünya işçi hareketine hükmeden modern revizyonist teori ve politikalarının işlevine ve sonuçlarına göz kapayanlar oldu yıllarca. Bunların bir bölümü, 12 Eylül gericilik yıllarının da yarattığı uygun atmosferde, önce dünya Troçkizmine birer fraksiyon hediye ettiler. Şimdilerde ise, Gorbaçov’un kapitalist reformlarından aldıkları güç, heyecan ve itilimle bizzat kendileri, Ekim Devrimiyle tarihin derinliklerine gömülmüş kautskist liberalizmi, Ekim Devriminden 70 yıl sonra bugün bir devrim ülkesi olan Türkiye’de "sosyalizm anlayışı" diye piyasaya sürüyorlar. Kruşçev revizyonizmine kararlı ve net bir tavır alamayanlar, şimdilerde Kruşçev’in ideolojik platformundan Stalin’e saldırıyorlar. Bunların bugünlerde modern revizyonizm kavramını terketmek gerekir, bu kavram korundukça Stalin ve Komintern eleştirilemez demeleri, kruşçevcilerin makalelerini gazetelerinde yayınlamaları çok şeyi anlamaya ve açıklamaya yetiyor.

Başta Arnavutluk komünistleri olmak üzere, dünyanın

gerçek komünistleri, başından itibaren Kruşçevci revizyonist ihanet yolunun karşısına dikildiler; Marksizm-Leninizmi, proletarya devrimi ve sosyalizm davasını savundular. Yetersizlikleri ne olursa olsun, 30 yıllık bir tecrübe ve birikimin ifadesidir bu. Olayların akışı bu mücadelenin haklılığını ve doğruluğunu gitgide daha çok kanıtlıyor bugün.

Kuşkusuz, revizyonist gelişme ve Ekim Devriminin kazançlarının yokedilişi, proletarya için büyük bir yenilgiydi; çok ciddi maddi ve manevi sonuçları oldu. Fakat bu yalnızca tarihsel akışın dolambaçlı bir yol izlediğinin göstergesidir. Kapitalist düzenin ve burjuva egemenliğinin yerleşip insanlık tarihinin bir dönemine (burjuva çağına) damgasını vurması, belli gerilemeleri de içeren bir dizi saldırıyla bir kaç yüzyılı almıştı. Tarihsel akış bugünden göstermiştir ki, ilk kıvılcımları Paris işçilerinin 1848 Haziran ayaklanması ile çıkan ve Ekim Devrimiyle başlangıç adımı atılan sosyalist düzenin ve proletarya egemenliğinin yerleşmesi de, belirli gerilemeleri de içeren bir dizi saldırı dalgasıyla gerçekleşecektir. Kapitalizmin yerleşmesi yaklaşık üç yüz yılı almıştı. Sosyalizmin yerleşmesinin bu kadar çok zaman alacağı sanılmamalıdır. Zira kapitalizmin kendisi feodal uyusukluğu geçmişe gömerek tarihsel akışa büyük bir ivme kazandırmıştır. Kapitalizmin bugün ulaştığı gelişme düzeyi, bilimsel ve teknolojik devrimin sonuçları, öte yandan ise emekçileri ve genel olarak tüm insanlığı yüzyüze bıraktığı sorunlar, onu geçmişe gömecek tarihsel hareketin potansiyel olanaklarını yüzyılın başıyla kıyaslanmayacak kadar çoğaltmıştır.

Lenin, Ekim Devriminin 4.yıldönümünde şunları söylemişti: *"Biz bu eserin yapımına başladık. Ne kadar zamanda, ne zaman, hangi ulusun proleterleri bu eseri sonuna vardırırılar, bunun önemi yok. Önemli olan buzun kırılmış, yolun gösterilmiş ve açılmış olmasıdır."*

Biz Ekim Devriminin 70. yıldönümünü Lenin'in bu devrimci iyimserliğiyle kutluyoruz. Buz kırılmış, yol

açılmıştır; Sosyalist Ekim Devrimi yolumuzu aydınlatıyor.

EKİM
Kasım 1987

'REEL SOSYALİZM' DE NELER OLUYOR ?

Kapitalist sistem, yeni bir ekonomik kriz ile boğuşurken, proletarya ve halklar dünyanın çeşitli alanlarındaki direnişleri ile, dünya devriminin gelişimine yeni olanaklar sunmaktadır. Bu sadece, bilinen emperyalist-kapitalist ülkelere de özgü değildir.

Bugün artık, "reel sosyalizm" olarak sunulan bürokrat tekelci burjuvazinin egemen olduğu ülkelerde de proletaryanın grev ve direniş eylemlerine şahit olunmaktadır. Her geçen gün, "reel sosyalizm" in gerçek içeriğinin anlaşılmasını, kapitalizmin bütün hastalıkları ile içiçe bulunduğu kavranmasını kolaylaştırmaktadır. Son zamanlarda, basına yansıyan bilgiler, "reel sosyalizm" in derin bir ekonomik kriz içinde olduğunu ve ciddi politik krize doğru yol alındığını göstermektedir.

Marksizm-Leninizm, proletaryanın dünya görüşüdür; dünyayı devrimci bir temelde yorumlama ve değiştirmenin

bilimidir. Ondan her uzaklaşma, ideolojik alanda burjuva ideolojisine, ekonomik toplumsal alanda ise kapitalizme açılan bir kapıdır.

Sovyet revizyonizmi, Kruşçev önderliğinde 20.Kongre-den sonra, bütün ana çizgileri ile dışa vurduğunda, küçük bir azınlık da olsalar, marksist-leninistlerin tepkisine neden oldu. Ortaya atılan tezlerin sosyalizmin kazanımlarını yok etme ile, kapitalizme dönme ile sonuçlanacağını açıkladılar. Tarihsel gelişme, somut olaylar, bilimsel teorik yaklaşımın ürünü bu öngörüğü doğruladı. Bugün, Sovyetler Birliği ve diğer Doğu Avrupa ülkeleri Marksizm-Leninizm-den uzaklaşmanın, kapitalizme teslim olmanın sonuçları ile boğuşmaktadırlar. Kapitalizmin her türlü hastalığını bu ülkelerde görmek olanaklıdır ve önümüzdeki dönem, bu ülkelerin özgün yapılarıyla da birleşerek, sert sınıf çatışmalarına şahit olacaktır.

Kapitalizmin plansız, anarşik, rekabete ve kara dayalı pazar ekonomisi, şimdi "reel sosyalizm" denilen ülkelerde, sözde ekonomik krize çözüm olarak uygulamaya konmaktadır. Yıllar önce, Macaristan'da uygulanmaya konulan kapitalist reform programı, Gorbaçov ile birlikte, SSCB ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinde meşru zemine oturtularak yaşama geçirilmeye çalışılıyor.

Bürokrat burjuvazinin, uluslararası kapitalist sistemle bütünleşme ve egemen sınıfın hareket olanağını sınırlayan merkezi yapının gevşetilmesi demek olan ekonomik ve politik reform programları, kısa sürede meyvelerini vermeye başladı. Birikmiş sorunlara burjuva-kapitalist özlü yeni önlemlerin de eklenmesiyle, proletarya grevlerle, direnişlerle, yasa-dışı sokak gösterileri ile bu uygulamalara karşı tepkisini dile getirmektedir.

"Reel sosyalizm" in en zayıf halkalarından biri olan Polonya'da, yetkililerin de açıkça itiraf ettikleri gibi, ekonomi iflasın eşiğinde bulunuyor. Bunun bir sonucu olarak, temel gıda maddelerine %110'a varan oranlarda zamlar yapılacağı; yabancı sermayenin daha fazla gelmesi için önlemler

alınacağı; ücretlerin dondurulacağı ve harcamaların 1/3'ünün sübvansiyonlara gitmesinin engelleneceği açıklandı. Polonya'nın yabancı banka ve mali kuruluşlara borcu 36 milyar dolar ve enflasyon %20 civarında bulunuyor.

Polonya'da '80'li yılların başında, büyük ayaklanma ve direnişlere yolaçan politik kriz olgusu ise, etkisini kaybetmiş değil. Askeri darbe ve dipçik zoru ile sağlanan kısmi politik istikrar her an tekrar bozulabilir.

Diğer yandan, Romanya'da yığınların hoşnutsuzluğu her geçen gün artıyor ve eylemlerde ifadesini buluyor. Temel gıda maddelerindeki darlık, bunun getirdiği kuyruklar, karaborsa, enerji krizi bu ülkede günlük olağan manzarayı oluşturuyor, yığınların hoşnutsuzluğunu körüklüyor. Ülke yöneticileri yeni bir ekonomik reform programı uygulamanın kaçınılmaz olduğunu açıklıyorlar.

16 Kasım'da Brasov kentinde, traktör ve kamyon fabrikasından 5 bin kadar işçi, yerel seçimler için oy kullanmaya getirilirken büyük olaylar çıktı. Adeta küçük bir ayaklanma yaşandı. Ağırlaşan yaşam koşullarını protesto eden göstericiler, belediye binasını basarak belgeleri ateşe verdiler, yerel parti bürosunu basarak Çavuşesku'nun resimlerini yırtarak sokaklara fırlattılar, polislerle çatıştılar. Burjuva basına yansıyan sınırlı bilgilere göre, çatışmada iki polis ve bazı siviller öldü, çok sayıda da yaralı var. Bu olaylar üzerine zor durumda kalan yöneticiler partinin ulusal kongresinin toplantısını bir hafta ertelemek zorunda kaldılar.

Bir zamanlar Batılı emperyalistlerin, Sovyet ve Çinli revizyonistlerin örnek sosyalizm olarak sundukları, övdükleri Tito'nun Yugoslavya'sı ekonomik olarak iflasın, politik olarak ise bir krizin eşiğinde bulunmaktadır. IMF talimatları ile yönetilen ve kapitalizmin bütün hastalıklarının yaşandığı bu ülkede, enflasyon %140, işsizlik %17 dolaylarında bulunuyor. Yetkililer, 24 Ocak benzeri bir ekonomik programın uygulanmaya konacağını, ücretlerin dondurulacağını açıkladılar.

Ücretlerin dondurulacağını açıklanması ise, geniş işçi yığınlarında sert tepkilere neden oldu. Basına yansıyan bilgilere göre, 1987 yılı içinde, düşük ücretleri ve ağır yaşam koşullarını protesto etmek için 150 binden fazla işçi yaklaşık 1000 grev yaptı. Son bir haftalık sürede ise, uygulamaya konmak istenen ekonomik programı protesto etmek için, 11 bin kişi greve çıktı. Yugoslav basını, son grev dalgasının, İkinci Dünya Savaşından bu yana en büyük protesto eylemleri olduğunu yazmaktadır.

Ezilen bir ulus olan Arnavutların yaşadığı Kosova bölgesi ise, her an patlamaya hazır bir barut fıçısı durumunda. Kosovalı Arnavutlar, ulusal hakları için yıllardır yığinsal eylemlerde bulunuyorlar. Son olarak, Yugoslav yönetimi, buradaki huzursuzlukları bastırmak için özel eğitilmiş polis birlikleri göndermek zorunda kaldı.

"Reel sosyalist" ülkeler içinde kapitalist pazar ekonomisini ilk önce hayata geçirme ününe sahip Macaristan'da ise, enflasyon, işsizlik, büyüme hızındaki düşme, ticaret açığı, konut sorunu günün sorunları niteliğindedir. Macaristan yetkilileri, yeni yılla birlikte, yeni vergi türlerinin, bazı mallara %18'e varan oranlarda zamların uygulanmaya konulacağını açıklamaktadırlar.

Bütün bunlar göstermektedir ki, "reel sosyalizm" in örneği olarak sunulan ülkeler, proletaryanın iktidarda olduğu sosyalist ülkeler değil, ayrıcalıklı ve egemen sınıf olan bürokrat burjuvazinin iktidarda olduğu, kapitalist sistemle sadece özde değil, somut uygulamalarda da bütünleşmiş ülkeler durumundadır. Uluslararası kapitalist sistemin içinde bulunduğu bunalım bu ülkeleri de derinden etkilemektedir. Bu ülkeler milyarlarca dolar dış borçla, uluslararası emperyalist mali kuruluşlarla ilişkileri ile vb. uluslararası kapitalist sistemin birer parçaları haline gelmektedirler.

"Kemer sıkma" politikaları, zamlar, işsizlik, enflasyon, kuyruklar, alkolizm, kar getirmeyen işletmelerin tasfiyesi vb. bütün uygulamalar ve sonuçları sadece, artık bilinen kapitalist ülkelerde rastlanılan olgular değildir. Artık bu tür

uygulamalar ve sonuçlar "reel sosyalizm" in de uygulamaları ve sonuçları haline gelmiştir. Çünkü, bu ülkeler, sosyalist üretimin amacı olan toplumun maddi ve kültürel gereksinimlerini değil, karı temel alan bir politika izlemektedir.

Bugün burjuvazi, gerek Sovyetler Birliği'ndeki gerek Doğu Avrupa ülkelerindeki, gerekse de Çin'deki gelişmelerden hareketle büyük bir sevinç duymakta ve bunları sosyalizmin, Marksizm-Leninizmin iflası olarak lanse etmektedir. Böylece sosyalizmi gözden düşürmeye, işçi ve emekçilerin sosyalizme olan inançlarını kırmaya, onları, kapitalist köleliğin kader olduğuna inandırmaya ve mücadeleden alıkoymaya çalışmaktadır.

Aralık 1987

TRAJİ-KOMİK BİR ÖYKÜ : "AFGANİSTAN DEVRİMİ "

Geçenlerde bir açıklamaya yapan Afganistan lideri Necibullah, *"Devrimimiz ne sosyalist ne de proleter devrimidir. Düşmanlarımız ne derse desin, iktidardaki Demokratik Halk Partisi de komünist bir parti değildir"*, dedi.

1979 Aralığında, Sovyetler Birliği'nin Babrak Karmal kukla iktidarının iş başına getirilmesi ile sonuçlanan Afganistan işgalinin üzerinden 8 yıl geçti.

O zaman Brejnev, neden işgal ettiklerini açıklarken amaçlarını açıkça formüle ederek, *"Başka türlü davranmak, Afganistan'ı emperyalizme av olarak bırakmak olurdu"*; diyordu. Ortada, avlanması gereken bir av vardı ve elini çabuk tutan Sovyetler yönetimi onu avlamıştı.

Yıllardır, Sovyetler Birliği yöneticileri ve onun diğer ülkelerdeki uzantıları, bu işgali, "proletarya enternasyonalizminin yaşam bulması", "Afganistan halkına Sovyetler Birliği'nin 1 Mayıs hediyesi", "Soyalizmin Afganistan'da yeni bir

aşamaya ulaşması" vb., diyerek savundular, her yıldönümünde alkışladılar. Aynı şeyler, Türkiye'deki Sovyetler Birliği yandaşı parti ve kişiler için de geçerliydi.

Sovyetler Birliği'nin sosyalist bir ülke olmadığını, halklara karşı emperyalist hegemonyacı bir politika izlediğini söyleyen marksist-leninistler ve devrimciler için ise durum açıktı.

'70'li yılların sonunda, ABD emperyalizmi, dünya çapında proletarya ve halkların savaşımı sonucu, büyük darbeler yiyerek güç kaybetmeye başlamıştı. Nikaragua devrimi, İran'da Şah iktidarının devrilmesi, Filistin halkının yükselen başkaldırısı, bunun en canlı örnekleri idi. Eşitsiz ve dengesiz gelişim, '70'lerin başından itibaren Sovyetler Birliği'nin siyasi olarak öne fırlamasına neden olmuştu. İşte bu koşullarda, Basra Körfezi'ndeki petrol alanlarına ve sıcak denizlere daha yakın olabilmek için de, tamamiyle emperyalist-hegemonyacı amaçlar uğruna Sovyet ordusu Afganistan'ı işgal etti.

Tarihsel olayların kanıtladığı gibi, emperyalistler ilhaklara ve halkların zenginliklerini talana başvururken, politikalarının ilhakçı ve talancı karakterini gizlemeye çalışırlar. Batılı emperyalistler, "barış", "demokrasi", "komünizm tehlikesinden korunmak" vb. iddialarla ilhaklarını gerçekleştirirler, darbelerle başvururlar. Sovyetler Birliği ise, "sosyalist" olduğundan, ilhakları "proleter enternasyonalizmi", "devrim", "zıvı emperyalistlere bırakmama", "sınır güvenliği" vb. adına gerçekleştirmektedir. Örtüler kaldırıldığında hepsinin de amacının ortak ve aynı olduğu ortaya çıkar: Emperyalist amaçlar uğruna nüfuz alanları, ilhak ve talan!

Bugün olan nedir? Nasıl oldu da, "kardeş Afgan partisi ADHP" komünist partisi olmaktan çıkarak "ulusal bir güç" haline geldi, "sosyalist Afganistan" sosyalist olmaktan çıktı, Afganistan'dan Sovyet birliklerinin çekilmesi, geleneksel Afgan gericilerine koalisyon çağrısı, "Afgan halkının, dünya barışının yararına" bir politika oldu?

Aslında, Necibullah, düşmanlarımız devrimimize "sosya-

list", partimize "komünist" diyor derken, dolaylı olarak yoldaşlarını da düşman yerine koyuyor. Çünkü düne kadar, bunlara göre ADHP "kardeş parti", Afganistan ise, "sosyalizmin özgün bir örneği" idi.

Bugün Sovyetler Birliği ve onun kuklası Necibullah, Sovyet birliklerinin Afganistan'dan çekilmesinin kılıfını hazırlamaktadır. Sovyetler Birliği ekonomisinin derin bir krize girmesi, ülke içinde hoşnutsuzlukların artması, dünya çapında prestij kaybetmesi, SBKP yöneticilerini yeni bir arayışa soktu. Eşitsiz gelişim, '80'li yılların başından itibaren gelişen olaylar, SSCB'nin gerilemesine, ABD'nin dünya politikasında öne geçmesine neden oldu. SSCB yöneticileri, yeni bir atılım için, uluslararası düzeyde rakiplerine taviz vererek, iç güçlüklerden kurtulmaya yöneldiler. "Açıklık" politikası, pazar ekonomisini yaşama geçirerek uluslararası kapitalist sistemle bütünleşme, silahlanma çılgınlıkları, Afganistan'dan geriye çekilmenin barışa katkı olarak sunulması, Afganistan'da geleneksel gerici güçlere koalisyon çağrısı, eski Afgan kralının ülkeye daveti vb. hepsi yeni politikanın ideolojik motifleri ya da unsurlarıdır.

Sovyet yöneticileri, Afganistan işgaline girerirken, işleri kısa sürede "düzelterek" geriye çekilmeyi düşünüyorlardı. Fakat beklenen gerçekleşmedi. Başta ABD olmak üzere, Batılı emperyalistler tarafından desteklenen Afgan muhalefet güçleri, işgalci güçlerle açık bir savaşa girdiler. Aradan 8 yıl geçmesine rağmen, Necibullah'ın açıklamasına göre, hala yerleşim bölgelerinin 2/3'ü mücahitlerin elinde bulunmaktadır. Geçen süre göstermiştir ki, Afganistan işgali, Sovyetler Birliği için astarı yüzünden pahalıya malolmuştur. Şimdiye kadar, işgal güçleri epeyce kayıp verdiler. milyarlarca ruble harcama yapmak zorunda kaldılar. Bu durum zaten bir dizi ekonomik ve politik iç zorluklarla boğuşan Sovyet bürokrasisinin işlerini daha da zorlaştırmaktadır. Sovyetler Birliği tam bir çıkmazın içindedir; onlar için kalmak ayrı bir sorun, çekilmek ayrı bir sorundur.

Şüphesiz, Sovyet revizyonistlerinden ve takipçilerinden

sorunu böyle koymaları beklenemez. Sovyet revizyonistleri ilhaka başvururken "enternasyonalist", geri çekilmek zorunda kaldıklarında ise, "barışçı" oluyorlar. Burjuva ikiyüzlülüğü de zaten burada kendini eleveriyor. Uyduculuğu bayrak edinenlere ise, bu gerekçelere ayak uydurmak görevi düşüyor. Gelineen noktada, Sovyet revizyonistleri, "sosyalist" imajının yıpranması ve yandaşlarının çaresizliğinin ortaya çıkması pahasına Afganistan'dan geri çekilmenin senaryosunu uygulamak zorundadır.

Afganistan işgaliyle birlikte gündeme gelen ve "sosyalizm" adına dönen dolaplar ise, işin tuzu-biberi olmaktadır. Tarakki'nin öldürülmesi, Amin'in önce yoldaş olması, 14 kez Sovyetler Birliği'nden müdahale için çağrı yaptığının söylenmesi, sonra CIA ajanı ilan edilmesi, Babrak Karmal'ın önce emperyalizm yanlısı biri olarak ilan edilmesi, sonra da gerçek sosyalist lider olarak sunularak işgalle birlikte iktidara getirilmesi, daha sonra da, işe yaramaz hale gelince, bir darbe ile devrilerek Necibullah'ın işbaşına gelmesi vb. ise tam bir rezalet örnekleridir.

Afganistan olayı, sosyalizm adına emperyalist hegemonyacılığın, uydu politikacılığının traji-komik öyküsünün örneğidir.

Ocak 1988

"SAP VE SAMAN"

T.Göker

Daha önceki yazılarımızda*, sık sık 12 Eylül'den sonra, sol hareket içinde bir ideolojik yıkımın, teslimiyetin, sağa savrulmanın yaşandığına dikkat çekildi, vurgulandı. Bu yıkım ve savrulmanın şüphesiz herhangi bir solda değil, Marksizm adına yola çıkan burjuva ve küçük-burjuva sol içinde yaşanması, sözde Marksizm zemininde kalınarak Marksizme saldırıya dönüşmesi sonucunu vermektedir. Güçlü bir komünist hareketin olmadığı, komünist hareketin yeterince sesini duyuramadığı içinde bulunduğumuz koşullarda, Marksizm-Leninizmin devrimci özünü, temel ilkelerini korumak, revizyonizme karşı ideolojik savaşımları yaygınlaştırmak vazgeçilmez ve yaşamsal bir öneme sahiptir. Çünkü revizyonizm, yıkım, ihanet ve burjuvaziye teslimiyet demektir.

* "TKP - TİP Birliği" ve "TBKP, SBKP'nin İzinde" (Bkz. sayfa 42)

Marksizm-Leninizme yönelik saldırılar, "barışçıl geçiş", "parlamentonun üstünlüğü", "çok partili sosyalist demokrasi", "anti-Stalinizm", diktatörlükle demokrasiyi karşı karşıya getirme, "sivil toplum", "yeni bir politik kültür yaratma" vb. gibi biçimlere bürünmesine rağmen, öz olarak gelip bir noktada birleşmektedir: Proletarya diktatörlüğünü yadsıma, burjuva kurumları kutsama.

Proleter devletin burjuva devlete, proleter demokrasisinin burjuva demokrasisine karşı tutumunu dile getiren, "Marksizmin özü, temeli" olan proletarya diktatörlüğüne yönelik saldırıların en önemlisi ve yakın tarihsel dönemde en eskisi Sovyet revizyonistlerinden gelmektedir. Aslında Sovyet revizyonistlerinin tezleri de, "yeni" olmaktan çok, bernsteincilerin, kautskycilerin Marksizme yönelik saldırılarının bir tekrarı niteliğindedir. Fakat, boynuzun kulağı geçmesi misali, Sovyet modern revizyonistleri ve euro-komünistler, Kautsky'yi de aratır oldular.

Sovyet revizyonistleri, Kruşçev'le birlikte, Marksizm-Leninizme, proletarya diktatörlüğüne saldırıya geçmişlerdi; ama, söz olarak proletarya diktatörlüğünü literatürlerinden silmemişlerdi. Hatta bu konuda euro-komünistleri eleştiriyorlardı. Fakat, revizyonizmin içine düştüğü kriz yeni yönelişleri de beraberinde getirdi ve ideolojik olarak tümüyle Euro-komünizme teslim olmak zorunda kaldılar. Euro-komünizme dizilen övgüler, "tarihsel gelişmeyi önceden görme" payesi, bunun tartışmasız kanıtları durumundadır. Sovyet modern revizyonizmi, dün bir dizi devrimciyi etkileyecek düzeyde gizli burjuva ideolojisiydi; bugün ise, kapitalizme açık teslimiyetin ideolojisidir.

Kruşçev'le birlikte büyük bir güç ve gelişme kazanan modern revizyonizm, her yeni adımına her seferinde teorik bir açıklama ve dayanak yaratmaktan da geri durmamıştır. Gerçek konumunu gizlemek, tutulan yolu inandırıcı, etkili ve kalıcı kılmak ihtiyacından kaynaklanıyor bu. Kruşçev'in kendisi, proletarya diktatörlüğü yerine "tüm halkın devleti" formülasyonunu geçirirken, tüm revizyonist ideologlar bu-

nun doğruluğunu ve bilimselliğini sözde kanıtlamak için seferber olmuşlardı. Şimdilerde, TBKP'nin tuttuğu "yeni yol"a teorik dayanaklar yaratmak üzere, Türkiye'de olan da bu. Revizyonist TKP ve TLP , yüzlerindeki peçeyi biraz daha aralayarak, marksist-leninist teorinin özünü, proletarya diktatörlüğü teorisini açıktan reddetmeye başladılar; revizyonist yazarlar ise, bunun teoriye aykırı olmadığını sözde ispatlamak için yoğun ve sıkıntılı bir çaba harcıyorlar. Buna son bir örnek, *Görüş* dergisinin Aralık sayısında çıkan, Kenan Somer imzalı, "*Sap ve Saman*" başlıklı yazıdır. Yazar haklı olarak, "*Sap ve Saman*"ın ayrılması gerektiğini söylüyor. Biz de bu yazıda en önemli yanı ile yazıda ileri sürülen iddiaların, Marksizm-Leninizm açısından anlamını irdeleyerek "*Sap ve Saman*" ın ayrılmasına yardımcı olmaya çalışacağız.

Yazar, Uğur Mumcu'nun, *Cumhuriyet* gazetesinde, tamamiyle anti-komünist bir amaçla yazılmış; ama, revizyonizmin de çıkmazlarına parmak basan yazısına yanıt olarak yazdığı yazısında bir dizi iddiada bulunuyor.

Uğur Mumcu, TBKP programında proletarya diktatoryası formülasyonunun terkedilmesi üzerine, tamamiyle doğru bir değerlendirmede bulunarak, "*Leninizmin özü proletarya diktatörlüğüdür. Proletarya diktatörlüğü amacını terk eden bir düşünceye Marksist-Leninist denilemez. Proletarya diktatörlüğü, Leninizm ile demokratik sosyalizmin (siz burjuva sosyalizmi diye okuyun!) yol ayrımında bulunan bir işaret levhasıdır*", diyor. Yazar ise, proletarya diktatörlüğü savunulmadan da marksist-leninist olunabileceğini kanıtlamaya çalışıyor.

Yazar, söze, "Ayrım çizgisi" altbaşlığında şu sözlerle başlıyor:

*"Marksist proletarya diktatorası teorisinde hem ağaçları görmek, hem de ormanı gözden yitirmemek için, devlet tipi olarak proletarya diktatorası ile devlet biçimi olarak proletarya diktatorası arasında bir ayrım çizgisi çekmek gerekir."*¹

Yazar, daha sonra da, "devlet tipi olarak proletarya diktatörlüğü" nden ve "devlet biçimi olarak proletarya diktatörlüğü" nden neyi anladığını da şöyle açıklıyor:

"Devlet tipi olarak proletarya diktatorası, burjuva devlet yerine geçecek yeni bir devlet tipidir. Devlet tipi olarak proletarya diktatorası teorisinin proleter devletin sınıfsal niteliğini olumlamaktan başka bir anlamı yoktur... Proletaryanın egemenliğini, bir başka deyişle gerçek sosyalist demokrasiyi simgeler."

"Devlet biçimi olarak proletarya diktatorasıysa 'ismiyle müsemma' gerçek proletarya diktatorasıdır. Marks'ın (Gotha Programının Eleştirisi) diliyle söylemek gerekirse, 'kapitalizmden komünizme devrimci dönüşüm dönemi'nde, bu yeni devlet tipinin bürüneceği 'devrimci diktatora' biçimidir."

Yazarın anlatırken düştüğü sıkıntılara rağmen, söylenenler açıktır: "Devlet tipi olarak proletarya diktatörlüğü", bağlaşıklarını da içine alan, sadece devletin sınıfsal anlamını dile getiren "sosyalist demokrasiyi simgeler", "devlet biçimi olarak proletarya diktatörlüğü" ise, "gerçek proletarya diktatörlüğü"nü, daha açık ifade ile "diktatörlüğü" dile getirir.

Önce, özel bir noktayı belirtmek gerekir, yazar ne genel kültür düzeyi ne de marksist bilgi birikimi bakımından sıradan bir insan değildir. Bir dizi marksist klasiği Türkçeye çeviren, çeşitli dergilerde Marks'ın ve Lenin'in eserleri üzerine yazılar yazan ve kendini marksist bir aydın olarak gören biridir. Diğer şeylerin yanısıra okuyucu onu marksist devlet, demokrasi ve proletarya diktatörlüğünün işlendiği *"Paris Komünü Üzerine"* (Marks-Engels-Lenin) ve *"Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky"* kitaplarının çevirmeni olarak tanır. Fakat, sınıf savaşımının canalcı sorunları gündeme geldiğinde, yazar, sıradan bir insan gibi, marksizmle azçok yüzyüze olmuş genel bir politik kültür düzeyine sahip insanların rahatlıkla anlayacağı kavramları karıştırmakta, kelime oyunları ile işin içinden çıkmaya

çalışmaktadır.*

Her şeyden önce vurgulamak gerekir ki, yazarın proletaryaya diktatörlüğünü, "devlet tipi" ve "devlet biçimi" olarak ayırarak ayrı anlamlar yüklemesi sahte bir ayırmadır ve Marksizm-Leninizmin devlet öğretisinin burjuva yorumuna dayanmaktadır.

Devlet, toplumun sınıflara bölünmesinin bir sonucu ola-

* Şüphesiz yazarın düşünceleri yeni değildir. O, yıllar öncesinde de, sözde proletarya diktatörlüğünün nasıl "halkın devleti"ne dönüşeceğini, 1957-60 Deklerasyonu'nda yeralan "barışçıl sosyalizme geçiş"in anlamı üzerine yazılar yazıyordu. Fakat, revizyonizm hala Kruşçev ve Brejnev'in koyduğu sınırlar içindeydi, yeni bir yönelişe tam anlamıyla girmemişti. Burjuvazinin 12 Eylül ile birlikte şiddetli ideolojik ve politik saldırılarla, burjuva demokrat kafalardaki bilinci tam anlamıyla baskı altına alması ile Sovyet modern revizyonizminin yeni yönelişi birleşince, revizyonizm, açık düzen savunuculuğuna, küçük-burjuva demokrasi özelemleri, burjuva demokrasisi özelemlerine dönüştü. Aynı değişim yazarda da yaşanmaktadır. Bir çok revizyonist yönelimin izlerini taşıyan *"Leninist Diktatora Üzerine Bir Irdeleme Girişimi (İlk Yargılar)"* başlıklı yazıda yazar, hiç olmazsa bir dizi tarihsel doğruyu da tekrarlamak zorunda kalıyor, "Emperyalizm çağında" Lenin'in, barışçıl geçişi, **"gerçekleşmesi olanaksız olasılık"**, olarak gördüğünü teslim etmek zorunda kalıyor, Kautskizmi "reformcu düşler" olarak niteliyordu. Yazar, tersini andıran çeşitli değerlendirmelere rağmen, 12 Eylül öncesinde, bilinçlerin karşı-devrim tarafından tam anlamıyla baskı altına alınmadığı dönemde şunları söyleyebiliyordu:

"Lenin için devrim, hangi yoldan olursa olsun, burjuva devlet makinasının, bürokratik ve askersel aygıtın yıkılması demektir." (Yeni Ülke, Sayı:3, s.104, 1978, siyahlar yazara ait)

"Öyleyse, proletarya kendi diktatorasını kurması için, 'İkinci Enternasyonal kahramanları'nın reformist bir düşünceden başka bir şey olmayan bu 'barışçıl ve demokratik'yolu önermek, proletaryaya karşı burjuvazi saflarında yer almak anlamına gelir." (agy., s.10)Yazar böylece, yıllar öncesinden bugünkü konumunu da tanımlamış oluyor.

rak ortaya çıkan, bir sınıfın diğer bir sınıf veya sınıfları baskı altında tutmasına yarayan egemenlik organıdır. Devlet her toplumda egemen üretim ilişkilerine damgasını vuran sınıfın damgasını taşır. Köleci toplumda devlet köle sahiplerinin, feodal toplumda toprak ağalarının, kapitalist toplumda burjuvazinin, sosyalist toplumda ise proletaryanın damgasını taşır.

Devlet, her toplumda değişik tipler ve biçimler almasına rağmen özü aynıdır: egemen sınıfın diğer sınıfları -evet zor yoluyla- baskı altında tutan egemenlik aygıtıdır. Tarihin gördüğü devlet tipleri, köleci, feodal, burjuva ve proleter olmak üzere dört tanedir. Burjuva devlet tipi, sınıfın egemenlik aygıtı olarak tek tip olmasına rağmen, egemen sınıfın gereksinmelerine, sınıflar ilişkisi ve mücadelesinin durumuna göre çeşitli biçimler alabilir. Demokratik cumhuriyet, krallık, anayasal monarşi, imparatorluk, faşist diktatörlük gibi yönetim biçimleri aynı sınıfın devlet tipinin (burjuvazinin çıkarlarına yanıt veren örgütlenme, politik zor aracı) değişik biçimlerini meydana getirir.

Aynı şekilde sosyalist devlet de, kapitalizmden komünizme geçiş aracı olarak geçici bir örgütlenme olmasına rağmen, tip olarak proleter devlet tipi olmasına rağmen, ülkenin koşullarına, sınıf savaşımının gelişimine bağlı olarak değişik biçimler (komün, konsey, sovyet, halk demokrasisi vb.) alabilir. Değişik biçimler almasına rağmen öz aynıdır: Proletaryanın kapitalizmden komünizme geçişte tüm bir tarihsel dönem boyunca, "sırtı yere getirilecek hiç kimse, hiç bir sınıf anlamında 'hiç kimse' " kalmayana kadar proletaryanın devrimci diktatörlüğü. Lenin, "*Burjuva devlet biçimleri son derece çeşitlidir, ama özleri birdir. Bütün bu devletler, son çözümlemede, şu ya da bu biçimde, ama zorunlu olarak, bir burjuva diktatorasıdır. Elbette kapitalizmden komünizme geçiş de, siyasal biçimler bakımından büyük bir bolluk ve geniş bir çeşitlilik göstermekten geri kalmaz; ama hepsinin özü, zorunlu olarak bir olacaktır: proletaya diktatorası*",² derken bunu anlatıyordu.

Kaldı ki, devlet biçimi ve devlet tipi arasında mutlak bir ayırım yapmak bile olanaklı değildir. Marksist otoriteler, bir çok yerde devlet tipi ile devlet biçimini aynı içerikte kullanmışlardır. Örneğin Lenin, Sovyetleri anlatırken, "yeni bir devlet biçimi, ya da daha doğrusu yeni bir devlet tipi" olarak değerlendirirken, bir başka yerde, "Sovyetler proleter diktatorasının Rus biçimidir" diyordu. Aynı şekilde, komün, yeni bir devlet tipi olarak nitelendirildiği gibi, proleterya diktatörlüğünü "siyasal biçimi" olarak da değerlendirilmiştir.

Bu söylenenler, şüphesiz devlet biçiminin politik bakımdan önemsiz olduğu sonucuna götürmemelidir. Aksine, marksistler, devletin biçimi sorununa da yakın bir ilgi göstermişlerdir. Burada vurgulamak istediğimiz, yazarın, proletarya diktatörlüğünü, proletaryanın devrimci iktidar örgütünü, devrimci özünden boşaltmak ve burjuvazi tarafından kabul edilebilir bir duruma sokmak amacıyla, proletarya diktatörlüğünü, devlet tipi ve biçimi olarak sahte bir ayırma tabi tuttuğudur.

Böyle bir sahte ayırma yazar neden gerek duymuştur? Demokrasi ve diktatörlüğü (gerçek proletarya diktatörlüğü ve sosyalist demokrasi ayrımı hatırlansın), birbirine karşıt şeyler göstererek; ama aynı zamanda, sözde proletarya diktatörlüğünden de vazgeçmiyerek, Marksizm zemininde kalarak burjuva liberal yaklaşımlarını haklı çıkarmak için; proletarya diktatörlüğünü, burjuvazi tarafından da kabul edilebilir bir içeriğe indirgemek için. Ama bu, Marksizmi terketmeden, proletarya devrimine ihanet etmeden, burjuvazinin safına geçmeden olanaksızdır.

Yazarın böyle bir ayırma neden baş vurduğunu anlamak için söylediklerini irdelemeye devam edelim.

Yazar Engels'in "*Fransa'da İç Savaş*" ın Almanca üçüncü baskısına yazdığı girişte yer alan, "*Eh peki, baylar, bu diktatörlüğün neye benzediğini bilmek ister misiniz? Paris Komünü'ne bakınız. Paris Komünü, proletarya diktatörlüğü idi.*" ³ şeklindeki sözlerini aktarıyor. Ve sonra, bu sözleri Marks'ın, tamamiyle savaş içinde, savaşın

ayrıntıları ve gelişimi üzerine komüncülere yol göstermeyi hedefleyen *"Fransa'da İç Savaş"* ta proletarya diktatörlüğü terimini kullanmaması, ama *"Enternasyonalin Yedi Yılı"* adlı konuşmada, komünün, burjuvazi karşısında yumuşaklığını eleştirmek ve komünün "kendi iç yetmezlikleri" nedeniyle yenilmesini dile getirmek amacıyla söylediği, *"...Komün, siyasal iktidarın işçi sınıfı tarafından fethini temsil ediyordu. Komün üzerine çok yanılmalar oldu. O yeni bir sınıf hükümeti biçimini bulamadı."*⁴ sözleriyle karşılaştırıyor. Bundan hareketle de, "devlet tipi olarak proletarya diktatörlüğü" ile "devlet biçimi olarak proletarya diktatörlüğü"nün ayrı şeyler olduğu sonucuna varıyor ve ekliyor: *"Bu ayrım çizgisi, Marksist proletarya diktatorası teori ve pratiğinde neyin bırakılabilip, neyin bırakılamayacağını da ortaya koyar. Devlet biçimi olarak proletarya diktatorası bırakılabilir, çünkü o işçi sınıfının kurtuluş hakkını ancak savaş alanında kazanabilmesine yol açan somut koşulların zorunlu sonucudur. Ve bu koşulların değişmesiyle zorunluluğunu yitirebilir. Devlet tipi olarak proletarya diktatorası bırakılamaz; çünkü bütün öteki devlet tiplerinden çok daha demokrat olması bir yana gelişmiş sınıfsız bir toplumun kurulmasına yönelik tek devlet tipidir O."*

İşin püf noktası da işte burası. Proletarya diktatörlüğü, geniş demokrasi sunması nedeniyle iyidir, bu bırakılmamalı. Ama başkalarına diktatörlük uyguladığı için zorunlu değildir, bırakılabilir. Burjuva önyargılarla şartlanmış burjuva demokratlarının hamkafası böyle çalışır. Demokrasi iyidir, diktatörlük kötüdür. Yazar, hiç de bu kadar sıkıntılara düşmeden açık bir şekilde proletarya diktatörlüğüne karşıyım deseydi, sorun çözüldü. Ama hayır, O, iki sandalyede birden oturmak istiyor, hem proletaryanın, hem de burjuvazininkinde. Ama proletarya diktatörlüğünün, diktatörlük yanını atarsanız, yazarın diliyle "bırakır" sanız, proletarya diktatörlüğünden bir şey kalmaz ki geriye. Ne idiği belirsiz bir "demokrasi" kavramı, sınıfsal içeriğinden koparılmış bir demokrasi kavramı, burjuva demokrat ham-

kafa için belki bir tesellidir ama, bu yalnızca bir ütopyadır. Yaşamda hiç bir zaman gerçekleşmemiştir, hiç bir zaman da gerçekleşemez. Basit bir nedenle, sınıflar var olduğu sürece, iktidarı eline alan sınıf, başkalarına diktatörlük -burjuva liberal kafalara her ne kadar hoş gelmese de-, zor uygulamadan ayakta kalamaz, varolamaz. Sınıfın varlığı demek, insanlar arasında eşitsizliğin ve uzlaşmaz sınıf çıkarlarının varlığı demektir, ekonomik eşitsizliğin olduğu yerde, politik eşitlik olamaz. Bu demektir ki, herkes için demokrasi olamaz, diktatörlük olmadan da bu eşitsizlik korunamaz. *"Proletarya devriminden sonra da, devlete **ge-reksinim** duyacaksa, buna özgürlük adına değil, düşman-larını baskı altında tutmak için duyacaktır".* (Engels)

Yazar, "diktatörlük" ve "demokrasi" gibi kavramların bilimsel tanımını yapmaktan kaçınmasaydı, liberal vaaz-ların bir ütopya olduğunu, Marksizm zemininde kaldığı sürece, demokrasi ile diktatörlüğün karşı karşıya konula-mayacağını gördü. Ama burjuva şartlanmışlık, bunu görmeye engeldir. Burjuva liberalinin genel olarak demok-rasiden bahsetmesi ve diktatörlüğü demokrasinin karşısına çıkararak, proletarya diktatörlüğünü reddetmesi, burjuva demokrasisini kutsaması doğaldır.

Lenin, Kautsky'nin proletarya diktatörlüğünü yadsımak için, diktatora sözcüğünü karikatürize ederek "bir kişinin diktatörlüğü" şeklinde yozlaştığını, bu kavramın marksist tanımını yapmaktan kaçındığını vurguladıktan sonra, arı ve duru bir tanım yapıyordu: *"Diktatora, doğrudan doğruya zora dayanan, hiç bir yasa ile bağlı olmayan bir ikti-dardır."*

"Proletaryanın devrimci diktatorası, proletaryanın burju-vazi üzerinde uyguladığı, zor aracıyla kazanılıp sürdürülen, hiçbir yasa ile bağlı olmayan bir iktidardır." ⁵

Bu yalın tanım neyi anlatır? Diktatörlüğün "demokrasi" ve "diktatörlük" olarak birbirinin karşısına konulmayacağını; proletarya diktatörlüğü teriminin, zor, baskı, şiddet yanını yadsıyarak, "devlet tipi olarak proletarya diktatörlüğü" ve "

devlet biçimi olarak proletarya diktatörlüğü" şeklinde ayrılmayacağını; "devlet biçiminin", "devlet tipiyle" ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu vb. Tıpkı burjuva devletin, "devlet tipi olarak" burjuva diktatörlüğü şeklinde ayrılmaması ve "devlet biçimi olarak" burjuva diktatörlüğü olmadan "devlet tipi olarak" burjuva diktatörlüğünün olmaması gibi.

Burjuvazi, proletarya diktatörlüğünde kendileri dışında herkese şiddet ve terör uygulandığı yalanını yayarak, komünistleri ve proletarya diktatörlüğü teorisini ve partiğini gözden düşürmek için çaba harcamaktadır. Aynı yalanı, modern revizyonistler de değişik biçimde tekrarlayarak proletarya diktatörlüğünün "kitlelere hoş gelmediğini", "demokrasi mücadelesini zayıflattığını", "insanlığın değiştiğini", sınıfların uyum içinde, diktatörlük olmadan da sosyalizmi kuracağını vb. söyleyerek proletarya diktatörlüğü düşüncesinin terk edilmesi gerektiğini ileri sürmektedirler.

Ama hayır. Proletarya diktatörlüğü, proletaryanın burjuvaziye karşı hiç bir yasa ile sınırlanmamış "tüfek, süngü, top gibi deyim uygunsa otoriter araçlarla" diktatörlüğü demektir. Bu terör ögesini de içerir, ama, proletarya diktatörlüğü teröre indirgenemez. Diktatörlük, şiddetli, şiddetsiz, barışçıl, askeri, ekonomik, politik vb. çeşitli biçimlere bürünür. Hiç şüphesiz, proletarya gerektiğinde burjuvazinin ve yandaşlarının proletarya diktatörlüğüne karşı direnişini, karşı koyuşunu, şiddet ögesini de kullanarak acımasızca bastıracaktır, onları demokrasiden dışlayacaktır. Yazar, diktatörlüğü "devlet terörizmi" olarak sunarak, diktatörlüğü ve terörü sınıfsal içeriğinden kopararak proletarya diktatörlüğü teorisi ve pratiğini tahrif ediyor.*

Yazar, sadece, proletarya diktatörlüğünü "devlet teröriz-

* Bir zamanlar, Kautksy de, Sovyetlerdeki proletarya diktatörlüğü uygulamalarını sözkonusu ederken, "demokratizm" hastalığına tutularak sızlanıyordu: *"Diktatoranın demokrasinin ezilmesinin sonuçlarından biri de, bu. Ne basın özgürlüğü var, ne konuşma özgürlüğü"*. Lenin ise ona şu yanıtı veriyordu: *"Sınıflar üstünde yeralmiş olan bu 'ciddi bilgin' doğrusu pek*

mi" yanıyla reddetmekle de yetinmiyor. O, "devlet biçimi ve tipi olarak proletarya diktatörlüğü" teorisini, proletaryanın iktidarı nasıl alması gerektiğine de uygulayarak, "devlet biçimi olarak proletarya diktatörlüğü" nün bırakılması, iktidarın alınması sırasında şiddetten vazgeçileceği anlamına da gelir diyor ve uzun uzun Marks'dan alıntılar yapıyor.

Yazar, "devlet biçimi olarak proletarya diktatörlüğü" nün bırakılabileceğine, daha doğrusu proletaryanın iktidarı barışçıl yoldan da alabileceğine kanıt olarak, Marks ve Lenin'den iki örneğe yaslanmaya çalışıyor.

Bunlardan biri, Marks'ın, 1870'lerde, Amerika ve İngiltere'de barışçıl geçiş olanağından söz etmesi; ikincisi ise, Lenin'in 1917 Şubat devriminden sonra, iktidarın Sovyetlere geçmesi koşullarında, proletaryanın barışçıl yoldan iktidarı ele alma olanağından söz etmesi.

Tesadüf değildir. Şimdiye kadar Marksizmin devlet ve proletarya diktatörlüğüne ilişkin görüş ve pratiğine saldıranlar, -Kautsky'den Kruşçev'e, Kruşçev'den euro-komünistlere, onlardan günümüz revizyonistlerine kadar hepsi,

hoş! Kautsky... Direnerek, 'kavanoz içindeki adam'ın ayak diretmesiyle: Barışçıl, içsavaşı, diktatorasız, iyi istatistikli bir demokrasi verin bana, diye yinelenmekten başka bir şey yapmıyor" (Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky, s.125).

Lenin, Kautsky ile böyle alay ederken, bir başka yerde, yine devlet ve proletarya diktatörlüğünü işlediği temel bir yapıtta, "tartışma ve düşünce özgürlüğü" bakımından burjuva demokrasisi ile proleter demokrasisini karşılaştırarak şunları belirtiyordu:

"Burjuva toplumunun iliklerine dek çürümüş, satılık parlamentarizm yerine komün, düşünce özgürlüğü ve tartışmalarının yutturmaca halinde yozlaşmadığı örgenlikleri koyar. Bu örgenliklerde, düşünce özgürlüğü ve tartışma, yutturmaca halinde yozlaşmaz: Çünkü parlamenterler (bu örgütlere seçilenler) kendileri çalışmak, yasalarını kendileri uygulamak, bu yasaların etkilerini kendileri denetlemek, bunlar üzerine, seçmenlerine karşı, doğrudan kendileri yanıt vermek zorundadırlar." (Devlet ve İhtilal, s.65-66)

Marks'ın, İngiltere ve ABD'ye ilişkin sözlerini kanıt olarak kullanmışlardır. Lenin Kausky'nin bu örnekleri kullanma girişimini teşhir edip iddialarını çürütürken, *"Eğer Kautsky ciddi ve dürüst bir biçimde düşünmek isteseydi kendi kendine sorardı: Devrime ilişkin ve istisna nedir, bilinmeyen tarihsel yasalar var mıdır? Ve yanıtı: hayır, yoktur olurdu."* diyor ve sonra, Marks ve Engels'in Paris Komünü üzerine yaptığı değerlendirmelere atıfta bulunuyordu.

Bilindiği gibi Marks, Kugelman'a ünlü mektubunda, Paris Komünü deneylerinden de yararlanarak, *"Kıta üzerinde gerçekten halkçı her devrimin ilk koşulu, bürokratik ve askeri makineyi yıkmaya dayanır"* diyordu.

Marks ve Engels, devrimin devlet iktidarını yıkmayla sonuçlanmasını bürokrasi ve ordunun varlığı ile ilişkilendiriyordu. Kapitalizmin henüz tekelci aşamaya ulaşmadığı bir dönemde, İngiltere ve Amerika'da kapitalizm, *"özellikle belirtici olan temel iktisadi nitelikleri nedeniyle, kendini - bütün ölçüler saklı- en yüksek barışçılık ve liberalizm ile gösteriyordu."* İşte bu koşullarda bu ülkelerde bürokrasi ve ordu örgütlenmesinin gelişmemiş olması nedeniyle, Marks barışçıl gelişme olanağından söz ediyordu. Fakat günümüzde , emperyalizm çağında ise, ekonomik nitelikleri nedeniyle bütün ülkeler *"kendini en düşük barışçıl ve liberalizm ile, militarizmin en yüksek ve en genelleşmiş gelişmesi ile"* karakterize eder. Bundan dolayıdır ki, Lenin daha 1918'de artık, ABD ve İngiltere'de de gelişmiş bir bürokrasi ve ordu örgütlenmesi olduğunu, 20.yüzyıldaki gelişmelerle, özellikle emperyalist savaşla kanıtlandığını söylüyordu. Proletaryanın burjuvaziden iktidarı alırken şiddet uygulamak zorunda olduğu, bütün tarihsel örneklerle de kanıtlanmış ilkesel bir önem taşımaktadır. Çünkü burjuvazi hiçbir zaman gönüllü olarak iktidarı proletaryaya vermez; *"zora dayanan devrim olmaksızın, burjuva devlet yerine proleter devleti geçirmek olanaksızdır."* (Lenin)

Yazarın ikinci kanıtı, Lenin'in, 1917 Şubatından sonra, Sovyetlerde Bolşeviklerin çoğunluğu sağlaması, burjuvazi-

nin Sovyetlerin iktidarına boyun eğmesi ve tüm iktidarın Sovyetlere geçmesi durumunda , iktidarın "en acımasız" bir şekilde, barışçıl yoldan proletaryaya geçebileceği şeklindeki görüşü. Yazar şöyle diyor:

*"Kautsky'e karşı polemîği, özellikle **Devlet ve Devrim**'deki kimi polemik formülleri, Lenin'in de devlet biçimi olarak proletarya diktatorasını fetişleştirdiği izlenimini verebilir. Oysa Lenin, devlet biçimi olarak proletarya diktatorasının bırakılmasına kapalı değildir."*

Daha sonra Lenin'in, Sovyetlerde çoğunluk sağlandığı koşullarda barışçıl geçiş olanağından sözeden düşüncelerine atıfta bulunuluyor.

Aslında bu örneğin, Marksizm-Leninizme karşı kulanılması da yeni değildir. Kautsky, Lenin daha hayattayken, Lenin'in "en acısız geçiş" sözlerine sık sık atıfta bulunarak alay ediyordu. Biz sadece, Lenin'in, Sovyetler iktidarının egemen olmamakla birlikte ayrı bir iktidarı olarak kendini ortaya koyduğu, ikili iktidar koşullarında -ki Sovyet iktidarının varlığı demek, ordu ve bürokrasinin ortadan kaldırılması demektir- böyle bir olanaktan sözettiğini; ama, burjuvazinin Bolşeviklere ve gelişen yığın hareketine karşı zor kullanması ile birlikte, bu olanağın ortadan kalktığını, iktidarı devrimci şiddet yolu ile almanın kaçınılmaz olduğunu savunduğunu hatırlatmakla yetinelim. Lenin, Kautsky'nin "en acısız" geçiş ile ilgili alaylarına atıfta bulunarak düştüğü dipnotta, "en acısız" geçişin koşullarını şöyle açıklıyordu:

"Gerçekte, işi alaya dökmek için gözle görülür bir çaba gösteren Kautsky, bu 'en acısız' geçiş deneyimini bir çok kez aktarıyor. Ama bu çaba yersiz olduğundan, bir kaç sayfa ilerde aldatmacaya sapıyor ve yanlış aktarıyor: 'acısız' geçiş! Bu tür yöntemlerle karşıtına bir saçmalık söyletmek güç değildir. Bu aldatmaca, şu kanıtın da özü bakımından bir yana bırakılmasını sağlıyor: Sosyalizme en acısız geçiş, ancak yoksulların genel örgütlenmesi (Sovyetler) ile ve eğer devlet iktidarının kaynağı (proletarya) bu örgütlenmeye yardımcı olursa olanaklıdır".⁶

Yazar, bütün bunlara ek olarak Lenin'in, "döneklilikle", "burjuvaziye uşaklıkla" mahkum ettiği Kautsky'i aklamaktan da geri kalmıyor. Yazara göre, "*Kautsky'nin proletarya diktatorasını, 'demokrasinin proleter iktidar evresindeki içeriği' olarak tanımlanması çok doğaldır.*" Kautsky'nin hatası, "devlet biçimi olarak proletarya diktatorasının teorik varlık hakkını (siyahlar bize ait) yadsı"ması ve Marks ve Engels'in "kimi temel metinlerini sansür etmeye kadar" ileri gitmesiydi. Eh, bu kadar "hata" kadıkızında da olurdu.

Yazarımız, bütün bu sözlerinden sonra, "Gerçek anlamda proletarya diktatorasının devlet biçimi olarak proletarya diktatorasının bırakılması, ne Marksizmin bırakılması anlamına gelir, ne de Leninizmin", diyebilmektedir.

Burjuvazi, Marksizm-Leninizme kaba saldırılarının yanı sıra, Marksizm-Leninizmi devrimci içeriğinden kopararak, kendisi için kabul edilebilir bir duruma getirmeye de özen gösterir. Marksizmin otoritelerini azizleştirerek, onları teorisinin devrimci özüne saldırır. Bunu da, sözde marksist olan revizyonist ideologları aracılığıyla yapar. Yazarımız da bu role soyunmuşlardan biridir.

Bütün revizyonistler gibi yazarımız da, Marksizm-Leninizmi revize ederken, Marksizm-Leninizmin bir bilim olduğu, din olmadığı, her yeni gelişme karşısında gelişmeye açık olduğu, tamamlanmamış olduğu vb. gibi genel doğru anlayışlara sığınıyor.

Yazar, bu genel doğruları kanıt göstererek, tamamiyle diyalektik bir gelişme seyri izleyen bilimi, bizzat otoriteler tarafından "Marksizmin aşılması" olarak yorumluyor. Yazara göre Marksizm, *Komünist Manifesto* ile başlatılabilir ve 1858'de, (Marks'ın, *Grundrisse* adlı eserinde bütün boyutlarıyla ortaya koyduğu, daha doğrusu önceki yaklaşımlarını kanıtladığı) artı-değer teorisi ile aşılmıştır. 1871'de, Paris Komünü deneylerinden yararlanılarak, "Marksist devlet teorisinin yetkinleştirilmesi" ile, daha önceki Marksizm bir daha aşılmıştır. Aynı şekilde Lenin ile birlikte Marksizm bir üçüncü kere aşılmıştır. Bütün bu orjinal "aşılma teorisi" ile

nihayet sadede gelinmekte ve yazarımız baklayı ağzından çıkarmaktadır:

"Avrupa komünizmi, başarı derecesi ne olursa olsun, Marksizm-Leninizmi bir aşma girişimi olarak değerlendirilebilir. Ama bu girişimin öncülüğünü gerçeklikte Avrupa komünizminden önce, 1956-1957'den başlayarak SBKP yaptı.Ve sürdürüyor."

Demek ki, bu orjinal "aşılma teorisi" nden yazarın muradı, Avrupa komünizmini ve onun şahsında, bu ihanet yolunun Türkiye'deki yeni izleyicilerini ve temsilcilerini aklayıp onore etmektir. Ve bu "aşma" nın öncülüğünü de, Avrupa komünizminden alıp Kruşçev'in şahsında SBKP'ye vermektir.

Birincisi, Marksizm-Leninizmi öze ilişkin sorunlarda, devrimci sınıf mücadelesi, proletarya devrimi, proletarya diktatörlüğü, proletarya enternasyonalizmi, leninist tipte proletarya partisi vb. gibi bütün temel noktalarda terketmek, onu aşmak değil, yalnızca ona ihanet etmektir; onu yeni bir düzeye yükseltmek değil, kendini burjuvaziye uşaklık derekesine düşürmektir.

İkincisi, bu ihanete ve uşaklığa bir tarihsel kök aranıyorsa, bu sözde "aşma girişimi"nin gerçek öncüsü saptanmak isteniyorsa, aşağı yukarı 60 sene daha geriye, Bernstein'e bakmak gerekiyor. Yazarımızın sözleriyle, "başarı derecesi ne olursa olsun", bu tür bir aşma girişimi ilk kez ondan gelmişti. Bu girişimi bir ikinci kez Kautsky denedi. Sosyalist Ekim Devrimi onları tarihe gömdü. "Ama bu girişim", "1956-1957'den başlayarak" Kruşçev yönetimindeki SBKP tarafından yeniden gündeme getirildi. Doğrusu kapitalizm ve burjuvazi hesabına bir hayli başarı da kazandı. Yazarımızın önemle ve özenle vurguladığı gibi, bu yol, bugün Gorbaçov önderliğinde sürdürülüyor.

Ama "Sap ve Saman"ı karıştırma yoluyla burjuvaziye uşaklık, burjuvazi ve onun düzeniyle birlikte tarihe gömülmekten kurtulamayacak.

DİPNOTLAR

- (1) *Görüş*, Aralık-1987, Sayı:13, s.34
- (2) *Devlet ve İhtilal*, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, s.50
- (3) *Paris Komünü Üzerine* -Marks,Engels,Lenin, Sol Yayınları, s.53
- (4) *Paris Komünü Üzerine*, s.343
- (5) *Proletarya Devrimi ve Dönem Kautsky*, Bilim ve Sosyalizm Yayınları,s.19
- (6) a.g.e., s.56-57

Şubat 1988

TBKP, SBKP' NİN İZİNDE

A.Azad

Revizyonizm dünya çapında şiddetli bir krizin içine girmiş bulunuyor. Revizyonizm, komünist ideolojiyi bozarak terkedip, burjuvalaşma, çürüme demektir. İktidardaki kesimi, sosyalist kurumları ve normları bozup terkedip, sistemi burjuva yola, yeni bir sınıf olarak belirilmiş bürokratik kastın egemenliğinde kapitalizmin restorasyonu yoluna soktu. Muhalefetteki ise, onunla savaşı kesip burjuva topluma eklemelendi; kapitalizmi reformlar yoluyla ehlileştirmeyi kendine program edindi. Çağdaş revizyonizmin türlerine bakıldığında istisnasız tümünde bu özellikler görülür.

Eurokomünizm çoktan burjuva sistemin bir parçası haline gelmiştir. Adlarından başka komünizmle ilgisi kalmayan ve alelade reform partilerine dönüşen Eurokomünist partilerle sosyal-demokrat partiler arasındaki fark adeta kaybolmuştur.

Başarısızlığın ve geriliğin kaynağını "radikal sosyalizm"e

yıkan Çin revizyonizmi, Batı kapitalizmi hayranlığına ve uygulamalarına dönüşmüştür.

Sadece her renkten revizyonist akımın değil, dünya burjuvazisinin de allayıp pulladığı Yugoslav revizyonizmi tamamen iflas etti.

Yugoslav sisteminin hastalıkları, sahip oldukları sorunlar -iktisadi kriz, enflasyon, işsizlik, iflaslar, dolandırıcılık, yiyicilik, kapitalist sisteme bağlılık, borç, sömürü, ulusal baskı- herhangi bir kapitalist ülkeden, örneğin Türkiye'den farksızdır.

Doğu Avrupa'daki sözde sosyalist ülkeler de benzer sorunlarla karşı karşıyadırlar. Polonya'da sistem süngü gücüyle ayakta kalabildi. Öyle ki, işçiler adeta blok halinde sistemin karşısına dikildiler. Bunu, "Batı" ya da "CIA kışkırtması" ile izah edenler, kasten olgulara gözünü kapayan bağnazlar değilse, bilim dışı bir konumdadırlar.

Romanya, Macaristan farklı mı? Ya Bulgaristan? Sözde kızıl başkentini Türk mafiasının ikinci adresine dönüştüren, ülkesinde Türk ve müslüman kökenli adlardan bile rahatsız olan bir ülke!

Revizyonist sistemin en güçlü ve en istikrarlı ülkesi Sovyetler Birliği'nde de, sistem tıkanma noktasına gelmiştir. Gorbaçov'un reformları bu tıkanmayı gidermeye yöneliktir. Ama, bunun için kar, meta, piyasa mekanizmalarını harekete geçiren bir sistemin nereye gideceği, ne olduğu açık değil mi? Demokrasi tantanaları ise, gerçekte, konumunda ve çıkarlarında köklü bir değişiklik yapmaksızın hantal bürokratik yapıya dinamizm vermeyi, işçileri ise, daha çok çalıştırmak için, "prim", "kardan pay" gibi dürtülerle sözde yönetime katmayı amaçlıyor.

Kruşçev'in başlattığı, ardından gelenlerin devam ettirdiği, komünist ideolojiyi deforme etme, sosyalist normları terketme süreci Sovyetler Birliği'ni burjuva yola soktu. Bürokratik kast semirdikçe, kendini sürekli artan imtiyazlarla donattıkça, çalışanlar sisteme yabancılaştı. Sistem çıkmaza girdi. Ekonomi sürekli geriledi. Bir süper devlet ola-

rak, ABD ve Batılı kapitalist devletlerle girişilen çılgın silahlanma yarışı ekonominin kaldıramayacağı noktaya vardı. Gorbaçov'un barış atakları, eşitsiz gelişmenin yarattığı bu geriliği, silahlanma harcamalarını azaltarak ekonomiye nefes aldirmayı amaçlıyor. 27.Kongre'de sistematik olarak ifade edilen partinin iç ve dış stratejisi tamamen bunun üzerine kurulmuştur. Rapor dikkatle incelendiğinde görülecektir ki, orada, ustaca gizlenmeye çalışılarak bir süper devletin ihtiyaçları dile getirilmiştir ve her şey buna tabi kılınmıştır.

Barış ve devrim sorunu karşı karşıya konularak, devrim, nükleer savaşa yolaçacak bir tehlike unsuru olarak tanımlanarak, reddedilmiştir. Bu açıklamanın hemen ardından, terörizmi kınama adına, ilkesel olarak terörizme karşı olduğu açıklaması geliyor! Bu, burjuvaziyle ortak dil oluşturma çabasını ifade ediyor. Dünyanın sorunlarının çözümü ve geleceğinin belirlenmesi için ABD ve diğer kapitalist devletlere işbirliği çağrısı ve her şeyin buna tabi kılınması eşliğinde, bütün kıtalardaki "savaş tehlikesi ocaklarını" ve "sıcak noktalarda çatışma durumunu söndürme yollarını bulmak için", yani devrimleri durdurmak için "kollektif arayışlar" önerilmiştir. Böylece, bir süper devlet olarak Sovyetler Birliği, işçilerin ve halkların kendi geleceklerini ve sistemlerini belirleme hakkına, yani devrim hakkına, ABD ve diğer kapitalist devletlerle birlikte ipotek koymak istemektedir. 27.Kongre raporu devrim ve enternasyonalizm fikrinin ustaca ve demagojik bir reddidir.

"Savaş tehlikesi" sopasıyla komünist partileri devrim fikrinden vazgeçirme, onları kapitalizme karşı "saldırı tugayları"ndan, burjuva düzene eklemlenmiş zararsız "barış tugayları"na dönüştürme politikası, Kruşçev'den beri SBKP'nin değişmez politikası olmuştur. Ve hiç kuşkusuz, "kardeş", daha çok da "uydu" partiler de kendilerini bu duruma süratle uyarlamışlardır.

Bu bakımdan, bizde geniş tartışmalara yol açan TBKP'nin "yeni yolu", Kutlu ve Sargın'ın dönüşü hiç de rastlantı değildir. Şüphesiz bu değişimin iç ve dış nedenleri var.

Dış etken, SBKP ve onun evrimidir.

SBKP dünya stratejisinin eksenine "barış"ı koyuyor. Devrimin yerine de onu dışlayan, ne idiğü belirsiz bir "toplumsal ilerleme" fikrini geçiriyor. TBKP aynı stratejiyi aktararak, "Barış ve Demokratik Yenilenme Programı" öneriyor. Bunun için kendi burjuvazisiyle "diyalog ve işbirliği politikası"na geçiyor.

SBKP, barış ve devrim savaşımını karşı karşıya getiriyor. Devrimi, barışı tehdit eden bir unsur olarak sunuyor. TKP (şimdi TBKP) tekrarlıyor: *"TKP aynı zamanda gerek sınıf savaşını, ve gerekse ulusal kurtuluş hareketlerini (abç.) bugünkü dünya koşullarına, ortaya çıkan yeni duruma, yani bir nükleer savaş tehlikesinin giderek artıyor olmasına bağlı bir şekilde ele almak gerektiğini ifade"* ediyor. Ve devamla, *"Yeni olan bu durum, Kürt sol ve yurtsever parti ve grupları için de, mutlaka değerlendirilmesi gereken yeni tehlikelere ve olanaklara da işaret ediyor. Bu durum aynı zamanda Kürt yurtsever gruplarının politik ve askeri stratejilerinin gözden geçirilmesi için de bir zorunluluk olmuyor mu?"* diye ekliyor. (Atılım, 1 Eylül 1987, sayı:207) Görüldüğü gibi, TKP, şüphesiz kendi burjuvazisinin çıkarlarını korumak için, aynı gerekçeyle, nükleer savaş tehlikesi gerekçesiyle silahlı Kürt kurtuluş hareketini durdurmayı öneriyor. "Anti-PKK siyaset"in gerekçesi işte buna dayandırılıyor!

SBKP, "sıcak noktalar"ı ortadan kaldırma önerisinin hemen ardından, terörizme karşı olma adına, *hiçbir kayıt koymaksızın, "SSCB ilkesel olarak terörizme karşıdır ve onun kökünü kazımak için öteki devletlerle işbirliğine hazırdır"* (bkz. 27.Kongre Raporu) sözleriyle, gerçekte, kaçınılmaz olarak şiddete başvuran devrimleri de karşısına alabileceğini anlatmak istiyor. TBKP, Programında bunu daha açık tekrarlıyor, *"her türlü terörizmin politik mücadele aracı olarak kullanılmasını mahkum eden yeni bir politik kültür"* önerisi eşliğinde, *"devrimin barışçıl yolunun kazanılması stratejisi"* ne geçiyor.

Sovyetler Birliği'nin genel stratejisine, ABD ile çelişkilerinden yararlanarak Avrupa kapitalist devletlerini ABD'den uzaklaştırma politikasına katkısı, TBKP, NATO içinden yapmayı hedefliyor.

Adım adım, dünya kapitalist sistemiyle bütünleşen sözde sosyalist lkeler Batı kapitalizmine avuç açarken, bazıları da IMF'ye bağlanırken, TBKP de şartlı olarak AT'a girilebileceğini programına koyuyor.

Öte yandan, TBKP'nin yeni NATO ve AT politikası, şüphesiz, kendi burjuvazisinin çıkarlarını ya da diğer bir deyişle "ulusal çıkarları" da gözetiyor. Özetle, TBKP, "büyük kardeş" in stratejisini, kendi burjuvazisinin çıkarlarını da gözeterek ulusal koşullara ustaca uyarlıyor.

Diğer "kardeş" partiler TBKP'den farklı mı? Sovyetler Birliği, Marcos'a oynayınca, Filipinler revizyonist partisi de, Marcos'da "ulusal ıklar"ı "anti-emperyalizm"i, hatta "demokratikleşme" yi keşfetti; Filipin kasabını destekledi. Marcos da onu kullandı. Aynı tutumu Arjantin Komnrist Partisi, Arjantin cuntasına, Videla'ya karşı takındı. TUDEH, utanç verici bir şekilde Humeyni'nin kanatları altına sığındı. Kullanıldı, ama yaranamadı, İran celladının kılıcından kurtulamadı.

Özetle, TBKP'nin bugün yaptığı sadece kendini SBKP'nin yeni stratejisine uyarlamaktır.

Bu genel sonuca iki özel noktayı eklemek gerekiyor. Yıllanmış oportünist Perinçek, TBKP Programının "nasıl gümrükten geçiririm" kaygısıyla yapıldığını ve bunun icazet olduğunu yazdı. Doğrudur, şüphesiz TBKP bu kaygıyı da taşıdı. Eksiktir, asıl nedeni değildir; TBKP, "yeni yol"a uygun bir program hazırladı, ve bu programının da gümrükten geçmemesi için hiçbir neden olmadığına karar kıldı. şimdilik takıldı, zira yönetici sınıflar henüz bunun için hazır ya da anlaşmış değil. Ancak Perinçek bir şeyi atlıyor: "Yasalara nasıl takılmam" kaygısıyla da program yapılmaz. "Gümrük Yasaları" içerde veya dışarda olan için farketmiyor. Bu bakımdan, SP, ve TBKP programlarının yapılışının temelini

deki anlayışta fark yok.

Kutlular, Sargınlar, Perinçekler farklı renkten de olsalar, hepsi aynı iplikten dokunmuşlardır.

İkinci nokta da, Behice Boran'ın ölümü, ve bunun, farklı içerik ve gerekçelerle de olsa, burjuvazinin belirli kesimleriyle devrimci-demokrasinin bir çok kesimini de aynı duygusal atmosferde birleştirmesidir. Bilindiği gibi, TBKP bundan bir hayli yararlandı kendince.

Burjuvazinin davranışını anlamak mümkündür. Ya bugün TBKP'ye, onun tuttuğu "yeni yol"a veryansın eden devrimci demokrat gruplara, onların davranışlarına ne demeli? Birkaç istisna dışında tümü B.Boran'a, "demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesinin önderi" payesini verdi. Bu, gazete ilanlarıyla kitlelere ve kamuoyuna ilan edildi. Dergilerde, "görüşlerine katılmasak da..." ifadeleriyle başlayan övgü ve saygıyla bitirilen bir dizi yazı yazıldı.

Müslüman geleneğinde "ölüleri rahmetle anınız!" vardır. Fakat bu emir, ümmet-i Muhammed içindir, Marksistler ve devrimciler için değil. Bütün bir ömrünü burjuva sosyalizmini savunarak geçirmiş bu uzun ömrü doğal bir ölümle noktalananmış bir kimsenin ardından illa bir şey söylemek ve yazmak gerekiyorsa, bu, hiçbir duygusallığa yer vermeden, tamamen ideolojik-sınıfsal bir tutumla yapılır. Marks'ın kendisi, Proudhon'un ölümü vesilesiyle yazdığı, "Proudhon Üzerine" makelesiyle bize bunun en iyi örneğini vermiştir.

Kuşkusuz çeşitli grupların bu konudaki tutarsızlığı bir rastlantı değildir. Modern revizyonizmle aralarına belirgin bir çizgi çekememiş olanlar, elbette ki, onun "mücadelesi"nde de kendilerine ortak bir yan bulurlar, ve bir ölümün yarattığı duygusallıkla, bu "yan"ı öne çıkarmaktan kendilerini alıkoyamazlar. Unutulan şudur ki, bu duruma düşenlerin, ardından bugünkü TBKP'ye karşı esip gürlemeleri, etkisinden ve inandırıcılığından çok şey kaybeder. Zira bu aynı TBKP'nin devrim ve sosyalizm düşmanı yeni çizgisinin ve programının baş mimarlarından biri ardından gözyaşı dökülen bu aynı Behice Boran'dır. Ve de son nefesini ver-

meden önce, bu aynı çizgi ve programı, bugün günah keçisi haline getirilmiş H.Kutlu ile birlikte, bir basın toplantısında tüm dünyaya ilan eden de yine bu aynı B.Boran'dır.

Ocak 1988

SBKP-TBKP ÇİZGİSİ ve TOPLUMSAL KURTULUŞ

T.Göker

Bugün Türkiye’de revizyonist SBKP’yi savunanlar içinde Toplumsal Kurtuluş (TK) dergisi özel bir yere sahiptir. Bu dergiyi diğer hararetili SBKP savunucularından ayıran özellik, teori ve politika sorunlarında "radikal" olmak iddiası ile SBKP savunuculuğunu birleştirme ve bağdaştırma çabasıdır. Bu olmayacak, olamayacak bir şeydir ama, TK yazarlarının tüm birikim ve yetenekleriyle bu mahareti göstermeye, bunu "olur" kılmaya çalışıyor.

TK’nın SBKP savunuculuğu iki noktadan ele alınabilir. Birincisi, doğrudan S.Birliği ve SBKP’nin bugünkü çizgisine yaklaşımı; ikincisi, TBKP-SBKP bağlamında söyledikleri. Özellikle bu ikincisi TK’nın en zorlandığı, izah etmede en büyük sıkıntıyı çektiği noktadır. Biz de daha çok bu ikincisi üzerinde duracağız.

TK, TBKP girişiminden ve TKP’nin yeni dönemdeki evriminden, euro-komünist bir parti haline gelmesinden bu ya-

na, sürekli olarak TBKP'yi eleştiriyor, teşhir ediyor. Onu "tövbekar", "AET ve tekellerin koltuğunda" olmakla suçluyor ve artık TBKP'nin bir parti bile sayılmayacağını, "Tayad ve İnsan Hakları gibi yararlı girişimler" olarak saymak gerektiğini söylüyor.

TK, bir yandan TBKP'yi böyle değerlendiriyor; ama diğer yandan da, TBKP ile SBKP arasında ilişki kurulmasına çok kızıyor, böyle değerlendirmeleri "anti-sovyetizm" ile, daha açık ifade ile anti-komünistlikle suçluyor; "anti-SSCB"liliğin "Töbe-KP'ye açılan kapı" olduğunu iddia ediyor.

Iddiaları aktarmadan önce bir noktanın altını çizmek istiyoruz: SBKP ve TBKP arasında yakın bir "kardeşlik" ilişkisi olduğunu yalnızca başkaları değil, herkesten ve herşeyden önce kendileri açıkça iddia ve ilan ediyorlar.

Ç.Bilgin imzalı, "Avrupa Türkiye'sinde Dört Tarz-ı Siyaset" başlıklı yazıda, TBKP- SBKP ilişkisi konusunda şunlar söyleniyor:

*"... TBKP'nin Tasarısı'na ve TİP ile TKP yöneticilerinin açıklamalarına bakıldığında Program Tasarısı'nın oluşturulmasındaki esin kaynağının Sovyetler Birliği olduğu ileri sürülebilir ve ileri sürülüyor. Böyle bir sava bütünüyle katılmayı imkansız görüyorum. Tasarı'da yer alan 'her şey insan için, her şey halkın mutluluğu için' türünden sloganların Sovyet yayınlarında ye alan 'vsevçeloveke, vse diya çeloveka' sloganının kötü bir çevirisi olduğunda kuşku yok; ancak bunu, Sovyetler Birliği'nin bir programı dikte ettirmesinden daha çok TİP ve TKP yöneticilerinin entellektüel tembelliklerine bağlamak gerektiğini sanıyorum."*¹

Burada, "bütünüyle", "daha çok" gibi muğlak ifadelere rağmen, yazar SBKP'nin, TBKP çizgisinde "esin kaynağı" olduğu iddialarını reddediyor. Ayrıca, yazarın bu türden muğlak ifadelerinin yanısıra, SBKP-TBKP ilişkisine değinirken bir yerde "esin kaynağı" olmaktan, diğer yerde de, "dikte ettirmek"ten sözmesini, kendi değerlendirmelerine yeterince güven duymadığının ve gelecek eleştirileri göğüsleme gereksiniminin bir işareti saymak gerektir.

Bir başka TK yazarı ise, TBKP çizgisinden hareketle, gelecek "anti-sovyetizm" tehlikesine dikkat çekiyor ve buna karşı durmanın önemine işaret ediyor.

*"Bu güçler başından bu yana Türkiye'de anti-TKP'cilikle, anti-sosyalizmi birlikte sürdürmüşlerdir. TKP'nin yanlış politik çizgisine ve yaklaşımlarına karşıtlık pozisyonunda TKP düşmanlığı güderek, bu tutumlarını anti-sovyetizmle bütünleştirmişlerdir. Bu günde TBKP'nin sakat politika ve yönelişleriyle sosyalist sistemin ve SBKP'nin politikaları arasında bağ kurarak TBKP'nin yönelişlerini SBKP'nin 'uluslararası barış ve yumuşama', 'açıklık', 'yeniden yapılanma' politikalarından kaynaklandığı görüşünü yaymaya çalışıyorlar. Bununla amaçladıkları şey kafa karışıklığı yaratmak TBKP'nin politika ve yönelişlerine karşı doğan tepkileri anti-sovyetizm yönünde değerlendirmek ve derinleştirmektir"*² diyen yazar, buna karşı görevi de şöyle belirliyor: *"Anti-sovyetizm kampanyalarına karşı durmak, TBKP'nin ideolojik, politik, örgütsel yönelişlerinin sosyalist sistemden ve SBKP'den kaynaklanmadığını, kaynaklanmayacağını kitlelere en açık bir biçimde açıklamak, bilinç bulanıklıklarına meydan vermemek temel görevlerden biri oluyor."*

TBKP'nin politikalarının SBKP'den "esinlenip" esinlenmediğini, "kaynaklanıp" kaynaklanmadığını göstermenin yolu, belgelere ve olgulara dayanarak ortaya koymaktan geçiyor. Bu sadece bizim görevimiz değil, böyle bir ilişkiyi reddedenlerin de, bu arada, herkese "bilimsel yaklaşım" öğütleyen TK'nın da görevidir. TK ise böyle bir yolu izlemek yerine, SBKP'nin '60'lardan bu yana "kardeş" partilerine ülkelerinde olmaları gerektiğini öğütlediği, SBKP'nin TKP ve TİP'in tasfiye olmasından "sevineceği" gibi spekülâtif iddialarla kendi tezlerini kanıtlamaya, SBKP ile TBKP arasında ilişkiyi reddetmeye çalışıyor.

TBKP ile SBKP arasındaki ilişkiyi değerlendirmeye geçmeden önce bir noktayı daha vurgulayalım. Biz, TBKP'nin yeni çizgisinin sadece SBKP'nin yeni çizgisinden

kaynaklandığını düşünmüyoruz. TBKP'nin çizgisi, SBKP'nin çizgisiyle SBKP'nin çeşitli ülkelerde "kardeş" partilerine verdiği rolle bütünüyle uyumludur. Ama, bu kadar değil, TBKP'nin çizgisi aynı zamanda, Türkiye burjuvazisinin gereksinimlerine de uygundur, bu bakımdan "ulusal" çıkarlara da yanıt veriyor. Dış koşullarla iç koşullar TBKP'nin çizgisini birlikte belirliyor. SBKP'nin uluslararası stratejisi ile, TBKP'nin ulusal koşullara uyarlanmış çizgisi, birbiriyle çelişmiyor, aksine çakışıyor.

TBKP'nin, SBKP çizgisinden "esinlendiği"ni göstermek hiç de zor değil. Bunun sayısız kanıtı var. Biz kendimizi, TK'nın TBKP çizgisinde eleştirdiği bazı temel noktaların, bütünüyle SBKP çizgisine uygun olduğunu göstermekle sınırlayacağız.

Ç.Bilgin, "Avrupa Türkiyesi'nde Dört Tarz-ı Siyaset" başlıklı yazısında, TBKP çizgisine en önemli eleştirilerini yöneltiyor.

Yazar, Atılım'dan, H.Kutlu'nun "Marksizm-Leninizmi kavrayış tarzımızı gözden geçirmeliyiz. Marksizm-Leninizmin teori ve metod olarak iki yönlü işlevini açıklıkla göremedik" ve buna örnek olarak da, "sınıfa karşı sınıf anlayışının yanlışlığı sözlerini aktardıktan sonra, bu yaklaşımın, "sınıfsal bakış açısını reddetmek, kapitalist sistemi verim almak", "kapitalist çerçeve içinde bir politika oyunu" olduğunu söylüyor.

TBKP'nin çizgisinin böyle değerlendirilmesine ekleyeceğimiz bir şey yok. Fakat, biz, aynı görüşlerin SBKP tarafından da savunulduğunu söylüyoruz. Gösterelim:

H.Kutlu sözkonusu konuşmasında, nükleer savaş tehlikesine ve çevre sorunlarına işaret ederek, bu sorunların sınıfsal olmadığını, genel insanlığın bir sorunu olduğunu, Marksizm-Leninizmin bu sorunları açıklamada yetersiz kaldığını ve "yeni bir düşünce tarzının gerekli olduğunu , bu bakımdan da, "dar sınıf bakış açısı"nın terk edilmesi gerektiğini söylüyor.

"Yeni düşünce tarzı" formülasyonu, bizzat SBKP tarafı-

ndan geliştirilen ve Marksizm-Leninizmin "çözemediği" sorunları çözmek amacıyla ortaya atılan düşünceler bütünüdür. "Yeni düşünce tarzı"nın iki temel bileşeni olan "uluslararası güvenlik sistemi" ve "yeni bir ekonomik düzen" görüşü sık sık Gorbaçov'un ve diğer SBKP ideologlarının konuşma ve makalelerinde aynı içerikle kullanılmaktadır. Örneğin, "Yeni Düşünce Tarzı" başlıklı makalede, Sovyet ideologlarından V.V.Msvenieradze, "Yeni Düşünce Tarzı"nı "politikanın yeni felsefi konsepti" olarak değerlendiriyor. Bu felsefenin gereği olarak aynen şunları söylüyor: *"Ve aynı zamanda, iki sistem arasındaki yarışmanın tarihinde hiçbir zaman, fikirlerin savaşımının ideolojik alanla sınırlandırılması ödevinin bu denli ısrarla ortaya konduğu, bu savaşımın sosyal, politik ve ekonomik alanlara "sıçrama"sına ve bunların yerini almasına olanak vermemek, tarihsel gelişmenin genel insancıl perspektifini gölgelemesine izin vermemek için bu savaşımı sırf ideolojik araçlarla yürütmenin bu denli kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu görülmemiştir"* (Makalenin çevirisi için bak. Yol ve Amaç, sayı:15-16) Çünkü bu felsefeye ve yazara göre, *"dünyada askersel güce dayanarak yada askersel güce başvurma tehdidinde bulunarak olumlu çözüme kavuşturulabilecek hiçbir politik, ekonomik, sosyal, ideolojik ya da herhangi başka bir sorun yoktur. Öte yandan barışçı yoldan çözülmeyecek herhangi bir sorun da yoktur."* Yazar, sadece bunları uluslararası düzeyde, "iki sistem" arasındaki bir durum olarak da sınırlamıyor. Yazara göre, "her kritik durum, her bölgesel çatışma, içinde nükleer bir dünya savaşına dönüşme olasılığını taşımaktadır." "Bunun doğal sonucu ise, SBKP'ye göre, örneğin, Güney Afrika'da veya Latin Amerika'da olduğu gibi, "kritik durum"un ortaya çıkmasını engellemek veya ortaya çıkan "kritik durum"ları, emperyalistlerle birlikte "kollektif olarak" ortadan kaldırmak gerekiyor.

Bu "politik felsefe konsepti" nin, proletaryanın kapitalizme karşı savaş ve bu savaşta proletarya diktatörlüğüne ka-

dar ilerletme felsefesiyle hiçbir ilişkisi yoktur. Burada, "sınıfa karşı sınıf" tutumu dışında her şey vardır. Bu felsefe, kapitalizmle uyum felsefesidir. Kapitalizmle uyum felsefesi, "Yeni düşünce tarzı"nın o derece vazgeçilmez bir bileşenidir ki, örneğin, diğer bir Sovyet ideologu olan Y.A.Krasin, şimdiye kadar, kapitalizmle uyumun teorisi olan, "anti-tekel demokrasi stratejisi"ni bile, "sınıf konumlarını(n) sekter yorumu"na örnek olarak vermektedir. *"Öte yandan kimi komünist partilerinin programatik belgelerinde formüle edilmiş olan anti-tekelci demokrasi stratejik konsepti ve belgisi şu andaki koşullarda, bu dünya çapında birlikte davranma gerçeğine yeteri kadar dikkat gösterilmediği için yeterince etkili olamamaktadır. Hayat işçi sınıfından ve öncüsünden, tüm güçlerin en gerici emperyalist çevrelerin, askersel-sanayi kompleksinin izole edilmesine, emperyalizmin saldırgan eğilimlerinin gemlenmesine yoğunlaştırılmasını talep ediyor.*

*"Anti-tekel demokrasiden önce gelen, onun için elverişli koşulları yaratan kapitalist gelişmenin militarist olmayan bir 'model'i uğruna mücadele stratejik konseptinin ana doğruları burada belirginleşiyor."*³

SBKP'nin bir çok kardeş partisi gibi, TBKP de bu öneriye uygun olarak programını değiştirmiş ve "anti-tekel demokrasi" programının yerine "barış ve demokratik yenilenme" programını koymuş, ona göre ittifaklar politikası belirlemiştir.

Sonra fazla uzağa gitmeye de gerek yoktur. Gorbaçov'un kendisi bu görüşleri defalarca ortaya koymuştur. SBKP'nin "yeni düşünce tarzı"nın gerekliliği konusundaki gerekçeleri, TBKP'nin gerekçelerinin ta kendisidir. Gorbaçov, 27.Kongre Raporu'nda, "son yıllarda komünist hareket bir çok yeni gerçeklik, görev sorunla karşı karşıya geldi. Her şey, onun **niteliksel** başka bir gelişme aşamasına girdiğini kanıtlıyor. Komünistlerin içinde çalıştıkları uluslararası koşullar hızla kökten değişiyor" (abç.) derken ve yine UNITA'ya verdiği yanıtta, *"Dünyadaki tüm ilerici güçler arasındaki ilişkilere*

*gelince, bir atom savaşının önlenmesi -bizim derin inancı-
mız budur ki- bunlar arasındaki ilişkinin temeli, özü, mihenk
ve dönüm noktası olmalı. Görüşümüzce tüm diğer sorun-
lar bu soruna tabi kılınma 'ıdır'" (abç) önerisinde bulunur-
ken, tam da, TBKP'nin gerekçelerini dile getiriyor. Gorba-
çov, "medeniyetin ölümsüzlüğü uğruna" başlıklı makalesin-
de ise, "niteliksel", "köklü" değişikliğin neler olduğunu ve
"yeni düşünce tarzı"nın gerekçelerini açıklarken, açıkça,
Marksizm-Leninizmi "eski düşünce", "klişeleşmiş kavram-
lar" olarak suçluyor. Gorbaçov, sözkonusu makalesinde,
"nükleer savaş", "silahsızlanma" ve "barışçıl yarış"manın
koşullarına değinirken şunları belirtiyor: *"Fakat bu
yarışmanın reel olması ve XXI.yüzyıl insanına yaraşır,
onurlu ve medeni biçimlerde gerçekleşmesi için yeni bir
düşünce tarzına ihtiyaç vardır, şu kesindir ki geri çevrile-
mez bir geçmişten kaynaklanan dogmaların, klişeleşmiş
kavramların ve eski düşünce biçimlerinin üstesinden gel-
mek kaçınılmaz oluyor"* (abç)⁴ Bir başka yerde de bunun
nasıl üstesinden gelinebileceğini açıklıyor: *"Doğru, dünya
artık eskisi gibi değil ve yeni sorunlar, geçmiş yüzyıllardan
aktarılan fikirlere (örneğin, Marks, Engels, Lenin'in
düşüncelerine -TG) dayanılarak çözümlenemez. Hala
savaşın, başka tür politikaların bir devamı olduğu
görüşüne katılabilir miyiz?"*⁵*

Gorbaçov, burada açıkça, Marksizm-Leninizmin savaş
sorunuyla ilgili düşüncelerine atıfta bulunarak, bu ve benze-
ri fikirleri terketmeye, "yeni düşünce tarzı"na uygun davran-
maya çağırıyor.

Sınıfsal tutumu koruyabilmenin tek teminatı, teoride ve
tattikte Markizm-Leninizmin ilkelerine bağlı kalmaktır.
Açıktır ki, SBKP, onun yeni önderi Gorbaçov, "yeni bir
düşünce tarzı"nı, "dogmaların", "klişeleşmiş kavramların",
"geçmiş yüzyıllardan aktarılan fikirlerin", yani Marksizm-Le-
ninizmin yerine koymaktadır. SBKP savunucularına göre,
"eski düşünce tarzı" "yeni" sorunları çözemiyor,
"karşısındaki insanın çıkarlarını kendi çıkarları gibi görme

yeteneğini" gösteremiyor, "XXI.yüzyıl insanına yaraşır, onurlu ve medeni" değildir, bu nedenle de "yeni bir düşünce tarzına" gerek var. Bu sözler, yeterince açıktır; ama illa da, kavram olarak "sınıfa karşı sınıf tutumu"nun SBKP revizyonistleri tarafından yanlış ilan edildiğini görmek isteyenler olabilir. İşte bir örnek daha. E. Plimak adlı bir başka revizyonist, Pravda'da yayınlanan makalesinde, 27.Kongre Raporu'ndan, Gorbaçov'un, *"tüm insanlık topluluğunun politik düşünce tarzında köklü değişikliklere ihtiyaç vardır"* sözlerini aktardıktan sonra hemen arkasına ekliyor: *"köklü değişiklikler" istemi, Marksist sınıf savaşimleri için de geçerlidir."* ⁶

Marksizm-Leninizme yönelik bu bayağı saldırılara sesini çıkarmayanların, dahası bunu gizlemeye çalışanların, bu bayağı saldırıları teşhir ederek TBKP ve SBKP çizgisinin aynı dünya görüşünün ürünü olduğunu söyleyenleri "anti-sovyetizm" ile suçlayanların olgulara ve gerçeğe bağlı kalınmasını, her koşul altında ve yalnız kalma pahasına sınıf tutumundan taviz verilmemesini öğütleyen Marksist-Leninist bilimle ve bilimsel dürüstlikle ne ilgileri olabilir?

Ç.Bilgin aynı yazısında, TBKP Program Taslağı'nın "Barış ve Demokratik Yenilenme" bölümünü okuduğunda utandığını söylüyor. "Süleyman Demirel acaba bu programı okudu mu?" diye soruyor ve Demirel'in yıllarca bu görüşleri savunduğunu, ekonomi ile ilgili düşüncelere imza atmaya-cak "gerici bir iktisatçı ve politikacı" olmayacağını söylüyor ve ekliyor: "Komünizm adına kimsenin bunları yazma hakkı olmadığını sanıyorum."

Ç.Bilgin'in "çok utandığı"nı söylediği sözler şunlar:

"Barış ve Demokratik Yenilenme Programı, ulusal kültürü koruma, demokratizm, yurtseverlik ve hümanizm temellerinde geliştirme programıdır."

"Ancak ekonominin ulusal temellerini güçlendirmek, sanayileşmek, modernleşmek ve üretimi artırmak yoluyla emekçilere ulusal gelirden daha büyük bir pay sağlamak ve halkın ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaçlarını karşılama

düzeyini adım adım yükseltmek olanaklıdır."

TBKP, bunları Türkiye için öneriyor. "Ulusal" reformcu bir parti için bundan doğal bir şey olamaz. SBKP ise aynı önerileri uluslararası planda öneriyor. Bir süper bir gücün çıkarlarını, diğeri ise Türkiye burjuvazinin çıkarlarını gözeterek öneriler yapıyor. İkisi de, kapitalist-emperyalist sistemi veri alarak öneriler yapıyor, yazarın ifadesi ile, "kapitalist çerçeve içinde bir politika oyunu" sergiliyorlar. TBKP "barış ve demokratik yenilenme programı" diyor, SBKP ise, "yeni bir ekonomik düzen", "uluslararası güvenlik sistemi" diyor.

TBKP, programını yaşama geçirmek için, "parlamento-nun politik sistemin en üst organı" olması gerektiğini savunuyor, SBKP ise, Birleşmiş Milletler Örgütü (BMÖ)'nün en üst organ olmasıyla, "bütünsel dünya"da "uluslar topluluğunun yönetilmesi mümkündür" diyor. Onlara göre, bir "dünya hükümeti" nin kurulması "hayal" değildir. Sovyet revizyonsitlerinin bunun için koşulu, *"dünyanın yönetilebilir olması için uluslar topluluğunun tüm üyelerinin genel insani çıkarları öteki tüm çıkarlardan üstün tutmaya hazır olması gerekir."*⁷

TBKP, "kapitalizm koşullarında" bu programı yaşama geçirmeyi savunuyor. SBKP ise, *"tarihsel olarak biçimlenmiş dünya ekonomik bağlarını koparma çağrıları tehlikelidir ve hiçbir çözüm getirmemektedir"*⁸ ; *"Batı ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki bugünkü ilişkileri onaylamakla beraber, bu ilişkilerin rahatsız edilmelerini önermiyorum"*⁹ diyerek, emperyalist-kapitalist sistemin egemenliği koşullarında "yeni ekonomik düzen"i, "uluslararası güvenlik sitemi"ni yaşama geçirmeyi savunuyor. Bir dünya için, diğeri Türkiye için "yeni ve adil bir ekonomik düzen" istiyor. TBKP, "hızlı kalkınma" ile, "üretimi artırarak" emekçilere "ulusal gelirden daha büyük pay" verileceğini savunuyor. SBKP ise, "gelişmekte olan ülkeler" in borç sorununun, "ciddi toplumsal ve politik sorular" yarattığını söyleyerek, borçların "adil bir işbirliği" yapılarak, "adil olmayan ticaret" in "adil" hale getirilerek, "gelişmekte olan devletler halklarının

çıkarları doğrultusunda köklü çözümler istiyor, "herkesin çıkarlarını eşitliğe dayalı olarak gözetecek yeni bir ekonomik düzenin birlikte araştırılması"nı gerekli görüyor.

TBKP programını yaşama geçirmek için, Türkiye'nin Nato'da kalmasını, AET'ye girilmesini engel olarak görmüyor; DYP, SHP, DSP ve RP gibi burjuva gerici partilerle işbirliği yapılmadan programın yaşama geçirilemeyeceğini söylüyor. SBKP ise, uluslararası stratejisini yaşama geçirmek için, emperyalistlerin, gerici devletlerin, onların örgütlerinin işbirliğinin şart olduğunu söylüyor. *"Tüm insanlığı ilgilendiren global sorunları çözmeye bir devletin ya da bir grup devletin gücü yetmez. Bu alanda, tüm dünya çapında işbirliği, ülkelerin ezici çoğunluğu arasında sıkı, yapıcı eylem birliği gerekiyor."*¹⁰ *"Birleşik Devletler, onunla beraber yaşamak ve ilişkiler kurmak durumunda olduğumuz bir devlettir. Bu bir gerçektir. İlişkilerimizin tezatlı yapısına rağmen, Birleşik Devletler olmadan barış sağlayamayacağımız, Birleşik Devletlerin de biz olmadan hiçbir şey yapamayacağı açıktır. Birbirimizden uzaklaşmanın olanağı yoktur."*¹¹ Aralarındaki fark nedir? Birisi, batılı emperyalist kapitalist sistem önünde, diğeri de Türkiye burjuvazisi önünde diz çöküyor. Her ikisi de emperyalist - kapitalist sistemi kutsuyor.

TBKP, "ulusal kültürü koruma, demokratizm, yurtseverlik ve hümanizm temelinde geliştirme programı"nı savunuyor. SBKP ise, *"uluslararası ilişkileri hümanistleştirme ihtiyacının dayat" tığını*,¹² *"Yaşamın kendisi kültürün korunması, onun burjuva yozlaşmasına, barbarlığa karşı savunulması sorununu gündeme getir"diğini*¹³ söylüyor. Birisi, kapitalist-feodal kültürü, diğeri ise, emperyalist kapitalist kültürü yozlaşmaya karşı korumak istiyor.

TBKP, "her türlü teröre" karşı olduğunu söylüyor ve stratejisini "devrimin barışçı yolunun kazanılması stratejisi" olarak belirliyor. Yazar, bu sözleri aktararak, "gerçekten harikulade bir manzara ortaya çıkıyor; 'devrim', 'barışçı' ve 'strateji' sözcüklerinin yanyana gelişine alışmak gerekiyor"

diyerek dalga geçiyor. Ama, sıra SBKP'ye geldiğinde, sesi-
ni çıkarmıyor, daha ötesi genelde SBKP'ye, yeni politika-
larına övgüler diziıyor. Gorbaçov'un, 27.Kongre Raporu'n-
da, SB'nin "politik cinayetler" de dahil olmak üzere, "ilkesel
olarak terörizme karşı" olduğunu açıkladığını, "bütün sıcak
noktalarda çatışma durumunu söndürme yollarını bulmak
için" başta ABD olmak üzere, emperyalistleri "kollektif
arayışları canlandırmaya" çağırdığını her nedense görmez-
den geliyor. Daha ötesi, "barışçıl geçiş" teorisinin,
Kruşçev'den bu yana SBKP tarafından ortaya atıldığını
bilmemezlikten geliyor. SBKP ideologlarının, *"Nükleer
çağda sınıf savaşımının karakteri değişiyor... Açıktır ki, ki-
mi ülkelerde de antogonist sınıflar arasındaki cepheleşme
'pozisyon savaşı' koşullarında sürecektir, en azından ileri
kapitalist ülkelerde sosyalizme barışçıl yolla geçiş emekçi-
ler için yalnızca elverişli bir olanak değil, aynı zamanda
nesnel bir zorunluktur da"*¹⁴ dediğini unutuyor. Bir noktayı
daha eklemek gerekir: SBKP, "kardeş" partilerinden
gelişen devrimci hareketi "gemlemek" için itfaiye rolü oyna-
masın istiyor: *"Devrimin barışçıl yoldan zafere ulaşması bir
dizi tartışma götürmez koşulun varolmasını gerektiriyor...
Aşırı 'sol' ve aşırı sağ güçler gemlenmeden, açık karşı-
devrim bastırılmadan da, devrimin barışçı yolu düşünüle-
mez."*¹⁵ Revizyonist ideolog, bunu "yirminci yüzyılın
sonunda" "devrimcilik"ın gereği olarak sunuyor. "Gemlen-
mesi" gereken "aşırı 'sol'un" kimler olduğunu açıklamaya
gerek var mı?

Görüldüğü gibi, SBKP ve TBKP'nin çizgisinin
karşılaştırılması, TK'nın yazarlarının iddia ettiği gibi, TBKP
çizgisinin, SBKP'den "esinlen"mediğini değil, aksine tam
bir uyumun olduğunu gösteriyor. TBKP'nin Programını
okurken utandığını söyleyenlerin, tutarlı olması için,
SBKP'nin söylediklerini okuyunca, bir dönem, Lenin ve
Stalin önderliğinde şanı dünyaya yayılan SBKP'nin bu
duruma geldiğini görünce yerin dibine batması gerekmez
mi?

İdeolojik olarak, SBKP, TBKP'nin yol göstericisi, "esin" kaynağıdır. Bu açıkça ortadadır. Peki bunu, TK'nin kendisi, bu arada Ç.Bilgin bilmiyor mu? Bunları bildiğinden kuşku yoktur. Daha ötesi, Rusça da bildiğine göre, bizlerden daha fazla ve doğrudan kaynaklara sahiptir. Bu durumda TK'nin, yeni bir role, TKP ve TİP'den doğan boşluğu doldurarak, radikal tezlerle SBKP savunuculuğu rolüne soyunmak istediği anlaşıyor. Bu ise, SBKP'nin revizyonist çizgisini gizlemeye götürüyor. Ama bu, deve kuşu örneğinde olduğu gibi yapılmaya çalışılıyor. Asıl tutarsızlık da burada kendini gösteriyor.

TK bu sorunda tam bir çarpık mantık sergiliyor. Pragmatizm her yanından sırtıyor. İşte buna bir örnek daha.

Ç.Bilgin, aynı yazısında, TKP'yi yakından tanıyan birisinin, SBKP "TKP'ye devrim yapma misyonu vermemiştir" şeklindeki sözlerini, "Sovyetler Birliği'nin şimdiye kadar 'devrim misyonu' verdiği bir parti oldu mu?" diye karşılıyor. Bu herşeyden önce, Lenin ve Stalin'in başında olduğu Komintern dönemindeki gerçekleri gizlemektir, daha ötesi, uluslararası komünist hareketin ve SBKP'nin tarihini çarpıtmaktır. Bu çarpıtma tesadüfi değildir. Kruşçev döneminden bu yana SB'nin, SBKP'nin, "kardeş" partilerine "devrim misyonu" değil, kapitalizmle uyum misyonu verdiğini izah etmek için bu çarpıtma yapılıyor. Ç.Bilgin şunları da söylüyor:

"Kılıç kuşananındır. Sovyetler Birliği'nin kılıcını kuşananlara karşı çıktığını hiç görmedim."

Aynı mantığı, bir sayı sonrasında, SBKP çizgisine biraz daha eleştirel yaklaşımına rağmen H.Yurtsever tekrarlıyor. H.Yurtsever, "TKP ve TİP'in bugünkü TBKP çizgisine gelmelerinde 'kardeş' parti olmalarının çok önemli bir rolü olduğu bilinmelidir" diyerek, dolaylı yoldan Ç.Bilgin'e yanıt vermiş oluyor. Ama, şunları da hemen arkasından ekliyor: *"Tarihin öyle çelişkili bir dönemindeyiz ki, bir ülkede gerçekten devrimci bir yol tutturabilmek için 'kardeş' olmamak gerekiyor. Öte yandan, dünya deneyleri Sovyetler Birliği'-*

*nin başarılı bir gelişme göstermesi durumunda, öncülük edenlerin 'kardeşliğe' bakmadan, Türkiye devriminin destekçisi olacağını gösteriyor. Devrimden önce 'kardeş' olmamak, devrimden sonra ise proleter enternasyonalist kardeşliğin gereğini yerine getirmek gerekiyor."*¹⁶

Bu, her şeyden önce, SBKP'nin çizgisinin, "devrimci bir yol" tutturmaya engel olduğunun kabul edilmesidir.

Doğrudur. Devrim yapan bir ülkeye Sovyetler Birliği "yardım" etmek istiyor. Ama neden? Devrim yapmadan, devrim yapmaya, "devrimci bir yol tutmaya" engel olan çizgiyi savunanlar nasıl oluyor da, başarılı bir devrime "destek" veriyor? Asıl sorun da, burada yatıyor. Sormak gerekir: Örneğin, böyle bir devrim SBKP çizgisine ve SB'nin dünya politikasına alet olmayı reddeder ve karşı çıkarsa, SB böyle bir devrime "destek" vermeye devam eder mi? Yazarların bu soruya yanıtını bilmiyoruz; ama biz deneylerden, SB'nin böyle bir başarılı devrime destek olmayacağını biliyoruz. En yakın örneği, Kruşçev ve Brejnev döneminde SB'nin Çin ve Arnavutluk devrimine karşı tutumudur. Gerekçeleri farklı da olsa, Çin ve Arnavutluk, ne zaman ki SBKP çizgisine ve SB'nin dünya politikalarına karşı çıkmışlar, işte o zaman SB tek yanlı olarak bu ülkelerle ilişkilerini kesmiştir. Açık konuşmak gerekir, SB'nin desteği, "uşaklık" ve bağımlılık ilişkisine dayanıyor. Böyle bir politikayı güden bir ülkede de devrimden söz edilemez. TK'nın gizlediği asıl nokta da burasıdır. Bugünkü SB yönetimi için de konuşursak durum değişmez. Örneğin, başarılı bir devrimin, bölgede veya dünyada devrimi kışkırtan, devrimci güçlere açık destek veren bir eylem çizgisi izlediğini düşünelim. Eğer, SBKP, böyle bir devrimi, "Dünya güvenliğini tehlikeye düşüren gerginlik ocağı" ilan eder ve emperyalistlerle böyle bir "gerginlik ocağı"nı ortadan kaldırmak için "kollektif arayışa" girirse, o zaman başarılı bir devrimin başına neler geleceğini siz düşünün...

Sonuç olarak, TK, savunulamayacak olanı savunmaya çalışmanın hiç de onur verici olmayan sıkıntısını yaşıyor.

KAYNAKLAR

- 1- TK, sayı:5, Kasım 1987
- 2- "Yasal Komünist Partisi" Tartışmaları Üzerine, B.Yıldırım, TK, sayı:6, Aralık 1987
- 3- Perestroyka-Glastnost, Derleme, s.28, TKP Yayınları
- 4- Gorbaçov, Derleme, s.7, TKP Yayınları
- 5- Perestroika, s.12, Güneş Yayınları
- 6- "Yirminci Yüzyılın Sonunda Marksizm-Leninizm ve Devrimcilik", Yol ve Amaç, sayı:15-16, s.87-88
- 7- "Uluslar Topluluğunun Yönetilmesi Mümkündür", G.Sahnazorov, makalenin geniş bir özeti için bak: Yeni Yol, sayı:8, 15 Şubat 1988
- 8- M.Gorbaçov, "Yolumuz Ekimin Yolu...", TK, sayı:6, s.49
- 9- M.Gorbaçov, Perestroika, s.135
- 10- M.Gorbaçov, 27.Kongre Raporu, s.27
- 11- M.Gorbaçov, Perestroika, s.208
- 12- M.Gorbaçov, derleme, s.18
- 13- 27.Kongre Raporu, s.27
- 14- A.Gramsci'nin Görüşlerinin Güncelliği, B.C.Popov, G.P.Smirnov. Derleme, s.6
- 15- E.Plimak, "Yirminci Yüzyılın Sonunda...", çeviren, Yol ve Amaç, sayı: 15-16, s.84
- 16- TK, sayı:6, s. 13. "Sağ Yanım Çürüyor, Sol Yanım Diri"

Temmuz 1988

SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN YENİ DİŞ POLİTİKASI ÜZERİNE

T. Göker

Gorbaçov'un işbaşına gelmesiyle birlikte, Sovyetler Birliği (SB)'nin yeni dış politikasının bazı yönleri daha bir belirginleşti. Yeni dış politika, geçmiş politikadan bazı farklılıklar içeriyor.

Türkiye devrimci hareketinde Gorbaçov "reformları", özel olarak da dış politika sorunları henüz gerektiği gibi tartışılmadı. Gorbaçov reformları daha çok "sistem içi" sorunlar olarak ele alındı, böyle değerlendirilmeye çalışıldı. Dış politika sorunları ise, geçmişte de yaygın olarak görüldüğü gibi, tekil noktalar olarak görülüp değerlendirildi.

Her ülkenin, ister sosyalist, isterse kapitalist olsun, dış politikası ile iç politikası arasında diyalektik bir uyum vardır. Dış politikayı, o ülkenin egemen sınıfının gereksinimleri belirler. Dış politikada sosyalist, iç politikada kapitalist veya iç politikada sosyalist, dış politikada ise emperyalist bir politika olanaklı değildir ve genel olarak tarih böyle bir karşıtlığa

sahne olmamıştır.

Bu açıdan ele alındığında, gerek geçmişte gerekse de günümüzde, SB'nin dış politikası ile iç politikası arasında bir uyum vardır.

Gorbaçov'un işbaşına gelmesiyle birlikte, iç politikada bazı değişikliklerin gündeme gelmesine paralel olarak dış politikada da değişiklikler yaşandı. SB'nin ekonomik ve politik gereksinimleri, iç politikada perestroyka ve glasnostu, dış politikada ise, "silahsızlanma", "yeni bir ekonomik düzen" ve "yeni uluslararası güvenlik sistemi"ni gündeme getirmiş bulunuyor. Bunlar, Sovyet revizyonistlerinin de açıkça ifade ettikleri gibi, emperyalisti, kapitalisti, sosyalisti ile "bütünsel dünya"nın gereklerine, SB'nin ulusal ve uluslararası gereksinimlerine yanıt veren bütünlüklü teorilerdir, "yeni düşünce tarzı"dır. "Yeni düşünce tarzı"nın tek tek öğeleri, her birisi ayrı bir yazının konusudur. Biz ise bu yazıda, "yeni düşünce tarzı"nda önemli bir yere sahip olan SB'nin dış politikası ile ilgili bazı temel yanlar üzerinde duracağız yalnızca.

Eşitsiz gelişme

1950 ve 60'lı yıllardaki gelişmeler Sovyetler Birliği'ni, uluslararası kapitalist sistemin bir parçası haline getirdi. Bu durum SB'yi de kapitalizmin mutlak bir yasası olan ve emperyalizm döneminde iyice şiddetlenen eşitsiz gelişme yasasının etki alanına soktu.

SB'deki bugünkü gelişmelerin, izlenen politikalardaki değişimlerin temelinde eşitsiz gelişmenin sonuçları yatmaktadır. Sovyetler Birliği süper bir güç olarak, '60'lı ve '70'li yıllarda, sosyalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu döneme göre hızlı bir gerileme içinde olmasına rağmen, bizzat bu sosyalist dönemin kazanımlarının bir sonucu olarak, ABD ve diğer emperyalist ülkelere göre nispeten hızlı bir kalkınma temposu içinde bulunuyordu. Hatta bazı

Üretim kollarında ABD'ye göre iki kat bir büyüme hızı gerçekleştiriyordu. '70'li yıllarda SB, özellikle askeri ve politik alanda bir süper güç olarak ABD'yle boy ölçüşecek duruma gelmişti. Bu durum, hegemonyacı amaçlar uğruna rakiplerine meydan okumaya bile dönüşüyordu.

Fakat '70'li yılların sonunda ve '80'li yılların başında, SB ekonomisi, bürokratik yozlaşmanın bir sonucu olarak tam bir tıkanıklık içine girmişti. Gorbaçov'un ifadesine göre, "kriz öncesi durum" oluşmuştu. Aynı şey, silahlanma alanında da görülüyordu. '60'lı ve '70'li yıllarda, tamamiyle hegemonyacı amaçlar uğruna silahlanmaya büyük harcamalar yapan SB yönetimi, bir çok alanda rakipleri karşısında g üstünlüğü bile sağlıyordu. Oysa '80'li yılların başına gelindiğinde, özellikle de ABD'nin SDI (Yıldız Savaşları) projesini yürürlüğe koyması ile birlikte tam bir çıkmaz içine düştü. SB, ite ekonomik ve toplumsal sorunlarda açık bir tıkanıklık içine girdiği, yeni kaynaklar bulmak zorunda olduğu aşamada, büyük bir harcama gerektiren bu projeye karşılık verecek durumda değildi. Zaten ulusal gelirin %10-12'si silahlanmaya ayrılıyordu. Yeni kaynaklar yaratmadan bu yükü SB ekonomisi kaldıracak durumda değildi.

Ekonomik alandaki eşitsiz gelişimi Gorbaçov, 27.Kongre Raporu 'nda şöyle dile getiriyordu:

*"Savaş öncesinde ve savaştan sonraki ilk yıllarda ABD ekonomisinin düzeyine eşişilmesi bize çok zor gibi geliyor-du, oysa daha 1970'lerde bilimsel, teknik ve ekonomik potansiyel bakımından ABD'ye önemli ölçüde yaklaştık ve hatta bazı kilit malların retiminde ABD'yi geçtik"*¹

"Aynı zamanda 1970'lerde, ekonomide güçlükler artmaya başladı, ekonomik büyümenin hızı önemli ölçüde yavaşladı. Bunun sonucu olarak SBKP Programındaki ekonomik gelişmeye ilişkin hedeflere ve hatta 9. ve 10. beş yıllık planların düşürülmüş hedeflerine bile varılamadı. Bu dönem için hazırlanmış sosyal programı da tam olarak uygulayamadık. Bilim, eğitim, sağlık ve günlük hizmetlerin

*maddi temelinin geliştirilmesinde geri kalındı."*²

Bu durum rakamlarla ifade edildiğinde gerilemenin hızı daha çarpıcı olarak kendini gösteriyor. Nuri Yıldırım'ın Sovyet istatistiklerine dayanarak ortaya koyduğu verilere göre, 8.Plan döneminde (1966-70) ulusal gelirdeki artış hızı %7,7 iken, bu oran sürekli bir düşüş kaydederek 11.Plan döneminde (1981-85) %3,1'e; yine aynı dönemde kişi başına düşen reel gelir de, %5,7'den, %1,7'ye düşmüştür. Ekonominin diğer dallarında da aynı şekilde gerileme mevcuttur.³

Sovyetler Birliği, bu dönemde sadece ekonomik ve askeri alanda değil, politik alanda da rakipleri ve dünya proletaryası ve halkları nezdinde güç kaybetti, yıprandı. Bu konuda özellikle Afganistan işgali ve bu işgalin güçlü bir direnişle karşılaşması, SB'nin uluslararası planda zor durumda kalmasına neden oldu.

İşte, bütün bu olgular, Sovyetler Birliği'nin gerek içte, gerekse de dışta yeni bir politika benimsenmesini koşullandırdı.

Fakat, bütün bunlar, SB'nin hegemonyacı amaçlardan vazgeçtiğini, "barışçı" bir politikayı stratejik bir amaç olarak benimsediğini göstermiyor. Gorbaçov, *27.Kongre Raporu* 'nda iç politika ile dış politikanın uyumluluğunu şöyle belirtiyor:

*"Yoldaşlar, ülkenin ekonomik ve sosyal gelişmesi için yerine getirilmesi gereken görevler aynı zamanda SBKP'nin uluslararası stratejisini de belirlemektedir. Bunun temel amacı açıktır. Sovyetler halkının kalıcı barış ve özgürlük koşullarında yaratıcı çalışmasını sağlamaktır. Aslında bu, partinin dış politikamızın önüne koyduğu en üst programatik taleptir. Bugünkü koşullarda bunu yerine getirmek en başta nükleer savaş için maddi hazırlıkları durdurmak demektir."*⁴

Şüphesiz, Gorbaçov bu görevi "sosyalizm" adına belirlemektedir. Bir sosyalist ülkenin "uluslararası stratejisi" adına konuşulduğunda, burada sosyalizm adına hiçbir şeyin ol-

madığı açıktır. Sadece şunu belirtmek gerekir ki, bir sosyalist ülkenin, bir komünist partisinin uluslararası stratejisinde "en üst programatik talep" in dünya sosyalizminin gerçekleştirilmesi olması gerekir. Oysa, burada, SBKP'nin "uluslararası stratejisinin" "en üst programatik talep" i, bütünüyle ulusal ihtiyaçlara göre belirlenmiştir.

Dahası var. Gorbaçov, 70.yıldönümü konuşmasında, hiç de bazılarının sandığı, veya uydu politikacıların propagandada ettiği gibi, perestroykanın amacını sadece "sosyalizmin iç sorunları"nı çözmekle sınırlamıyor. Aksine ve aynı zamanda, perestroykanın amacının "**dünya işbölümünde ve kaynakların bölüşümünde**" daha etkin olmanın aracı olduğunu ifade ederek hegemonyacı amaçlarını dile getiriyor:

"Perestroyka, bütün belli başlı ekonomik göstergelerde dünya yüzeyine ulaşmamızı mümkün kılarak geniş ve zengin ülkemizin dünya işbölümünde ve kaynakların bölüşümünde daha önce hiç bilinmeyen bir biçimde yer almasını sağlayacaktır." (siyahlar bize ait) ⁵

Sovyetler Birliği yöneticileri, yeni politikanın bir gereği olarak savunmacı ve barışçı bir dış politika izleyeceğini söylerken bile, bir süper güç olarak hegemonyacı amaçlardan vazgeçmemektedir. Yeni politika, "savunmacı" ve "barışçıl" dış politika, SB'nin geriliklerini gidermenin, diğer rakiplerine ulaşmanın, hatta geçmenin aracı olarak gündeme getirilmektedir. "**Dünya işbölümünde ve kaynakların bölüşümünde daha önce hiç bilinmeyen bir biçimde yer alma**" iddiası bunun açık bir kanıtıdır. Bugün bile ABD ile boy ölçüşmeden vazgeçmediğinin, bir süper güç olarak hegemonyacı amaçlar uğruna savaşıldığının diğer bir kanıtı da, 1987 yılında (16 Şubat) Moskova'da yapılan uluslararası bir forumda Gorbaçov'un dile getirdiği şu görüşlerdir:

"SSCB kendisi için fazla, başkası için az bir şey istemiyor, örneğin ABD'den daha fazla bir güvenlik aramıyor. Fakat SSCB, hiçbir zaman alt düzeyde bir statüyü kabul et-

meeyecektir." 6

Bu 6rnekler s6ylediklerimizi yeterince kanıtlamaktadır.

Taviz politikası

Sovyetler Birliği'nin yeni dış politikasının 6zelliklerinden biri, ama7ları karartmayacak şekilde, sınırlı bir taviz politikasının g6ndeme getirilmesidir. Yeni politikanın yaşama ge7irilebilmesi, başta ABD olmak 6zere, diğer Batılı emperyalist 6lkelerle ilişkilerde sınırlı bir taviz politikasını zorunlu kılmaktadır.

Bu taviz politikası, hem politik, hem askeri, hem de ekonomik niteliktedir.

Askeri alanda taviz politikasının en a7ık 6rneği, ge7en yıl imzalanan, Avrupa'daki orta menzilli n6kleer f6zelerin Avrupa'dan kaldırılması sorunu Brejnev d6neminde de s6z konusu olmuştu. ABD, Sovyet SS-20 f6zelerinin kaldırılmasına karşılık olarak, Persching ve Cruse f6zelerini yerleştirmemeyi veya yerleştirdikten sonra da kaldırmayı 6neriyordu. Sovyet y6neticileri ise buna karşılık, Fransa ve İngiltere'ye ait f6zelerin de kaldırılması koşuluyla bunu kabul edebileceklerini, bunun da anlaşmaya dahil olmasını istiyorlardı. Daha sonra buna bir koşul daha eklendi: ABD'nin hazırlıklarını s6rd6rd6ę6, "yıldız savaşları" olarak bilinen uzay savunma sisteminden (SDİ) vazge7ilmesi. ABD ise, bu Sovyet 6nerilerini kabul etmiyordu. Sonu7ta Sovyetler Birliği y6neticileri, hem İngiltere ve Fransa'nın elindeki n6kleer f6zelerin kaldırılması, hem de ABD'nin uzay savunma projelerinin durdurulması koşullarından vazge7erek son INF anlaşmasını imzaladılar. Bu, askeri alanda a7ık bir tavizdi.

Daha da 6nemlisi, Sovyetler Birliği'nin askeri doktrinindeki değişmedir. Bu değişme, Sovyetler Birliği'nin bug6nk6 gereksinimlerine ve taviz politikasına uygundur. *Herald Tribune*' den aktaran *Cumhuriyet*' in bildiridiğine g6re,

Sovyet Savunma Bakanı olan Dimitri Yazov'un "*Sosyalizm ve Barışın Savunulması*" adlı kitabının daha önceki baskısında Sovyetlerin askeri doktrini "saldırı en önemli askeri operasyondur" şeklinde yer alırken, yeni politikanın gereği olarak, kitabın yeni baskısında "Sovyet askeri doktrinine göre, savunma en önemli askeri operasyondur" denilmektedir. ⁷

Gorbaçov, son kitabı *Perestroyka*' da yeni düşünce tarzını açıklarken, bunun askeri doktrinleri de etkilediğini söyleyerek saldırıdan savunmaya geçmek gerektiğini dile getirmektedir. "*Yeni düşünceler, aynı derecede, askeri doktrinlerin karakterini de etkiliyor. Bunlar, kesinlikle askeri doktrin olmalıdır.*" ⁸

Politik alandaki tavizlere ise, Sovyet askerlerinin Afganistan'dan çekilmesi kararı önemli bir örnek olarak verilebilir. Yıllardır Batılı emperyalistler tarafından gündemde tutulan rejim muhaliflerinin serbest bırakılması, bir başka örnektir.

Ekonomik alandaki tavizlere ise, Batılı emperyalistlerin, Sovyet pazarlarına girmesinin önündeki bazı engellerin kaldırılması örnek verilebilir. Bilindiği gibi SB yöneticileri aldıkları bir kararla, belli koşullarda, SB firmaları ile yabancı sermayenin % 49 pay alacak şekilde ortak yatırım yapmalarını kabul etti.

Diğer yandan, SB'nin, merkezi ekonomik planlamadan "ekonomik muhasebe" ve kar esasına göre yönetim şekline geçiş planı da dünya kapitalist sistemi ile bütünleşme yolunda atılmış önemli bir adım durumundadır. Sovyetler Birliği yöneticilerine göre, bu plan 1990'da tüm ekonomik işletmelerde tamamlanacaktır.

Devrime karşı işbirliği

Yeni politikanın ikinci bir özelliği, diğer emperyalistlerle, özellikle de ABD ile anlaşma temelinde, proletaryanın top-

lumsal devrim ve halkların kurtuluş savaşının bastırılması ve etki alanlarının "barış içinde" paylaşımından oluşmaktadır. "Bütün sıcak noktalarda çatışma durumuna son verme", "uluslararası terörizm"i kolektif olarak önleme biçiminde formüle edilen politika, bu stratejinin gereği olarak gündeme getirilmiştir.

*"Asya'da ve öteki kıtalarda savaş tehlikesi ocaklarının sönmemesi bunu daha da ivedi duruma getiriyor. Biz Orta Doğu'da, Orta-Amerika, Güney Afrika ve gezegenimizin bütün sıcak noktalarında çatışma durumunu söndürme yollarını bulmak için kolektif arayışları canlandırmadan yanayız. Genel güvenliğin çıkarları bunu kesin zorunlu kılıyor."*⁹

Hemen bunun arkasından "SSCB ilkesel olarak terörizme karşıdır" denilerek, devrimci iç savaşlara, ulusal kurtuluş savaşlarına iyi gözle bakılmadığının ifade edilmesi, bunların ortadan kaldırılması için "aktif işbirliği" önerisinin getirilmesi, devrimlere karşı Sovyet tutumu, yayılcılığı ve karşı-devrimci öz bütünüyle kendini ortaya koymaktadır.

*"Bunalımlar ve çatışmalar uluslararası terörizm için de elverişli bir ortam yaratıyor. İlan edilmemiş savaşlar, her biçimde karşı-devrim ihracı, politik cinayetler, rehin almalar, uçak kaçırımlar, caddeler, havaalanları ve tren istasyonlarında patlamalar, işte kışkırtıcıların her türlü sinsi uydurmacalarla gizlemeye çalıştıkları terörizmin iğrenç çehresi böyledir. SSCB ilkesel olarak terörizme karşıdır ve onun kökünü kazımak için öteki devletlerle aktif işbirliğine hazırdır."*¹⁰

Sadece bu kadar da değil, buna şunu da eklemek gerekir: **"Tarihsel olarak biçimlenmiş dünya ekonomik bağlarını koparma çağrıları tehlikelidir ve hiçbir çözüm getirmemektedir."** (siyahlar bize ait)¹¹

Açıktır ki, sözkonusu olan "dünya ekonomik bağları" dünya kapitalist sistemidir, onun yeni sömürgecilik politikasıdır. "Tehlikeli ve hiçbir çözüm getirme"yen şey, proletaryanın ve halkların toplumsal devrimle, kurtuluş sa-

vaşlarıyla dünya kapitalist sistemine, emperyalistlere karşı başkaldırısıdır.

Bütün bunlardan da anlaşılacağı gibi, SB yöneticileri, dünya kapitalist sisteminin diğer büyüklerine, özellikle de ABD'ye, devrimci savaşların, devrimlerin bastırılması için işbirliği ve etki alanlarının "barışçıl" bölüşümünü önermektedir. ABD ve SB'nin karşılıklı zirve toplantıları bu işbirliğini kotarmada en önemli platform durumundadır.

Bu aynı zamanda, dolaylı da olsa, bir taviz politikasıdır. Zira SSCB, her ne kadar daha önceleri de, kendi genel çıkarlarına yönelen devrim ve kurtuluş savaşlarının bastırılmasından yana bir politika izliyorduydu da, kendi çıkarlarını doğrudan tehdit etmeyen, aksine rakiplerini zayıflatan ulusal kurtuluş ve devrim hareketlerinden yararlanmaya, onları kendi hegemonyasına çekmeye çalışıyordu. Şimdi ise, emperyalist-kapitalist sisteme yönelik her türlü "bağları koparma girişi"ni tehlikeli görerek, diğer rakiplerine işbirliği önerisi götürmektedir.

SB'nin bu politikasında değinilmesi gereken diğer bir nokta da, silahsızlanma ve "barış" sorunudur. Silahsızlanma görüşmelerinde sağlanacak başarı ve daha ileri bir mevziye sıçramak için geçici bir "barış" Sovyetler Birliği yöneticileri için hayati bir önem taşımaktadır. '70'li yıllarda, silahlanma harcamaları sürekli bir artış gösterdi ve çeşitli kaynaklara göre son yıllarda gayri safi toplumsal üretimin %12-14'ü silahlanma harcamalarına gitmektedir. Geline nokta da, silahlanma harcamalarını aynı şekilde sürdürmek olanaksız olduğu gibi, ekonominin karşı karşıya olduğu zorluklar dikkate alındığında, bu oranın korunması da zordur. Ekonominin gereksinimlerini karşılamak için, silahlanmaya ayrılan pay düşürülmek veya başka kaynaklar bulunmak zorundadır. Daha önce de belirtildiği gibi, bunu gerçekleştirmek için Sovyetler taviz vermeye de hazır durumdadır. Silahlanma harcamalarının sınırlandırılması, askeri müdahaleleri gerektirmeyen bir "barış" ortamı, Batılı ülkelerle ticari ilişkilerin geliştirilmesi, bilimsel ve teknik işbirliği Sovyetler

için yaşamsal önem taşıyor. Bu politikanın yaşam bulması için Gorbaçov bir yandan, Batılı yöneticileri "aklıbaşında" kararlar almaya çağırıyor, ikna etmeye çalışıyor; diğer yandan ise, nükleer savaş korkuluğunu kullanarak savaş aleyhtarı hareketleri ve silahlanma harcamalarını kaldırmayan dış borçlarla bunalmış çeşitli ülkeleri, rakiplerine karşı baskı aracı olarak kullanmak istiyor.

"Üçüncü dünya ülkeleri", SSCB'nin uluslararası stratejisi içinde özel bir yer tutmaktadır.

Gorbaçov, Ekim Devrimi'nin 70.yıldönümü konuşmasında, dünyanın durumunu ve çelişkilerini genişçe tartışacağız demesine ve öyle de yapmasına rağmen, bu konuşma içinde bir kez bile proletaryanın sermayeye karşı sosyalist devriminden, halkların devrim hareketinden sözetmemektedir. Ama "üçüncü dünya ülkeleri"nin "gizil güçlerinden", onları biraraya getiren gerici örgütlerin "dünya ekonomisinin biçimlendirilmesinde özgün bir rol" oynayacağından sık sık sözetmektedir.

Gorbaçov'a göre, *"Üçüncü Dünya'nın gelişiminin bugünkü aşamasında gerekli olan dürtü ise ancak doğuş halindedir. Bunun bilincinde olmak ve karamsarlık üretmekten kaçınmak gerekiyor."*

Gorbaçov, bir kısmında devrimci iç savaşlar yaşanan bu ülkeleri ve onların gerici amaçlarla oluşturdukları örgütleri, "halklar ve onların temsilcisi olan örgütler" olarak tanımladıktan sonra, bunların "yeni dünya ekonomik düzende bir dayanağa sahip olduklarını" belirtiyor ve şunları ekliyor:

"Gelişmekte olan ülkeler arasındaki devletlerarası dayanışma süreçlerini yansıtan örgütlerde, ulusal kimlik ve inisiyatif yönelişi artan bir biçimde kendini duyuruyor."

"Şu ya da bu ölçüde, bütün örgütlerin karakteristiği budur. Üstelik böyle örgütlerin sayısı da az değil. Afrika Birliği Örgütü, Arap Devletleri Birliği, ASEAN, Amerikan Devletleri Örgütü, Latin Amerika Ekonomik Sistemi, Güney Pasifik Formu, Güney Asya Bölgesel İşbirliği Örgütü, İslam Kon-

feransı Örgütü ve özellikle Bağlantısızlar Hareketi."

Aynı konuşmanın devamında Gorbaçov, sözkonusu örgütlerin, **"Dünya politikasında farkedilebilir bir etken haline gelmiş olmalarına rağmen, bunların hiçbirini gizil güçlerini henüz tümüyle ortaya koymuş değil. Ama bu gizil güçler çok büyük boyutlarda; hatta bu örgütlerin gelecek 50 yılda ne ürünler vereceğini kestirmek bile güç"** diyerek, bu ülkelere ve ülkelerin örgütlerine uluslararası stratejide ne derece büyük bir önem verdiğini dile getirmektedir.

Bu ülkelerin SSCB'nin uluslararası stratejisindeki önemi ne vurgu, Kongre Raporu'nda da belirgin bir şekilde vardır. Bu ülkelerde egemen olan burjuva ve büyük toprak sahipleri sınıfının, proletarya ve halklara yönelik emperyalistlerle işbirliği içinde ağır baskı ve sömürüsü görmezden gelinerek, bu ülkelerin **"geri kalmışlığı, yoksulluğu, bazen de korkunç sefaleti, esaret altında geçen geçmişin ağır mirasını gidermek için çetin bir savaşım ver"**diklerini iddia etmektedir. Gorbaçov'a göre bu ülkeler * emperyalizme çeşitli düzeylerde bağımlı, bu bağlamda da büyük ölçüde emperyalistlerin çıkarlarına uygun politikalar izleyen ülkeler değil, "geçmişte emperyalist politikanın bütün haklardan

* Modern revizyonistler, bugün dünyadaki durumu değerlendirirken, önemli bir ülkeler topluluğu olan yarı-sömürge ve emperyalizme çeşitli düzeylerle bağımlı ülkelerdeki egemen sınıfların emperyalizmle olan ilişkilerini gizlemeye özel bir dikkat gösteriyorlar. Onlara göre, gerçekte yarı-sömürge ve emperyalizme bağımlı bir dizi ülke "kurtulmuş ülkeler", "ulusal kimlik ve insiyatif yönelişi artan" ülkelerdir. Onların bu yaklaşımı en iyi, uluslararası düzeyde modern revizyonizmin kollektif yayın organı olan **"Barış ve Sosyalizm Sorunları"** (Yeni Çağ) dergisinde dünya ülkelerini kategorileştirmelerinde görülmektedir.

Onlara göre, "1984'te dünya topraklarının %61,6'sını kurtulmuş ülkeler, %26,2'sini sosyalist ülkeler, %11,5'ini kapitalist ülkeler, %0,7'sini sömürge ve yarı-sömürge ülkeler oluşturuyor. Dünya nüfusunun ise %51'ini kurtulmuş ülkeler, %32,3'ünü sosyalist ülkeler, %16,4'ünü kapitalist ülkeler, %0,3'ünü sömürge ve yarı-sömürge ülkeler oluşturuyor." (Yeni Çağ, 1986/-11, s.82)

yoksun bıraktığı", fakat bugün "bağımsız tarihsel yaratıcılık yoluna gir"en ülkelerdir.¹²

Gorbaçov, sözkonusu değerlendirmelerle, emperyalizme bağımlı ülkeleri kendi kontrolüne çekmek istediği gibi, hem diğer emperyalistleri, hem de bu ülkelerin egemen sınıflarını "toplumsal patlamalarla" tehdit etmekte ve bu ülkeleri "barış içinde yarışma"yı hayata geçirmenin aracı "yeni bir ekonomik düzen"i yaratmaya çağırmaktadır. Gorbaçov açıkça ya bu düzeni birlikte yaratırız, toplumsal çatışmaları birlikte önleriz, ya da, toplumsal çatışmalar sizin egemenliğinizi ve varlığınızı da tehlikeye sokar demeye getiriyor. Gorbaçov, sözkonusu yıldönümü konuşmasında şunları söylüyor:

"Kısacası kapitalizm bu bakımdan da sınırlı bir seçimle karşı karşıya: Ya olayların kopma noktasına gelmesine izin verecek, ya da birbirleriyle bağlantılı ve bütünsel dünyanın eşitlik temeli üzerinde çıkarların dengesini belirten bir dünyanın yasalarını dikkate alacak."

"Gördüğümüz gibi durum bunu yalnız zorunlu değil, mümkün de kılıyor. Üçüncü dünyadaki güçler aynı çizgide davrandıkça bu yöndeki gelişmeler daha da yoğunlaşacak."

Son olarak Sovyet stratejisinde önem taşıyan bir nokta olarak pasifist barış hareketine ve çevre koruyucularına değinmek gerekir.

Bilindiği gibi son yıllarda, özellikle Avrupa'da savaş tehlikesine karşı ve çevre korumasına yönelik yığinsal bir muhalefet gelişmektedir. Bu hareket içinde, gerçekte emperyalist savaş tehlikesine karşı savaşımı bu tehlikeyi yaratan emperyalist-kapitalist sisteme karşı savaşla birleştiren, savaş sorununu genel toplumsal sorunların çözümüne bağlı olarak ele alan devrimci muhalefet oldukça sınırlıdır. Bu harekete niteliğini veren, soyut savaş aleyhtarlığı ve kapitalist sınırları içinde reformlar uğruna pasifist burjuva muhalefet olmasıdır. Sovyetler, geçmişten beri, bu harekete uluslararası planda büyük bir değer vermekte ve ulusla-

rarası stratejisinde dikkate almaktadır. Aynı olgu, yeni Sovyet yöneticileri tarafından da özellikle gündeme getirilmekte ve rakiplerine karşı baskı unsuru olarak kullanılmaktadır.

Proletaryaya verilen rol

Peki yeni Sovyet politikasında proletaryaya ve halklara ne rol verilmektedir?

Daha önceden de belirttiğimiz gibi, Gorbaçov'un Ekim Devrimi konuşmasında, üçüncü dünya ülkeleri, barış hareketi vb. gibi bir dizi soruna geniş olarak değinilmesine rağmen, bir kez bile proletarya ve halkların devrim savaşımından söz edilmemektedir. Ama, "yeni ekonomik düzen"den "herkesin çıkarlarına uygun" çözümden, "kalıcı bir barış"tan sık sık söz edilmektedir. Çeşitli kıtalardaki "sıcak savaş odaklarının" ortadan kaldırılmasını, "her türlü terör"ü önlemeyi stratejisinin temeli haline getiren "tarihsel olarak biçimlenmiş dünya ekonomik bağlarını koparma çağrıları" nı tehlikeli ve "hiçbir çözüm getireme" yen hareketler olarak gören Sovyet yöneticileri için bunda anormal olan, eşyanın doğasına aykırı bir şey yoktur. Bizzat Gorbaçov'un ağzından proletarya ve halklara ne rol yüklendiğini göstermek sorunun daha iyi anlaşılmasına hizmet edecektir.

Önce önemli bir noktayı belirtmek gerekir. Gorbaçov'a göre, "uluslararası koşullar hızla kökten değişiyor." O'na göre bu değişiklik hem "burjuva toplumunun sosyal yapısında", hem de, "işçi sınıfının bileşiminde" görünüyor.

¹³ Ekim devrimi ile ilgili konuşmada da aynı şeyler tekrarlanıyor. O, bir yandan, "Batı dünyası işçi sınıfının yok olduğundan söz ediyor" diyerek bundan yakınıyor, ama ardından da, "gerçi işçi sınıfının geçirmekte olduğu değişim esaslı ve pek çok uzantısı olan bir süreçtir" diyerek, yıllardır revizyonistlerin, burjuva ideologlarının, özellikle euro-komünistlerin "artık Marks'ın anladığı anlamda bir proletar-

yadan sözedilemez", "günümüzde proletaryanın yapısında esaslı değişiklikler olmuştur" şeklindeki tezlerini dolaylı olarak olumluyor.

"Bugün, yeni toplumsal sınırlar içinde sayıca ağır basan bir güç olarak işçi sınıfı, özellikle tarihin keskin dönemeç noktalarında belirleyici bir rol oynayacak potansiyele sahiptir".

"Burada motifler farklı olabilir. Olasılığı yüksek olanlardan biri ekonominin delice askerileştirilmesidir. Teknolojik devrimin militarist temeller üzerinde yeni bir evreye geçmesi, özellikle savaşa giden yolları açtıkça, güçlü bir katalizatör görevi yapabilir, böylece nüfusun öteki kesimlerini etkileyebilir ve ekonomik taleplerin ötesinde kitle tepkileri ile direkt karşılaşabilir."

Görüldüğü gibi, proletaryaya yüklenen görev, kapitalist sömürü ve baskıya karşı devrimci başkaldırı değil, "en yüksek olasılık"la, savaşa giden yolda, kendi kurtuluşunu sağlamada, kapitalizmin temellerine dokunmadan, bu anlamda da değişmeden, ama güç dengelerini değiştirerek, güç dengelerine etkiye bulunarak savaşı başlatan güçleri frenleyici, savaşı önleyici katalizör rolüdür. Ancak bu koşullarda, proletarya "ekonomik taleplerin ötesinde" politik bir rol oynayabilir; ama bu politik rol, devrim yapmak gibi politik bir rol değildir. Proletaryaya her hak tanınmıştır; ama en doğal hak olan, "tarihsel olarak biçimlenmiş dünya ekonomik bağlarını koparmak" amacıyla devrim yapmak hakkı yadsınmıştır.

Gorbaçov aynı konuşmada, "komünistlerin" hangi perspektifle proletaryaya gitmesi gerektiğinden söz ederken de, şunları belirtiyor:

"Sınıf mücadelesi ve toplumsal çelişmelerin öteki belirtileri, barıştan yana olan nesnel süreçleri etkileyecektir. (siyahlar bize ait) İşçi sınıfı hareketinin ilerici güçleri onun siyasal bilincini yükseltmenin yollarını arıyorlar".

"Bu güçler, eylemlerini son derece karmaşık, yeni ve değişen bir durumda yürütmek zorundalar. Kitlelerin eko-

nomik hak ve çıkarlarının güvence altına alınmasının sorunlar ve elbette demokrasi mücadelesine ilişkin sorunlar, üretimde demokrasi de bunun içinde olmak üzere, yeni bir anlam kazanmıştır." (siyahlar bize ait)

Burada, proletaryaya ve proletaryanın "öncüsüne" yüklenen görev bütün ağırlığı ile ortaya konmuştur. * "Sınıf mücadelesi"nin rolü "barıştan yana olan nesnel süreçleri etkileyecek" bir şey olarak sunulmuştur. Proletaryanın kapitalist sisteme karşı verdiği mücadeleyle sadece barış sorununda değil, tüm toplumsal gelişmelerde de belirleyici rol oynaması gerektiğinin reddedilmesi, sadece bir "etki" düzeyinde ele alınması revizyonistlerin, Marksizmden ne derece uzak olduğunu kanıtladığı gibi, onun gerici karakterini de tüm açıklığı ile ortaya koymaktadır.

Sovyet revizyonistleri ekonomik hakların güvence altına alınması ve "politik etki" dışında, proletaryaya başka bir rol vermemektedir. Sözkonusu edilen "demokrasi mücadelesi

* Sovyet revizyonistlerinin "öncüye" ne gibi görevler yüklediğine ilişkin kendi ağızlarından bir çok aktarma yapmak olanaklı. Fakat biz daha çarpıcı olması bakımından iki aktarma daha yapacağız. Bu özellikle, SBKP çizgisinin "ulusal" koşullara uygulamak dışında bir "suç"u olmayan TBKP'ye, "reformistler", "tövbekarlar" diye veryansın eden, ama onun uluslararası dayanağını gizleyen, "sosyalizmin sorunlarına çözüm arayışı" olarak niteleyen akımların tutarsızlıklarını göstermek bakımından da önemlidir.

SB Bilimler Akademisi'nde görev alan V.V.Msverineradze, "Yeni Politik Düşünce Tarzı" nın temel bileşenlerini açıklarken, ikincisi hakkında şunları belirtiyor:

"Bir devletin güvenlik içinde olabilmesi için, öteki devletlerin de güvenlik içinde olması gerekmektedir. ... Her kritik durum, her bölgesel çatışma, içinde nükleer bir dünya savaşına dönüşme olasılığını taşımaktadır" (Makaleyi çeviren Yol ve Amaç, sayı:15-16, s.64)

Bu söylenenlerle TBKP yöneticilerinin, silahlı savaş yürüten Kürt gruplarına, "nükleer savaş tehlikesi" yaratacağı ve "denge-lerin bozulacağı" gerekçesi ile "stratejilerinizi gözden geçirin" demesi arasında hiçbir fark yoktur.

Diğer yandan, yine, Sovyet ideologlarından biri olan,

si"nin nasıl bir şey olduğunu ise, örneğin, Gorbaçov'un izinden milim bile şaşmadan ilerleyen TBKP revizyonistlerinin pratiğinde görüyoruz. Gorbaçov, "üretimde demokrasi de bunun içinde" diyerek hemen altında kapitalistlerin işçilere 'ortaklık' önerdiğinden, ama bunun lafta kaldığından söz-etmesi, "demokrasi mücadelesi"nden ne anladığını ortaya koymaktadır. Burjuva reformistlerinin, sosyal demokratların kapitalizmin temellerine dokunmadan "üretimde demokrasi", "işçileri yönetime katma" adına, nasıl kapitalizmin koruyuculuğuna soyundukları ve demagoji yaptıkları deneylerden biliniyor. Burjuvazi uygun koşullarda, proletaryaya kapitalist sistemi tehdit etmediği sürece haklar vermeye hazırdır. Ama, hiçbir zaman, en doğal hak olan devrim hakkı olmamak kaydı ile. Revizyonistler de devrim yapma hakkı dışında proletaryaya her hakkın verilmesinden yanadır. Ama, bu koşullarda bile onların da bir kaydı vardır. Devrim yapma hakkı dışında diğer haklar da, kendilerine karşı kul-

Y.A.Krasin de, *"Barış Savaşımında Genel İnsani Olan ile Sınıfsal Olan"* başlıklı makalesinde "anti-tekel" stratejisinin sektör olduğunu dile getirerek "komünist partilerine" şöyle öneride bulunuyor:

"Öte yandan kimi komünist partilerin programatik belgelerinde formüle edilmiş olan anti-tekel demokrasi stratejik konsepti ve belgisi şu andaki koşullarda, bu dünya çapındaki birlikte davranma gerçeğine yeteri kadar dikkat gösterilmediği için yeterince etkili olmamaktadır. Hayat, işçi sınıfından ve öncüsünden tüm güçlerin en gerici emperyalist çevrelerin, askersel-sanayi kompleksinin izole edilmesine, emperyalizmin saldırgan eğilimlerinin gemlenmesine yoğunlaştırılmasını talep ediyor.

"Anti-tekel demokrasiden önce gelen, onun için elverişli koşulları yaratan kapitalist gelişmenin militarist olmayan bir 'model'i' uğruna mücadele stratejik konseptinin ana doğrultuları burada belirginleşiyor." (Makaleler, TKP Yay., s.28)

TBKP'nin, "anti-tekel demokrasi" programının yerine "barış ve demokratik yenilenme" programını geçirmesinde, DYP, SHP, RP ve DSP ile "demokrasi blok"u kurmasında bu öneriye uygun davranma dışında bir "suç"u yoktur. TBKP'ye yeni program ve taktiğinden dolayı veryansın edenler, tutarlı olmak için önce onun uluslararası dayanağıyla hesaplaşmak zorundadır.

lanılmamalıdır. *

Proletaryaya devrim hakkı tanımayan Sovyet revizyonistlerinin aynı şeyi ezilen ve sömürülen halklara tanıması beklenemez. Gorbaçov, Ekim Devrimi konuşmasında, emperyalizme bağımlı ülkelerin (yani egemen sınıfın veya sınıfların) çıkarları dışında, özel olarak halkların çıkarlarından söz etmediği, daha da ötesi, uzlaşmaz sınıf karşıtıtlıklarının olduğu bu ülkelerde proletarya ve halklarla egemen sınıfların çıkarlarını özdeşleştirdiği gibi, *27.Kongre Raporu* 'nun "Günümüz Dünyası: Temel Eğilimler ve Ana Çelişkiler" bölümünde de, çağımızın başlıca gelişmelerinden biri olan emperyalizm ile halklar arasındaki çelişki, "emperyalizm ile geliştirmek olan ülkeler ve halklar arasında" çelişki olarak gerici bir temelde tahrif edilmiştir. Söz konusu olan bu çelişki açıklanırken de, bu ülkelerin halklarının "yoksul" olduğu, "salgın hastalıkların", "cahilliğin" yaygınlığı, borçların "ciddi sosyal-ekonomik ve politik sorunlar" yarattığı vb. sayılmıştır. Ama, bunların çözümünün ne olduğu, halkların ne yapması gerektiğine ilişkin ciddi hiçbir şey yoktur. Sadece "adil bir çözüm bulunması" gerektiği, emperyalistlerin "kesin bir seçim yapması" gerektiği gibi, emperyalistlere akıl veren sözler edilmiştir.

Gorbaçov'un, daha önce aktarma yapılan sözleri ("sıcak bölgeleri soğutma", "ekonomik bağları koparma çağrılarının tehlikeliliği" ve hiçbir işe yaramadığı vb.) hatırlandığında, kesinlikle devrim yapma, devrimci savaş sürdürme gibi hakları halklara tanımadığı, en iyimser tahminle, "halkların örgütleri" olarak sunulan gerici örgütlerde temsil edilen egemen sınıfları destekleme, "barışa katkıda bulunma", "yeni ve adil bir ekonomik düzen"i yaratma "hakkı" tanıdığı rahatlıkla söylenebilir.

Gorbaçov ve dolayısıyla SSCB'yi proletarya ve halkların

* Polonya'da, Romanya'da ve revizyonistlerin iktidarda olduğu öteki ülkelerde, proletaryanın ekonomik ve politik taleplerle gündeme getirdiği kitlesel eylemlerin, "anti-sosyalist" eylemler olarak nitelenip bastırılması, bürokratik burjuvazinin, proletarya hareketine karşı tutumunu gösteren örneklerdir.

devrim yapması ilgilendirmemektedir. Gorbaçov'u ilgilendiren, "savaşsız", "terörsüz", "adil ve yeni ekonomik düzen" in kurulması, emperyalist ve kapitalist egemenlik altındaki "dünyanın kurtarılması" sorunudur. O, bu konuda, bütün dikkatini Batılı emperyalistleri "eşit koşullarda yarışma ve bölüşüm" e ikna etmeye ve bunun gereklerini yerine getirmeye vermektedir.

İşte, SB'nin dış politikasının bazı temel öğeleri bunlardan oluşmaktadır. Böyle bir dış politikanın "sosyalist"liği bir yana, ilerici bile olmadığı, emperyalist hegemonyacı bir karaktere sahip olduğu, proletaryanın sosyalist devriminin, halkların kurtuluşunun engellenmesi üzerine kurulduğu ise, tutarlı bir devrimci hareket açısından açık olmalı.

Haziran 1988

KAYNAKLAR

- 1 - M.Gorbaçov, *SBKP 27.Kongre Raporu*, s.32, TKP Yayınları
- 2 - a.g.rapor, s.33
- 3 - *Cumhuriyet* Pazar Eki, Sayı:62, 26 Nisan 1987
- 4 - a.g.Rapor, s.86
- 5 - M.Gorbaçov, *"Yolumuz Ekimin Yolu Öncülerin Yolu-dur"*, *T.Kurtuluş*, Sayı:6
- 6 - M.Gorbaçov, *"Medeniyetin Ölümsüzlüğü Üzerine"*, Derleme, TKP Yayınları, s.15
- 7- *Cumhuriyet*, 10 Mart 1988
- 8 - *Perestroyka*, Güneş Yayınları, s.138
- 9 - a.g.Rapor, s.96
- 10- a.g.Rapor, s.96
- 11- M.Gorbaçov, *"Yolumuz Ekimin yolu..."*
- 12- a.g.Rapor, s.13
- 13- a.g.Rapor, s.100

GORBAÇOV' UN 70.YIL KONUŞMASI ve YENİ STALİN DÜŞMANI KAMPANYA

H.Fırat

Gorbaçov'un Stalin "Övgüsü"

Gorbaçov'un Ekim Devriminin 70.yıldönümünde yaptığı konuşmadan kısa bir süre sonra, devlet başkanı Andrei Gromiko'nun Stalin'i konu alan bazı sözleri, *Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gazetelerinde, sırayla, "Kremlin'de Stalin Krizi" ve "Moskova'da Çatlak Ses" başlıklarıyla yer aldı. (10 Ocak 1988)

Gorbaçov'un konuşmasını anında çeviren ve "*Yolumuz, Ekim'in Yolu, Öncülerin Yoludur*" başlığıyla, Aralık 1987 tarihli 6.sayısında tam metin olarak yayınlayan -sonradan aynı isimle kitaplaştırıldı- *Toplumsal Kurtuluş* dergisi, *Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gazetelerinin tutumunu tepkiyle karşıladı ve "Acemi Gazeteci Sovyetologlara Tembel Bab-ı Ali Basını" başlığı altında şunları yazdı:

"Bu kitapta Gorbaçov, belki de Stalin üzerine Sovyet li-

derleri tarafından yapılmış en övücü konuşmayı yapıyor. Stalin'in tüm tartışmalarında ve kavgalarında doğru olduğunu açık açık söylüyor."

Gorbaçov'un Stalin hakkında söylediklerinden parçalar aktaran *Toplumsal Kurtuluş*, devam ediyor:

"Gorbaçov çok açık olarak Stalin'in çok inanılmaz işler yaptığını söylüyor. Kaçınılmaz olanları yaptığını söylüyor. Yapılmadığında devrim davasının kaybedileceğini söylediği işler yaptığını belirtiyor. Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin eserinin onun ve çekirdek kadronun olduğunu söylüyor. Daha övücü ne söylenebilir, acaba?" (*Toplumsal Kurtuluş*, Sayı:8, s.29-30)

Toplumsal Kurtuluş, haksız mıydı?

Görünüşe bakılırsa, pek de sayılmazdı. Stalin dönemi ile ilgili bölümleri, Maksizm-Leninizm ile modern revizyonizm arasında iki arada bir derede kalanlara -başta *Toplumsal Kurtuluş* 'un kendisi- büyük bir nefes aldirtan, liberalleri ve troçkistleri ise bir bakıma hayal kırıklığına uğratan bu konuşmada Gorbaçov gerçekten ilginç şeyler söylüyordu.

Gorbaçov sözkonusu dönemle ilgili olarak söze Lenin'in ölümüyle başlıyor:

"Lenin'in zamanından önce ölümü tüm Parti ve Sovyet halkı için korkunç bir sarsıntı idi. Üzüntü ölçülemez, kayıp onarılamaz idi. Herkes için bu böyleydi. Çok büyük tarihsel öneme sahip işler yapılacaktı daha, Lenin'siz, onun öğreti ve önermelerine dayanarak, Parti önder kadrosu devrimin kazanımlarını pekiştirecek çözümler bulmak ve Sovyet Rusya'nın o günkü somut koşullarında ülkeyi sosyalizme götürmek durumundaydı." (s.32)*

Gorbaçov sözlerini tarihsel bir gözlemle sürdürüyor:

"Tarih yeni düzen için katı bir ultiatom hazırladı. Ya mümkün olan en kısa zamanda kendi sosyo-ekonomik ve teknik temelini kurup yaşayacak ve dünyaya ilk adil toplum

* Gorbaçov'un 70.yıl konuşmasından yapılan tüm aktarmalar için bkz: "Yolumuz Ekim'in Yolu, Öncülerin Yoludur", T.Kurtuluş, Sayı:6, Aralık 1987

örneğini verecek, ya da kaybolup gidecek ve en iyi olasılıkla zaman içinde destansı ve fakat başarısız bir toplumsal deney olarak kalacak."

"Yüksek bir sosyalist değişim hızının sağlanmasına tam anlamıyla hayati ve kesin bir önem verilmişti." (s.32)

Başından beri dünya burjuvazisi ve troçkistler tarafından, ek olarak, son 30 yıldır revizyonistler ve şimdilerde ise biz-zat bu aynı Gorbaçov'un kalemşörleri tarafından "Stalinci terör dönemi" olarak nitelenen ve karalanan 1920'ler ve 1930'lar hakkında Gorbaçov'un konuşması şöyle sürüyor:

"Lenin sonrası dönem, yani yirmiler ve otuzlar, Sovyet devleti tarihinde özel bir yere sahiptir. Onbeş yıl gi-bi kısa bir dönemde radikal toplumsal değişiklikler gerçek-leştirildi. Sosyalizmin kurulmasının optimum biçimlerinin araştırılması ve yeni toplumun temellerinin atılmasında gerçekten başarılanlar açısından, sözkonusu döneme inanılmaz işler sığdırıldı."*

"Bu yıllar insan dayanıklılığının sınırında çalışmanın ve keskin ve çeşitli mücadelelerin yıllarıdır. Sanayileşme, kollektifleşme, kültür devrimi, çok uluslu devletin güçlendi-rilmesi, Sovyetler Birliği'nin uluslararası konumunun yerleşmesi, ekonomiyi ve toplumsal olayları yönetmenin yeni biçimlerinin geliştirilmesi hep bu dönemde gerçekleş-ti. Ve tümünün de çok geniş sonuçları oldu." (s.32-33)

Stalin yönetimindeki Bolşevik Partisi önderliğinde, ülke-nin sosyalist sanayileşmesi alanında Sovyet emekçilerinin kazandığı muazzam tarihsel başarıları anlatan ve örnekle-yen Gorbaçov, "daha başka bir yol tutulup tutulamayacağı" sorusunu, şöyle cevaplıyor:

"Eğer tarihe sadık ve yaşamın gerçeklerine bağlı olmak istersek verilebilecek bir tek yanıt vardır: Başka hiçbir yol seçilemezdi." (s.35)

Bu aynı konuşmada troçkistlerin ve revizyonistlerin, sos-

* Altı orijinalinde çizili

yalist demokrasi konusunda Stalin dönemine yönelttiği klasik eleştirileri ayrıntılarıyla tekrarlayan ve benimseyen Gorbaçov, fakat öte yandan şunları söylüyor:

"Kitleler tarafından anlaşılarak benimsenen Parti planlarının zorunluluğu ve Ekim Devrimi'nin devrimci ruhunu oluşturan slogan ve amaçlar, ülkenin endüstrisini kurma işinde birleşen milyonlarca Sovyet vatandaşının akılları baştan alan şevkinde ifadesini buldu."

"En zor koşullarda, makinalaşmanın yokluğunda, yarı kıtlıkla karşı karşıya iken bile halk mucizeler yaratmaktan geri kalmadı. Onları harekete geçiren duygu ve ilham kaynağı yaptıkları işin tarihsel öneminin bilincine varmalarıydı. Yeterince eğitilmiş ve okur yazar olmamalarına karşın sınıf önsezileri, örneği görülmemiş ve muazzam bir eylemin içinde olduklarını söylüyordu." (s.35)

Bir de aynı dönemin ideolojik tartışma ve mücadele cephesi var. Gorbaçov konuşuyor:

"Ve şimdi, Lenin'den sonraki Yirmiler ve Otuzlar." Gerçi Parti ve toplum sosyalizmin kuruluşu için Lenin'in fikirlerine ve onun Devrim sonrası çalışmalarına sahipti ama yolun aranıp bulunması o kadar basit değildi. Keskin ideolojik mücadele ve siyasal tartışma ile doludur bu dönem." (siyahlar bize ait) (s.33)

Haziran 1988 sonunda yapılan 19.Parti Konferansı'nda, bizzat Gorbaçov'un önerisiyle "Stalin kurbanları" ilan edilip anılarına bir anıt dikilmesi kararı alınan troçkist, zinov-yevci ve buharinci muhalefet hakkında, 70.yıl konuşmasında Gorbaçov şunları söylüyor:

"Troçki ve troçkistler, kapitalist ülkeler kuşatmasındayken sosyalizmin kurulabileceği olanağını reddettiler."

"Dış politikada devrimin ihracına, iç politikada köylülüğün kemerlerinin sıkılmasına, kentın kırı sömürmesine ve toplumun yönetiminde de yönetsel ve askeri buyruklara öncelik verdiler."

* Altı orijinalinde çizili.

"Troçkizm, ideologlarının solcu devrimci görünüşlü muğalataya sığındığı, ve aslında teslimiyetçi bir konum aldığı siyasal bir akımdır. Temelde Leninizme baştan aşağı bir saldırıyı ifade eder. Konu, özünde ülkemizde sosyalizmin geleceğini ve Devrimin aklbetlini ilgilendirliyordu." (siyahlar bize ait)

"Veri koşullarda, Troçkizmi tüm halkın önünde çürütmek ve anti-sosyalist özünü açığa çıkarmak gerekiyordu."

"Durum, troçkistlerin Grigori Zinoviyev ve Lev Kamaneyev'in başını çektikleri Yeni Muhalefet ile birlikte hareket etmeleri nedeniyle zorlaşıyordu. Azınlıkta olduklarının bilincinde olarak, muhalefet liderleri Parti içinde sürekli tartışma çıkartıyor ve Partinin bölünmesine bel bağlıyorlardı. (siyahlar bize ait) **Fakat, son çözümlemede, Parti, Merkez Komitesinin yanında ve muhalefetin karşısında yer aldı ve kısa zamanda ideolojik ve örgütsel olarak ezilmelerini sağladı."**

"Kısaca, Joseph Stalin tarafından başı çekilen yönetici çekirdek Leninizmi ideolojik mücadelede korudu. Siyasal uzantıları Parti üyelerinin ve emekçilerin çoğunluğunca kabul edilen ve sosyalist kuruluşun ilk aşamalarında strateji ve taktikleri belirleyenler bu çekirdek içindekiler oldu." (s.34)

Devamında, buharinci sapma ve Stalin önderliğinin bir kez daha olumlanması.

Uzatmamak için, son olarak, Stalin'in Büyük Yurtsever Savaşındaki yeri ve rolü konusunda:

"Zaferin elde edilmesindeki etkenlerden biri savaş yılları boyunca, Joseph Stalin'in ortaya koyduğu muazzam siyasal irade, azim ve dayanıklılık ve halkı örgütlemekte ve denetlemekte gösterdiği beceridir." (s.38)

Sonuç olarak, Gorbaçov'un Stalin aleyhtarı kampanyasından söz eden burjuva basını haksız; **"Gorbaçov, belki de Stalin üzerine Sovyet liderleri tarafından en övücü konuşmayı yapıyor"**, diyen **Toplumsal Kurtuluş** haklı gibi görünüyor.

Ama, "gibi görünüyor"! Ve bu derginin yazarlarından Yalçın Küçük ve Çelik Bilgin'in sık sık ve haklı olarak vurguladıkları gibi, görüntüye aldanmamak gerekiyor.

Gerçekte, az sonra göreceğimiz gibi, Gorbaçov, bizzat bu konuşmasında, yıllardır Stalin'in kişiliğine ve eserine karşı emperyalist ve revizyonist gericilik tarafından yürütülen haçlı seferlerine bir yenisini eklemenin, yeni bir Stalin düşmanı kampanya başlatmanın işaretini veriyordu.

Ters çıkmış görünen beklentiler

Gorbaçov'un 70.yıl konuşmasına Türkiye solunda pek çok grup şaşırılmış göründü. İçlerinden bazıları için bu şaşkınlık aynı zamanda bir sevinci anlatıyorken, diğer bazıları için bu gizlenemeyen bir hayal kırıklığını ifade ediyordu.

Yaşanan şaşkınlık, 70.yıl konuşması öncesinde oluşmuş beklentinin bir sonucuydu. Burjuva basının sansasyonel çabalarının katkısı ne olursa olsun, bu beklentiye aslında bizzat Gorbaçov döneminin gelişmeleri yaratmıştı. Ortada görünen köy kılavuz istemez misali bir durum vardı. Oluşmuş beklenti kısaca şöyleydi: Gorbaçov, konuşmasında Stalin ve Stalin dönemiyle hesaplaşacak, Troçki de içinde, tüm muhaliflerin itibarı iade edilecekti.

Bunu sabırsızlıkla bekleyenler kuşkusuz tüm burjuva liberal, revizyonist ve troçkist kişi, grup ve akımlardı. Fakat bazıları, Kurtuluş ve Devrimci Yol kökenli çevreler (*Yeni Öncü, Sosyalist İşçi, Devrimci İşçi*) bu heyecanı özellikle yaşıyorlardı. 12 Eylül döneminde "sosyalizm anlayışları" değişmiş bu çevreler, daha ileri adımlar için ideolojik taze kana ihtiyaç duymaktaydılar.

Gorbaçov'un konuşmasını belirli bir rahatsızlığın beslediği bir merakla bekleyenler de vardı. Bunlar daha çok, Sovyet tarihinde sosyalizmin teori ve pratiği ile, revizyonizmin

teorî ve pratiğini bağdaştırma çabası içinde olanlardı. Özellikle PKK ve *Toplumsal Kurtuluş* dergisinin durumu buydu.

Gorbaçov'un konuşmasının hemen öncesinde, belli ki sözü edilen beklentinin etkisiyle, *Toplumsal Kurtuluş* yazarı Çelik Bilgin şunları yazmak ihtiyacı duymuştu:

"Söylenecekler var. Birincisi, hem glasnost ve hem de demokratizmin bir çözüm olmadığıdır; çözüm arayışı için yaklaşımı anlatıyorlar. Hem glasnost ve hem de demokratizm, hangi mekanizmaların terkedilmesi ve hangilerinin geliştirilmesi konusunda hiçbir açıklığa sahip değiller; bunların bulunması gerekiyor. İkincisi, buradaki demokratizmin siyasal demokrasi ile hiçbir ilintisi yoktur; Sovyet toplumunda Stalin dönemi de dahil her zaman katılım ve tartışma olmuştur. Bugünkü dünya, Sovyet toplumu ve tarihi konusunda Gorbaçov'un iddialarının bir bölümünü gözü kapalı kabul etmeyecek ilerici ve devrimcilerle doludur."

Burada Stalin, Kruşçev ve Brejnev dönemlerini bağdaştırma çabasının ötesinde, asıl rahatsızlığın Stalin dönemiyle ilgili yeni değerlendirme beklentilerine karşı olduğu kesin. Nitekim hemen devamında söylenenler daha açıklayıcı:

"Bir parantez açabiliyorum: 1970 yıllarında ortalama bir Türkiyeli gencin Bolşevik tarihi bilgisinin aynı zamanda ortalama bir Sovyet uzmanının Bolşevik tarihi bilgisinden çok daha ileri ve doğru olduğunu ileri sürebiliyorum." (*Toplumsal Kurtuluş* , Sayı:5, Kasım 88, s.53-54)

Günü geldi, Gorbaçov merakla beklenen konuşmayı yaptı. Bahsi geçen grup ve çevreler konuşmanın bütününden çok Stalin'le ilgili bölümlerine göre tepki gösterdiler. Rahatsızlık duyanlar beklenmeyen sevincini yaşadılar. *Toplumsal Kurtuluş* konuşmayı anında çevirdi ve tam metin olarak bastı. PKK yayınları, Stalin ile ilgili olumlu parçaları öne çıkarıp okuyucularına yansıttı. Yeni ideolojik atılım için taze kan bekleyenler, hayal kırıklığı ile özdeş bir suskunluğa girdiler. Yalnızca, kendi doğrularını tarihsel eylemde, devrimci sınıf pratiğinde değil de,

sadece burjuvazinin ve revizyonizmin Stalin düşmanı kampanya ve karalamalarında bulmuş Troçkizmin, 12 Eylül dönemi ürünü yeni Türkiye temsilcilerinden *Sosyalist İşçi*, Gorbaçov'dan zaten bir şey beklemediğini belirtmek üzere şunları yazdı:

"Gorbaçov'un gündeme getirdiği reformlardan sonra, üzerinde epeyce tartışmaların yapıldığı ve hala da yapılmakta olan konu, SSCB'nin durumudur. Yapılan çeşitli spekülasyonlarla, Gorbaçov'un Stalin ve Stalin dönemiyle 'hesaplaşacağı' açıklanmaya çalışılmıştır. Bu, aslında Gorbaçov'un kendisinin de temsilciliğini yaptığı resmi ideolojiyle 'hesaplaşması' anlamına gelirdi. Gorbaçov, Ekim devriminin 70.yılı için yapılan kutlama törenlerindeki konuşmasıyla, resmi ideolojinin savunuculuğunu açıkça yapmış ve bu konudaki spekülasyonlara da böylece yanıt vermiştir. 2 Kasım'da SBKP'nin Merkez Komitesi adına yapılan konuşma, egemen bürokrasinin resmi ideolojisinin Stalinizm olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur." (Gorbaçov ve Resmi Tarih, Sayı:37, Kasım-Aralık 87)

Bu parçadaki gizli imaların açık muhatabı, *Sosyalist İşçi*'nin liberal kardeşi *Yeni Öncü* 'dür. "Stalinizm'i burjuva revizyonist diktatörlüklerin "resmi ideolojisi" olarak göstermede dünya gericiliği ve troçkistler başından beri eleleler. Fakat örtülemez, yokedilemez tarihsel gerçek şudur ki, Kruşçev'le başlayan yeni tarihsel dönem ve süreç, Stalin'in düşünce ve eserine saldırı zeminine oturmuş, öyle gelişebilmiştir. Fakat Stalin'in düşünce ve eserine cepheden saldırı, Marksizm-Leninizme, sosyalizmin teori ve pratiğine cepheden saldırı anlamına geldiği için, işe hep Stalin'in kişiliği ve "kanunsuz eylemleri" ile başlanmış, bu karalama kampanyasının sağladığı olanaklarla ilerlenebilmiştir.

Gorbaçov'un 70.yıl konuşmasında yaptığı da budur. Troçkist lafazanlıklarla süslenmiş reformist teorilerin yeni Türkiye temsilcisi *Sosyalist İşçi*, isteseydi bizzat bu konuşmanın içindeki açık kanıtlarla bunu görebilirdi. Birazcık

sabretseydi, şimdi Sovyetler Birliği'nde Gorbaçov'un önderliğinde süren sınırsız Stalin düşmanı kampanyayla bunu pratik olarak da görmüş olacaktı.

Gorbaçov'un 70.yıl konuşmasında Stalin'i savunduğunu iddia edenler ya kendilerini aldatıyorlar, ya da kendileri aldanmasalar bile böyle gösterip başkalarını aldatmadan yarar umuyorlar.

70.yıl konuşmasında Stalin savunuldu, ama Gorbaçov tarafından değil; tarih tarafından, Stalin'in tarihe malolmuş düşünce ve eseri tarafından. Tarihin sustuğu yerde ise, Gorbaçov Stalin'e saldırılarında Kruşçev'den geri kalmadı; dahası, Kruşçev'in başlattığı karalama kampanyasını bütün sonuçlarına götüreceğini bütün dünyaya açıkça ilan etti ve daha şimdiden bu alanda hayli de mesafe katetmiş bulunuyor.

Tarihe malolmuş, tarih tarafından doğrulanmış her kişi, düşünce ve eylemin hakkı her zaman gericiler ve revizyonistler tarafından verilmez. Tersine tarih çarpıtılır, tarihi gerçekler tersyüz edilir ya da yok sayılır. Bu gerçeği hatırlatarak, Gorbaçov'un Yirmiler ve Otuzları bu kadar kolay olumlamasını anlaşılmaz ya da çelişkili bulanlar olabilir. Fakat bu yalnız Gorbaçov'un konuşmasını değerlendirirken bazı şeylerin unutulduğunu gösterir. Gorbaçov da dahil bugüne kadar tüm revizyonistler, Ekim Devriminin ve sosyalist kuruluşun Sovyet toplumundaki tarihsel kazanımlarını adım adım yok ederken, bunu hep devrimi savunma ve sosyalizmi geliştirme perdesi arkasına gizlediler. Kruşçev'in, Marksizm-Leninizme ve Stalin'e saldırı kampanyasını, "80'lerde komünizme geçeceğiz" şarlatanlığı ile bir arada yürüttüğünü çok kimse bilir. '80'lerde komünizme değil ama, resmi ağızlarda "durgunluk" diye ifade edilen burjuva-revizyonist bunalıma, çürüme ve yozlaşmaya varıldığı artık itiraf ediliyor. Bu bunalımdan çıkış olarak sunulan yeni reçeteler de "devrim'i yaşatma, "sosyalizm'i daha ileri götürme iddialarına dayandırılıyor. Bu, gözetilmesi gereken birinci nokta.

İkincisi, Gorbaçov konuşmasını herhangi bir zamanda değil, Ekim Devrimi'nin yıldönümünde, 70.yıldönümünde yapıyor. Geride kalmış 70 yılı değerlendirmek, 70 yıllık bir muhasebe sunmak göreviyle karşı karşıya bulunuyor.

Bu durumda, Ekim Devriminin ve sosyalist kuruluşun karşısına açıkça çıkılmadığı sürece, tarihe Ekim Devrimi ve sosyalizm adına sahip çıkmak bir zorunluluk olduğu sürece, ve kişi ciddi ve inandırıcı olmak istiyorsa, 20 ve 50 arası dönemde kazanılan tarihsel başarıları olumlamak zorundadır. Hiç kuşkusuz bu başarıların onuru her şeyden önce Sovyet işçi ve emekçilerindir. Fakat tarihte her büyük olaya, her büyük ilerlemeye damgasını vurmuş, adını vermiş bireyler vardır. Bunlar sıradan kişiler değil, tarihsel kişilerdir. Nasıl ki, Büyük Sosyalist Ekim Devrimi Rusya işçilerinin ve emekçilerinin ürünüyse, fakat öte yandan Lenin'siz bu devrimi düşünmek olanaksızsa; aynı şekilde, Ekim Devriminin yaşatılması ve büyük sosyalist kuruluşun gerçekleştirilmesi, Sovyet işçi ve emekçilerinin ürünüdür, fakat bunu Stalin'siz düşünmek olanaksızdır.

Gorbaçov Stalin'i kesinlikle savunmadı. Yalnızca kritik, keskin yol ayrımlarıyla belirlenen bir dönemi değerlendirmek zorunda kalınca, tarihsel gerçeğe boyun eğdi. Başka biri değil ama, Sovyet revizyonizminin başı bunu böyle yapmak zorundaydı. Sovyet halkları ve dünya önünde, 70. yılında Ekim Devrimini değerlendiren biri, Sosyalist Sovyetler Birliği'nin, hiçbir Stalin'i ideolojik ve tarihsel kişiliğinden ayrı düşünölemeyecek muazzam başarılarını es geçseydi eğer, bu 70 yıldan geriye Kruşçevci bozulma ve Brejnevci çürüme döneminden başka bir şey kalır mıydı acaba?

Revizyonist yöneticiler, Sovyet emekçilerini ya da sıradan, dürüst parti üyelerini, hedefledikleri gerici planlar doğrultusunda şevkle harekete geçirmek amacıyla tarihe her başvurdıklarında, ancak ikiyeüzlü bir tarzda Lenin-Stalin dönemlerinin başarılarıyla övünebiliyorlar. Aşağıdaki sözler Gorbaçov'un 27.Kongre'de Merkez Komitesi adına sunduğu raporun son bölümünden:

"SBKP, gücünü, sosyalizmin sonsuz potansiyelinden, kitlelerin canlı yaratıcılığından almaktadır. Tarihin hassas konaklarında, Lenin'in Partisi, önde gitmek, milyonlarca emekçiyi harekete geçirmek, birleştirmek ve örgütlemek için doğru yollar bulabilecek yetenekte olduğunu defalarca ispatlamıştır. Devrim sırasında, barışçı kuruculuk yıllarında, savaş döneminde ve savaş sonrasının çetin koşullarında da durum buydu." (Sorun Yayınları, s.152)

Fakat bu aynı Partinin ve toplumun, son 30 yılda ne duruma geldiğinin bir çok örneğini ve ipucunu da yine bu aynı rapordan ve Gorbaçov'un diğer yazılarından çıkarmak mümkün.

Örneğin, Ocak 1987 SBKP-MK Plenumuna sunulan raporda şunlar yazılı:

"Belirli bir aşamadan sonra ülkenin gelişme hızı düşmeye, zorluklar ve çözülmemiş sorunlar birikmeye başlamış, tıkanıklık ve sosyalizme yabancı başka olgular ortaya çıkmıştır. Bütün bunlar ekonomiyi, sosyal, kültürel ve düşünsel yaşamı ciddi biçimde etkilemiştir." (Yenilenme ve Kadro Politikası, Bilim ve Sanat Yayınları, 1987 1st., s.10)

"Son yıllarda ortaya çıkan sosyal yozlaşma unsurları toplumun manevi havasını olumsuz yönde etkilemiş, halkımızın her zaman sahip olduğu ve gurur duyduğumuz ideolojik inanmışlık, çalışma azmi ve Sovyet yurtseverliği gibi yüksek manevi değerleri sinsice yıpratmıştır."

"Bunun kaçınılmaz sonucu olarak, toplum işlerine ilgi azalmış, ahlaksal kayıtsızlık ve kuşkuculuk belirmiş, çalışma alanında manevi teşviklerin rolü azalmıştır. Ne pahasına olursa olsun maddi refah ve zenginleşmeyi yaşamın tek amacı sayanların sayısı, bu arada gençler arasında da artmıştır... Sosyal ahlaktaki yozlaşmanın göstergeleri olarak içki düşkünlüğü artmış, uyuşturucu kullanma yaygınlaşmış, suç işleme artmıştır." (age., s.17)

Şu aşağıdaki satırlar da, Ekim Devrimine, iç savaşa, sos-

yalist kuruluşa, büyük yurtsever savaşa ve savaş sonrası kuruluşa önderlik eden şanlı Bolşevik Partisinin son otuz yılda getirildiği noktaya işaret ediyor:

"Kadroların yozlaşmasıyla, sosyalist yasaların çiğnenmesiyle ilgili olumsuz süreçlerin son derece çirkin biçimleri, Özbekistan'da, Moldovya'da, Türkmenistan'da, Kazakistan'ın bir çok yöresinde, Krasnodar bölgesinde, Rostov yöresinde, Moskova'da ve kimi öteki kent, yöre, bölge ve cumhuriyetlerde, dış ticaret ve içişleri bakanlıklarının aygıtlarında ortaya çıkmıştır." (s.20)

70.yıl konuşmasında ise Brejnev döneminin son yılları "bunalım öncesi durum" olarak tanımlanıyor. Gorbaçov'un bütün bunları açıklıkla ortaya koyması bir açık yüreklilik ifadesi sayılabilir. Buna bir diyeceğimiz yok. Fakat ortaya çıkmış sonuçları sıralama açık yürekliliğini bugün burjuva dünyada gösteren bir çok devlet ve hükümet adamı vardır. Kritik sorun, nedenleri tahlil ve gösterilen çözümlerdir. Gorbaçov bu noktadaki tutumuyla Kruşçev-Brejnev revizyonizminin yeni koşullardaki sürdürücüsü olduğunu ortaya koyuyor. Burjuva restorasyonun ağır ve yıkıcı sonuçlarını, daha çok kapitalizm yoluyla çözmeye çalışıyor. İdeolojik-siyasal ve kültürel alanda da buna uygun adımlar atıyor. Bugünkü Yugoslavya, Macaristan ve Çin, Gorbaçov reformlarının yakın geleceğinin aynasıdır. Görmek isteyen herkes için bu yeterince açıktır.

70.yıl konuşmasının genel içeriği

Gorbaçov'un 70.yıl konuşmasının en az önem taşıyan bölümü, tarihsel gerçeği teslim etmenin ötesine geçemediği için, Stalin'e sözde "övgü" bölümüdür.

Fakat her nedense konuşmanın öteki bölümleri, genel kapsamı, ideolojik içeriği ve özü pek ilgi ya da dikkat çekmedi. Oysa Gorbaçov'un konuşmasının ideolojik özü, daha önce Kruşçev tarafından diriltile II.Enternasyonal revizyo-

nizminin daha açık, daha fütursuz bir tekrarı ve savunusu, bugünün ihtiyaçlarına uyarlanmasıdır.

Bu konuşmanın bazı özelliklerini kısaca ele alalım.

Büyük Sosyalist Ekim Devrimi yalnızca bir sınıfın değil, bir dünya görüşünün, bir ideolojik çizginin, belirli bir teoriler ve taktikler bütünüünün de zaferiydi. Ekim Devrimi, yalnızca Rus proletaryasının Rus burjuvazisi üzerindeki tarihsel bir zaferi değil, Marksizm-Leninizmin II.Enternasyonal revizyonizmi ve onun Rus biçimi olan Menşevizm üzerindeki tarihsel bir zaferiydi de. Marksizm-Leninizmin özü ve esası demek olan proletarya devrimi, proletarya diktatörlüğü, proletarya enternasyonalizmi ve leninist tipte proletarya partisi teori ve taktikleri, kendini Ekim Devriminin pratiği içinde sınayıp doğrulamışlardı. II.Enternasyonal revizyonizmi, ancak uzun yıllar sonra Tito, Kruşçev, Togliatti vb. tarafından yeniden ve yeni bir kılık altında diriltilene kadar, Ekim Devriminin devrimci pratiği ile tarihe gömülmüştü.

"Lenin'e dönüş" demagojisini sıkça kullanan Gorbaçov, manevi anısını istismar ettiği bir devrimin 70.yıldönümünde bu büyük tarihsel gerçeği, Leninizmin revizyonizm üzerindeki bu büyük tarihsel zaferini anmaya değer bulmuyor. Tesadüf mü? Olmadığını anlamak için, Anatoli Dobrinin'in son açıklamalarına gitmeye, ya da dönüp bizdeki TBKP'ye bakmaya gerek yok. Yalnızca bu aynı konuşmanın "Ekim Devrimi ve Bugünün Dünyası" başlıklı III.Bölümüne bakmak yeter.

Böylesine önemli bir tarihsel gerçeği atlayan Gorbaçov, fakat öte yandan bir başka tarihsel gerçeği önemle hatırlıyor ve üstün bir belagat örneği sunarak işliyor. Konu Lenin'in *Nisan Tezleri* 'dir. Gorbaçov, 1917'nin bu kritik döneminde Lenin'in gösterdiği olağanüstü bilimsel öngörüyü, devrimci yaratıcılığı, marksist diyalektiği kullanmadaki ustalığını pek haklı olarak övüyor ve döne döne vurguluyor. Neden? Tesadüf mü? Değil! Gorbaçov çapında ve konumundaki kişilerde bir vurgu, üstelik sayısız örneklerle tekrarlanan bir vurgu, nedensiz ya da tesadüfi olamaz. Belli ki bugünkü re-

formlarına ve "yeni düşünce tarzı"na Lenin'den felsefi dayanaklar arıyor. Bunu pek gizlemiyor da.

Gorbaçov uzun anlatımını, kısaca şöyle toparlıyor: *"Marksizm-Leninizm yaratıcı bir öğretiler, hazır talimat ve dogmatik reçeteler bileşimi değildir. Devrimci mücadelenin bizzat kendisi olan yaratıcı teknik düşünce ile eylem arasındaki etkileşimi sağlayan Marksizm-Leninizm her türlü dogmaya yabancıdır. Bunun en öğretici örneği Ekim Devriminin kendisidir."* (s.30)

Gorbaçov bu doğru ve haklı sözlerini, Ekim Devrimiyle yıkılan bir II.Enternasyonal dogmasıyla örnekliyor da. (Geri ülkelerde proleter devrim olmaz, sosyalizm kurulamaz!) Nedir ki, II.Enternasyonalin böyle dogmaları olsa da, o temelde ve özünde, Marksizmin ihtilalci özünün terkedilmesi, temel teorik ilke ve tezlerinin, proletarya devrimi, proletarya diktatörlüğü, proletarya enternasyonalizminin köklü bir revizyonudur. Dogmatizmi bunca eleştiren Gorbaçov revizyonizme tek kelime etmiyor. * Edemezdi de. Zira Gorbaçov ve Partisinin kendi ideolojik platformudur bu. Gorbaçov, konuşmasının Kruşçev'i göklere çıkaran bölümünde, Kruşçev'in girişimlerinden, *"Leninizmin teori ve pratiğinin yaratıcı ruhunu yeniden canlandırmak"*, olarak söz ediyor. (s.39) Kruşçev ve Leninizm! Bu Lenin'e ve Leninizme

* *"O günün bir çok işçi sınıfı önderinin, hem de seçkinleri de dahil olmak üzere, bir çoğunun..."* (s.30, siyahlar bize ait). Bu tanımlar kimin için dersiniz? Proletarya devriminin azılı karşıtları, Ekim Devriminin yeminli düşmanları II.Enternasyonalin şefleri için elbet! Gorbaçov, Ekim Devriminin yıldönümünde olsun onları gerçek ideolojik kimlikleri ve gerçek misyonlarıyla anmıyor. Bu bir yana, bu işçi sınıfı hainlerini "seçkin" "işçi sınıfı önderi" pasesiyle onurlandırıyor.

Ve Kautskylerin, Scheidemannların, Bauerlerin, Hendersonların, Rennerlerin, Vanderwaldelerin ve tüm diğer işçi sınıfı hainlerinin bu çağdaş temsilcisi, bu kibar burjuva, sıra Stalin'e geldiğinde ağzına geleni söyleyen ve söyleten bu burjuva liberali, kendine "leninist" diyebiliyor!

yapılabilecek en büyük hakarettir. Bugün bir çokları unutmış görünse ya da unutmak gerektiğini öğütse de -ki buna ayrıca değineceğiz- düne kadar Türkiye’de bir çok kimse, Kruşçevizmin ne olduğunu iyi bilmekteydi. Kruşçev döneminde Leninizmin gömülmesi ve II.Enternasyonalin ölü teorilerinin yeni koşullara uygun modern biçimler içinde diriltilmesi çabası, tam da Gorbaçov’un sözünü ettiği bu "leninist yaratıcılık" adına ve "dogmatizme savaş!" bayrağı altında sürdürülmüştü. Kruşçev’de "dogmatizme savaş" ne idiyse, Gorbaçov’da da odur. Gorbaçov, yeni dönemin, yeni koşulların Kruşçev’idir. (Bir kere daha aynı konuşmanın III.Bölümü!)

Gorbaçov’un, 70.yıl konuşmasında, Ekim Devriminden 70 yıl sonra, NEP konusunda söyledikleri özellikle önemlidir. Zira kendi reformlarının sosyo-ekonomik karakteri konusunda çok açıklayıcıdır.

Modern revizyonistler, 1960’larda kapitalist ekonomi-politikalarını ilk gündeme getirdiklerinde, bunu gerçekleştirmek için demagojik tarzda Lenin zamanının NEP’ini örnek göstermişlerdi. Bu revizyonist politika ve uygulamanın ülke ekonomisini ve Sovyet toplumunu bugün nereye ve ne hale getirdiği gözler önündedir. Durumu Gorbaçov’un kendisi, bir çok başka yerde de olduğu gibi, bu konuşmasında, *"Ekonomideki olumsuz süreçler ivme kazanıyor ve sonuç olarak, bir bunalım öncesi durum yaratıyordu"* (s.40) şeklinde tanımlıyor.

Fakat Gorbaçov revizyonist seleflerinin, Kruşçev ve Brejnev’in yolundan yürüyor. Ona göre bunalımdan çıkış için tek çare, daha fazla kapitalizm! Bu nedenle ekonomi-politikalarına dayanak ve örnek olarak, sosyalist ekonominin hızlı, gürbüz ve dengeli geliştiği sosyalist iktisadi kuruluş dönemlerini, bu dönemlerin teori, politika ve uygulamalarını değil de, nesnel tarihsel zorunlulukların gereği olarak kapitalizme ciddi tavizleri ifade eden, kapitalizmi ve burjuvaziyi kaçınılmaz olarak geliştirdiği için, Lenin’in deyimiyle "muazam (bir) tehlike"yi de içinde taşıyan, özel ve özgün bir

dönemi, NEP dönemini, bu dönemin politika ve uygulamalarını örnek alıyor. Neden acaba? Cevaplamadan önce Gorbaçov'u dinleyelim:

"Günümüzde Lenin'in son eserlerini, onun NEP konusunda yazdıklarını daha sık incelemek ve gereksindiğimiz değerli unsurları oradan çıkarsamak çabasındayız." (s.32)

NEP'in uygulandığı 1920 başları Sovyet Rusyası, savaşın ve iç savaşın yakıp yıktığı, sanayi temelinden yoksun, ezici çoğunluğu ile bir küçük-burjuvalar ülkesiydi. Üstelik içsavaşın zorunluluklarıyla gündeme gelmiş "savaş komünizmi"yle zamansız bir ilerleme de yaşamıştı. Bu tarihsel özgün koşullarda uygulanmış bir politika, NEP, bugün güçlü ve gelişmiş bir sanayi temeline sahip, sözde sosyalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu bir topluma hangi "değerli unsurları" sunabilir acaba?

Kuşkusuz iki tarihsel kesit arasındaki uçurumu Gorbaçov da biliyor ve belirtiyor. Eski köylülük olmadığı için, bir "ittifak oluşturulması" amacının olmadığını ekliyor.

"Fakat -diyor- NEP aynı zamanda daha uzun vadeli bir hedefe de sahipti. Görev yeni toplumun kurulmasıydı ve Lenin'in sözleriyle, 'sadece şevke dayalı olmayacaktı, büyük devrimin doğurduğu şevk ile desteklenecek ve kişisel istek, deneyim ve işletme ilkelerine dayanacaktı... deneyimin ve devrimin gelişiminin nesnel gidişinin bize öğrettikleri budur.'" (s.32)

Lenin'den aktarılan kısım, Ekim 1921'de, Ekim Devriminin dördüncü yıldönümü vesilesiyle yapılmış konuşmadan (33.cilt) aktarma. Oldukça ciddi ve ilginç bir durumla karşı karşıyayız. Bunu görmek için önce, Lenin'in ilgili konuşmasının bizzat Gorbaçov yandaşlarınca yapılmış bir çevirisinden, Gorbaçov'un aktardığı parçayı, fakat onun (...) ile atladığı kısmı atlamadan, yeniden okuyalım (altı çizili ifadeler Gorbaçov'un atladıklarıdır):

"Doğrudan doğruya sırf coşkuya bel bağlayarak değil de, büyük devrimin yarattığı coşkunun yardımıyla, tek tek

kişilerin çıkarlarına, kişisel ilgiye, ekonomik muhasebeye dayanarak önce, küçük köylü ülkesinde devlet kapitalizminden sosyalizme geçişi sağlayacak sağlam köprüleri kurmaya çalışınız; yoksa başka türlü komünizme ulaşamazsınız; başka türlü onlar ve onlarca milyon insanı siz komünizme doğru götüremezsiniz. Yaşam işte bize bunu söyledi. Devrimin nesnel gelişme seyri bize işte bunu gösterdi." (Yeni Çağ, Nisan 1987, s.7-8)

Lenin'i ve Leninizmi çarpıtarak, igdiş ederek, kendi revizyonist teori ve politikalarına Lenin'den sözde dayanaklar bulmak, modern revizyonistlerin temel bir özelliğidir.* Fakat yine de SBKP Genel Sekreterinin o ciddi, ağırbaşlı görünümüne pek yakışmıyor. Hiç değilse bu işi sıra sıra Suslovlarına bıraksaydı.

Lenin'in söylediklerini, bir **"küçük köylü ülkesinde devlet kapitalizminden sosyalizme geçişi sağlayacak sağlam köprüleri kurmaya çalışmak"** ifadesinden kopardınız mı, geriye bir şey kalmaz. Zira Lenin'in düşüncesinin tarihsel-toplumsal temeli budur. Lenin'in komünizme yöneltmekten sözettiği "onlarca milyon insan" ise, Gorbaçov'un Sovyet toplumunda artık olmadığını belirttiği kulaklar ve küçük-burjuva köylü yığınlarından başkası değildir.**

Bunları Gorbaçov da bilmiyor değil. Bu nedenle, NEP'ten öğrenmeyi "siyasal ve yöntemsel düşünce zenginliği"nden

* TBKP'nin kapitalizmi savunma programı üzerine yapılan tartışmalarda, Lenin'in Gorki'ye yazdığı bir mektupta yer alan "demokratik kapitalizm" ifadesinden hangi "programatik" sonuçların çıkarıldığı da bunun henüz çok yeni bir örneğidir.

** NEP'in temel görevi konusunda, Lenin, XI.Parti Kongresi-ne sunduğu raporda şunları söylüyordu:

"... NEP'in temel, kesin, tüm değerlerinin üstünde olan görevi, kurmaya başlamış olduğumuz (çok kötü, çok beceriksizce de olsa yine de, tam anlamıyla yeni sosyalist bir ekonomi, yeni bir üretim, yeni bir bölüşüm temeli üzerinde başlamış olduğumuz)

yararlanmak olarak ifade ettikten sonra, nihayet muradını açıklıyor:

"(Biz) daha ziyade, kitlenin yaratıcı enerjisinin saliverilmesi, bireyin girişkenliğinin güçlendirilmesi ve sosyalizmin temel ilkesi olan 'herkes yeteneğine göre, herkes çalışmasına göre' ilkesinin işlemlerini engelleyen bürokratik dizginlerin kaldırılması konusunda yaratacağı olanaklarla ilgiliyiz." (s.32)

1920'lerin başlarında yaratıcı enerjisi salıverilenler ve bireysel girişkenlikleri güçlendirilenler kulaklar ve küçük mülk sahibi köylüler, küçük ve orta işletme sahipleri ve küçük tüccarlardı.* Peki şimdinin gelişmiş sanayi ülkesi Sovyetler Birliği'nde, kimler?

Aslında konuyu uzatmak gereksizdir. Sorunun özü şudur: Bugün Sovyetler Birliği'nde, piyasa ekonomisi ve karlılık, kapitalist ekonominin bu iki temel ilkesi, temel iktisadi ilkeler olarak benimsenmiştir. 30 yıllık evrim bunu bir zorunluluk haline getirmiştir. Gorbaçov, "sosyalizmin temel (bölüşüm) ilkesi" ile de süsleyerek, bu iktisadi ilkelerle "kitlenin yaratıcı enerjisinin salıverilmesi" ve "bireyin girişkenliğinin güçlendirilmesi"nin hedeflendiğini anlatmak istiyor. Sovyet emekçilerini aldatmak ve dünyanın dürüst devrimcileri gözünde, Sovyetler Birliği'ndeki yeni kapitalist reformların gerçek niteliğini gizlemek için de, bu adımlara Lenin'den sözde dayanaklar arıyor. Bula bula NEP'i buluyor. Lenin'in, yakılıp yıkılmış, sanayi temelinden yoksun bir küçük köylüler ülkesinde uyguladığı ve taşıdığı "muazzam tehlike"ye her vesileyle dikkat çektiği, kapitalizm ile sosyalizm arasında bir "ölüm-kalım savaşı" olarak nitelediği NEP'i..

Gorbaçov'un aynı konuşmada itiraf ettiği gibi, Sovyet

yeni ekonomi ile milyonlarca ama milyonlarca köylünün ekonomisi olan köylü ekonomisi (siyahlar bize ait) arasında bir birleşmenin oluşturulmasıdır."

*

Ve ticaret özgürlüğü koşullarında bunların bir kısmı kaçınılmaz olarak büyüdü. Nepmanlar böyle doğdu.

emekçileri, "yaptıkları işin tarihsel bilinciyle", "Ekim Devriminin devrimci ruhunu oluşturan slogan ve amaçlar" uğruna, "yarı-kıtlıkla karşı karşıyayken bile" "mucizeler yaratmaktan geri kalmadılar". Sosyalizmin, sosyalist bilincin, kolektif ruhun, ortak çıkar duygusunun ürünüydü bu. Ve Sovyet emekçilerinin başında, Gorbaçovcu yazarların bugün hayvanca bir kin ve nefretle saldırdığı, büyük devrimci Joseph Stalin vardı.

Ekim Devrimiyle tarihin gündemine girmiş, Sovyet emekçilerinin duygu, düşünce ve eylemlerinde ete-kemiğe bürünmüş olan sosyalizmin yaratıcı ve üretici gücü tarihsel bir olguyken, 70 yıl sonra, "kitlenin yaratıcı enerjisini salıvermek" ve "bireyin girişkenliğini güçlendirmek" için hala kapitalist yöntemleri propaganda etmek, üstelik bunu Ekim Devriminin 70.yıldönümü konuşmasında yapmak, revizyonist elebaşların Ekim ideallerine en büyük saygısızlığı ve hakaretidir. Tito'nun bu müridleri işçi sınıfının sosyalist ruhuna zerrece inanmıyorlar ve onlar, tıpkı Batılı burjuvalar gibi, işçi sınıfını bireysel kazanç dürtüsü ve bireysel zarar korkusu yöntemleriyle "üretken" kılmak istiyorlar.

Karlılık ilkesi ve serbest piyasa mekanizması yoluyla kitlelerin yaratıcı enerjisini salıvermek, bireysel girişkenliği güçlendirmek, dahası, en uygun bölüşümü gerçekleştirmek- tüm bunlar kaç yüzyıllık burjuva masalıdır. Ne ilginçtir ki, SBKP Genel Sekreteri tarafından, **Ekim Devriminin 70.yıldönümü toplantısında** anlatılıyor.

Lenin'in NEP'i, savaşın ve iç savaşın harap ettiği bir küçük-bujuvalar ülkesinde, çarlıktan devir bir iflas ekonomisi koşullarında, sosyalizme geçişi olanaklı kılmak ve kolaylaştırmak için gündeme gelmişti.

Gorbaçov'un NEP'i ise, 1960 başlarında "1980'lerde

* O idealler ki, uğruna savaşmış Ekim'i gerçekleştirenlerden binlerce Bolşevik, 1920'lerin o özel ve özgün koşullarında gerekli ve zorunlu olarak uygulanan NEP'i bile bu ideallerin terki saymış ve bunu görmektense hayatlarına son vermeyi seçmişlerdi

komünizme geçeceğiz" şarlatanlığı eşliğinde girilen bir yolun sonunda, iflas noktasına gelmiş bir bürokratik-kapitalist ekonomiden klasik kapitalizmin temel kurallarına göre işleyen bir ekonomiye geçişi olanaklı kılmak için gündeme gelmiştir. Bakalım kendi Nepmanlarını, kendi özgün koşullarında nasıl yaratacak?

Proletarya diktatörlüğü ve sınıf mücadelesi

Gorbaçov'un 70.yıl konuşmasına devam ediyoruz.

Stalin'in Leninizm tanımı iyi bilinir: *"Leninizm genel olarak proleter devriminin teori ve taktiği, özel olarak proletarya diktatörlüğünün teori ve taktiğidir."* (Leninizmin İlkeleri)

Sosyalist Ekim Devrimi emperyalist sermaye cephesini Rusya'da yararak yalnızca genel olarak proletarya devrimleri dönemini değil, özel olarak da Sovyet Rusya'da proletarya diktatörlüğü dönemini başlattı. Aynı şekilde, Ekim Devrimi, yalnızca Leninizmin proleter devrim teorisini değil, **onun ayrılmaz bir parçası olan proletarya diktatörlüğü teorisini** de sınıadı, doğruladı ve gerçek kıldı.

Ekim Devriminden ikibuçuk yıl sonra, ikibuçuk yıllık tecrübeyi de gözetererek, Lenin, *"Sol" Komünizm* isimli kitabında şunları yazdı:

"Proletarya diktatörlüğü, yeni sınıfın daha güçlü bir düşmana karşı, devrilmesiyle (tek bir ülkede bile olsa) direnme gücü on kat artan ve gücünü yalnızca uluslararası sermayenin gücünden, uluslararası bağlantıların gücü ve dayanıklılığından değil, aynı zamanda alışkanlık kuvvetinden, küçük üretimin gücünden alan burjuvaziye karşı verdiği en kararlı, en acımasız bir savaş anlamına gelir." (s.11-12)

Çok kimsenin bildiği, marksist-leninistim diyen her kimsenin böyle kalmak istediği sürece bir an bile unutamayacağı, bu basit gerçekleri hatırlatmak boşuna değil. Zira, Ekim Devriminin 70.yılında bu görkemli devrim adına ko-

nuştuğunu iddia eden biri, Gorbaçov, bir çok önemsiz ayrıntıyı hatırlıyor ama, bu gerçeği bir kez olsun anmayı "unutuyor". Ancak iç savaşı şöyle bir hatırlıyor, ötesine geçmiyor. Ötesi onun için "barışçıl sosyalist inşa" dönemidir. Sorunun teorik yönüne ise, hiç girmiyor.

Revizyonistlerin proletarya diktatörlüğü teorisine sırtlarını dönmeleri yeni değil. Gelineen yerde artık bütünüyle eskimiş ve "çağdışı" sayıyorlar.

Fakat Gorbaçov'un konuşması sözkonusu olunca, bizi ilgilendiren sorunun bir başka yanındır: Proletarya diktatörlüğü teorisi ve gerçeği gözönüne alınmadan; devrimden sonra sınıf mücadelesinin ortadan kalkmayacağı, tam tersine, biçim değiştirmiş olsa bile, pek çok bakımdan daha da şiddetlenerek süreceği gerçeği -devrim sonrası Sovyet tarihi ile bizzat doğrulanmış bu çıplak gerçek- gözetilmeden 20'ler ve 30'ların nesnel, bilimsel, tarihsel gerçeklere uygun, dolayısıyla, marksist-leninist bir tahlili yapılabilir mi?

Gorbaçov, Ekim Devrimine, sonrasına, sosyalist inşaya, kısaca Sovyet tarihine tam bir burjuva liberali gibi yaklaşıyor. Dönemi burjuva görüş açısıyla ve burjuva hukuksal siyasal kavramlarla değerlendiriyor. Gorbaçov, sosyalist kuruluş alanındaki muazzam tarihsel başarılardan uzun uzun ve övgüyle sözediyor. Fakat çizdiği tablo öylesinedir ki, tarih perspektifinden ve bilgisinden yoksun biri, bundan, sınıfların ve sınıf mücadelesinin olmadığı sakın bir barışçı inşa dönemi sonucunu kolaylıkla çıkarabilir.

Gorbaçov, sosyalist kuruluşun bu görkemli dönemine bir çok cephede yaşanan ve bir çok biçime bürünen sert, çetin, dişediş bir sınıf mücadelesinin eşlik ettiğini; bu mücadelenin, 1920'lerin sonlarında, **"sonuçları bakımından Ekim 1917 devrimine eşit"** köklü bir yeni devrimle -kulakların tasfiyesi- birleştiğini es geçiyor. Bundan yalnızca, ya buharinci sağ sapmadan söz ederken dolaylı, ya da orta köylülere karşı yapılmış çeşitli hataları -ki parti çizgisine rağmen yapılmıştır- anarken, yani negatif bir durumda ve aslında orta köylülerin arkasına sığınarak, gerçekte kulakların ve

onların bugün kendisini en çok destekleyen torunlarının acısını dile getirirken, öylesine bir söz etmiş oluyor. Sovyetler Birliği'nde bugün Nikolay Buharin'in gözde olması boşuna değil!

Bu sorun, marksist-leninist teori ve tarihsel uygulama olarak, proletarya diktatörlüğü sorunu, proletarya diktatörlüğü altında sınıf mücadelesi sorunu, bugün marksist-leninistlerle, gerçek devrimcilerle, her türden liberal ve revizyonist arasında, yalnızca bugünün ve geleceğin sınıf perspektifleri açısından değil, geçmişe bakışta da temel bir ayrım noktasıdır. "Stalin Sorunu"nun özüdür. Bugün Sovyetler Birliği'nde, Gorbaçov yönetimindeki revizyonistler tarafından, Batı burjuvazisinin tarihsel cephaneliğinden alınma ideolojik değerler, kavramlar, suçlamalar ve spekülasyon iddialar zemini üzerine oturtulmuş Stalin düşmanı kampanyanın özü de budur. Bugün Sovyet basınında yapılan, genel olarak sosyalizmin teori ve pratiğine, özel olarak da proletarya diktatörlüğünün teori ve pratiğine dizginsiz bir saldırıdır. "Destalinizm" bunun örtüsüdür. Daha sonra değineceğimiz gibi, bu örtü gide gide yırtılmakta, saldırı gerçek ideolojik-sınıfsal kimliğini sergilemektedir. Artık NEP dönemi hariç -neden illa NEP!- Lenin dönemini eleştirenler türedi Sovyet basınında. Şaşmamak gerekiyor; bu bir mantığın, ideolojik-sınıfsal bir mantığın kendi sonuçlarına varmasıdır. Lenin'e ve Leninizme saldırmadan Stalin mahkum edilemez.

Tarih defalarca ve en açık şekliyle de euro-komünistlerin şahsında gösterdi; Stalin'le başlayanlar Lenin'le sürdürmüşler ve bugün İtalyan Komünist Partisinin şahsında en açık görüldüğü gibi, burjuvazinin çıplak uşaklığı ile sonuçlandırmışlardır. Dikkat edin, TBKP'nin Gorbaçovcu yeni "ideolojik açılımlar"ına yoğun bir Togliatti propagandası eşlik ediyor. Legal revizyonist basın döne döne Togliatti'yi tanıtıyor, övüyor, okunmasını öneriyor. Togliatticilik, kısaca, burjuva uşaklığına Stalin eleştirisiyle başlayıp Lenin'in reddiyle devam etmek demektir. Buna yi-

ne değineceğiz.

Biz Gorbaçov'un konuşmasına dñnelim. Sık sık Lenin'in bilimsel öngörülerini vurgulayan Gorbaçov, O'nun, 1920'ler ve 30'ların Sovyet tarihiyle bir bütün olarak doğru-
lanmış **temel öngörülerini** * Ekim Devriminin yıldönümünde bile, tarihe bu somut bakış anında bile hatırlamıyor.

Lenin, 1919 Mayısında muzaffer Macar işçilerine gönderdiği mesajında şunları söylüyordu: "*Sınıfların kaldırılması, kapitalist yönetimin alaşağı edilmesinden sonra, burjuva devletin yıkılmasından sonra, proletarya diktatörlüğünün kurulmasından sonra (eski sosyalizmin ve sosyal demokrasinin kaba temsilcilerinin sandığı gibi) ortadan kalkmayan, ama salt biçimlerini değiştiren ve pek çok yönden daha da şiddetlenen uzun, zor ve inatçı bir sınıf mücadelesi gerektirir.*" (Marks-Engels-Marksizm, s.446, Tüm siyahlar Lenin'in)

Bu sözler devrimden önce değil, yaklaşık iki sene **sonra** söylenmiştir. Yine aynı yıl içinde, "*Proletarya Diktatörlüğü Döneminde Ekonomi ve Politika*" makalesinde: "*Proletarya diktatörlüğü döneminde sınıflar hala **durmaktadır**, ve **duracaktır...** Sınıflar durmaktadır ama proletarya diktatörlüğü döneminde her sınıf bir değişikliğe uğramıştır, ve sınıflar arasındaki ilişkiler değişmiştir.*" Muzaffer proletarya egemen hale gelmiş, sömürücüler ezilmiş, mülksüzleştirilmiş fakat "*proletarya diktatörlüğü altında ortadan kalkmamışlardır ve birden bire kalkmazlar.*" Bunların avantajları, olanakları, üstünlükleri ve bütün bunları kullanarak her alanda gösterdikleri muazzam direnç konusunda Lenin'in söylediklerini çok kimse bilir. Sonuçta, Marks'ın, "*kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemi olarak proletaryanın tüm bir proletarya diktatörlüğü dönemi*" düşüncesini sık sık vurgulayan Lenin'in, özlü yargısı şudur: "*Proletarya diktatörlüğü altında sınıf mücadelesi ortadan kalkmaz,*

* Lenin'in bu bilimsel öngörleri, ne acıdır ki, en az Stalin dönemi kadar, hatta daha çok, Stalin sonrası dönemle de tam olarak doğrulandı.

yalnızca farklı biçimlere bürünür." (*İşçi Sınıfı ve Köylülük*, Sol Yayınları, s.389)

Bütün bir Sovyet tarihi Lenin'in doğrulanmasıdır.

1920'ler ve 30'lar Sovyetler Birliği'nde sert bir sınıf mücadelesi dönemidir. Eski rejimin artıklarına, ekonomi ve idari aygıttaki uzantılarına, parti içindeki etkilerine, bir bütün olarak kulak sınıfına, onların engellemelerine, sabotajlarına, açık-gizli direnmelerine, son olarak dış destekçilere, emperyalist kuşatmaya, dolaylı dolaysız müdahalelere karşı, çok değişik biçimler alan, çok değişik cephelerde süren zorlu bir sınıf mücadelesi dönemidir, bu dönem.

Sovyet işçilerinin ve emekçilerinin iktisadi alandaki başarılarını sayıp döken II.Enternasyonal lafebelerinin bu yeni temsilcisi, siyasal alanda, sınıf mücadelesi cephesinde olup bitenleri es geçiyor ya da ancak "Stalinci aşırılıklar" vesilesiyle şöyle bir değiniyor.

Revizyonistler bugün leninist teorinin ihtilalci özünü bir yana bırakıp, Lenin'i zararsız bir azize dönüştürdükleri gibi, devrim sonrası sosyalist kuruluşu ve proletarya diktatörlüğünü de her türlü sınıf mücadelesinden ve dolayısıyla proletaryanın devrimci şiddetinden arınmış bir barış ve sükun dönemi olarak sunuyorlar. Onlara göre bu "barış ve sükun" dönemini bozan, gölgeleyen yalnızca Stalin'in "kötü ruhu", "diktatörce hevesleri", "acımasız ve zalim" kişiliğidir! Oysa sınıf mücadelesinden ve proletaryanın sınıf düşmanlarına karşı devrimci şiddetinden arındırılmış bir sosyalist inşa, ancak gerici bir liberal ütopya olabilir. Gorbaçov'un bu dönemin sert sınıf mücadelesi gerçeğini atlaması boşuna değil. Gorbaçov'un konuşmasıyla "start" işareti alınarak Sovyet basınında sürdürülen rezilce ve özünde intikamcı kampanyayla* öyle bir görünüm yaratılıyor ki, adeta, 1920'lere ve 30'lara tam bir "barış ve sükun" ortamı hakimdir, fakat bunu "diktatör Stalin" yapay

* Bu kampanyanın içeriği ve boyutları konusunda, Gorbaçov'un sözcülerinden *Moskow News* gazetesi fazlasıyla bir fikir veriyor.

olarak bozmuş, amaçsız, kör bir teröre başvurmuştur!

Gorbaçov mücadelenin ideolojik cephesinden söz etmektedir. Fakat kendisi de iyi biliyor ki, bu basit bir yol yöntem tartışması değildi. Kendisinin de belirtmekten kaçınmadığı gibi, "konu, özünde" Sovyetler Birliği'nde, *"sosyalizmin geleceğini ve devrimin akibetini ilgilendiriyor-du"* (s.34) Peki, bu dönem yoğun olarak ve yıllarca sürdürülen o *"keskin ideolojik mücadele ve siyasal tartışma"* lar (s. 33), sınıfsal bir içerikten yoksun muydu?

Her temel ideolojik görüş ya da siyasal çizgi, son tahlilde belirli bir sınıf konumunun ve tutumunun dile gelişi değil midir? Troçkizmin ve Buharinizmin Sovyet toplumundaki sınıf temeli neydi? Örneğin, kulak sınıfı toplumsal gerçeğini gözetmeden, Buharinizmi anlamak mümkün mü?

Bilindiği gibi Gorbaçov konuşmasında Stalin-Buharin çatışması konusunda Stalin'e hak veriyor. Fakat nedense gösterdiği gerekçe çok kimsenin gözünden kaçıyor:

"O günün iç ve uluslararası somut koşulları sosyalist inşanın hızında hatırı sayılır bir artış gerektiriyordu. Buharin ve yandaşları, hesaplamalarında ve teorik önermelerinde, sosyalizmin inşasında otuzlarda ortaya çıkan zaman faktörünün pratik önemini küçümsüyorlardı." (s.34)

Gorbaçov sorunu salt bir **kalkınma hızı** sorununa indiriyor. Oysa bu sorunun yalnızca bir boyutuydu. Sorunun özü bir kez daha **sınıf mücadelesi**, sömürücü bir sınıf olan kulaklara yaklaşım, yani leninist sınıf çizgisiydi. Buharinciler, sosyalizmin sınıf mücadelesi olmadan, kendiliğinden, kulaklara karşı aşağıdan ve yukarıdan birleşik bir saldırı olmadan inşa edilebileceğini düşünüyorlardı. Çatışan, devrimci sınıf mücadelesi görüşü ile liberal sınıf uzlaşmacılığı idi. Sorun, leninist sınıf çizgisi izlenip izlenmeyeceği sorunuydu. Özünde, kapitalizm mi, sosyalizm mi? sorusu ve sorunuydu.

Gorbaçov bu leninist ideolojik-sınıfsal muhtevayı görmezlikten geliyor. * Nitekim sorunun kalkınma boyutundan siyasal boyutuna, sınıf mücadelesi boyutuna

çıkıldığında Gorbaçov Buharin'in görüşlerini yineliyor: *"İçtenlikle söylenmelidir. Yeni aşamada emekçi köylülüğün çıkarlarına karşı Leninist anlayış ve hoşgörünün azalması ve yok olması sözkonusuydu. En önemlisi, Devrimden beri köylülüğün bir sınıf olarak radikal bir biçimde değişmiş olduğu görülemiyordu."* (s.35)

Bu sözler Stalin önderliğindeki parti çizgisini hedefliyor.

Stalin'in köylü sorunuyla ilgili, kolektifleştirme ile ilgili yazıları, konuşmaları, Parti Merkez Komitesi ve Kongre kararları ortadadır. Leninizmin ve devrimci sınıf mücadelesinin karşısına çıkılmadıkça kimse bunlarda ilke hatası, çizgi hatası bulamaz. Eğer söz konusu olan orta köylülüğe karşı yapılan ciddi hatalar ve aşırılıklar ise, bunların Stalin'e, parti çizgisine, MK kararlarına rağmen yapıldığı tarihsel bir gerçektir. Gorbaçov'un, bu hataları ilk defa ve tarih önünde açıklayan kişi gibi kurumlanması yalnızca gülünçtür. Zira bizzat Stalin'in çok sayıda konuşması ve yazısında bu hata ve aşırılıklar hedef alınıyor ve parti çizgisinin saptırılması olarak çok sert bir biçimde eleştiriliyor. Örneğin, 2 Mart 1930 tarihli parti gazetesi *Pravda* 'da yayınlanan *"Başarı Sarhoşluğu"* makalesi baştan sona bu sorunları işliyor. (Bkz. *Leninizmin Sorunları*, s.371) Stalin, köylülüğe karşı hataları, aşırılıkları, parti çizgisini saptırma eğilim ve çabalarını bütün kapsamıyla ortaya koyup eleştirmekle kalmıyor, tüm basını *"bu anti-Leninist ve başka benzeri eğilimlerin, sistemli bir biçimde maskesini kaldırma"* ya çağırıyor. *SBKP(B) Tarihi* 'nde de yapılmış hatalar bütün açıklığı ile anlatılıp mahkum ediliyor. (Bkz. *Aydınlık Yayınları*, s.372-376)

Gorbaçov'un ideolojik sözcülerinden *Moskow News*, 19 Haziran '88 tarihli 25.sayısında, emperyalist gericiliğin yarım asırlık anti-komünist ağzını kullanarak *"Rus*

* Bugün Sovyetler Birliğinde ve Çin'de Buharin'in göklere çıkartılması, revizyonistler ve liberal-solcular arasında Buharin hayranlığının güçlenmesi ne dikkate değer bir olgu!

köylülüğünün gerçek bir jenosite tabi tutulduğunu” yazıyor artık. Kulakların torunları, bu yeni burjuvalar ve yeni-buhâ-rinciler, kulak atalarının ardından gözyaşı döküyorlar. Ve elbette, Batı burjuvazisinin zengin suçlama cephaneliğini de kullanarak, 20.yüzyılın bir büyük devrimcisinden, burjuvazinin ve gericiiliğin amansız düşmanı, Leninizmin ve komünizmin inançlı ve kararlı savunucusu Joseph Stalin’den intikam alıyorlar. Gerçek bir tarihsel hesaplaşma hareketi sürdürüyorlar. Bu aynı gazetenin **aynı sayısının** arka kapağında, Rus Ortodoks Kilisesi ve Hristiyanlık göklere çıkarılıyor. Rusya’da Hristiyanlığın 1000.yılı kutlamalarının ülke çapında büyük heyecan içinde geçtiği belirtiliyor. (*Moskow News* haftalardır bu heyecanı işliyor, kiliseyi ve yeni kilise azizlerini reklam ediyor.) Hristiyanlık *”büyük bir manevi ve kültürel miras”* ilan ediliyor. Sovyet halkını 70 yıldır *”bu muazzam tarihsel ve kültürel mirastan yoksun bırakmak”* girişimi suçlanıyor. Revizyonist yöneticilerin, Rus Ortodoks Kilisesi’nin şefi Pimen’in şahsında tüm kiliseye açık ve samimi bir işbirliği çağrısı yaptığı bildiriliyor. (Sovyet toplumunu manevi yönden kuvvetlendirmek için işbirliği!) Yüzyıllarca Çarlık zulmünün manevi dayanağı ve en büyük destekçisi olmuş bu rezil topluluğa, kiliseye yapılan bütün bu günah çıkarmalara şu çağrı eşlik ediyor: Neden son 70 yılda çekilen çeşitli acılar ve karşılaşılan sorunlar hakkında konuşulmuyor? Neden Stalin kamplarında ölen kilise şehitlerinin anısı onurlandırılmıyor? Ve bütün bunları, kilise törenindeki papaz resimleri ve Moskova yöneticilerinin aldığı yeni bir Moskova Kilisesi yapım kararı -müjdesi-süslüyor.

Stalin’e karşı yürütülen kampanyaya burjuva dönüşümün bütün sonuçlarına vardırılması, artık içi boşalmış fakat yine de engel sayılan sosyalizmden kalma görünümünün terkedilmesi kampanyası eşlik ediyor.

"Bazı kayıplar" ya da revizyonistlerin bir tarih tezi

Başında Stalin'in bulunduğu Bolşevik Partisi önderliğinde, Sovyet işçi ve emekçilerinin sosyalist kuruluş alanında gerçekleştirdiği muazzam tarihsel başarıları sıralayan Gorbaçov, ama diyor, *"Aynı zamanda, sözkonusu dönem bazı kayıplara da tanık oldu. Buraya kadar değindiğim tüm başarılarla ilgili olan kayıplar."* (s.35)

Bir an için, "bazı kayıplar" dan sözederken Gorbaçov'un neleri kastettiğini, sözü nereye getirmek istediğini ve bundan hangi sonuçları çıkardığını bir yana bırakarak, soralım: Başka türlü olabilir miydi?

Başka türlü olabileceğini düşünmek, her şeyin pürüzsüz, hatasız, lekesiz, saf ve mükemmel olmasını istemek ve beklemek, küçük-burjuva darkafalıların, ütopyacıların ya da büyük tarihsel olaylara bilgiççe yaklaşanların işi olabilir ancak. Tarihte her gerçek ilerleme "bazı kayıplar" pahasına olmuştur. Tarihin diyalektiğidir bu. Kaldı ki sosyalist kuruluş öncekilerle kıyaslanamayacak nitelik, önem ve boyutlara sahip bir tarihsel ilerlemeydi. O, **yepyeni** bir uygarlığın, Sosyalist Ekim Devrimiyle yolu açılmış bir uygarlığın kuruluşu, ete kemiğe büründürülmesi çabasıydı. Kendinden öncekilerle temelden farklı, **ilkede** farklı bir uygarlığın kuruluşuydu. İnsanlığın binlerce yıllık evrimi bir sömürü biçiminin yerine bir diğerini, bir sömürücü sınıfın yerine bir başka sömürücü sınıfı geçirmişti. Oysa sosyalist kuruluş, sömürünün ve sınıfların kendisini, her türlü maddi temelini yok etmek, tarihten silmek çabasıydı.

Dahası var. Sosyalizm, en kolay, en uygun, en hızlı ve en acısız olarak kapitalizmin yarattığı modern sanayi ve kültür birikimi üzerinde kurulabilirdi. Oysa, tarihin eşitsiz gelişiminin sosyalizmin kuruluşunu gündeme getirdiği ülke, bunlardan önemli ölçüde yoksun, özel ve özgün koşullara sahipti. Rusya, iktisaden çok geri, bir köylü, bir küçük-burjuvalar ülkesiydi. Bu yetmiyormuş gibi, emperyalist savaş, iç savaş ve dış emperyalist müdahaleler ülkenin bu geri ekonomisini de felç etmiş, devrim, sosya-

list kuruluş için gerçek bir enkaz devralmıştı. Ağır sanayi yoktu. Üretim 1922'de, 1913'ün %18'i kadardı. Yoksulluk, açlık ve bunların uzantısı salgın hastalıklar kaplamıştı bütün ülkeyi. Üç devrim ve iç savaşın yarattığı siyasal bilinç ve olgunluğa rağmen, işçiler de dahil, yığınlar içinde cehalet ve kültürel gerilik yaygındı. (Ötesi bir yana, okuma-yazma bilmeyen* oranı bile %75-80'i buluyordu). Bütün bunları, sosyalizmi inşaaya tek başına girişme, deney ve derslerinden yararlanabileceği bir tarihsel örnekten yoksun olma tamamlıyordu. Ülke tam bir dış kuşatma altındaydı; yeni bir uygarlığı, tek başına, kendi iç güçlerine dayanarak ve bizzat -kaçınılmaz olarak bir dizi yanılsa ve "bazı kayıplara" mal olacak- kendi deneylerinden yararlanarak kurmak zorundaydı vb.

Lenin ve Bolşevikler bütün bunları biliyor, açıklıkla ortaya koyuyor, işçilere ve yığınlara bütün çıplaklığıyla açıklıyorlardı. İnançlarını ve azimlerini kaybetmek, bu güçlükler karşısında yılgınlığa ve paniğe kapılmak bir yana, daha büyük bir azim, inanç, enerji, cesaret ve kararlılıkla tarihin önlerine koyduğu bu zor görevi üstlenmeye, gereklerini gerçekleştirmeye giriştiler.

Rusya'nın özel ve özgün durumunun ifadesi bütün bir nesnel güçlükler yığına işaret ederek, II. Enternasyonal'in bilgiç liderleri ve onların Rusya'daki menşevik temsilcileri, - bilahare troçkistler ve zinovyevciler-, bu ülkede sosyalizmin inşa edilemeyeceğini, yeni bir uygarlığın kurulamayacağını iddia ediyorlardı.

Lenin, 1923 yılı başında, ölümünden bir sene önce ve hasta yatağında, bu lafebelerine Menşevik Suhanov'un şahsında şu cevabı verdi:

"Durumun tam ümitsizliği, işçilerin ve köylülerin çabalarını on kat kamçılıyarak, uygarlığın temel önkoşullarını Batı Avrupa ülkelerinininkinden farklı bir biçimde yaratma fırsatını verdiyse ne olacak? Bu dünya tarihinin gelişmesinin genel çizgisini değiştirmiş midir?..."

"Eğer sosyalizmin kurulması için belirli bir kültür düzeyi

gerekiyorsa (...) neden önce bu belirli kültür düzeyinin önkoşullarını devrimci bir biçimde elde etmekle işe başlayıp, sonra da işçilerin ve köylülerin hükümetinin ve Sovyet sisteminin yardımıyla öteki uluslara yetişme yolunu tutmayalım?"

"Uygarlığın sosyalizmin kurulması için gerekli olduğunu söylüyorsunuz. Pekala. Ama neden, ülkemizde, toprak sahiplerinin ve Rus kapitalistlerinin defedilmesi gibi uygarlık önkoşullarını yaratıp, sonra da sosyalizme doğru ilerlemeye başlamayalım? Alışılmış tarihsel olaylar dizisinde böyle değişikliklere izin verilmeyeceğini ya da bunların olanaksız olduğunu nerede, hangi kitaplarda okudunuz?" (Marks-Engels-Marksizm, Sol Yayınları, s.545)

Her Stalin düşmanı kampanya döneminde olduğu gibi -örneğin 20.Kongre ve sonrasında-, şimdilerde de, revizyonistler, marksist geçinen liberaller ve troçkistler tarafından, Lenin'in ünlü *Kongre'ye Mektup'* u yeniden gündeme getirilmekte, çeşitli dedikodu ve spekülasyonlara konu edilmektedir. "Vasiyetname" olarak da adlandırılan bu mektupta, Lenin, o dönemin önde gelen bazı parti liderleriyle ilgili bazı düşüncelerini dile getirmektedir. * Oysa Suhanov'un notları vesilesiyle ve *Kongre'ye Mektup'* tan sonra kaleme alınmış yukarıdaki sözlerinde, Lenin, Ekim Devrimi'nin geleceğini çiziyor. Ciddiyetin yanı sıra, gerçeğe ve tarihe saygısı olan her kişi, eğer gerçek bir vasiyetten söz edilecekse, bunun, öz olarak, Lenin'in yukarıdaki pasajlarda ifade ettiğinden başka bir şey olamayacağını kolaylıkla ve duraksamaksızın teslim eder.

* Lenin mektubunda, Stalin'in yalnızca bazı kişisel özelliklerinden söz edip , politikasını tek kelimeyle eleştirmedeği halde, örneğin Troçki'yi ve Buharin'i kişisel zaaflarının yanı sıra, teorik ve politik konumlarıyla da eleştirmektedir. Zamanında, bizzat Stalin tarafından ilgili Kongre'de okunan bu mektup, yıllarca bir acizlik örneği olarak, başta troçkistler, çeşitli çevrelerce spekülasyona konu edildi, Bu kervana 20. Kongre'yle birlikte kruşçevciler katıldı. Bir süredir de gorbacıovcular.

Lenin yukarıdaki sözleri yazdıktan bir yıl sonra öldü ve vasiyetin gereklerini sonsuz bir inanç, azim ve bağlılıkla, çelik gibi bir iradeyle, olağanüstü bir önderlik yeteneğiyle yerine getirmeye çalışan Stalin oldu. Troçki, Zinovyev ve ötekilerin, tarihsel güçlükler karşısında dizlerinin bağı çözüldü, paniğe kapıldılar, yılgınlığa düştüler. Sovyet işçi ve emekçilerinin sosyalizmi kurabileceklerine inanmadılar, inanamadılar. Bu inançsızlıkla onlar, sosyalist kuruluşa sırt dönmek ve uğursuz kehanetlerde bulunmakla kalmadılar, türlü yollarla onu zaafa uğratmaya bile çalıştılar.

Stalin ve onun önderliğinde birleşmiş Bolşevikler, parti-nin ezici çoğunluğu, Lenin'in çizdiği yola inandılar, yığınları inandırdılar, ve kendilerinden 50 küsur yıl önce, Paris işçile-rinin en elverişsiz koşulları hiçe sayarak "göğü fethetmeye" girişmeleri gibi, geleceği fethetmeye, yeni bir uygarlığı inşa etmeye, sosyalist kuruluşu gerçekleştirmeye giriştiler.

Daha önce sıralanan tüm öteki güçlükler bir yana, özgün tarihsel-siyasal koşulların kısa bir zamana sığdırılmayı da bir zorunluluk olarak ortaya koyduğu bu muazzam çabanın, elbette "bazı kayıpları", Gorbaçov'un daha sonra kullandığı bir ifadeyle, "tarihsel etkileri olmuştur." Çeşitli hatalar, yanlışlar, haksızlıklar ve aşırılıklar olmuştur. Bu reddedilemez. Ancak büyük tarihsel olayların karmaşık doğasını, sorunlarını, çelişki ve güçlüklerini gözden kaçıranlar ya da anlayamayanlar, bunu reddedebilir.

Her şey bir yana, bunun reddedilemeyeceğine bizzat Stalin'in yazı ve konuşmaları tanıklık eder. Stalin'in kendisi, elbette tarihsel koşulların elverdiği belli sınırlar içinde, görebildiği anda ve alanda bu tür durumları açıklıkla ortaya koymuş, çözümlemiş, eleştirmiş, giderilmesine önayak olmuştur. Örneğin tüm Stalin karşıtları gibi Gorbaçov'un da diline en çok doladığı bürokrasi, Stalin'in savaştığı kötülüklerin belki de en önemlisiydi. Tarihsel sonuçlar -Stalin sonrasında bürokrasinin egemen hale gelmesi ve yolaştığı yıkım- bu gerçeği karartamaz.

Dolayısıyla, sorun, "bazı kayıplar"ın yaşanıp yaşan-

madığı değil; 1) bu "kayıplar"ın gerçekte neler oldukları, ya da, gerçek kapsam ve nitelikleri, 2) temel teorik ve ilkesel yanlışlardan kaynaklanıp kaynaklanmadıkları, 3) hangi somut tarihsel koşullarda, ne gibi etkenlerin bir sonucu olarak yaşandıklarıdır.

Marksist-Leninistler sorunu böyle ele alır, bu açılarından tartışır. Amaç, şan ve şerefle yaşanmış zengin bir tarihsel dönemden öğrenmek, deney ve derslerini özetlemek, gelecekte yürünecek yolun güçlüklerine ve sorunlarına önceden hazırlıklı olmaktır. Bu, bir kişinin ya da partinin değil, bir tarihsel pratiğin değerlendirilmesidir. Marksist-Leninistler "kayıplar" sorununu bu açıdan ve bu amaçla ele alır, öyle değerlendirirler. Bu, onların kendi sorunudur. Muhatabı proletarya davası düşmanları değil, komünistler ve geleceğin gerçek sahibi devrimci sınıfın kendisidir.

Fakat proletarya davası düşmanları için sorun da, niyet de başkadır.

Bilindiği gibi, Stalin'in ölümüne dek olan Lenin sonrası dönem, hep Stalin'in şahsında tartışılır, eleştirilir ya da daha doğru bir deyişle, saldırı konusu edilir. Genellikle küfür ve iftira kampanyasına, spekülasyon ve tarihsel gerçeklerin çarpıtılması eşlik eder. Stalin'in teorik-politik konumu açık ve net olduğu ve teorik eserleri, politik tahlilleri orta yerde durduğu halde, bunlar tartışılmaz. Zira Stalin'in, Lenin'in izinde ve eserlerinin Leninizmin savunusu olduğu, zımnen de olsa kabul görür. Stalin'in fikirlerine ancak Lenin'i doğrudan karşıya almış olanlar, örneğin euro-komünistler, saldırırlar. Oysa Sovyet revizyonistleri genellikle sinsî yol ve yöntemlere, küfür ve spekülasyona, tarihsel olayların tersyüz edilmesine dayanırlar.

Bütün bu tarihsel süreci bir arada vermek ve Stalin'in kişiliğinden ayrı düşünülmemeyen muazzam tarihsel başarıları sıralamak zorunda olan Gorbaçov, "ölçülü" ve dikkatli bir dil kullanmaya, soğukkanlı bir değerlendirme görünümünü yaratmaya çalışıyor. Fakat özünde, yaptığı değerlendirmede Kruşçev'le aynı konumdadır. Nitekim 20.

ve 22. Kongrelerden önemle ve özellikle sözederek -üstelik bizzat "Stalin'in kanunsuz eylemleri"ne ilişkin olarak- bunu açıklıkla ortaya koyuyor. Kruşçev'in "Gizli Rapor"unun siyasi ve manevi sorumluluğunu üstleniyor.

Nedir Gorbaçov'un sözünü ettiği "bazı kayıplar"?

Önce, daha önce değindiğimiz, "köylülüğe karşı hatalar"la başlıyor. Zamanında bizzat Stalin tarafından daha açık, somut ve etrafıca eleştirilip mahkum edilmiş çeşitli aşırılıkları **çizgi hatası** düzeyine yükseltip, faturasını da Stalin'e kestikten sonra, dönüp kollektifleştirmenin muazzam önemi ve olumlu sonuçları karşısında boyun büküyor. Fakat diyor, *"bütün bunların tarihsel sonuçları olmuştur"* (s.36)

Nasıl peki?

Önce ekonomide oluşan "idari buyruklar düzeni", "onun üst yapısına sıçrayıp ... sosyalist demokrasinin gelişimini geciktir"miş; "değişen koşullara karşın, sömürücü sınıfın düşman direnişlerine karşı yürütülen mücadelenin dayattığı yöntemler mekanik bir biçimde barışçı sosyalist inşa dönemine de taşın" mış; "zaman geçtikçe sosyalist yapılaşma yolunda sınıf mücadelesinin yoğunlaşmasına ilişkin hatalı 'kuram' ile desteklenen bu uygulama boyutlarını genişlet" miştir. (s.36)

Sonuç?

Sonuç şöyle: *"Bütün bunlar ülkenin toplumsal siyasal gelişimi üzerinde önemli etkiler yaptı ve karanlık sonuçlar yarattı."*

"Açıkça, kişi yüceltmelerine, hukukun ihlaline ve otuzların rastgele yönetimine olanak veren şey, Sovyet toplumunun yeterince demokratikleşmesinin sağlanamamış oluşuydu." (aynı yer)

Ve artık bundan sonrası, Stalin'in kişiliğine yönelik olarak, Kruşçev'den beri tekrarlanagelen beylik iddiaların sıralanışıdır. Gorbaçov kendini fazla yormaz da. *"Partinin 20. ve 22. Kongrelerinde Stalin yüceltilmesi ve sonuçları ağır bir biçimde mahkum edilmiştir"*, diyerek ve böylece

Kruşçev'le ortak konumunu dile getirerek meramını kestirmeden anlatır. *"Fakat adli hataların onarımı süreci sonuna kadar götürülmeden altmışlı yılların ortalarında durdurulmuştur. Şimdi, Merkez Komitesi'nin Ekim 1987 Plenumunda alınan bir karar doğrultusunda biz durdurulmuş bu işe yeniden başlıyoruz."* (aynı yer)

Böylece yeni Stalin düşmanı kampanya 70.yıl konuşmasıyla, -Stalin önderliğindeki Sovyet emekçilerinin sosyalizm yolunda kazandıkları muazzam tarihsel başarılar önünde eğilmek zorunda kalınan, **bu aynı** konuşmayla-bütün dünyaya ilan edilmiş olur.

Burada Gorbaçov iki de gerekçe gösteriyor. Birincisi "masum"dur: "masum kurbanların anısına saygı", yani "adli hataların onarımı"! Fakat ikincisi anlamlıdır: *"perestroyka ya da yeniden örgütlenme sorunlarının çözümüne gerçekçi bir çözümlemenin* (Stalin dönemine ilişkin- H.F.) *yardım edebileceğidir."* (s.37)

Asıl sorun da budur ve bunun Türkçesi şudur: Stalin'e, Stalin'in şahsında sosyalist kuruluşa ve proletarya diktatörlüğüne saldırılarak, Gorbaçov reformlarına yol açılacak. Yeni Stalin düşmanı kampanya, gerçekte, yeni bir "yol açma" hareketidir. Geçmişte Kruşçev'de de aynı işlevi görmüştü. ("Masum kurbanların anısına saygı" burada yalnızca bir malzemedir.)

Geride kalmış 70 yıl kronolojik bir sıralamayla ele alındığı için, "otuzların rastgele yönetimi"nin ardından İkinci Dünya Savaşı dönemi geliyor. Gorbaçov'un en sadık, en hararetli destekçileri bugün bu konuda yeni bir tarih yazıyorlar ve İngiliz-Fransız emperyalist burjuvazisinin tarihsel suçlarını akılıyorlar. Fakat Gorbaçov konuşmasında henüz tarihsel gerçekleri dile getiriyor ve Büyük Yurtsever Savaşın zaferini değerlendirirken, Stalin'in büyük tarihsel kişiliği önünde eğilmek zorunda kalıyor. Stalin'in, az beride, otuzların "bazı kayıpları"ndan sözederken sunmaya çalıştığı gibi, "keyfi", "kanunsuz", "rastgele yöneten" bir çetebaşı değil, Sovyet işçi ve emekçilerinin gerçek tarihsel önderi olduğunu, elinde

olmayarak teslim ediyor:

"Zaferin elde edilmesindeki etkenlerden biri savaş yılları boyunca Joseph Stalin'in ortaya koyduğu muazzam siyasi irade, azim ve dayanıklılık ve halkı örgütlemekte ve denetlemekte gösterdiği beceridir." (s.38)

*

Gorbaçov, bu kişiliği, daha önce çizmeye çalıştığı "çete-başı" profiliyle nasıl bağdaştırabildiği konusunda kendini hiç sıkıntıya sokmuyor. "Onun aşırı derecede çelişik bir kişiliği vardı" (s.36) sözlerinin böyle bir sıkıntıyı gidermeye yettiğini sanıyor.

Büyük Yurtsever Savaşın zaferiyle ilgili yukardaki değerlendirme bir kez daha gösteriyor ki, Stalin'i, tarihe malolmuş eylemi savunuyor. Yeminli düşmanları bile, tarihe sadık kaldıkları sürece ve ölçüde, onun büyük kişiliği önünde eğilmek zorunda kalıyorlar. Fakat "yol açmak" üzere Stalin'i ve eserini bütünüyle red ve mahkum etmek bir sınıfsal-siyasal ihtiyaç olarak kendini dayatınca, çözüm, tarihi tersyüz etmek, Batı burjuvazisini temize çıkarmak pahasına onu yeniden yazmak olarak beliriyor. 70.yıl konuşmasından beri, Gorbaçovcu yazar ve tarihçiler hummalı bir çabayla bu onursuz görevi üstlenmiş bulunuyorlar.

Gorbaçov, savaş dönemi ve sonrası ile ilgili olarak, Bolşevik Partisi ve Sovyet halkının, hiçbiri Stalin'in tarihsel kişiliğinden ve önderliğinden ayrı düşünülmemeyecek kahramanca çaba ve başarıları hakkında bir dizi övücü değerlendirme yaptıktan sonra, nihayet sözü yeniden "bazı

* "Kana susamışlığını dindiren Stalin, böylece anti-faşist cepheyi dinamitledi ve demokratik Batının -siz İngiliz-Fransız emperyalizmi okuyun!- SSCB'ye karşı güvensizliğini körükledi." (*Cumhuriyet*, 22 Temmuz 1988) Bunları, İngiliz-Fransız emperyalizminin bir sözcüsü değil, Gorbaçov'un en hararetli destekçisi *Moskovskiye Novosti* (*Moskow News*, *Moskova Haberleri*) gazetesi yazıyor.

kayıplar"a getiriyor:

"Fakat aynı zamanda, sosyalizm adına yeni girişimlerin süregeldiği bu zamanda ülkemizin ulaştığı bu durum ve eskiden kalma yönetim biçimleri arasındaki çelişkiler, kendilerini giderek daha fazla hissettiriyorlardı."

"İktidarın kötüye kullanımı, ve sosyalist adaletin ihlalleri sürmekteydi... Kısaca, halka karşı samimi bir saygının eksikliği duyuluyordu."

"Ve tüm bunlar da Stalin'in ölümünden kısa bir süre sonra kamu bilincine çıktı."

"Ellilerin ortasında, özellikle de Komünist Partisi 20.Kongresinden sonra tüm ülkede bir değişiklik rüzgarı esti..."

Bekleneceği gibi bunu, Kruşçev döneminin teori, politika ve uygulamalarına övgüler izliyor. 20.Kongre ve sonrası, Gorbaçov için, kendi deyimiyle "destansı başarılar"a sahne olan 20-50 arası döneminin "bazı kayıpları"nı telafi etme sürecidir.

Gorbaçov'un 20.Kongre ve sonrası hakkında hükmü, ideolojik konumunu olduğu kadar -ki konuşmasının bütününde bu yeterince açıktır- Stalin dönemi Sovyet tarihine ilişkin bir temel tarih tezini de netleştirmektedir. "Bazı kayıplar" ya da "tarihsel etkiler" masum ifadelerinin gerisinde boylu boyunca uzanan ve bugün artık **Gorbaçovcu yazarların açık seçik tanımladıkları** tez, öz olarak şudur: Stalin dönemi bir diktatörlük dönemidir; demokrasinin olmadığı, demokrasiyle bağdaşmayan "rastgele" ve "keyfi" bir diktatörlük dönemi. Bu 1950'lerin ortalarına dek süren proletarya diktatörlüğü döneminin demokratik olmadığını söylemekle aynı anlama geliyor ve zaten bu anlamda kullanılıyor.

Kuşkusuz, Ekim Devrimi yıldönümünde, tarih ve tüm dünya önünde, **dünya gericiliğinin Ekim Devrimiyle yaşıt** bu tezini açık seçik tanımlamak ve ilan etmek Gorbaçov için kolay bir iş değildi. Bu nedenle o, yer yer açık ifadeler kullansa da ("idari buyruklar düzeni", "otuzların rastgele

yönetimi" vb.), nispeten dikkatli, kapalı, muğlak bir üslup seçiyor.

Fakat Kruşçev dönemini bir "demokratikleşme" dönemi olarak nitelemesi (s.39), öte yandan bu aynı dönemi, "demokratikleşme" sürecinin yeterince "geniş" tutamamak noktasında eleştirmesi (s.40), gerçek düşüncesinin göstergeleri oluyor.

Her şey bir yana, 20. ve 22. Kongrelerin karar ve değerlendirmelerine özellikle atıf yapması bile çok şeyi açıklıyor. Geride kalmış 70 yılı değerlendirirken, Gorbaçov, kendi döneminde yapılmış 27.Kongre dışında, yalnızca bu iki Kongreyi anıyor. Kesinlikle rastlantı değil! 20. ve 22. Kongreler Sovyet tarihinde köklü bir dönüş ve dönüşüme işaret ederler. Modern revizyonist teori ve politikalar 20.Kongrede ortaya kondu. 22.Kongrede sistemleştirildi ve parti programı haline getirildi.

Kruşçev 20.Kongrede özellikle leninist proleter devrimi ve proletarya diktatörlüğü teorilerine saldırdı. Ünlü "barış içinde geçiş" ve "parlamenter yol" tezlerini ortaya attı. Bununla kalmadı, attığı adımı tamamladı. Aynı kongreye sunduğu "Gizli Rapor"da, Stalin'in şahsında proletarya diktatörlüğü pratiğine saldırdı. Stalin'i "Korkunç Ivan tipinde bir despot", "Rus tarihindeki en büyük diktatör" olarak niteledi. Stalin Bolşevik Partisinin ve Sovyet toplumunun 30 yıl boyunca lideri olduğuna göre, bu tanımlar, gerçekte sosyalist siyasal düzeni, proletarya diktatörlüğünü, aynı şey demek olan Sovyet demokrasisini, hedef alıyordu. Kruşçev'e göre, Stalin dönemi bir diktatörlük dönemiydi; demokratik değildi.

Bu dünya gericiliğinin kırk yıllık teziydi. Kruşçev onu dünya gericiliğinden ödünç aldı. Karşılığında "Gizli Rapor"u verdi. Yani, dünya gericiliğine tarihsel iddiaları için bir çeşit tarihsel ispat imkanı sunan, küfür ve iftira yığını bir dolu malzeme.

Gorbaçov'un övdüğü "demokratikleşme süreci" işte böyle, proletarya diktatörlüğü teori ve pratiğine eş zamanlı

bir saldırıyla başladı. 22.Kongre'de (1961) SBKP programı değiştirildi; proletarya diktatörlüğü kavramı programdan çıkarıldı, yerine "bütün halkın devleti" ifadesi kondu.

Böylece "Diktatörlük" ten, "demokrasi" ye geçilmiş oldu!

"Marksizm-Leninizmin yaratıcı bir biçimde geliştirilmesi" adı altında girilen bu ihanetle, Marks ve Lenin'in kemikleri sızlatılırken, başta Kautsky, tüm II.Enternasyonal liderlerinin ruhu şad edildi.

Demokrasi ve Diktatörlük

Kruşçev'den Gorbaçov'a tüm modern revizyonistlerin Stalin dönemi Sovyet tarihine yaklaşımı, bizi, Marksizm-Leninizm ile onun her türlü burjuva çarpıtılması arasındaki temel ayrım çizgisine işaret eden bir eski tartışmaya götürüyor. Demokrasi ve diktatörlük tartışmasına...

Demokrasi ve diktatörlük kavramlarına yaklaşım farklılığı, Lenin-Stalin dönemi Sovyet tarihine yaklaşımda marksist ve liberal bakış arasındaki uçurumu açıklar. Burada temelden farklı iki sınıfsal bakış açısı, proleter ve burjuva bakış açıları sözkonusudur.

Burjuva görüş açısı bu iki kavramın sınıf içeriklerini karmartmaya çalışmakla kalmaz, aralarındaki **kopmaz** ilişkiyi de koparır. Bu iki kavramın birbirini dışladığını ileri sürer. Diktatörlük çıplak bir kavram olduğu için, çarpıtma demokrasi kavramı üzerine oturtulur. İddia çok kısa ve öz olarak şudur: Demokrasi sınıfsal bir içerik taşımaz, "genel" ve "saf"tır, herkes için geçerlidir; demokrasi diktatörlükle bağdaşmaz, birinin olduğu yerde öteki olmaz.

Marksist görüş ise şudur: Demokrasi bir devlet durumudur, her devlet gibi sınıfsal bir içerik taşır; diktatörlük, demokrasinin öteki yüzüdür, *"her devlet gibi, demokrasi de, zorun, örgütlenmiş olarak, sistemli bir biçimde insanlara uygulanmasıdır"* (Lenin); "genel", "saf" demokrasi, *"işçi-*

leri kandırmak isteyen bir liberalin yalanıdır" (Lenin); zira, toplumun belirli bir kesimi için demokrasi, öteki kesimi için diktatörlük demektir vb.

Burada önemli olan bir noktaya işaret etmek gerekiyor. Marksizm, demokrasinin yukarıdaki bilinen tanımlarını yalnızca, burjuva demokrasisinin içyüzünü sergilemek için değil, proleter demokrasisinin niteliğini ve muhtevasını netleştirmek için de önemle vurgulamıştır.

Demokrasi ve diktatörlük tartışması, Marksizmin bütün bir tarihi boyunca, marksistler ile burjuvazinin işçi hareketi içindeki ideolojik uzantısı akımlar arasında yoğun ve sert tartışmalara konu olmuştur. Hem oportünistlerle, hem anarşistlerle. Örneğin Gotha Programı üzerine tartışmaların en önemli konusu budur. Marks ve Engels bu tartışmada, kruşçevci "bütün halkın devleti" revizyonist formülünün bir benzeri olan, lasalcı "özgür halk devleti" formülüne amansızca saldırmışlardı. Marks, bu formülün karşısına, **kapitalizmden komünizme tüm bir tarihsel geçiş dönemi için** geçerli olacak, "proletaryanın devrimci diktatörlüğü" bilimsel formülünü koymuştu. Engels, lasalcı "özgür halk devleti" safsatasına saldırırken, *"proletaryanın devlete gereksinmesi olduğu sürece, o, bunu, özgürlük için değil, hasımlarını alt etmek için kullanacaktır"* demişti.

Bunlar biliniyor, denecektir. Elbette! Ne var ki, bunlar, başta Kautsky tüm II.Enternasyonal teorisyenleri tarafından da, üstelik çok iyi biliniyordu. (Lenin, 1918'de, Kautsky'nin Marksizmi neredeyse ezbere bildiğini yazıyordu). Fakat bilmekle bilmezlikten gelmek, farklı şeylerdir. II.Enternasyonal'in ünlü "çekmece geleneği" bu farkın sonucu değil miydi?

Bunlar biliniyorsa eğer, bütün bu azgın Stalin düşmanı kampanya neyin nesi? Sovyet tarihindeki tüm bir proletarya diktatörlüğü döneminin demokratik olmadığını iddia etmek de, ne demek oluyor? Kruşçev'le başlayan Gorbaçov'la süren, "diktatörlük"ten "demokrasi"ye geçiş şarlatanlığı ya da demagojisi ne ifade ediyor?

Elbette, yalnız Türkiye’de değil, Sovyetler Birliği’nde de bunlar çok iyi biliniyor. Dahası bunlara ek olarak, Lenin’in, önemli bir bölümü bu sorunlara, demokrasi ve diktatörlük sorunlarına ayrılmış tüm bir külliyatı da çok iyi biliniyor. Fakat buna rağmen yukarıda soru olarak ifade edilmiş durumlar yaşanıyor. Gorbaçov da bunları çok iyi biliyor ama tüm bir Sovyet tarihini değerlendirirken, NEP’i önemle hatırladığı halde, bu temel gerçekleri unutuyor!

Lenin, II. Enternasyonal lafelerinin Marksizmin her satırından haberdar oluşlarına aldırmadan, *Devlet ve İhtilal*’de, Marks’ın Weydemeyer’e Mart 1852 tarihli mektubunun ünlü bölümünü aktardı. Ve bize, bir marksisti bir liberalden ayırdetmemizi sağlayan ünlü tanımını verdi:

*"...Sınıflar savaşımlı öğretisi Marks tarafından değil, Marks'tan önce burjuvazi tarafından ortaya konmuştur; ve bu, genel olarak, burjuvazi için kabul edilebilir bir öğretimdir. Yalnızca sınıflar savaşımlı kabul eden biri, bunu kabul ettiği için bir Marksist değildir; henüz burjuva düşüncesinin, burjuva politikasının çerçevesinden çıkmamış biri olabilir. Marksizmi sınıflar savaşımlı öğretilerine indirgemek, onun kolunu kanadını kırmak, bozmak, onu burjuvazi için kabul edilebilir bir şeye indirgemek demektir. Aslında, sınıflar savaşımının kabulünü, **proletarya diktatoryasının kabulüne dek genişleten** kişi Marksisttir ancak. Marksisti alalade küçük (ve büyük) burjuvadan temelden ayırdeden şey işte budur. Marksizmin **gerçekten** anlaşılıp kabul edildiğini bu denek taşıyla ölçmek gerekir."* (Bilim ve Sosyalizm Yay., s.40, bütün vurgular Lenin’e ait)

Marksist kılıklı Stalin düşmanlarını Lenin’in verdiği denek taşına vurun, ezici çoğunluğunun "alalade küçük (ve büyük) burjuva"lardan oluştuğunu göreceksiniz. Kruşçev’den Gorbaçov’a tüm revizyonistler, Stalin dönemi Sovyet toplumunun "demokrasi" değil "diktatörlük" olduğunu iddia ederken, bu türden alalade burjuvalar gibi yaklaşmaktadırlar soruna.

Lenin, sözlerini şöyle sürdürüyor:

"Oportünizm, sınıflar savaşının kabulünü, özsel olan şeye dek, kapitalizmden komünizme *geçiş* dönemine dek, burjuvazinin *alaşağı edilmesi* ve tamamen *ortadan kaldırılması* dönemine dek *genişletmez*. Gerçekte, bu dönem, zorunlu olarak, son derece keskin biçimlere bürünmüş ve o zamana dek görülmemiş şiddette bir sınıflar savaşının damgasını taşır. Öyleyse, bu dönemin devleti, zorunlu olarak, *yeni bir biçimde* demokratik (genel olarak proleterler ve mülksüzlerden yana) ve *yeni bir biçimde* diktatoryal (burjuvaziye karşı) olmak zorundadır." (s.41, tüm vurgular Lenin'in)

Demek ki, "diktatörlük" ten "demokrasi" ye değil; aynı anda, hem demokrasi hem diktatörlük! Marksist devlet teorisinin özüdür bu. Fakat Lenin'in sözü burada bitmiyor. **Hemen devamında** söylenenler, Kruşçev'den Gorbaçov'a tüm proletarya diktatörlüğü düşmanlarının anti-marksist içyüzünü en net şekilde sergiler nitelikte:

"Devam edelim -diyor Lenin- Marks'ın devlet öğretisinin özünü, bir sınıfın diktatorasının, yalnızca genel olarak bütün sınıflı toplumlar için, yalnızca burjuvaziye devirecek olan *proletarya* için değil, ayrıca kapitalizmi 'sınıfsız toplum'dan, komünizmden ayıran *tarıhsel dönemin* tümü için zorunlu olduğunu anlayanlar, yalnız onlar, iyi kavramışlardır." (s.41-42, vurgular Lenin'in)

Sorun yalnızca proletarya diktatörlüğünü bir dönem için kabul edip etmemek bile değildir. Lenin, dahası var diyor; ayrıca onun, **"kapitalizmi 'sınıfsız toplum'dan, komünizmden ayıran *tarıhsel dönemin* tümü için zorunlu olduğunu anlayanlar, yalnız onlar"** marksist devlet teorisinin **özünü** kavramışlardır.

Dolayısıyla, 20.Kongre, Gorbaçov'un iddia ettiği gibi bir "demokratikleşme dönemi" değil, Marksizme ihanet dönemi başlattı. 22.Kongre, Marksizmle alay edercesine, proletarya diktatörlüğünü parti programından çıkardı, yerine "tüm halkın devleti" formülünü koydu. Böylece, teori ve pratiğine **eş zamanlı** bir saldırıyla başlatılan proletarya

diktatörlüğünün tasfiyesi süreci, 22. Kongre’de bir dönüm noktasına ulaştı. Sovyet işçi ve emekçileri için demokrasi olan proletarya diktatörlüğünün yerini, işçi ve emekçilerin hızla siyasal yaşamın dışına itildiği, düzene ve sosyalizm ülkülerine yabancılaştırıldığı bir bürokratik burjuva devleti almaya başladı. Her burjuva devleti gibi, bu yeni devlet de kendi **sınıf kimliğini** gizlemek ihtiyacı duydu ve böylece "tüm halkın devleti" oldu. "Genel", "saf", mutlak demokrasi olduğunu iddia etti. Fakat aradan geçen 25 yıl, bu devletin gerçek niteliğini sergiledi. Onun yığınlardan kopmuş, kokuşmuş, hantal bürokratik bir aygıtla dönüştüğü, lisani münasiple 27.Kongre raporuna bile geçti.

Şimdilerde gürültüsü çok yapılan ve liberaller bir yana, Batının emperyalist burjuvazisi tarafından bile alkışlanan, Batı burjuva dünyası nezdinde Gorbaçov’a -bir zamanlar Kruşçev’e olduğu gibi- demokrasi şampiyonu payesi kazandıran "perestroyka", iktisadi ihtiyaçların yanı sıra, işte bu bürokratik yapıyı liberalleştirme ihtiyacından doğdu.

Kısa bir süre önce yapılan 19.Parti Konferansı’nda alınan kararların, "Sovyet Toplumunda Demokratikleşme ve Politik Sistemde Reform" başlıklı ilk bölümünde şu ifade yer alıyor (I.madde): "*Sovyet devleti proletarya diktatörlüğünün bir aleti olarak doğdu ve, sosyal gelişmenin bir sonraki aşamasında, **bütün halkın devletine** (vurgu benim) **evrimleşti.***" (Dökümanlar, Moskow News’e Ek, Sayı 29, 17 Temmuz 1988)

Bu, o çok iyi bilinen kruşçevci tez.

Fakat bu tanımın az altında (aynı madde), siyasal reformların unsurlarından biri olarak, "**tüm sınıfların ve sosyal grupların** istek ve çıkarlarının", "uyumlu hale getirilmesi"nden söz ediliyor ki, aydınlatıcı olan da asıl bu olgudur.

"Sosyal gelişmenin" proletarya diktatörlüğü döneminden sonra gelen bir aşamasında, "**sınıflardan ve sosyal gruplar**" dan oluşan bir demokrasi aşaması düşünebiliyor musunuz? Bu, II.Enternasyonal teorisyenlerinin vazettikleri o "saf demokrasi" olmalı! Ya da aynı şey demek olan, o eski

burjuva yalanı.

Lenin, zamanında, Kautsky'nin şahsında, bu "saf demokrasi" yalanının içyüzünü şöyle sergilemişti:

"Sağduyuyu ve tarihi küçük görmüyorsak, değişik sınıflar varolduğu sürece, 'saf demokrasi'den söz edemeyeceğimiz açıktır. Ancak sınıf demokrasisinden söz edebiliriz ('saf demokrasi'nin hem sınıf savaşımını, hem de devletin niteliğini kavrama eksikliğini gösteren bilisizce bir deyim olmakla kalmadığını, aynı zamanda tamamen boş bir söz olduğunu, çünkü komünist toplumda demokrasinin, değişme ve bir alışkanlık haline gelme süreci içinde eriyeceğini, ama hiçbir zaman 'saf' demokrasi olamayacağını burada söylemeliyiz)".

"'Saf demokrasi' deymi, işçileri kandırmak isteyen bir liberalin yalanıdır. Tarih, feodalizmin yerini alan burjuva demokrasiyi, burjuva demokrasisinin yerini alan proleter demokrasiyi biliyor" (Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky, Bilim ve Sosyalizm Yay., s.91)

Lenin, Gotha Programı hakkında Engels'in Bebel'e gönderdiği ve "özgür halk devleti" safsatasının teşhir edildiği mektubu yorumlayan notlarında ise, şunları yazıyor:

"Gelişmenin diyalektiği (ileriye doğru seyri) şöyledir: mutlakiyetten burjuva demokrasisine; burjuva demokrasiden proleter demokrasisine; proleter demokrasiden demokrasisizliğe." (Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi, Sol Yayınları, s.137-38)

"Saf demokrasi" ya da "özgür halk devleti" ya da "tüm halkın devleti" bütün bu eş anlamlı liberal yalanlar Lasalle'dan dönek Kautsky'e, dönek Kautsky'den dönek Kruşçev'e geçti. Şimdi Gorbaçov dilinde aynı yalan. Ve her zamanki amaçla, yani bir kez daha, "işçileri kandırmak isteyen bir liberalin yalanı" olarak.

Lenin'in ülkesinde, bugün Lenin'le işte böyle alay ediliyor! Stalin'e ve proleter demokrasisine küfür ve iftira yağdırılırken, dönek Kautsky'nin ve Menşeviklerin ruhu işte böyle şad ediliyor!

Modern revizyonizm, II.Enternasyonal oportünizminin ideolojik mirası üzerinde yükselir. Tüm temel teorik sorunlarda, fakat özellikle de tartışmamıza konu olanlarda, -sınıf mücadelesi, devlet, devrim, diktatörlük, demokrasi, vb.-revizyonistler II.Enternasyonal oportünizminin ve Rus menşevizminin sadık izleyicileridir. Lenin'in, bu ideolojik hasımlarına karşı yürüttüğü ve Leninizmin özünü ve esasını oluşturan polemikler, bugün Sovyet revizyonistlerine karşı da tüm canlılığını koruyor. Şaşırtıcı bir yanı yok bunun. Zira konular ve tartışmanın özü aynıdır. Konular o eski konular, tartışma o eski tartışmadır.

Marksist-Leninist teoride sınıf mücadelesi, devlet, proletarya devrimi, proletarya diktatörlüğü zincirleme kavramlardır. Bir bütünlük arzederler ve Marksizm-Leninizmin esasını oluştururlar. Lenin'in de ifade ettiği gibi, Marks, sınıflar mücadelesi öğretisini devlet ve proletarya devrimine uygulamış ve "zorunlu bir biçimde" proletarya diktatörlüğü kavramına ulaşmıştır. Dolayısıyla proletarya diktatörlüğü, anahtar kavramdır. Proletarya diktatörlüğü Marksizm-Leninizmin özüdür, "Marks'ın baş sloganıdır".

Modern revizyonistler, tıpkı II.Enternasyonal teorisyenleri gibi, Marksizm-Leninizmi bütünlüğü içinde, fakat eşyanın tabiatına uygun biçimde, asıl saldırıyı proletarya diktatörlüğü üzerinde yoğunlaştırarak, terketmişlerdir. Proletarya diktatörlüğünün büyük pratisyeni Stalin'e karşı dinmeyen düşmanlık bu temelde kavranabilir.

Elbette sorun salt, Stalin döneminde sınıf düşmanına, proletarya iktidarı ve sosyalizm muhaliflerine uygulanan baskı ve şiddetin biçimi, dozu, boyutu vb. değildir. Marksizm-Leninizm, sınıf düşmanına uygulanacak baskı ve şiddeti proletarya diktatörlüğünün temel işlevlerinden biri olarak görmekle birlikte, asla sorunu bundan ibaret görmemektedir. "Sosyalizmin ve işçi hareketinin yüzyıllar süren gelişiminin özeti" bir kavramı buna indirgemek, Marksizmi kabalaştırmak ve çarpıtmaktır. Bu kavramın daha Komünist Manifesto'da beliren **asıl özü**, şudur: Proletarya'nın tarih-

sel misyonu, kapitalizmi yıkarak sosyalizmi inşa etmek, sömürüyü, sınıfları, her türlü sınıf farklılığını yok etmek, sınıfsız komünist topluma ulaşmaktır. Proletarya bunu ancak egemen sınıf olarak örgütlendiği takdirde ve bu egemenliği, sınıfsız topluma, komünizme ulaşınca dek **başka hiçbir sınıfla paylaşmadığı sürece** yerine getirebilir. Proletarya diktatörlüğü tüm emekçilerin çıkarlarının ifadesidir, fakat o **yalnızca proletaryanın** egemenlik aracıdır. İşte bundan dolayıdır ki, "tüm halkın devleti" yalnızca bir safsatadır.

Lenin şunları yazmıştı:

"Proletaryanın, sömürücülerin direncini bastırmak için olduğu kadar, nüfusun büyük yığını -köylülük, küçük-burjuvazi, yarı-proleterler- sosyalist ekonominin 'kurulması' işinde yönetmek için de devlet iktidarına, merkezi bir güç örgütüne bir zor örgütüne gereksinmesi vardır." (Devlet ve İhtilal, s.32)

Stalin'in bu düşüncüyü, bu bütünlüğü içinde ne büyük bir yetkinlikle kavradığını görmek için, *Leninizmin İlkeleri* başta, çeşitli eserlerine bakmak yeter. Hangi başarıyla uyguladığı konusunda bir fikir edinmek için ise, her şey bir yana, bizzat Gorbaçov'un konuşmasında verilen tarihsel döküme bakılabilir.

Modern revizyonistler ne yaptılar? Teslim etmek gerekir ki, onlar da tutarlı davrandılar. Yalnızca proletarya diktatörlüğü döneminde sınıf düşmanına, dönemlere, hainlere uygulanan baskı ve şiddeti mahkum etmekle kalmadılar; her türlü sınıf farklılığının giderildiği sınıfsız topluma ulaşınca dek, komünizme dek, yalnızca ve yalnızca, bir sınıfın, proletaryanın egemenlik aracı olması ve öyle kalması gereken proletarya diktatörlüğünü tasfiye ettiler. Yerine "bütün halkın devleti" ni geçirdiler. Proletarya partisini tasfiye ettiler, yerine "bütün halkın partisi" ni geçirdiler.

Bileşimi neydi bu "bütün halk"ın? Cevabı son 19.Konferans kararlarından yukarıya aktarılan parçada var. "Tüm sınıflar ve sosyal gruplar"! Sınıflardan ve sosyal gruplardan

oluşan bir "sosyalist" toplum, ama proletarya egemen değil! Proletarya egemenliği, "sosyal gelişmenin bir sonraki evresinde", yerini "tüm sınıflar ve sosyal gruplardan oluşan" bütün halkın egemenliğine bırakmış!

Marksizm-Leninizmin ABC'siyle alay etmektir bu.

Proletarya diktatörlüğüne tarihsel düşmanlık

Modern revizyonistlerin -bu arada 70. yıl konuşmasında Gorbaçov'un- demokrasi kavramı II.Enternasyonal teorisyenlerinininkinden farksızdır.

Revizyonizmin demokrasi kavramı sınıfsal bir içerik taşımadığı için, doğal olarak sınıf mücadelesi boyutunu da içermiyor. Aynı anlama gelmek üzere, diktatörlük ögesini de içermiyor. Dolayısıyla, Stalin, sınıf mücadelesine önem ve ağırlık verdiği için, demokrasiyi ihmal ya da ihlal etmiş, demokrasi yerine diktatörlük uygulamış oluyor.

Öte yandan, revizyonistler, gerçek bir demokrasinin varlığını, yığınların tarih sahnesine, siyasal arenaya, kendi çıkarları doğrultusunda etkin, yaratıcı ve dönüştürücü bir güç olarak çıkıp çıkmamalarına göre değil, "kişi hakları", "insan hakları" ölçütlerine göre saptıyorlar. Burjuva demokrasisinin bu ikiye bölünmüş burjuva kavramlarını, Sovyet tarihine, Sovyet demokrasisine uyguladıkları için, Stalin'in bir "diktatör", Sovyet demokrasisinin "keyfi", "rastgele" bir diktatörlük olduğu sonucuna varıyorlar.

II.Enternasyonal liderleri olarak bilinen burjuva uşaklarından farkları şudur ki, birincilerin Lenin'in ve Bolşevizmin şahsında söylediklerini, revizyonistler Stalin'in ve "yakın çevresi" nin şahsında ifade ediyorlar. Bu biçime ilişkin bir farktır ve Lenin'in ve Bolşeviklerin ülkesinde, Lenin'in ve Bolşevizmin arkasına saklanmak ihtiyaç ve zorunluluğundan kaynaklanıyor. Yarın bir ihtiyaç ve bir zorunluluk olmaktan çıkabilir, ama bugün henüz değil. Fakat örneğin euro-komünistlerin böyle bir sıkıntıları olmadığı

için, onlar da tıpkı II.Enternasyonal teorisyenleri gibi, asıl muhatabına, dosdoğru Lenin'e saldırıyorlar.

Jakoben Diktatörlüğü amansız bir terör dönemiymi. Bu nedenledir ki, Büyük Fransız Devrimi tarihine "Terör Dönemi" olarak geçti. Aslında burjuva devrimini bütün sonuçlarına vardırarak, kökleştirmek çabasından başka bir şey olmadığı halde, burjuvazi tarafından hep nefretle anıldı. Jakobenizm demokrasi düşmanlığı ve keyfi diktatörlük, Robespierre kanlı bir diktatör sayıldı. Burjuvazi ve onun işçi hareketi saflarındaki liberal uzantıları tarafından.

Burjuvazinin paradoks gibi görünen bu tutumunu, 1848 Aralığında, *Burjuvazi ve Karşı-Devrim* başlıklı makalesinde, Marks şöyle çözümlledi:

"Tüm Fransız terörizmi, burjuvazinin düşmanlarıyla, mutlakiyet ile, feodalizm ile ve darkafalılık ile avamca hesaplaşmaktan başka bir şey değildi." (Sol Yayınları, C.1, s.171, vurgular Marks'ın)

Paradoksun sırrı Marks'ın altını çizdiği "avamca" kelimesinde yatıyordu. Burjuvazi, kendi düşmanlarıyla olsa bile, burjuvaziye **özgü bir biçimde** değil de, "avamca" hesaplaşılmasını affetmemişti.

Kişi ya da azınlık diktatörlüğü ile suçlanan Jakobenizm, gerçekte yığınların aktif desteğine dayandı. Jakobenler mecliste azınlıkta, Paris sokaklarında çoğunluktaydılar. Bu

* 9 Haziran 1988 tarihli Cumhuriyet gazetesinin verdiği bir habere göre, Moskova'da yayınlanan aylık, *Novy Mir* dergisinde çıkan uzun bir yazıda, Lenin, **"ekonomiyi rayına oturtmak için aşırı sert önlemler almakla suçlandı."**

"Sert önlemler" istemek suçsa, Lenin'de daha ne suçlar var! Örneğin O, 1919 Mayıs'ında muzaffer Macar işçilerine gönderdiği ve içinde son derece soğukkanlı bilimsel çözümlemeler yaptığı mesajında, şunları da söylüyor: **"Metin olun. Dün sizi, proletarya diktatörlüğünü desteklemiş olan sosyalistler arasında ya da küçük-burjuvazi arasında yalpalamalar başgösterebilir, bunları acımasızca bastırın. Savaşta korkağın meşru yazgısı mermi çekirdeğidir."**

sayededir ki tüm istek ve iradelerini meclise de kabul ettiriyorlardı.

Fakat bu hukukun ihlali, biçimsel demokrasinin çiğnenmesiydi. Burjuvaziye göre, demokrasi, silahlı yığınların siyasal sahneye aktif, etkin ve dönüştürücü bir güç olarak çıkması değil, "hukuka saygı", "insan haklarına saygı" ve biçimsel "demokrasinin tanınması" ydı.

Lenin'in Jakobenizme ve "avamca hesaplaşmak" sözlerine ne denli vurgun olduğu bilinir. O bunu yalnızca, 1905 burjuva devrimi arifesinde Menşeviklere karşı değil, Ekim devrimi döneminde tüm II.Enternasyonal teorisyenlerine karşı da açıkça ortaya koydu.

Ekim Devrimine kadar Lenin ve Bolşevikler, bir çok kez "kişi diktatörlüğü" ile, "parti diktatörlüğü" ile, en nihayet bütün bunların bir özeti olarak, Jakobenizmle suçlandılar.

Fakat Ekim Devrimi bir dönüm noktası oldu. Yine aynı suçlamalar, fakat bu kez artık Bolşevizme. Zira Bolşevizm, yalnızca proleter ve yarı-proleter yığınların tarih sahnesine etkin, yaratıcı ve dönüştürücü bir güç olarak çıkmalarını temsil etmekle kalmıyor, **kendi** çıkarları doğrultusunda, **kendi** sınıf düşmanlarına karşı, ve en nihayet **kendi** tarzlarında, **proleterce** hesaplaşmalarını da simgeliyordu.

Kendi düşmanlarına karşı bile olsa "avamca hesaplaşma" yı affetmeyen sınıf, burjuvazi, bu kez bizzat kendisine karşı yürütülen proleterce bir hesaplaşmayı dünyada affetmezdi.

Affetmedi de. Lenin, keyfi bir diktatör, bir despot ilan edildi. Bolşevizm, demokrasi düşmanı, kanunsuz, keyfi bir diktatörlük olmakla suçlandı. Bütün burjuva dünyayı kaplayan bu gürültülü düşmanlık kampanyasına, II.Enternasyonal teorisyenleri de aynı suçlamalarla katıldılar. Proleter demokrasisinin karşısına "saf demokrasi" teorileri çıkardılar. Biçimsel demokrasi, kişi hakları, insan hakları ve yasallık nutukları çektiler.

Bilindiği gibi, Lenin, tüm bu saldırıları cepheden karşıladı. Burjuvazinin saldırılarını bilimsel çözümlerleriyle olduğu

kadar, yeni Sovyet devletinin yaşamından, yapısından işle-
yişinden sunduğu kanıtlarla da boşa çıkardı. Sovyet devleti-
nin, "en demokratik burjuva demokrasisinden milyon kez
daha demokratik" olduğunu, soyut bir iddia olarak değil, so-
mut örnekleriyle ortaya koydu. Burjuvazinin iki yüzlü ol-
duğunu, kendi sınıf devletinin **sınıf kimliğini** gizlediğini,
onu tüm halkın devleti, "saf demokrasi" olarak sunduğunu;
oysa Sovyet devletinin kendi sınıf kimliğini, "proletaryanın
ve yoksul köylülerin diktatörlüğü olduğunu" ilan ettiğini; bu
devletin, proletarya diktatörlüğünün, çalışan ve sömürülen
insanlar için demokrasinin eşi görülmedik biçimde gelişme-
sini ve yayılmasını sağladığını; fakat bu aynı devletin, burju-
vaziye karşı hiçbir yasanın sınırlamadığı amansız bir dik-
tatörlük olduğunu vurguladı.

Lenin, marksist kılıklı burjuva uşaklarının "saf demokrasi"
teorilerine cevap verirken de en can alıcı soruyu ortaya attı:
"Hangi sınıf için demokrasi?" Bir marksistin demokrasi so-
rununa sömürenlerle sömürülenler arasındaki ilişkiden
baktığını, oysa marksist kılıklı bir liberalin aynı soruna "bur-
juva demokratik bir yoldan", "çoğunluk azınlık arasındaki
ilişkiden hareket" le baktığını belirtti. Kurucu Meclisin feshi
karşısında koparılan "keyfilik", "kanunsuzluk", "hukukun ih-
lali" yaygaralarına ise en anlamlı cevabı verdi: *"Biçimsel
demokratik görüş, proletaryanın ve proleter sınıf savaşımı
çıkarlarının en üstün olduğunu kabule yanaşmayan bir
burjuva demokrasinin görüşünün aynıdır."*

Belirtmek belki gereksiz; Lenin öldü, ama suçlamalar
sürdü. Bu kez Stalin'in şahsında. Artık keyfi bir diktatör ve
despot Stalin'di. Troçkizm bu suçlamalara taze kan taşıdı.
Stalin önderliğinde Sovyet emekçilerinin tarihsel
başarılarının arttığı, sosyalizmin üstünlüğü kendisini bir ta-
rihsel gerçeklik olarak sergilediği ölçüde, dünya burjuvazi-
sinin tarihsel tedirginliği ile birlikte düşmanlığı da katmer-
leşti. Kapitalist dünya krizin pençesinde debelendiği bir
dönemde, sosyalizmin iktisadi alandaki başarıları apaçık
olduğu için, sosyalizme düşmanlık, gittikçe daha çok onun

siyasal sistemine, proletarya diktatörlüğüne yöneltildi. Sovyet demokrasisi, "Stalinci diktatörlük", "Stalin'in keyfi rejimi", "Stalin'in baskı ve terör rejimi" vb. oldu. İçten kof olduğu, her an yıkılabileceği, bunun için bir dış müdahalenin yeterli olduğu düşünöldü. Bu düşünce aldanan Alman faşizmi yaman bir ders alınca, Sovyet iktidarının ve sosyalizmin başarıları emperyalist burjuvaziye hepten kudurttu. "Demir Perde" edebiyatı eşliğinde soğuk savaş başlatıldı. Sosyalizmin başarıları ve Büyük Anayurt Savaşının zaferi Stalin'in adıyla özdeşti. Bu nedenle düşmanlık kampanyası özellikle Stalin adı üzerinde odaklaştırıldı. Anti-sovyetizm ve anti-komünizm, anti-Stalinizmle aynı anlama geldi.

Kruşçev kliği, soğuk savaşın şiddeti karşısında diz çöktü. Bu diz çöküşün simgesi 20.Kongre'de, Stalin'in şahsında yoğunlaştırılan tarihsel düşmanlık bayrağını böylece devraldı.

Stalin ne yaptı?

Bu, suçlamalar veri kabul edilerek kasten başlığa çıkarılmış, gerçekte anlamsız bir sorudur. "Stalin ne yaptı" sorusu, Stalin önderliğindeki parti ve sınıf ne yaptı sorusuy-la birlikte ele alınır, onun **kopmaz bir parçası** olarak değerlendirilirse bir anlam kazanabilir ancak.

Toplumlara bireylerin değil, şu ya da bu sınıfın hükmettiği, bireylerin ve partilerin, ancak belirli bir sınıfı ya da sınıfları temsil ettikleri ölçüde, bu sınıfa ya da sınıflara dayandıkları sürece tarihsel bir değer taşıdıkları, şu veya da bu topluma hükmetmeyi başardıkları, tüm bunlar tarihsel materyalizmin alfabesidir. Çok kısa bir süre için -yalnızca 14 ay!- Fransız toplumuna hükmeden "diktatör" Robespierre bile, ancak alt sınıfların dipten gelen dalgasına dayandığı ölçüde dorukta kaldı. Bu dalga güç kaybettiği anda ise, tez elden giyotine gönderildi.

Sovyet işçi sınıfının isteğinin, iradesinin, çıkarlarının ve

tarihsel amaçlarının ifadesi sosyalist iktidara doğrudan saldırımayanlar, kişi olarak Stalin'i hedef alıyorlar. Stalin bir diktatördür! 30 yıl boyunca tek başına hükmetmiş, keyfi, kişisel bir diktatörlük kurmuştur! Stalin düşmanları bunu iddia ediyorlar.

Fakat Stalin'in bir vesileyle kullandığı güzel bir deyimle söyleyelim ki, "tarihte böyle mucizeler yoktur." "Kişi diktatörlüğü" tezi, sadece Sovyet tarihini değil genel olarak tarihi değerlendirirken burjuva tarihçilerin çokça kullandığı bu tez, tarihi çarpıtmayı ve yığınları aldatmayı hedefleyen idealist bir yalandır. Burjuvazi kendi tarihini değerlendirirken de, kendi tarihsel suçlarını, kendisine en iyi, en eksiksiz şekilde hizmet etmiş olmaktan başka bir suçu olmayan bireylerin üzerine atar, "kişi diktatörlüğü" tezini kullanır, ve böylece kendi sınıf suçlarını örtbas etmeye çalışır.

Tarihte kişilerin sınıflara rağmen hükmettiği, diktatörlük kurduğu az çok istikrarlı dönemler yoktur. Sınıflar arası dengeler üzerine kurulmuş diktatörlükler yaşanmıştır, ama sınıflara rağmen asla! Mutlak krallık ya da Bonapartizm gibi sınıflararası dengeye dayalı kişi hükümlerlikleri bile, anlamını yine bu dengelerin ifade ettiği egemen sınıf çıkarlarında bulmuştur. Öte yandan, kuşkusuz tarihte, tarihsel bireylerin adıyla anılan diktatörlükler olmuştur, ama Marksizm kendi payına bunu, bu diktatörlüklerin sınıf niteliği ve temeli üzerine oturtmuştur. Yine tarihte baskı ve zulmün simgesi olmuş tarihsel bireyler de olmuştur. Fakat, aynı şekilde marksistler bunu, bu diktatörlerin temsil ettiği sınıfların ihtiyaçları ve çıkarları ile ilişkilendirmiş, vurguyu bu noktaya vermişlerdir. Zalim olan Hitler değil, Alman tekelleriydi. Alman faşizmini Hitler değil, Alman tekelci burjuvazisinin o tarihsel kesitteki çıkarları, istemleri, emelleri yarattı. Hitler'in kendisi bu ihtiyaçların en iyi, en tam, en kesin ifadesi oldu; son tahlilde, tarihsel bir birey olarak, bu ihtiyaçlar tarafından yaratıldı. O tarihsel koşullarda Alman tekelci burjuvazisinin ihtiyaçları ancak Hitlerci tarzda karşılanabilirdi: İçerde faşizm, dışarda savaş!

Tarihi materyalizm sorunu böyle koyar. Cromwell, Robespierre, Napolyon, Bismarc, Kemal Atatürk, Churchill vb., tümü de ancak böyle anlaşılır olur, yerli yerine oturur.

Stalin herhangi kısa, geçici, özel, iğreti bir anda değil, tam 30 yıl Sovyet toplumuna liderlik etmiştir. Bu alabildiğine zor, karmaşık, yoğun bir tarih kesitidir. Stalin, dünya tarihi açısından da büyük olaylara -faşizm, emperyalist savaş, devrimler, kurtuluş savaşları, vb.- sahne olmuş bu kritik tarihsel dönemde, yalnızca Sovyet toplumunun değil, dünya komünist hareketinin de tartışılmaz lideriydi. Dünya işçi sınıfı ve halklarının gönülden benimsenmiş önderiydi.

Bunu nasıl, kime ve neye dayanarak başardı? Stalin'in kişiliğini topa tutan idealist şarlatanlar, tarihsel materyalizmin ABC'si bu sorulara yaklaşmıyorlar bile.

Tarihte pek az birey 30 yıl gibi uzun bir süre, Stalin'in üstlenmek zorunda kaldığı büyük tarihsel sorumluluklarla yüzyüze kalmıştır. Stalin bu tarihsel sorumluluğun gereğini yerine getirebilecek niteliklere sahip olmasaydı eğer, değil 30 yıl, 3 yıl bile başta kalamazdı. Oysa Stalin'i üstlendiği tarihsel sorumluluktan biyolojik ölüm koparabildi ancak. Kişiliği, önderliği Sovyet işçi ve emekçileri tarafından öylesine benimsenmiştir ki, -bu gerçek şimdi daha iyi anlaşılıyor, Gorbaçovcu kampanya aynı zamanda Stalin'i Sovyet emekçilerinin kalbinden bilincinden silme çabasıdır-, Kruşçev, o çok ünlü melanet raporunu ancak gizli okuyabildi.

Bir tarih kişisi olarak, temsilcisi olduğu parti ve sınıfın bir lideri olarak, Stalin'in neler yaptığı gerçek tarihe malolmuştur. Bunları burada yinelemek gereksizdir. İsteyen bunun özet bir dökümünü Gorbaçov'un 70.yıl konuşmasında

* Bu rapor gerçekte, doğacak tepkilerden duyulan korku ve kendi gerçek niyet ve kimliklerini sergileyeceği endişesiyle, parti tabanından, Sovyet emekçilerinden ve dünya komünistlerinden gizlendi. Dünya gericiliğinin eline ise, anında ulaştırıldı. CIA raporu hemen yayınlandı. Aradan geçen 32 yıla rağmen S.Birliği'nde henüz yayınlanmadı. 32 yıllık karalama ve unutturma çabası ve bugünkü kampanyadan sonra, artık yayınlanır herhalde.

bile bulabilir.

Gerçi, daha önce de işaret edildiği gibi, o konuşmadan beri hayli şey değişmiştir. Gorbaçov konuşmasında hiç değilse, muazzam başarılardan oluşan gerçek tarih ile, keyfiliğin, kanunsuzluğun, cinayetlerin ve kişisel kaprislerin sözde tarihini içiçe yazmayı denemişti. Bugünlerde yeni tarih yazma denemelerine sahne oluyor Sovyetler Birliği. Stalin dönemi Sovyet tarihi, baskı, zulüm, cinayetler, entrikalar, kişisel kıskançlık ve kaprislerden oluşan ve baş kişisi Stalin olan sıradan bir polisiye öykü olarak sunuluyor.

Varsın böyle yapılınsın! Tarihte büyük şahsiyetlere karşı bu tür girişimler sıkça görülmüştür. Nedir ki, tarihe kazınan oradan sökülüp atılmıyor. Politika cücelerinin tarih devleriyle başettiği görülmemiştir. Kruşçev bu rezilce denemeyi 30 yıl önce yapmıştı; takipçileri bugün yeniden başlamak zorunda kalıyorlar. Zaman bir kez daha gösterecektir; Sovyet revizyonistlerinin onursuz olduğu kadar sonuçsuz bir çabadır da. Stalin tarihe düşünce ve eylemleriyle geçmiştir. Bu özellikleriyle O, dünyanın gerçek komünistleri, devrimcileri, işçi ve emekçilerinin sevgi ve saygısını kazanmakla kalmamış; yeminli anti-komünistler de olsalar, ciddiyetleri ve yetenekleri tartışılmaz düşmanlarının bile saygısını kazanmıştır. *

Bunları Churchill, Moskova'ya ilk gidişinden sonra, Eylül 1942'de İngiliz Avam Kamarasında söylüyor.

** "Acılı günlerinde, başında böyle güçlü bir yöneticinin bulunması Rusya için büyük bir talihtir. Stalin, içinde yaşadığı karanlık ve fırtınalı günler için biçilmiş bir kaftan, olağanüstü kişilikte bir insandır. Bitmez tükenmez bir cesaret ve iradesi olan, her zaman açık ve dosdoğru konuşan bir insandır. Bütün bunların ötesinde, bütün insanlar ve uluslar için büyük önem taşıyan, hiç yitirmediği bir mizah duyarlılığı vardır. Başbakan Stalin, bende, derin ve serinkanlı erdeme sahip ve her türlü hayalcilikten bütünüyle arınmış bir insan izlenimi bıraktı." (J.T.Murphy, Stalin, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, s.8 ve 313)*

E. Hoca da, "Stalin'le Birlikte" isimli kitabında, Churchill'in anılarında Stalin'den, "*bu büyük ve harika insana saygı duyuyorum*" diye sözettiğini yazar.

Öte yandan, Nixon'un, anılarında, Stalin'den saygıyla, fakat Kruşçev'den "domuz çobanı" diye sözettiği söylenir.

"Büyük ve harika insan" Stalin ve "domuz çobanı" Kruşçev. Ve Gorbaçov bu ikincisine hayran, onun izinde.

"*İktidarsız Solun Trajedisi*" başlıklı yazısının ikinci bölümünde, Ömer Behiç Olcay şu değerlendirmeyi yapıyor: "*Kruşçev'den bu yana her lider değişimi köklü bir inkara dayandırıldı. Anti-Stalinizm inkarcılığa dayandı.*" (Mayıs , Sayı 3, Haziran 1987)

Sovyet revizyonistlerinin polisiye dizilere has öykülere dayalı bu rezil, bu inkarcı tarih anlayışı Batıda bile yadırgandı. Acı alaylara konu oldu. W.Dickhut, Kruşçev'in bir darbeye düşürülmesinden hemen sonra, 20.10.1964 tarihli Alman gazetesi *Frankfurter Rundschau*'nun şunları yazdığını aktarıyor:

"*Lenin'in ölümünden sonra, 21.1.1924'ten bu yana, Sovyetler Birliği -bizzat kendi ifadelerine göre- çılgın bir suçlu (Stalin), alçak bir entrikacı (Malenkov), sefil bir ayıncı (Bulganin) ve gerçekçi olmayan bir gösteriş düşkünü (Kruşçev) tarafından yönetilmiştir. Fakat parti çizgisi kusursuz, masumdu...*"

"*Yeni Sovyet yöneticileri, Parti Tarihinin böyle yazılama-yacağını farkedecekler mi acaba? Eğer kendilerini, kardeş partiler ve dünya kamuoyu önünde rezil etmek istemiyorlarsa, alaşağı edilmiş büyüklerin bazı yetenek ve başarılarını tanımak zorundadırlar. Çünkü 'Emperyalist Kurtlar'bile, SBKP ve Sovyetler Birliği'nin son 40 yıl içinde yalnızca haydutlarca yönetilmiş olduğuna inanmamaktalar.*" (Sovyetler Birliği'nde Kapitalizmin Restorasyonu (I-II) Komün Yayınları, s.41)

Kabul etmek gerekir, Gorbaçov'un 70.yıl konuşması bu tavsiyeyi gözetken görünümüler taşıyordu. Fakat daha bir yıl bile geçmeden, "yol açmak" ihtiyacı, inkarcı özü açığa

çıkardı.

14 Haziran 1988 tarihli *Cumhuriyet*’te ABD emperyalizminin akıl hocalarından Zbigniew Brzezinski’nin Moskova Zirvesini konu alan bir yazısı yayınlandı. *International Herald Tribune* gazetesinden çeviri olan yazıda Brzezinski, Gorbaçov reformlarını kastederek, şunları söylüyor:

"... Halen tartışılan ve bazen uygulanan tüm reform ve değişiklikler, komünizmin başarısızlığının ve yetersizliğinin kanıtlarıdır. Sonuç olarak tarihsel iyimserlik kaybolmuştur..." , "...ideolojik açıdan, demokrasi ve geleneksel olarak Batı ile bağlantılı olan değerler üstün gelmektedir. Tarihsel momentum kesin biçimde komünizmin aleyhine dönmüştür."

15 Mayıs 1988 tarihli *Cumhuriyet*’te ise, *"Küskün Bir Eski Komünist"* başlığıyla, *New York Times*’in ünlü Yunanlı sanatçı Mikis Teodorakis ile yapmış olduğu bir röportajın özeti yer almıştı. Kısa bir süre öncesine kadar YKP milletvekili olan Teodorakis’e Gorbaçov’un *"Perestroika"* isimli kitabı için ne düşündüğü soruluyor.

Cevap şöyle: *"Bu kitap komünizm için iyi bir anıttan ibaret. Çünkü komünizmin, ülkelere demokrasinin sağladığı oksijeni sağlayamadığı sonucuna varıyor. Bu sonuç demokrasinin en yüksek biçiminin komünizm olduğuna inanan bir komünist için trajiktir. Sistem yenilmiştir."*

Bizde, marksist geçinen liberaller ile kafaları "saf demokrasi" nin cazibesıyla karışmış dünün keskin küçük-burjuva sol grupları, sosyalizmde eksik olanı tamamlıyor, demokratikleşmeyi gerçekleştiriyor diyerek, Gorbaçov hayranlığında birbirleriyle yarışa dursunlar. Gerçek, azılı bir anti-komünist olan Prof. Brzezinski ile, bütün hayatı boyunca samimi bir komünizm sempatisanı olmuş sanatçı Teodorakis’in yukarıdaki sözlerinde saklıdır. Demokratikleşme adı altında hümanizm, insan hakları, kişi hakları, yasallık,

sevgi, merhamet vb., Marksizm-Leninizm tarafından içyüzü sergilenmiş burjuva ideolojik-siyasal kavramlar ve değerler üzerine oturtulmuş liberalleşme kampanyası, -ki, anti-Stalinizm olarak yol alıyor-, azılı anti-komünistlerde sevinç, samimi komünizm sempaticanlarında acı bir hayal kırıklığı olarak yankı buluyor.

Bu, Kruşçev'le başlayan ve bugün Gorbaçov'un sürdürdüğü modern revizyonist ihanetin dünya komünizmi üzerinde yaptığı muazzam tahribatın da bir göstergesidir.

Temmuz 1988

GORBAÇOV REFORMLARI ÜZERİNE

T.Göker

Gorbaçov'un işbaşına gelmesinden bu yana 3,5 yıldan fazla bir zaman geçti. Gorbaçov bu süre içinde, tıkanmış ekonomik ve politik yapıyı ortadan kaldırmak amacıyla bir dizi reform önerilerinde bulundu. Bu reform önerilerinin büyük bir bölümü yasalaştı ve uygulamaya kondu. Geriye kalanların uygulamaya konması için yoğun bir çaba sarfediliyor. Gorbaçov hızla rakiplerini tasfiye ederek, muhalefeti etkisizleştirerek reformlarına yol açmaya çalışıyor.

Gorbaçov, reformlarını açıklarken, bunların gerçek anlamıyla bir "devrim" olduğunu açıkladı ve söz konusu reformları "Lenin'e dönüş" olarak niteledi. Gorbaçov, reformların Sovyetler Birliği için ölüm kalım sorunu olduğunu, geriye dönüşün olanaksız olduğunu, zaten geriye gidecek bir alan da kalmadığını açıkladı. Hatta bazıları, Enternasyonal Marşı'nı çağrıştıarak, bu kavganın "en sonuncu kavga" olduğunu dile getirdiler.

Sovyetler Birliği'nin uluslararası politikadaki yeri, ideolojik ve politik etkinliği dikkate alındığında, sorunun sadece Sovyetler Birliği'ni ilgilendiren bir durum olmadığı, dünya proletaryasını, uluslararası işçi hareketini -bu arada Türkiye sol hareketini- yakından etkilediği ve etkileyeceği kolayca anlaşılır.

Biz kısaca, Gorbaçov reformlarının kapsamını ve sosyalizm açısından anlamını ele alarak düşüncelerimizi ortaya koymaya çalışacağız. Amaç, Gorbaçov reformlarını, açıklandığı kadarıyla anlamını ve sonuçlarını ortaya koymaktır. Bu bakımdan, açıklanan reformların bir kısmının uygulamaya konmamış olması, bunları da içeren bütünlüklü bir değerlendirme yapmaya engel değil.

İktisadi reformların kapsamı ve anlamı

1. Gorbaçov reformları ekonomik ve politik alanda geniş bir çerçeve oluşturuyor. Bunların en önemlileri geçen sürede yasalaştı ve büyük ölçüde uygulandı. 1992' ye kadar bütün reformların uygulanacağı dile getiriliyor. Yasalaşan reformların en önemlileri arasında;

- a) Devlet İşletmeler Yasası (Temmuz 1987),
- b) Bireysel İşletmeler Yasası (Temmuz 1987),
- c) Tarım Kooperatifleri Yasası (Mart 1988), ve
- d) Yabancılarla Ortak İşletmeler Yasası sayılabilir.

Bu yasaların doğrudan parçası olan, fakat henüz bütünüyle uygulamaya konmayan reformlar arasında ise, fiyat reformu, rublenin diğer yabancı paralar karşısında konvertibl edilmesi gibi uygulamalar sayılabilir.

2. 1988 yılı başında yürürlüğe giren Devlet İşletmeler Yasası'na göre, merkezin, (bakanlıklar ve Devlet Planlama Örgütü vb.) işletmeler üzerindeki rolü azaltılacak, işletmeler "ekonomik muhasebe" sistemine göre kar ve zarardan sorumlu olacak şekilde özerk olarak çalışacak. İşletmelere

verilen özerklikle işletme yöneticileri, merkezden yardım talep edemeyecek, sübvansiyonlar kaldırılacak, işletme yöneticileri istihdamdan sorumlu olacak, gerektiğinde işçi çıkartabilecek, işletmenin genişletilmesi ile ilgili yatırım kararı verebilecek, arz ve talep yasasına göre çalışacaktır. İhracata yönelik işletmeler ve yabancılarla ortak kurulan işletmeler, ihracat ve ithalattan sorumlu olacak, gelirlerini döviz olarak elinde tutabilecektir. Devlet, işletmelere kredi vererek yardımcı olacak, eğer bir işletme zarar ediyorsa, kapanmaması için ek destekler verebilecek, bu da fayda etmezse kapanmak tehlikesi ile karşı karşıya kalacaktır. *

3. Gorbaçov'un uygulamaya koyduğu reformlar sosyalist teori ve pratiğe taban tabana zıt uygulamaları gündeme getirmektedir.

Komünizmin alt aşaması olarak sosyalizmde proletarya diktatörlüğünün işlevi, kapitalizmin kalıntılarına karşı gerek ekonomik, gerekse de politik düzeyde savaşım sürdürmektir.

Proletarya burjuvazinin iktidarını yıkıp iktidara gelerek ve üretim araçlarını toplumsallaştırarak, ilk ve en önemli tarihsel görevini yerine getirir. Komünizme doğru başarılı bir ilerleme politik ve ekonomik olarak merkezileşme gerçekleştirilmeden olanaklı değildir. Proletarya azami politik merkezleşmeyi sağlamadan düşmanlarını, onun kalıntılarını altedemez. Yine, proletarya ekonominin yönetimini merkezileştirmeden, toplumsal üretimi ve dağıtımı toplumun gereksinmelerine göre planlayamaz. Sosyalizmin komünizme doğru evrimi görevi ile merkezizetçilik gelişmez. Aksine bunlar diyalektik bir birlik oluşturur. Çünkü sözkonusu merkezileşme bürokratik bir merkezileşme

* Geçenlerde, Yüksek Sovyet'te görüşülen bütçe üzerine konuşma yapan Maliye Bakanı, şu anda 20.000 civarında işletmenin zararla çalıştığını ve bunların tasfiyesi için gerekli tedbirlerin alınacağını açıkladı. Bakanın açıklamasına göre, 36 milyar rublelik bütçe açığında bu işletmeler önemli bir rol oynuyor.

değil, doğrudan geniş proleter yığınların iktisadi ve politik yönetime seferber edilmesi temeline dayanan demokratik merkeziyetçiliktir.

Proletarya diktatörlüğü döneminde, proletaryanın sınıf savaşımını gevşetmesi, diktatörlüğün zaafa uğraması geriye, kapitalizme doğru bir ilerleme olacaktır.

Aynı şey, ekonomik alandaki merkeziyetçilik açısından da sözkonusudur. Mülkiyetin dolaylı veya açık olarak, toplumsal mülkiyet olmaktan çıkarılması, bireylere, gruplara vb. devredilmesi, kapitalizme doğru yola alınması sonucunu verir. Bu nedenle Lenin, *"Bir bireysel fabrikanın ya da bireysel bir iş kolunun işçilerinin kendi bireysel üretimleri üzerindeki mülkiyetlerinin her aklanışı, ya da, onların genel devlet iktidarından gelen buyrukları yumuşatma ve engelleme haklarının her aklanışı, Sovyet iktidarının temel ilkelерinin bütünüyle tahrif edilmesi ve sosyalizmin tamamen terkedilmesidir."*¹, diyordu.

4. Gorbaçov, bunalımın nedeni olarak aşırı merkezileşmeyi göstererek çözümün işletmelere tam özerklik verilmesinden geçtiğini savunuyor. Grup ve bireysel mülkiyeti, toplumsal mülkiyetin karşısına çıkararak meşrulaştırıyor.

Aslında bu uygulama yeni de değildir. Bu uygulamanın başlatıcısı Kruşçev'dir. Kruşçev toplumsal mülkiyette olan makine ve traktör istasyonlarını kolhozlara ve merkezi planlama örgütünün yetkilerini bireysel plan örgütlerine (Sovnarhoz) devrederek, toplumsal mülkiyeti tasfiye etmede ilk ve en önemli adımları attı. 1965 Kosigin reformları ile de, bu uygulama daha da yaygınlaştırıldı; işletme yöneticilerine büyük yetkiler verildi, işletmelerin kar esasına göre çalışması sağlandı. Bugün Gorbaçov bu uygulamayı daha da derinleştirerek bütün ekonomiye yaygınlaştırmaya çalışıyor. *

* 1965 reformlarından sonra, Gorbaçov'un "ekonomik muhasebe" sistemine benzer sistemle çalışan işletmelerin sayısı 1969

5. Kapitalizmin kalıntılarını çeşitli alanlarda ve düzeylerde taşıyan bir dönem olarak sosyalizmde, meta üretimi bütünüyle yok edilemez. Kır ile kent arasında farklılıkların sürdüğü, üretici güçlerin "herkese gereksinimi kadar" ürün dağıtımına olanak verecek kadar gelişmediği ve sosyalist mülkiyetin iki biçimi olarak toplumsal mülkiyet ve kooperatif mülkiyeti olduğu sürece, meta üretimi bütünüyle ortadan kaldırılamaz. Her ne kadar kooperatifler kapitalist toplumdakinden (topraklar, makinalar ve diğer üretim aletleri kamu mülkiyetindedir) farklı olsa da, sosyalizmde de, kooperatif üyelerinin üretilen ürünler üzerindeki mülkiyet hakları devam eder, fiilen kooperatif üretiminin yapıldığı toprakları tasarruf ederler. Bu özellikleri ile toplumsal mülkiyetten farklıdır.

Sosyalizmde sınırlı olarak da olsa meta üretimi olmasına rağmen, sosyalist üretimde asıl olan değişim değeri değil, kullanım değeridir. Bu nedenle meta üretimi, dolayısıyla, değer yasası ekonomide belirleyici bir özellik taşımaz. Her şeyden önce üretim araçları alınıp satılamaz, kiralanamaz, ipotek olarak verilemez. Diğer yandan işgücü meta olmaktan çıkmış, sömürü yasaklanmıştır.

Gorbaçov reformları ise meta üretimini genelleştirerek, değer yasasını ekonomide belirleyici yasa haline getirerek sosyalist değil, kapitalist uygulamaları gündeme getirmektedir.

Reformlara göre, işletmeler kar ve zarardan kendileri sorumlu olacak, tüketicinin taleplerini dikkate alarak üretimde bulunacaktır. Dolayısıyla her işletme zararı göze alama-

sonunda 36.000 civarındaydı. Söz konusu işletmeler üretimin %83,6'sını, karların ise %91' ini karşılıyordu. (Bak. W.Dickhut, *Sovyetler Birliği'nde Kapitalizmin Restorasyonu* -II, s.52, Komün Yayınları)

Gorbaçov, 1965 reformlarının içeriğini ise şöyle tanımlıyor: "1965 ekonomik reformunun gayesi, sanayide ve inşaatta ekonomik faaliyetler mekanizmasını, kara ağırlık vererek düzeltmekti." (*Perestroika*, s.44, Güneş Yayınları)

yacağından, kar amacına göre üretim yapacak, diğer işletmelerle rekabete girecektir. Bu ise, meta üretiminin, ticaretin genelleşmesi, kullanım değeri yerine değişim değerini esas alan bir üretimin ve değer yasasının ekonomik ilişkilerde egemenliği sonucunu doğuracaktır.

Reformlara göre, meta üretimi sadece kişisel tüketim maddeleri ile de sınırlı değildir. Artık işletmeler doğrudan birbirleri ile ilişkiye geçerek üretim araçlarının toptan ticaretine geçilecektir. Üretim araçları üreten işletmeler de kar ve zarar sistemine göre çalışacağından, bu tür işletmeler arasında da rekabet kaçınılmaz olacaktır. Rekabetin, serbest ticaretin genelleşmesi ise, sosyalizmin uyumlu ve orantılı gelişme yasasının tersine, üretim anarşisi ve klasik kapitalist ülkelerde olduğu gibi aşırı üretim bunalımlarına neden olacaktır. Çünkü, Engels'in de belirttiği gibi, *"meta üretime dayanan her toplumun, üreticilerin o toplumda kendi öz toplumsal ilişkileri üzerindeki egemenliklerini yitirmiş olmaları gibi bir özelliği vardır... Pazara kendi malından ne kadar geleceğini, hatta o maldan ne kadar gerekeceğini kimse bilmez; kendi bireysel ürününün pazarda gerçek bir gereksinmeyle karşılaşp karşılaşmayacağını, giderlerini kurtarıp kurtarmayacağını, hatta malını satıp satmayacağını kimse bilemez. Toplumsal üretim anarşisinin egemenliğidir bu."* ²

6. Sosyalist üretimin temel amacı insandır, onun maddi ve manevi gereksinmeleridir. *"Sosyalizmin temel ekonomik yasasının ana çizgileri ve istemleri aşağı yukarı şöyle formüleştirilebilir: üstün bir teknik temel üzerinde sosyalist üretimi durmadan geliştirerek ve yetkinleştirerek, bütün toplumun durmadan artan maddi ve kültürel gereksinmelerinin azami tatminini sağlamaktır."* ³

Kapitalizmin temel amacı ise kardır, tekelci kapitalizm ile birlikte azami kardır.

Sosyalizmde üretimin amacı toplumun gereksinmeleri olduğundan, toplumun gereksinmelerine yanıt veren bir

işletme zarar etse de üretimde bulunmaya devam eder. işletmenin zararları toplumsal üretim fonlarından karşılanır. Kapitalist toplumda ise kar getirmeyen işletme kapanır ve sermaye başka alanlara, kar getiren alanlara yatırılır.

Gorbaçov'un ekonomik reformları ise kapitalist ilkeyi, zarar eden işletmenin kapanması ilkesini getiriyor. Sovyet kaynaklarına göre, bugünkü Sovyetler Birliği'nde her yedi işletmeden biri zarar etmektedir. Bu durumda ekonomik muhasebe sisteminin uygulanması durumunda, her zarar eden işletmenin en azından önemli bir kısmı kapanma tehlikesi ile karşılaşacaktır. Gerçi yetkililer, zarar eden işletmelere çeşitli destekler vererek ayakta tutmaya, kara geçmesine yardımcı olmaya çalışılacağını söylemelerine rağmen, sonuçta kapanma alternatifini de açıkça dile getiriyorlar. Bu, zaten reformların mantığına da uygundur. Bu uygulamada yönetimin amaçlarından biri de, yılda 74 milyar rubleyi bulan sübvansiyonlara son vermektir.

Reformların uygulanması ile sadece bugün zarar eden işletmelerin önemli bir kısmı kapanma tehlikesi ile karşı karşıya kalmayacak, aynı zamanda rekabetin yaygınlaşmasına bağlı olarak büyüklerin daha fazla tekelleşmesi, küçüklerin ise iflası kaçınılmaz olacaktır.

7. Sosyalist toplumun ilkesi "herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre"dir. Bu ilkeye bağlı olarak sosyalist iktidarın ilk görevi herkesin çalışabileceği ortamı yaratmaktır. Sosyalizmde çalışmayan aç kalır (kuşkusuz çalışamayacak durumda olanlar, yaşlılar ve çocuklar bu kuralın dışındadır) kuralı geçerlidir; fakat çalışmak istediği halde kimse işsiz kalmaz. İşsizlik Sovyet ekonomisinde 1920'lerin sonlarında bütünüyle ortadan kaldırılmıştır. Oğünden bu yana iş güvencesi sosyalizmin en önemli kazanımlarından biri olarak varlığını sürdürüyordu. Gerçi bu kazanım 1965 reformları ile birlikte önemli bir darbe yemişti. Sözkonusu reformlarla sınırlı da olsa, işletme yöneticilerine işçi çıkarma yetkisi verilmişti. Fakat Gorba-

çov reformlarına kadar yaygın bir işsizlik durumu yoktu.

Gorbaçov reformları ile, kitlesel işsizlik, yedek sanayi ordusu ekonominin vazgeçilmez bir parçası haline gelmektedir. Sovyetler Birliği yöneticilerinin açıklamalarına göre, her 7 işletmeden birinin zararla çalıştığını belirtmiştik. Ayrıca, Gorbaçov'un danışmanlarından Fyodor Burlatski de, mevcut durumda 12-13 milyon işçinin çalışmasının faydasız ve "kontra üretici" olduğunu açıkladı.⁴ Diğer yandan Almanca yayınlanan *Sowjetunion Heute* (1987/11) dergisinde bir makale yayınlayan Çalışma ve Sosyal Sorunlarda Devlet Komitesi Başkanı W.Stserbakov, yeni ücret sisteminin ilkelerinden biri olarak, "açığa alınan işçiler için, sosyal çelişkilerin önlenmesi için iş ve işçi bulma kurumunun açılması"nı öneriyor. Yine aynı derginin bir başka yerinde (s.31) belirtildiğine göre, Sovyetler Birliği yöneticileri, 1990'ların ikinci yarısında 13-19 milyon civarında bir işsizliğin olacağını tahmin etmektedirler.

İşgücünün meta haline gelmesi, emek pazarının oluşması kapitalist toplumun temel bir özelliğidir. Gorbaçov reformları ile Sovyetler Birliği'nde meta üretimi genel hale geldiği gibi, işgücü de meta haline gelmektedir. İşletmelerin kar ve zarar sistemine göre çalışması, işletme yöneticilerine istihdam konusunda yetki verilmesi, yedek sanayi ordusunun oluşması, zorunlu olarak iş gücünü meta haline getirecektir. Devlet, zarar eden işletmelerin kapanmasını göze aldığına, işletme yöneticileri de istihdam konusunda yetkili ve kar amacına göre üretim yaptığına göre, hiç kimse işletme yöneticisini gereksinimi olmayan işçileri çalıştırması konusunda zorlamayacaktır. Diğer yandan, SB ekonomisinin en önemli sorunlarından birisi de kaynak yetersizliği olduğundan, devlet yeni işyerleri açarak işsizliği önleme olanağından da büyük ölçüde yoksundur.

8. Gorbaçov reformları, ekonomik koşulları bakımından eşit olmayan işletmeler arasında hukuksal eşitliği getirerek, bütün işletmeler kar ve zarardan sorumlu tutarak, yoğun bir

rekabeti meşrulaştırmaktadır. Rekabetin ise, ekonomide tekelleşmenin hız kazanması, küçük ve kötü koşullarda çalışan işletmelerin tasfiyesi sonucunu doğuracağı bir sır değildir. Tekelleşme ise ortalama kara ek olarak, tekel karının oluşmasına neden olacaktır.

SB yetkilileri her ne kadar vergi sistemini düzenleyerek, yeni yasalar çıkararak tekelleşmeyi ve haksız kazancı önleyeceklerini söylüyorlarsa da, ekonomi kendi yasaları içinde gelişeceğinden bunlar etkisiz kalmaya mahkumdur. Kaldı ki reformlar öncesinde, ekonomiyi asıl olarak tekel durumundaki az sayıda işletme kontrol altında bulundurmaktaydı. Bu ise küçüklerin, verimsiz çalışan işletmelerin tasfiyesinin fazla güçlük çekilmeden olanaklı olduğunu ortaya koymaktadır. Bir Sovyet yazarı, SB ekonomisindeki tekelleşmeyi ve reformların sonuçlarını şu çarpıcı sözlerle ortaya koymaktadır: *"Şurası açıktır ki bir çok işletme kendi alanlarında fiilen bir tekel konumunu işgal ettiği sürece serbest piyasa konusundaki bütün laflar, en hafif deyimle, pek inandırıcı gözükmeyecektir. E.G. Yazın'ın hesaplamalarına göre bizde makina yapımındaki ürün uzlaşması %80'i bulmaktadır. Bu koşullar altındaki bir serbest piyasa stratejisi, üreticinin tüketici üzerindeki diktatörlüğünü ortadan kaldırarak kalmayacak, onu daha da ağırlaştıracaktır."*⁵

9. Gorbaçov uygulanmaya konan reformlarla, rekabetin teşvik edilmesi ve işletmelere özerklik verilmesi ile, geçmişteki hantal, bürokratik yapının ve kaliteye önem vermeyen gayri safi üretim sisteminin yol açtığı kayıpların önlenileceğini söylemektedir. Reformların bu yöndeki etkisi reddedilmese bile, yeni koşullarda piyasa ekonomisinin getirdiği kaynak kaybı hiç de eskisinden az olmayacaktır. Rekabet ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan iflasların getirdiği kaynak kaybı bir kenara bırakılsa bile, yine, rekabet ortamının getirdiği dengesiz ve plansız üretim tonlarca ve milyarlarca rublelik malın stoklarda çürümesine, aşırı üretim bunalımlarına neden olacaktır.

Öte yandan yetkililer kaliteli mal üretiminin sağlanması amacına bağlı olarak, ilk dönemde üretilen malların kalite kontrolünden geçirilmesini şart koşuyorlar. Bu politikanın sonucu olarak, üretim tekniğinin geriliği nedeniyle milyarlarca rublelik mal kalite kontrolünden geçememekte, işletmelere iade edilmektedir. 1987 yılında 1500 anahtar işletmenin malları kalite kontrolünden geri döndü. Geri dönen ve çöpe atılması gereken bu malların yaklaşık 10 milyar dolarlık bir kaynak kaybına yol açtığı bildiriliyor.⁶

Başbakan Rijkov, 1988 başında, Devlet İşletme Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle ilgili yaptığı açıklamada, 4 yıl sonra "milli önem" taşıyan ürünler dışında bütün fiyat kontrollerinin kaldırılacağını açıkladı.⁷ Bu ise tam bir rekabet özgürlüğü demektir.

10. 1987 yılından itibaren yürürlüğe giren, bireysel işletmeler kurmaya olanak tanıyan yasaya göre, zanaat ve el sanatlarında, günlük hizmetlerde, kişisel ve aile bireylerinin emeğine dayalı öteki alanlarda özel işletmeler kurulabilecek. Devlet ise bu işletmelere girdi temini ve kredi yoluyla destek olacaktır. Bu işletmeler, aile bireyleri dışında işgücü çalıştırmayacaktır. Söz konusu özel işletmelerin kurulması, yönetimin meta ekonomisi ve ticaretin yaygınlaştırılması politikasına uygun olduğu gibi, yönetim bu türden işletmeleri teşvik ederek rekabeti geliştirmeyi, kaliteli mal üretimini de yaygınlaştırmayı hedefliyor.

Bu, her heyden önce, zaten önceden beri yaygın olarak varlığını sürdüren karaborsa faaliyetinin yasal statüye kavuşturulması anlamına gelmektedir. *Izvestia* 'nın tahminlerine göre, hizmet sektöründe devlet işletmelerinin cirosu 9,8 milyar ruble iken (1985), karaborsada gerçekleştirilen hizmetlerin değeri yaklaşık 5-6 milyar rubledir (1984). Ayrıca Sovyetler Birliği'nin prestijli iktisatdergisi EKO'nun bildirdiğine göre, otomobil tamirinin %60'ı karaborsa işletmelerde gerçekleşiyor.⁸ Bu, özelişletmelerin ekonomide özel bir yer kapladığını

gösteriyor. *

Diğer yandan özel işletmeler hizmet sektörü ile sınırlı ve sadece aile emeğine dayanan işletmeler olmasına rağmen, kooperatifler kurma olanağının genişletilmesiyle birlikte, gizli bir işgücü sömürsünün de yasal olarak olanaklı hale geleceğini tahmin etmek zor değildir. *Newsweek* dergisinin bir haberine göre, özel işletmelerin ve kooperatiflerin yaygınlaştırılmasına paralel olarak gizli mafya çeteleri de artmaktadır. Polis komiserlerinden A.Gurau, SB'de 200 tane mafya çetesinin olduğunu, bunların, kiralık katile 50 bin dolar, cezadan kurtulmak için yetkililere bir milyon dolar rüşvet verebilecek kadar güçlü bir durumda olduklarını açıkladı. ⁹

11. Tarım kesiminde yapılan reformlar da, diğer alanlar-
da olduğu gibi, pazar ekonomisini ve özel işletmeleri yaygınlaştırmayı hedefliyor.

Yapılan reformlara göre, tarım işletmeleri de, kar ve zarardan kendileri sorumlu olacak, banka kredileri yerine fonlara dayanmaları sağlanacak, kolhozlar, yönetimin belirlediği kotalar dışında kalan ürünlerini -bazı ürünlerde ise (patates, meyva vb.) plan hedeflerinin önemli bir kısmını- serbest piyasada satabilecek, kolhozlara bağlı köylülerin özel toprakları genişletilecek ve en önemlisi de, grup ve aile olarak toprak da dahil bütün üretim araçlarını uzun süreli (50 yıl) kiralayabilecekler. Gorbaçov, tarım reformunun özünü, Haziran Konferansı'nda "çiftçiler topraklarının ger-

* Gorbaçov, Haziran 1987 Raporu'nda resmi istatistiklerine göre, halkın hizmetler için karaborsa iş yapan kişilere 1,5 milyar ruble verdiğini açıklıyor. (s.39) Öte yandan E.Mandel, resmi istatistiklere dayanarak yaptığı hesaplarda 17 ile 20 milyon civarında insanın iş saatleri dışında hizmetler kesiminde çalıştığını belirtiyor. Eski İçişleri Bakanı G.Fedorçuk ise, yasadışı yoldan inşaat ihaleleri alan kişilerin, büyük kentler dışındaki inşaatların yarısını yaptıklarını açıkladı. (Aktaran: S.Savran, 11. Tez, Sayı: 8)

çek patronu olmalıdır" şeklinde çarpıcı olarak ifade etti. Söz konusu koşullara göre üretim yapan grup ve ailelere, devlet üretim aletleri ve diğer girdiler vererek yardımcı olacak.

Ayrıca Gorbaçov, *27.Kongre Raporu* 'nda, tarım reformlarının kapsamını anlatırken, çözümün, "yaratıcı bir anlayışla, Lenin'in aynı vergi düşüncesini uygulamaya koymak"tan geçtiğini belirtiyor.¹⁰

Sosyalizmde, küçük tarım üreticilerinin önemli bir oran oluşturduğu ülkelerde gelişme, dağınık küçük üreticileri gönüllülük temelinde kolektif çiftliklerde toplayarak üretim yapılması ve yine kolektif çiftliklerin toplumsal mülkiyet haline getirilerek tek bir üretim kolu yaratma yönündedir. Tüm üretim ve ürünlerin dağıtımı tek bir üretim kolu çerçevesinde yapılacak düzeye ulaşıncaya kadar, sınırlı da olsa meta üretimi kaçınılmaz olarak varlığını sürdürür.

Kolektif çiftlikler, proletarya diktatörlüğü koşullarında, toprak da dahil tüm üretim araçlarının toplumsal mülkiyette olduğu, alınıp satılamadığı, kiralanamadığı, başkalarına ipotek edilemediği sürece, sosyalist mülkiyetin bir biçimidir. Eğer bu koşullar yoksa, kolektif çiftlikler tipik kapitalist grup mülkiyetinden başka bir şey değildir.

Kruşçev iktidara gelir gelmez, Makina Traktör İstasyonlarını kolhozlara devrederek, kolhozları sosyalist mülkiyetin bir biçimi olmaktan çıkardı. Daha sonra yapılan reformlarla da, kolhozlara daha geniş yetkiler tanınarak, ticaret genişletilerek bu süreç ilerletildi.

Şimdi Gorbaçov, gündeme getirdiği reformlarla bu süreci tamamlamaya ve yeni kulaklar yaratılmasının koşullarını oluşturmaya çalışıyor.

Her şeyden önce, toprak da dahil üretim araçlarının uzun süreli kiralanması, kırdaki özel mülkiyetin fiili olarak meşrulaştırılması anlamına gelmektedir. Hukuki olarak hala devlet mülkiyetinde olması hiçbir şeyi ifade etmemektedir. Belirleyici olan fiilen temellük hakkının kime ait olduğudur.

İkinci olarak, kolhozlara plan hedefleri dışında ürünlerini

serbestçe pazarlama olanağının sağlanması, haksız kazancın, fahiş fiyatlarla ürünlerini pazarlama olanağının da tanınması demektir. Kolхозlarda sınıf farklılaşmasını derinleştireceği ise sorunun bir diğer yanıdır. Çünkü üretilen ürünler kolhoz üyeleri arasında eşit düzeyde değil, herkesin topraklarına ve üretime katkılarına göre dağıtılmaktadır. Ayrıca kolhoz yöneticilerinin normal üyelere göre ayrıcalıklara sahip olduğu ise, geçmişten beri bilinen bir olgudur.

Yeni reformların kırsal alanda nasıl bir farklılaşma yaratacağını Gorbaçov'un, MK'nın Haziran (1987) toplantısına sunduğu raporda verdiği "masum" bir örnek bile yeterince aydınlatmaktadır. (s.30)

Gorbaçov'un örneğine göre bir sovhozda makina sürücüsü olan bir kişiye toprak, damızlık boğa ve tamir edilecek kullanılacak bir biçerdöver ve traktör veriliyor. Çiftlikte, sovhozda muhasebeci olan karısı ve öğrenci iki çocuğu da çalışıyor. Bir yıl sonra, 31 bin rublelik satış yapılıyor ve satış sonunda kiralanan toprak, sığırlar vb. için 23 bin ruble devlete ödeniyor ve 8 bin ruble de aileye kalıyor.

Ortalama işçi ücretlerinin 200 ruble olduğu, nüfusun %35'inin 100 rubleden az gelire yaşadığı bir ülkede bir aileye 8 bin ruble ek gelir! Söylediğimiz gibi bu seçilmiş ve "masum" bir örnek. Ticaretin özgür olduğu ve teşvik edildiği bir ülkede para, salt para olarak kalmayacağından, yeni paralar çekeceğinden, herkes de böyle bir olanak bulamayacağından, zenginler ve fakirler olarak sınıf kutuplaşmasından başka bir sonucun doğmayacağını söylemek için kahin olmak gerekmiyor.

12. Gorbaçov'un "Lenin'e dönüş", somutta, "yaratıcı bir anlayışla aynı vergi sistemine" dönüş örneği ise, hem bir demagoji, hem de, reformların kapitalist içenğini ortaya koyan çarpıcı bir politikadır.

Lenin, aynı vergi sistemini, 1921'de NEP politikasının bir parçası olarak gündeme getirmişti. Ki, Lenin bu politikayı,

koşulların zorunlu kıldığı, ama sosyalizme geçiş için de gerekli bir "geri çekilme" olarak niteliyordu. Kaldı ki bu dönem ülke ekonomisinin harap olduğu, kırdaki küçük üretimin egemen olduğu, "maddi, iktisadi ve üretken açıdan, henüz sosyalizmin 'eşiğinde'" olduğu, sosyalizme değil bir tür devlet kapitalizmine geçişin en acil görev olduğu, ama diğer taraftan da iktidarın proletaryada bulunduğu koşullarla karakterize oluyordu. Lenin işte bu koşullarda, köylünün ürettiği ürünün bir kısmını devlete vergi olarak ödedikten sonra geriye kalan kısmını serbestçe satmasını savunmuştu. Dahası bu politika, koşullarla sınırlı, taktik ve geçici bir politikaydı. Çünkü Lenin'e göre, *"bir küçük köylü ülkesinde iktidarda bulunan proletaryanın doğru politikası, köylünün gereksinme duyduğu mamul mallar karşılığında köylüden tahıl almaktadır."*¹¹ Fakat o günün koşulları böyle bir ürün değişimini olanaklı kılmıyordu; sosyalist sanayi gelişmemişti, tarımın canlandırılması gerekiyordu, küçük meta üretimi egemendi vb.

Gorbaçov ise, sosyalist sanayileşmenin 30' larda, 40' larda asıl olarak kurulduğu, kırdaki kollektifleşmenin büyük ölçüde tamamlandığı bir ülkede "aynı vergi" sistemini getiriyor.

Lenin bu politikayı gündeme getirirken, açıkça bu politikanın kapitalizmin gelişmesine taviz olduğunu söylüyor ve yığınları uyarıyordu. Çünkü Lenin'e göre, *"değişim serbest ticarettir", "serbest ticaret kapitalizmdir. Kapitalizm vurgunculuktur."*

Gorbaçov ise sözkonusu reformları bir geriye adım olarak değerlendirme bir yana, bunun sosyalizmin bir gereği olduğunu, "meta ve para ilişkileri konusunda önyargılı" davranışların bir kenara atılması, "ekonomik kaldıraç ve özendirmelerden ne varsa hepsini kullan" mak gerektiğini ilan ediyor.

13. İşte klasik kapitalist ilişki ve kurumları inşa etmeyi hedefleyen Gorbaçov reformları, dışta da doğal olarak ulus-

lararası kapitalist sistemle bütünleşmeyi hedefliyor.

Dış ticaretle ilgili 1986 ve 1987 yılında bir dizi yasa çıkarıldı.

Sovyetler Birliği yönetimi, dış ekonomik ilişkilerde yapılacak reformlarla, "uluslararası işbölümünün sağlayabileceği yararları daha aktif bir şekilde değerlendirme"yi, ihracat olanaklarını arttırarak yeni kaynaklar yaratmayı, Batılı kapitalist ülkelerle arasındaki teknolojik farkı gidermeyi, uluslararası ekonomik ilişkileri geliştirerek "politik ortamın belirli bir ölçüde düzelmesine" katkıda bulunmayı ve piyasaya kaliteli malların girmesini sağlamayı hedefliyor.¹²

Sosyalizm bir veya bir kaç ülkeyle sınırlı kaldığı ve dünya kapitalist sisteminin egemenliği koşullarında varlığını sürdürdüğü sürece, kapitalist ülke ve kuruluşlarla çeşitli düzeyde ticari ilişkilere girmek, teknoloji satın almak vb. kaçınılmazdır. Nitekim, Lenin ve Stalin döneminde bunun bir dizi örneği olmuştur. Fakat bu ilişkilerin, bir ülkenin sosyalist niteliğini korumasını, geliştirmesini belirleyen belirli ilkeleri ve asgari bir sınırı vardır. Eğer bu sınır aşılma-ya başlanılmışsa veya bir kenara atılmışsa, artık sorun sosyalist kuruluşu güçlendirmek için söz konusu ilişkilere girmenin dışına çıkmış ve sözkonusu ülke emperyalist-kapitalist sistemin bir parçası haline gelme yoluna girmiş demektir.

Proletarya kendi devrimini yaparak emperyalist-kapitalist sistemin dışına çıkar. Sosyalist bir ülke ekonomik bağımsızlığa sahiptir. Bu, bütün ilişkilerin, emperyalist kapitalist sistemin kural ve gereksinmelerine göre değil, sosyalizmin gereksinimlerine göre düzenlenmesini gerektirir. Kapitalist sistemden kopuşla birlikte, sosyalist bir ülke uluslararası kapitalist işbölümünün de dışına çıkmış olur. Artık ilişkiler, bir iş bölümünün gündeme getirdiği karşılıklı bir bağımlılık ilişkisi değil, koşulların zorunlu kıldığı sınırları belirlenmiş ticari ilişkilerdir.

Sovyetler Birliği yöneticileri her şeyden önce dış ticaret üzerindeki devlet tekeline kaldırarak ülkeyi uluslararası ka-

pitalist sistemin açık pazarı haline getirmenin yolunu açıyor. Şimdiye kadar, kapitalist ülke ve kuruluşlarla çeşitli düzeylerde anlaşmalar yapılmasına ve Batılı kapitalist ülkelerin yatırım yapmalarına olanak tanınmasına rağmen dış ticaret devlet tekeli altında bulunuyordu. Reformlarla bu tekel kaldırılıyor ve bakanlıklar ve işletmeler düzeyinde dış ticaretin yapılmasına olanak veriliyor. SSCB Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı V.Kamentsev'in verdiği bilgilere göre, 1987 başından ortalarına kadar, 20'den fazla bakanlık ve bölüm, 75 büyük birlik ve işletme doğrudan ithalat-ihracat işlemlerine girme hakkını elde etmiştir. Yapılan düzenlemelerle sözkonusu işletmeler tam bir özerklikle çalışacaklar, kazandıkları dövizleri istedikleri gibi kullanabileceklerdir.

Sovyet ülkesi en zor dönemlerinde, sosyalizmin ilk kuruluş dönemlerinde, bu arada kapitalizme önemli tavizlerin verildiği NEP döneminde bile, dış ticaret tekeli zayıflatacak her türlü önerinin karşısında durdu ve dış ticaretteki devlet tekeli, kapitalist sistemden kopuşun ve sosyalist insanın bir güvencesi saydı.

Gorbaçov reformlarının dış ekonomik ilişkilerde getirdiği yeniliklerden biri de, yabancı işletmelerle ortak işletmeler kurmanın kolaylaştırılmasıdır. Buna göre yabancılara %49 pay verilerek ortak işletmeler kurulabilecek. Bu karardan sonra Batılı kapitalist ülkeler, en başta Almanya, İtalya, Japonya ve İngiltere olmak üzere, yatırımlar için seferber oldular. Gerçi SB yetkilileri ortak yatırımı teşvik etmelerine rağmen bu işletmelerin asıl olarak ihracata yönelik çalışmasını istiyor ve ülke pazarlarını yabancı tekellere açmada isteksizlik gösteriyor. Kapitalist ülke ve tekeller ise, iç pazarın kendilerine açılması için baskılarını yoğunlaştırıyorlar. Gorbaçov yönetiminin karşı karşıya olduğu güçlükler dikkate alındığında bu baskılara fazla dayanılamayacağı büyük olasılıktır. Zaten şimdiden sınırlı da olsa iç pazar yabancı tekellere açılmış bulunuluyor. Ford, Fiat gibi kapitalist tekeller SB pazarı için de harıl harıl üretim yapıyorlar. Başbakan Yardımcısı V.Kamentsev, "*Batılı işadam-*

larını bu türden işbirliğine çeken nedir ?" sorusuna yanıt verirken şunları belirtiyor: "Gerçeklere bağlı kalarak diğer özendiricileri görmek gerekir. Bu da iş yapmak arzusudur ve bu arzuyu belirleyen de Sovyetler Birliği ile işbirliğinin içerdiği muazzam olanakların anlaşılmış olmasıdır. Burada, pazarımızın pratik olarak sınırsızlığı, ülkemizin sahip olduğu zengin kaynaklar ve ileri bilimsel altyapı birincil önemde bir rol oynamaktadır." ¹³

Burada da açıkça belirtildiği gibi, zengin kaynaklar ve "sınırsız pazar" diğer kapitalist tekellerin yatırım yapmasını birinci derecede belirleyen etkenler durumundadır. Zengin kaynaklar diğer şeylerin yanısıra ucuz işgücünü de içeriyor. Gorbaçov reformlarının dış ekonomik ilişkilerini en iyi belirleyen olgu, ucuz işgücü pazarının kapitalist tekellerin hizmetine sunulmasında ve sınırsız pazarın onlara açılmasında somutlaşmaktadır.

Sovyetler Birliği yetkilileri kendilerini uluslararası işbölümünün (ki bu, kapitalist ilişkiler tarafından belirlenmektedir) bir tarafı olarak belirleyerek, uluslararası kapitalist sistemle bütünleşmelerini de meşrulaştırmış oluyorlar. Sovyetler Birliği'nin konumu böyle belirlenince, uluslararası kapitalist sistemin örgütlerine girmek de kaçınılmaz olur. Gorbaçov yönetimi IMF, GATT, AET gibi kuruluşlara üye olmayı, rubleyi konvertibilite etmeyi de önüne görev olarak koymuş bulunuyor.

Gorbaçov reformlarını bütün kapitalist ülkelerin desteklemesi, her fırsatta başarılar dilemeleri, milyarlık kredilerin adını "perestroyka için kredi" * olarak koymaları tesadüf değildir. Bunlar Gorbaçov'un uluslararası kapitalist sistemle bütünleşme çabalarına verilmiş "mükafatlar"dan başka bir şey değildir.

14. Sovyetler Birliği yöneticileri uygulamaya konan reformların yığınların yaşamındaki olumsuz etkisini gidermek için, "alternatif bir sosyal politika"nın yaşama geçirileceğini,

* *Moskau News*, Temmuz-1988, (Almanca), Sayı:7

"sosyal adalet ilkelerinin kararlılıkla" uygulanacağını sık sık dile getiriyorlar. Bu sözlerin, reformların yığınlar üzerindeki yıkıcı, yaşam standartlarını düşürücü etkisine karşı yığınlarda doğacak hoşnutsuzlukları karşılamak, hafifletmek amacına yönelik bir propagandadan ibaret olduğunu olgular yeterince kanıtlıyor.

Bu propaganda motifi, sadece şimdi değil geçmişte, Kruşçev ve Brejnev döneminde de sık sık gündemde tutuluyordu. Bugün resmen ortaya konulan veriler, bu sözlerin gerçekdışı içeriğini tümüyle ortaya koyuyor. Veriler yığınların yaşam standartlarının sürekli düştüğünü, bir dizi sosyal sorunun ciddiye alınmadığını gösteriyor.

Bugün ekonomik politikada söz sahibi olan A.Aganbegyan, "Evrelendirilmiş Hızlandırma" (*Dünyaya Bakış*, Sayı:1) başlıklı yazısında, yeni dönemde sosyal politikaya öncelik verileceğini söylüyor. Yazar, geçmişte söylenenlerin sadece demagoji olduğunu kanıtlayan bilgiler veriyor. Son 15 yılda, sosyal alanda geri kalmışlığın "açık seçik biçimde" ortaya çıktığını, konut için yapılan harcamaların 1960'daki %23'ten, son 5 yılda %14-15'e düştüğünü; aynı dönemde eğitim, sağlık, tüketim maddeleri sağlama vb. alanlarda da düşüşlerin olduğunu, bunların görmezlikten gelindiğini açıklıyor.

Yazar, geçmiş dönemin sosyal politikasını çarpıcı olarak bir cümle ile özetliyor: "*Sosyal ödeneklerin dağılımı 'kalan ilkesi'ne göre yapıldı, yani, yatırımlar ve kaynaklar önce tümüyle üretime giderken, yaşam standartlarındaki iyileşmeye yalnızca bundan kalanlar ayrıldı.*" (s.32) Yazar önümüzdeki dönemde sosyal harcamalara daha fazla kaynak aktarıldığını da söylüyor. Biz, bunun da sadece bir göz boyama olduğuna bir örnek verelim. Ekonomide söz sahibi başka bir ekonomist L.Abalkin 12.Beş Yıllık Plan görevlerini açıklarken, şunları belirtiyor: "*Sovyet ekonomisinin sosyal yöneliminin böyle belirginleştirilmesi 12.Beş Yıllık Planın temel bölümlerinde yer alıyor. Nitekim tüketim eşyalarının üretimi, üretim araçlarındakinden daha hızlı artacaktır.*"

Artış oranı B sektöründe (II sektör) %27, A(I.sektör) sektöründe ise %24 olacak, ürünlerin ve hizmetlerin kalitesine, sosyal ve kültürel alanın gelişmesine daha büyük bir dikkat ayrılacaktır. Ülkedeki işgücüne katılan 3,2 milyon kişinin hemen hemen hepsi eğitimde, sağlık hizmetlerinde ve öteki sosyal sektörlerde çalıştırılacaktır." ¹⁴

Görüldüğü gibi, plan hedefleri, hiç de söylenildiği gibi, "aktif bir sosyal politikanın" yaşama geçirileceğini ortaya koymuyor. Aksine, eğer yaşama geçirilirse, %3 oranında B sektörüne (tüketim malı, geçim aracı üreten sektör) verilecek öncelik bütün içinde hiçbir anlam taşımamaktadır. Örneğin, bir önceki plan döneminde A sektörüne 100 ruble (üretim araçları üretimi daha pahalı olduğundan, bu sektöre daha fazla harcama yapmak kaçınılmaz), B sektörüne 25 Ruble ayrılmışsa, birincisi %24 artışla 124 rubleye, ikincisi, %27 artışla 31 rubleye çıkar. Dolayısıyla böyle bir oran gerçekte bir ağırlığı yansıtmaz.

Diğer yandan, sosyal harcamalar için ayrılan fon sınırsız olmadığından, bu alana daha fazla istihdam yapılması, sosyal hizmetlerin kalitesini artırmaz, düşürür. Ülkedeki işgücüne katılan 3,2 milyon kişinin hemen hemen hepsinin sosyal hizmetlerde istihdam edilmesi, fonların önemli bir oranının istihdam edilenlerin ücretlerine gitmesi sonucunu doğurur. Diğer sosyal hizmetlere ayrılan kaynağın kısıtlanması sonucunu doğurur. Yöneticiler, uygulanan reformların yığınsal bir işsizliğe yolaçacağını bildiklerinden, yeni iş gücünü sosyal hizmetlere aktararak, bu alandaki fonları gerçekte işsizlere yardım fonu olarak kullanıyorlar.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, reformlarla yaygınlaşma yoluyla büyüme yerine, yoğunlaşma yoluyla büyüme benimsendiğinden ve üretim verimliliğinde artış sağlamak ana amaç olarak alındığından, istense de sosyal fonlara fazla kaynak aktarılamaz. Çünkü, bu politika, A sektörüne daha fazla bir sermaye ve kaynak aktarımını gündeme getirmektedir.

Böylece, lafta ne denirse densin, Gorbaçov reformları,

yığınların yaşam standartlarının daha da düşmesi sonucunu verecektir. Dün olduğu gibi, bugün de sosyal harcamalar "kalan ilkesi"ne göre düzenlenecektir. Kar için üretimin başlıca amaç olarak benimsendiği koşullarda aksini düşünmek eşyanın doğasına aykırıdır. Ki, sosyal hizmetlere ağırlık verileceğini söyleyen, L.Abalkin'in sözkonusu yazısının bir yerinde, "toplumsal ihtiyaçların giderilmesi temel ölçütü" nü "kaynakların rasyonel bir şekilde kullanılması" (s.34) koşuluna bağlaması da, sosyal harcamalara "öncelik" sözünün, yığınların gözünde reformların kapitalist içeriğini gizleyici kötü bir propaganda motifi olduğunu ortaya koyuyor.

15. Gorbaçov, reformlarını savunurken bunun sosyalizme uygun olduğunu, sosyalizmi olumsuzluklardan arındıracağını iddia ediyor. Gorbaçov'un bütün iddialarını ele alarak sosyalizm açısından yargılamak çok daha geniş bir incelemeyi gerektiriyor. Biz onun iki önemli ve belirleyici gerekçesini ele almakla yetineceğiz.

Gorbaçov, reformların, sosyalizmin temel ilkesi olan herkesin yeteneğine göre iş ve herkesin emeğine göre ücret ilkesine uygun olduğunu ve bu alandaki eşitsizliği ortadan kaldırmayı hedeflediğini söylüyor.

Her şeyden önce, daha önce de gösterildiği gibi, Gorbaçov reformları işletme yöneticilerine işçi çıkarma ve alma yetkisi vererek, karlılığı temel bir ilke yaparak, zararına çalışan her işletmenin kapanmasını göze alarak, yani yığınsal bir işsizliğin yolunu açarak, "herkese yeteneğine göre iş" ilkesini ayaklar altına almıştır. Daha da ötesi, bu uygulamalarla -ek olarak, işgücünü yabancı kapitalist tekel-lerin hizmetine sunarak-, işgücü meta haline gelecektir. Sovyetler Birliği'nde yıllardır sosyalizmin en önemli kazanımı olarak varlığını koruyan iş güvencesi tasfiye edilmiştir, edilecektir.

İkinci olarak Sovyetler Birliği toplumu, özellikle 1965'den bu yana gündeme getirilen reformlarla eşitsizlikler toplumu

olmuştur. Toplumun, uzlaşmaz karşıtlıklara bölünmüş eşitsizlikler toplumu olduğunu göstermek için, merkezi devlet bürokrasisinin ayrıcalıklarına; bir bakanın bir işçiden yüz kat daha fazla ücret aldığına; vergi sisteminin 100 ruble ile 7000 rublenin üzerinde gelirleri düzenleyen bir yapıda olduğuna ¹⁵; genel ücret ortalamasının 200 (sosyal yardımlarla 276) ruble olduğu bir ülkede, nüfusun %35'inin 100 rubleden az bir gelirle ¹⁶, 30 milyonu aşkın insanın ayda 50 ruble ile geçinmek zorunda olmasına ¹⁷ ; ülkeyi oluşturan cumhuriyetler arasında, tarım dışı kesimlerde ücret ortalaması arasında 35 puanlık bir farklılığın (genel ülke ortalaması 0 (sıfır) olarak alındığında, en yükseği +15 ile Estonya, en düşüğü -20 ile Azerbaycan'dır) olmasına ¹⁸, işletme yöneticileri ve teknik elemanlara yüksek ücret ve prim sistemini öngören ücret sistemine vb., bakmak bile yeterlidir.

Eşitsizliklerin bu düzeyde olduğu bir toplum, açıktır ki, yoksullar ve zenginler olarak "büyük insan grupları"nın, derin sınıf farklılıklarının olduğu bir toplumdur. Çünkü Engels'in de belirttiği gibi, *"belirli bir tarihsel toplumun üretim ve değişim biçimi ile bu toplumun tarihsel koşulları, aynı zamanda, ürünlerin bölüşüm biçimlerini de içerirler. ... bölüşümdeki farklılıklarla birlikte sınıf farklılıkları da ortaya çıkar. Toplum ayrıcalıklı sınıflarla yoksullaşmış sınıflar, sömürücülerle sömürülenler, egemenlerle yönetilenler biçiminde bölünür, ve ... devlet, bundan böyle egemen sınıfın yaşama ve egemenlik koşullarının yönetilen sınıfa karşı zorla sürdürülmesi gibi bir ereğe sahip olur."* ¹⁹

Gorbaçov reformları ise, mevcut eşitsizliği ortadan kaldırmıyor, aksine artırıyor. Bu koşullarda Gorbaçov aşırı eşitlikten yakınıyor ve eşitsizliğin daha da arttırılmasının sosyalizme aykırı olmadığını iddia ediyor.

Sosyalizmde, "herkesin emeğine göre ücret" ilkesi, yerel, bölgesel ve işletmelere özgü bir politika değil, ülke çapında bir politikadır. Buna göre ülkenin herhangi bir bölgesinde, işletmesinde aynı işi yapan işçi aynı ücreti alır.

Oysa, Gorbaçov reformlarına göre, aynı işi yapan insanlar arasında Cumhuriyetlere, bölgelere göre farklılıklar olduğu gibi, aynı bölgede aynı işi yapan iki işletme arasında bile farklı ücret politikası uygulanabilecektir.

Reformlara göre, her işletmede tam bir ekonomik özerklik söz konusudur; kar ve zarardan işletmenin kendisi sorumludur. İşletme kar ediyorsa farklı ücret sistemine göre pastadan en büyük payı işletme yöneticileri ve teknokratlar almasına rağmen, bundan işletmenin çalışanları da yararlanıyor; diğer yandan, işletme zarar ediyorsa, bu zarar işletme çalışanlarından çıkartılıyor. İşletmenin zarar ettiği koşullarda işçiler primlerden yararlanamayacağı gibi, ücretlerden de kesinti yapılabilecek. Bu durumda aynı işi yapan, ama, üretim koşulları kötü olan fabrikanın işçileri farklı ücret alacaktır. İşçilerin hiçbir sorumluluğu olmadığı halde üretim koşullarının kötü olmasının sorumlusu olarak işçiler tutulmaktadır. Bu öyle bir sistemdir ki, aynı işi yapan işçilerin farklı ücret almasından öte, kötü üretim koşullarında çalışan fabrikanın işçisi, diğer fabrikanın işçisinden çok daha fazla çalışsa bile, eğer işletme zarar ediyorsa, kar eden fabrikanın işçisinden daha az ücret alacaktır. Bu ise, "emeğe göre ücret" ilkesinin çiğnenmesi ve işçi sınıfı içinde farklılaşma yaratılması anlamına gelir. Gerçekte, "emeğe göre ücret" ilkesi, Gorbaçov reformları ile, kar eden işletmelerin işçilerine farklı, zarar eden işletmelerin işçilerine farklı ücret şeklinde yozlaştırılmıştır. Gorbaçov reformları eşitsizlikleri giderme değil, eşitsizlikleri daha da derinleştirme politikasıdır.

16. Gorbaçov yönetiminin ve onun taraftarlarının uygulamaya konan reformların ülkenin sosyalist olmasıyla çelmeyeceği şeklindeki iddialarının en önemli kanıtlarından biri de, Sovyetler Birliği'nde birey olarak kapitalistlerin olmadığıdır. Onlara göre eğer özel kapitalistler yoksa, bütün üretim araçları hukuki olarak devlet mülkiyetinde ise, bu tür reformlara rağmen bir ülkenin sosyalist olarak değerlendirilmesi gerekir. Bu durum Çin'den Yugoslavya'ya, Ma-

caristan'dan Sovyetler Birliği'ne kadar bütün revizyonistlerin sosyalizm adına en son sığınağını oluşturuyor. Çünkü Gorbaçov reformlarıyla açıkça, her türlü kapitalist kurum ve ilişki (kar için üretim, rekabet, piyasa, işsizlik, iflaslar, işgücünün meta haline getirilmesi, enflasyon, yabancı ülkelerin sermaye ihracı vb.) meşrulaştırılmıştır.

Sorunun bu yanı çok geniş bir incelemenin konusu olmakla birlikte, aşağıda değineceğimiz olgular bile, bu iddianın çürüklüğünü, açıklıkla ortaya koyuyor.

◊ Marks ve Engels, daha kapitalizmin tekelci aşamasına varmadığı, ama evrimin hızla bu yönde olduğu bir dönemde, 19.yüzyılın sonlarında, kapitalist üretimin çelişkilerinin şiddetlenmesine paralel olarak bireysel özel kapitalist üretimin geride kalmakta olduğunu, ekonominin tröstler, hisse senetli anonim şirketler tarafından yönlendirildiğine işaret etmişlerdi. Engels bu durumu çarpıcı bir şekilde, *"kapitalist üretim tarzı önce işçileri yerlerinden eder. Şimdi ise kapitalistleri yerlerinden ediyor ve onları, tıpkı işçiler gibi, doğrudan doğruya yedek sanayi ordusu saflarına değilse de, fazla nüfus saflarına sokuyor."*²⁰, diyerek ifade ediyordu.

◊ Marks, *Kapital*'in 3.Cildinde, hisse senetli şirketlerin kuruluşunu anlatırken, *"Bu -diyordu-, özel mülkiyet olarak sermayenin kapitalist üretimin kendi sınırları içerisinde ortadan kalkmasıdır."*²¹

Engels de Erfurt programının eleştirisiyle ilgili Kautsky'e yazdığı mektupta, programda yer alan, *"temeli özel kapitalist üretimin niteliğinin kendisinde olan plansızlık"* ifadesinden "özel" kelimesinin çıkartılmasını istiyor ve *"ben toplum biçimi olarak, iktisadi aşama olarak, bir kapitalist üretim tanırım, bir de bu aşama süresinde şu ya da bu biçimde bir olgu olarak ortaya çıkan bir özel kapitalist üretim bilirim."*²² diyordu.

Yine Engels, kapitalist üretimin tekelleşme, özelleştirme yönünde ilerlediğini belirterek, bundan her türlü devletleştir-

menin sosyalistliğe özgü bir şey olarak görülmesi ile alay ediyor ve ekliyordu: "*Ama son zamanlarda, Bismarck sınaî kurumların devletleştirilmesine giriştiğinden beri, her türlü devlet mülkiyetini, Bismarck'a özgü biçimde olanı bile, hiç gürlütü patırtı etmeden sosyalistliğe özgü ilan eden, zaman zaman uşaklığa doğru yozlaşan, bir çeşit düzmece sosyalizm doğdu*" ²³

Lenin, devletleştirmelere rağmen, iktidarda proletarya olmadığı sürece iktisadi yapının devlet kapitalizminden başka bir şey olmayacağını belirtiyordu. Çünkü Lenin'e göre, "*proletarya iktidarda olmadıkça, sosyalizm düşünülemez.*"

Bütün bunlar, bugün Sovyetler Birliği'nde hukuki olarak üretim araçlarının devlet mülkiyetinde olmasının, o ülkenin sosyalist olarak değerlendirilmesi için yeterli bir gerekçe olmadığını, bunun gerçek ilişkileri gizleyici bir gerekçeden ibaret olduğunu ortaya koymaktadır.

Ekim 1988

KAYNAKLAR:

1-Lenin, "*Sovyet İktidarının Demokratikleştirilmesi ve Sosyalist Karakteri Üzerine*", Aktaran, E.Hoca, "*Yugoslav 'Öz-Yönetimi' Kapitalist Bir Teori ve Uygulamadır.*"

2-F.Engels, *Anti-Dühring*, Sol Yayınları, s.431

3- Stalin, "*Sosyalizmin Ekonomik Sorunları* ", Son Yazılar, s.98

4- *Cumhuriyet*, 15 Ocak 1988

5- "*Demokrasi Yerine Piyasa*", B.Kagarlitskiy, Aktaran, İktisat Dergisi, Sayı:248, s.11

6- Osman Ulagay, *Cumhuriyet*, 26 Haziran 1988

7- *Cumhuriyet*, 15 Ocak 1988

8- Aktaran: S.Savran, *11.Tez*, Sayı: 8

- 9- *Cumhuriyet*, 30 Ekim 1988
- 10- *27.Kongre Raporu*, Sorun Yayınları, s.58
- 11- Lenin, "Ayni Vergi Üzerine", *İşçi Sınıfı ve Köylülük*, s.437
- 12- Geniş bilgi için bak. "SSCB'de Yenilenmenin Dış Ekonomik İlişkilerle İlgili Yanı ", V.Kamentsev, *Yeni Çağ*, 1987/6
- 13- Agy., s.53 (siyahlar bize ait)
- 14- Leonid Abalkin, "Sosyalizmin Ekonomi Politikasının Geliştirilmesine Yaratıcı Yaklaşım ", *Yeni Çağ*, 1986/12, s.35
- 15- A.Carlo, "Sovyetler Birliği'nin Sosyo-ekonomik Karakteri ", s.16, Kaynak Yayınları.
- 16- A.Levin, Aktaran, *Cumhuriyet*, 28 Haziran 1988
- 17- E.Mandel, aktaran, S.Savran, *11.Tez*, Sayı:8, s.88
- 18- K.Naci Şahin, *Sosyal Demokrat Dergisi*, Sayı:5, s.9
- 19- *Anti-Dühring*, s.250-51, vurgu Engels'e ait.
- 20- *Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm*, s.104, Bilim ve Sosyalizm Yayınları.
- 21- *Kapital*, C.3, s.464
- 22- *Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi*, s.99
- 23- *Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm*, s.108 (dip-not)

POLONYA' DA NE OLUYOR, NEDEN OLUYOR ?

25 Nisan günü Bydgoszez'deki ulaşım sektörü işçilerinin başlatılan grev kısa sürede değişik iş kollarına sıçrayarak Nowa Huta, Gdansk ve Varşova'ya yayıldı. Bu ani patlama ve hızlı gelişmeden sonra grevciler 10 Mayıs' ta eylemlerine son verdiler.

Hükümetin militarist bir terör eşliğinde süngünün ucuyla uzattığı göstermelik ücret zammı teklifini reddeden işçiler eylemlerine son verirken "bu bir mağlubiyet değil bir ateşkestir" demeyi ihmal etmediler. Başka bir ifadeyle: **Yeniden buluşmak üzere!**

Bu grev dalgasının sebebine gelince, asıl neden ve bahane gibi ikili bir ayırım yapmak gerekiyor.

Bahane şöyle: Jaruzelski paşanın tarihi misyonunun ana parçasını oluşturan "ünlü ekonomik reformlar" sıkıyönetim şartlarında büyük ölçüde uygulandılar. 4.1.1982'de Polonya parası Zloti %71 oranında devalüe edildi ve fiyatlara

%300 oranında zamlar yapıldı. Fakat bir türlü ekonomik istikrar sağlanamadı, tünelden çıkılamadı.

29 Kasım 1987’de bir referandum düzenleme zahmetine katlanıp, reformlarına, yani zamlara, popülist bir nitelik vermek istedi. Ama olumsuz sonuç çıkınca General Jaruzelski bu defa, kapıdan kovalanıp bacadan girmek misali farklı bir yöntemle işi halletmeye çalıştı.

İşçilerin tepkisini asgariye indirebilmek için üç etapta zamları uyguladı. Şubatta gıda maddelerine, Martta taşıma ücretleri ve kiralara ve Nisanda kömür ile elektriğe ağır zamlar yükledi.

Nihayet, bu aşamalı ve dozlu yöntem bile minareyi kılıfa sıdırmaya yetmedi ve beklenen patlama oldu.

Bu zamlar grevin patlamasına neden olan bahaneydi. Asıl sebebi ise daha eski, daha derin ve daha karmaşık bir sorun.

Polonya’da yıllardır dinmek bilmeyen toplumsal hoşnutsuzluğun nedeni söylendiği ve sanıldığı kadar basit değildir.

Kimi CIA ve Batılı emperyalist devletlerin fitneliği ile açıklamaya çalışıyor. Başkaları ise kaynağını sosyalizmin ta kendisinde aramaya çalışıyorlar.

1980’li yılların başında Polonya ekonomisi iflasın eşiğine dayandığı zaman Batılı emperyalist ülkelerde yardım kampanyaları düzenlendi. Hediye, yiyecek, giyecek vb. toplandı. Kamyon kervanlarıyla malzeme gönderdiler. Bir neşe, bir zevk, bir aşk, tam karnaval misali aldı yürüdü. Koro halinde tüm Batılı emperyalist kamp Polonya halkı için ağıt yaktı. Kimi yoldaşlarımız, öbürü dindaşlarımız diye figan kopardılar.

Polonyalı bir papazın papa tayin edilmesiyle başlayan süreç Ekim ’83’de Walesa’ya Nobel Barış Ödülü verilmesiyle doruk noktasına erişti.

Elbette bu kadar gürültünün bir anlamı ve amacı var. Amaç Varşova Pakti ülkelerinin en zayıf noktasını ve en elverişli halkasını oluşturan Polonya’da bir gedik açmak.

Bunu yapmak için, Batılı emperyalistlere göre her şey mübahtır, CIA'nın da veya başkasının da en doğal misyonudur. Bunlar başka neye yarıyorlar?

Batılı emperyalistler için uyulması gereken bir şart var. Öyle güñltüyle Polonya'yı Doğu Blokundan koparamazlar. Direk müdahale ortamı ve olanakları yok, bu yol Kremlin'den geçer. Böyle olunca işi Polonyalılara yaptırmaktan başka çare yok. Onun için birini papa tayin ediyorlar, ötekisine Nobel Barış Ödülü veriyorlar. Teksas'ın gecekondularındaki sefaleti unutup boşuna mı Reagan, "Polonya halkının sefaletine son verin" çağrısını yapıyor.

Gelelim şimdi madalyonun öteki yüzüne.

Görevinden alınıp, partiden uzaklaştırılan ve 1951'de mahkum olup cezaevine giren Gomulka'ya itibarını 1954'de iade eden CIA değil, Kruşçev'dir. Yine CIA'nın değil Kruşçev'in dayatması sonucu Gomulka 21.10.1956'da parti genel sekreterliğine getirilmiştir.

İşbaşına gelen yeni genel sekreter yukarıdan aşağıya bir revizyona girişmiş, sosyalist bir ekonomik düzen kurulması için yapılan girişimleri baltalamakla yetinmemiş, tüm kazanımları budamaya başlamıştır. Gomulka'nın en önemli ve ilk icraatı 1956 yılında, önceden devletleştirilmiş toprakları, tekrar sahiplerine iade etmek olmuştur.

Bugün hala çalışan nüfusun %31'ini barındıran tarım sektöründeki kusursuz kapitalist yapıyı oluşturma sürecini Gomulka başlatmıştır. Sonradan gelenler sadece onun takipçileridir.

Güçlü bir tarımsal üretim potansiyeline sahip Polonya neden gıda maddesi dilenmek zorunda kalıyor? Neden gıda maddelerine yapılan zamlar her zaman işçi sınıfının muhalefetiyle karşılaşılıyor? Sadece iki örnek verelim: Gomulka gıda maddelerine %30 oranında zam yapınca 15.12. 1970'de patlak veren isyan kanla basıtırıldı. 45 ölü, 1165 yaralı ve 3000 tutuklu ile sonuçlanan isyan Gomulka'nın sonunu da getirdi ve yeni yönetime gelen Gierек zamları geri almak zorunda kaldı.

25.6.1976'da yine gıda maddelerine %60 oranında zam yapılıncı Ursus, Zeran, Swierk ve Plocak'da patlayan grevler Rodom'da isyana dönüştüler ve zamlar derhal iptal edilmek zorunda kalındı. Bunu sadece CIA faktörü ile açıklamak mümkün mü?

Neden böyle oluyor? Polonya'daki tarım kollektif değil. İşlenir toprakların %76'sı üzerinde kurulu 3,7 milyon özel işletme var. Bunlardan 284.240 çiftlik işletme alanı 5 hektardan fazla araziye sahip. 1,7 milyon tanesinin de 5 hektardan az işletme alanı var. Bu işletmeler kar için üretim yapıyorlar; halk için, işçi sınıfı için değil. Kar oranları artmadıkça üretimi devam ettirmezler. Yatırım yapıp üretkenliği arttırmazlar. Kısacası kapitalist ekonominin tüm zorunluluklarına harfiyen uyulmak zorunda.

Bu sektörün dışındaki sanayide çalışan (çalışan nüfusun %39'u) kesim ile hizmet sektöründe çalışan (%30) kesimin sabit gelirleri tarıma yeterli bir kar oranı sağlamaya yetmiyor. Antagonist iki sektör arasında herhangi bir uzlaşma mümkün olmadığından, hükümet sürekli çalışan kesime yüklenerek, kemer sıkma politikasını onlara uygulamaya çalışıyor.

Bu ekonomik çıkmazı dış borçlarla aşmaya çalıştıkça daha da batıyor. 1975 yılında 6,9 milyar dolar dış borcu olan Polonya bugün 38 milyar dolar yükün altında. 1985 verilerine göre, o dönemki borcun (31,2 milyar dolar) yıllık faiz yükü 2,5 milyar dolardı. Elbette bu borçlara Sovyetler Birliği'nden alınanlar eklenmiyor.

Böylesi bir ekonomik panorama içinde sosyalist bir nitelik aramak sosyalizme ihanetten başka bir anlam ifade etmez. IMF ve Dünya Bankası gibi emperyalist burjuvazinin mali temsilcilerine avuç açan, onlardan borç ve krediden öte reçete isteyen, verilen reçeteleri silah zoru ile uygulayan bir devletin, etiketi dışında Türkiye'ye benzemeyen neyi kaldı.

Temmuz 1988

GORBAÇOV REFORMLARI VE DOĞU AVRUPA

C.Kaynak

Gorbaçov yönetimi tarafından perestroyka (yeniden yapılanma) ve glasnost (açıklık) terimleriyle simgelendirilen reform hareketinin Sovyet politikasında başlattığı yeni dönem, uluslararası aktüalitede en fazla dikkati çeken ve en yoğun tartışılan konuların başında yer almaya devam ediyor. "Perestroyka" ve "glasnost"a övgüler dizmek, onların Sovyetler Birliği için hayati önemini döne döne belirtmek, uygulamadaki en ufak engeller karşısında dahi endişelenmek ve hemen koro halinde desteklerini dile getirmek Batılı egemen siyasi çevrelerde bir moda salgınına dönüştü.

Batı Avrupa'nın en megaloman ve en şovenist siyasi sözcüleri dahi reformları anmak için kendi dillerinde mevcut olan pratik ve isabetli karşılıkları kullanmak yerine Rusçalarını yarım yamalak telaffuz etmeye çalışıyorlar. Bu "hayranlık" ortamında bizim dikkatimizi çeken ve burjuva

basın organlarının da yer yer değinmek zorunda kaldıkları, ama dürüstçe açıklamaktan kaçındıkları bir "ayrıntı" var.

Bu "ayrıntı"ya değinmeden önce, genel çizgilerle de olsa, Gorbaçov'un reform hareketinden bahsetmemiz gerekiyor. Söz konusu reformlar, daha açık bir ifadeyle, Sovyet toplumu "açıklık" politikası eşliğinde "yeniden kalıplara dökme" ihtiyacı neden, nasıl ve ne için gündeme geldi? Burada bu soruya, bütünlük içinde cevap vermek iddiasında değiliz. Biz sadece "Gorbaçov misyonu" nun tarihi anlamını ve önemini belirtmekle yetineceğiz.

Zira karışımızda, eskimiş, dinamizmini kaybetmiş ve tıkanmış bir sürecin önünü açan, yani, yeni bir dönem başlatan ve bu işlevinden ötürü bir dönüm noktası teşkil eden bir reform hareketi var. Gorbaçov, reform hareketini zorunlu kılan dönemi değerlendirirken kah "bunalım öncesi durum", kah "toplu yozlaşma" tabirlerini kullanıp aslında boyutlarını çok iyi bildiği genel krizin adını vermekten politika icabı kaçınıyor. Terminolojik akrobasiye rağmen Gorbaçov'un var olan gerçeği itiraf etmek zorunda kalması, düne kadar bu tür tespitleri "art niyetli ve subjektif" olarak değerlendiren yadsıyan kraldan çok kralcılar zor durumda bırakıyor.

Sovyet toplumunun yaşadığı bunalım başlangıçta Ekim Devriminin prestijinden ve marksist-leninist terminolojinin otoritesinden yararlanılarak gizlenmeye çalışıldı. Fakat zamanla, bunalımın konjonktürel veya bazı sektörlerle sınırlı geçici aksaklıklardan ibaret olmayıp bir genel kriz niteliği taşımasından ötürü, hiçbir kılıf onu gizlemeye yetmedi. Bunalım giderek yaygınlaştı ve doruk noktasına tırmandı. Dinamizmini kaybetmiş sistemin çarkları artık neredeyse boşlukta dönüyordu. İşte "Gorbaçov misyonu" bu ortamın ürünüdür ve Sovyet toplumunu çıkmazdan kurtarma göreviyle yükümlüdür.

Aslında Gorbaçov veya aynı misyona sahip bir başkasının Brejnev'in ölümüyle birlikte devreye sokulması gerekiyordu, beklenen ve doğal olan bu idi. Fakat Andropov

ve Çernenko ile zaman kazanılmaya çalışıldı. Bu tereddüt ve kararsızlık devresiydi. Sovyet yöneticileri bir çıkış kapısı bulabilmek için bir yandan Andropov ve Çermenko ile kısmi r tu lara gir  irken, öte yandan parti içinde hesapla ma ve uzla malarla radikal bir atılım hazırladılar. Koşulların da zorlaması sonucu sağlanan asgari mutabakatla Gorbaçov devreye sokuldu ve ona verilen görev, erişilmesi saptanan hedefin önündeki siyasi ve ekonomik engelleri kırıp açma g reveidir. Ekonomik alanda "perestroyka", siyasi alanda "glasnost" yeni dönemi hazırlama araçlarıdır, bu reformların uygulanmasıyla tıkanmış sürecin  n  açılacaktır. Fakat bu çıkış nasıl bir çıkış ve Sovyet toplumuna nasıl bir gelecek hazırlıyor, orası ayrı bir sorun.

*

Sovyetler Birliği'ndeki reform hareketinin Batı Avrupa  lkelerinde aşırı bir hayranlık yarattığını ve bu arada dikkatimizi çeken bir ayrıntı olduğunu belirtmiştik. Ayrıntıdan kastettiğimiz Doğu Avrupa devlet yöneticilerinin Gorbaçov reformlarına ilişkin çekingen destekleridir. İlk bakışta tuhaf görünse bile, Doğu Avrupa'nın revizyonist yöneticileri "perestroyka" ve "glasnost" söz konusu olunca Batılı yöneticilere nazaran daha ölçülü bir coşku gösteriyorlar.

Ayrı ayrı bahsetmeye gerek duymaksızın tüm Doğu Avrupa devletlerinin, Demokratik Almanya biraz farklı olmak kaydıyla, benzer ve ortak bir  ıkılmazda oldukları ortada. Sovyetler Birliği için son trenin son vagonu imajı ile sunulup bunca gürültüye neden Gorbaçov reformlarının, doğal olarak, öncelikle Doğu Avrupa ülkelerini etkilemesi beklenirdi.

Fakat uzun süredir uğra malarına rağmen burjuva gözlemciler, basın ve yayın organları Doğu Avrupa  lkeleri yöneticileri arasında "gorbaçovcu" veya "perestroykacı" etiketini yapı tıracak birisini bir türlü ke fedemediler, yorumlarını sürekli A.Dubçek veya devre dışı kalmış muha-

lif unsurlar üzerinde odaklaştırıyorlar. İlginç bir manzara sergileyen bu durumun bazı sebepleri olmalı.

Nesil ve yaklaşım sorunları gibi tali nedenler dışında, bir biçime ötekisi öze ilişkin iki hipotezi öne sürmek mümkün.

Sovyetler Birliği'nde değişik eğilimler arasındaki hesaplaşma henüz sonuçlanmış değil. Gorbaçov önemli güç toplamasına ve mesafe almasına rağmen geriye dönüşü imkansız bir aşamaya henüz erişmiş değil. Kruşçev'in akibetine uğramamak için sistemli olarak ayıklamalara başvuruyor. Muhafız veya potansiyel olarak tehlikeli gördüğü unsurları dışlayarak hem kendi geleceğini ve hem de "perestroyka"nın uygulamasını garanti altına almaya çalışıyor. Bunun en son örneğini adı, Sovyet diplomasisiyle özdeşleşmiş Gromiko'nun devre dışı bırakılması oluşturuyor.

Doğu Avrupa'nın yaşlı, yani tecrübeli ve dolayısıyla kurt yöneticileri kaderlerini kayıtsız şartsız ve aceleci bir tarzda Gorbaçov'un geleceğine bağlamak istemiyor veya en azından ihtiyatlı davranıyorlar. Onlar, geçmiş deneyimlerinden şunu iyi biliyorlar ki, "perestroyka"yı hemen ve katıksız savunurlarsa, Gorbaçov'un es kaza düşürülmesi durumunda kendilerine hemen yol görünür. Fakat tercihlerini, olayların seyrine ve Gorbaçov'un egemenliğinin pekişmesine bağlı olarak aşamalı bir tarzda yaparlarsa geleceklerini güvence altına almış olurlar.

İkinci hipotezin öze ilişkin olduğunu belirtmiştik ve Polonya örneğinde somutlaştırmak istiyoruz.

Doğu Avrupa'nın en hararetli ve tencere gibi sürekli kaynayan ülkesi Polonya neredeyse oksijen çadırına yatırılacak. Madem ki "perestroyka" ve "glasnost" bunalımdan çıkışın mucize reçeteleri neden general Jaruzelski, o ki herkesten fazla reçete arıyor ve IMF kapılarında sürünüyor, bu reformların benzerlerini Polonya'nın özel koşullarına uygulayıp nefes darlığından kurtulmuyor?

Yukarıda bahsettiğimiz Doğu Avrupa yöneticilerinin ihtiyatlı tavrından en az etkilenen Jaruzelski'dir, bir darbeye

geldi, sıkıyönetimle kendisini kabul ettirdi ve zorla ayakta duruyor. Kaybedecek hiçbir şeyi yok, Polonya halkı ile hergün boğaz boğaza gelip, zorla ve gayrimeşru yöntemlerle ülkeyi yöneteceğine neden "perestroyka"ya sığınmıyor ki?

Bu sorunun cevabı aslında basit: Çünkü, Polonya gerçekte revizyonist uygulamaların laboratuvarıdır; "perestroyka" da "glasnost" da yıllardır uygulanıyor. Gorbaçov çok geç kaldı. Sovyetler Birliği'nde tarımsal üretimi arttırmak için topraklar özel şahıslara kiralanmaya yeni başlanırken Polonya'da Gomulka bu işi daha radikal bir tarzda ta 1956'da yaptı. Şu anda Polonya'da 3,7 milyon özel tarım işletmesi faaliyet yürütmesine rağmen vitrinler hala boş, "perestroyka"yı uygulayacak yer kalmamış. Eksik yönleri tamamlansa bile yürürlükteki "sosyalist pazar ekonomisi" -bu tanım da Polonya laboratuvarında keşfedildi- Polonya halkının ihtiyaçlarını karşılama özelliğinden yoksundur. Bunun nedenleri "Polonya'da Ne Oluyor, Neden Oluyor" (Bkz. s: 162) adlı yazıda kısaca belirtilmiştir.

"Glasnost"a gelince Polonya'nın kendisi "glasnost". Farklı siyasi partiler "yapıcı muhalefet" rolünü oynuyorlar, ekonomisinde IMF söz hakkına sahip, direktif veriyor, reçete sunuyor. Glasnost'undan şüphe edilen bir ülkeye 40 milyar dolar borç teslim edilir mi? Sırası gelmişken Dayanışma Sendikası'ndan da glasnostun bir unsuru olarak bahsetmek gerekiyor.

Dayanışma Sendikası Polonya işçi sınıfının ekonomik haklarını savunma amacıyla kurulmuştu ve gelişmesi rejim açısından tehlikeli boyutlara varınca yasadışı ilan edilmişti. Doğudan esen rüzgarın da etkisiyle Dayanışma yine sahnede. Ağustos ayında tabanın insiyatifiyle başlayan ve çığ gibi yayılan grevler hükümeti endişelendirince Dayanışma yine piyasaya sürüldü. Bu kez grevleri yönetmek ve yönlendirmek için değil, bastırmak için. Walesa İçişleri Bakanıyla iki saat görüştüktan sonra şantiyeden şantiyeye grevlere son verdirmek için koşturdu. Dayanışmanın işçi

sınıfı nezdinde ilk defa gerçek kimliğı açığa çıktı. Walesa'ya yapılan vaadler karşılığı iktidar onu işçi sınıfının mûcadelesini bastırma aracı olarak kullandı ve tabandan gelen yoğun ve sert tepkilere rağmen patlama Walesa aracılığı ile dizginlenebildi. Walesa'ya yapılan vaadler nelerdir? Rejimin bundan sonra direk muhatabısın! Aranana zaten budur. Adam Mihnik, Bogdan Lis gibi Dayanışma Sendikasının ideologları siyasi bir güç oluşturma peşindeydiler, ustaca istismar ettikleri işçi edebiyatı işin aracı, işçi sınıfı ise kaldıracı işlevini görüyor.

İlerde bir emniyet supabı rolünü oynayacak Dayanışma Sendikası şahsındaki örgütlü siyasi güç, yasal bir statü sağlanmasıyla Polonya glasnostunun eksiğı tamamlanmış olacaktır. Fakat şimdilik Walesa'nın sözcülüğünü yaptığı bu siyasi güç, Batı modeli çoğulcu bir burjuva demokrasisi özlüyor. Bu özlem Gorbaçov'un nihai perspektifi ile gelişmeyen bir hedeftir. Ve bir kez daha Polonya deneme tahtası olarak kullanılmaya adaydır.

Ekim 1988

"HEYULA" DOLAŞMAYA DEVAM EDECEKTİR!

Çin’de kanla bastırılan kitle gösterileri ve Polonya’daki seçimler, bu ara doğal olarak dünya kamuoyunun gündemindeki en önemli konulardan ikisini oluşturuyor. Polonya’dakinin seçim olması, onu, yolaçtığı siyasal sonuçlar bakımından önemsiz kılmıyor, tersine, daha da önemlidir; oradaki bürokratik sistemin **kesin** iflasının resmidir.

Burada neden ve nasıl ortaya çıktığı üzerinde durmak olanaksız; ama sosyalist sistemlerin yozlaşması ve restorasyon sonucu ortaya çıkan bürokratik sistem ve bürokrasinin iktidarı çatırdıyor. Bu ve benzeri toplumlarda, parti ve devlet eliti giderek bir kast, bir tür yeni bir egemen sınıf haline gelmiş; çalışan yığınları siyasetten, yönetimden, üretimin denetiminden dışlamış, onları sadece çalışmakla yükümlü üretim nesnelerine dönüştürüp yabancılaştırmış; iktidarın, üretim araçlarının ve dolayısıyla üretilen değerlerin **tam** tekelini eline almış ve kendini her bakımdan imtiyaz-

larla donatmıştır. Ve bu toplumlar, şu veya bu hızla giderek dinamizmini yitirmiş, taşlaşmış ve nihayet son derece ağır ekonomik ve siyasi çıkmazların içine girmişlerdir. Bu, eski sosyalist ülkelerde ortaya çıkan artık şimdi kimsenin reddedemeyeceği tarihsel bir gerçektir.

Tutucu, gerici, asalak bürokrasi egemenliğini bir kez kurduktan sonra, devrimci Marksizmi adım adım terketti, dogma ilan edip revize etti, enternasyonalizmi ve dünya devrimi hedefini terketti ve dolayısıyla komünizmi bir amaç olmaktan çıkardı. Sonra kendi egemenliğinin ve sisteminin yolaçtığı tıkanıklığın aşılmasının yolu olarak kapitalist yöntemleri seçti. Piyasanın, kapitalizmin erdemleri yeniden keşfedildi, şu veya bu hızla, bu sistemin mekanizmaları kurulmaya başlandı. Bunlar da doğal ve kaçınılmaz ürünlerini verdiler (ve uygulandıkları her yerde, şu veya bu hızla, ama benzer sonuçlara yolaçacaklardır): Enflasyon, işsizlik, spekülasyon, rüşvet, manevi çöküş, sınıf farklılaşmaları, milliyetçilik ve dinin yeniden hortlaması vb.

Yığınların durumundaki kötüleşme, bürokrasinin dayanılmaz siyasi tekeliyle birleşince, patlama halinde kendini açığa vuruyor. Çin’de, Polonya’da ve benzeri ülkelerde olan budur.

Denglerin, bu iflah olmaz bürokrat kapitalist yolcuların yarattığı Çin’in tablosu ortadadır. Enflasyon, işsizlik, rüşvet, spekülasyon, yozlaşma ve çürüme... İşte reformların amaçladığı "Modern Çin"! Ve yığınlar şu veya bu nedenlerle, doğru veya yanlış hedeflerle, önemli değil, sokağa döküldüklerinde, bürokrasinin boğucu tekelci egemenliğine itiraz ettiklerinde, sosyalizmi korumak adına, gerçekte ise bürokrasinin tekeli ve imtiyazlarını korumak için ortalık kan gölüne çevriliyor.

Polonya’da olanı tanımlamak için ise sözlüklerde kelime bulmak güç. Orada sistem tek kelimeyle **bitmiştir**. Bürokrasi acz içine düşünce önce iktidarını ordu darbesiyle korumaya çalıştı. Olmadı. Tuttukları yol, kapitalist yol, mantıki sonuçlarına varmak, vardırılmak zorundaydı. Sonunda

burjuva toplumların profesyonel parlamentosunda karar kılındı. Ama bunun için yapılan seçimlerin biçimi utanç verici. Tam bir onursuzluk örneği. Bürokrasi partisi mümkünse iktidarını ve imtiyazlarını teminat altına almak ya da hiç değilse yumuşak bir geçiş sağlamak için -ki bu konuda muhalefette karşılıklı ve gönüllü olarak anlaşmış olduğu açık- parlamentodaki sandalyelerin yüzde 65'ini (299 sandalye) peşinen kendi adaylarına tahsis ediyor. Muhalefete ise sandalyelerin yüzde 35'i (161 sandalye) için kendi adaylarıyla yarışma hakkını tanıyor. Rezillik, utanmazlık diye buna derler! Ve buna rağmen sonuç: Seçimlerde muhalefet kendisine ayrılan 161 sandalyenin 160'unu, tamamen serbest yarışa dayanan senatonun 100 sandalyesinin 92'sini, yani hemen hemen tamamını, ilk turda, hem de bir çok yerde yüzde 80'lere varan oyla kazanırken, iktidar partilerinin rakipsiz adaylarının çoğu %50 oy barajını aşamıyor, politbüro üyeleri ve müttefik partilerin liderlerinden oluşan 35 kişilik "Ulusal Liste" adaylarının sadece ikisi ilk turda seçilebiliyor. Eğer başka bir çözüm yolu bulunamazsa, 18 Haziranda bürokrasi partisinin rakipsiz adayları kendi kendine gelin güvey olacak...

Bu partide biraz haysiyet olsaydı, derhal kendi ülkesinin işçilerinden ve dünya işçi sınıfından özür dileyerek iktidarı terkeder, aslında kendisinin de aynı soydan olduğu asıl sahiplerine devrederdi. Ama nerede! Çürümüş, ahlaksız, asalak bürokrasi kastında haysiyet ve onurun kırıntısı dahi kalmamış anlaşılan. Üstelik bu ve benzeri haysiyetsizlikler sosyalizm, komünizm adına yapılıyor! Ve bu yüzden de kapitalizm hayranı ve dünya burjuvazisinin Polonya'daki has adamları Walesalar Polonya işçi sınıfının ve halkının, dünya burjuvazisi kendi de dünya halklarının beyinlerine anti-komünizm zehirini şırınga edebiliyorlar.

Uluslararası burjuvazi, Çin, Polonya ve benzeri ülkelerde komünizm adına yapılan rezillikleri diline dolayarak, üstelik bire bin katıp bu arada kendi dizboyu rezilliklerini unutturup, zafer çiğlikleri atıyor, Denglerin şahsında komünizmin

ölümünü ilan ediyor. Oysa bu aşağılık sınıf daha düne kadar Denglerin hararetli destekçisi değil miydi? Onların kendi soylarından olduklarını, "komünist"liklerinin ise burjuva özlerini gizlemek ve egemenliklerini sürdürmek için şimdilik taşımak zorunda oldukları, ama bir an önce ondan da kurtulmak istedikleri veya isteyecekleri bir etiketten başka bir şey olmadığını pekala biliyor. Burjuvazi tarihin gördüğü en ikiyüzlü, en sinsi, en rezil sınıftır.

Gerici, asalak bürokrasi zaten aynı yolun, kapitalist yolun yolcusudur. Bu yüzden iktidarların Walesalara geçmesi karşısında komünistler hayıflanmayacaklardır; bu sadece komünistleri artık dayanılmaz hale gelmiş utanç verici yüklerden kurtaracaktır.

Komünistler sosyalizmin kazançlarını ikircimsiz savunacaklardır; ama komünist maskeli gerici bürokratik sistemlerin rezilliklerini savunmak veya mazur göstermek yalnızca komünizmin daha çok yara alması sonucunu doğuracak, komünistleri burjuvazi karşısında güçsüz ve silahsız bırakacaktır.

Bu sistemlerin özlediklerine, asıllarına, yani kapitalizme dönüşmeleri, komünizmin yeniden güçlenişinin ve yükselişinin koşullarını yaratacaktır. İşçi sınıfları Denglerden sonra Walesaların iktidarlarının ve sistemlerinin ne olduğunu kısa sürede anlayacak kapitalizme karşı komünizm için yeni bir tarihsel atılıma geçeceklerdir.

Burjuvazi ve ideologları zafer çığlıkları atıyor, komünizmin sınıfsız toplumunun bir ütopya, ulaşılmaz bir amaç olduğunu, kapitalist mülkiyet ve ücretli emek sisteminin ebedi, değiştirilemez olduğunu ilan ediyorlar.

Eğer böyle olacaksa, yeryüzüne egemen olan şimdiki kokuşmuş sistem, insanın insanı sömürmesinin ve insanın insana egemenliğinin, eşitsizliğin ve özgürlükten yoksunluğun, bencilliğin ve yabancılaşmanın, açlığın ve yoksulluğun, kültürel ve manevi yozlaşmanın, milliyetçiliğin ve ırkçılığın, tekellerin egemenliğinin ve faşizmin, insanın ve doğanın görülmemiş kirlenmesinin, savaşın ve savaş tehli-

kesinin kol gezdiği bugünkü sistem, kapitalist sistem ebedi olacaksa, tarih, insanlığın giderek barbarlaşması ve uygarlığın çöküşüyle sonuçlanacaktır, demektir.

Şüphesiz böyle olmayacaktır. Tarih, zikzaklarla, restorasyonlarla hep ilerlemiştir, ilerleyecektir de. O, en karanlık ve çaresiz dönemlerinde dahi insanlığa bir çıkış yolu sunmuştur ve sunacaktır. Erken bir zafer ilanıdır burjuvazinininki. Kapitalizm insanlığa hiçbir çıkış yolu sunmuyor.

"Heyula" dolaşmaya devam ediyor ve burjuvazinin yeryüzünde egemenliği tamamen ortadan kaldırılana kadar da dolaşmaya devam edecektir.

Yeryüzündeki bütün kötülükleri ve belaları nihai olarak ortadan kaldırmanın, insanın insanlaşmasının ve böylece "yeryüzü cenneti"nin kurulmasının hala tek bir yolu var: Yürürlükteki mülkiyet sisteminin, sınıfların, sınırların, dinlerin ortadan kaldırılması, devletlerin, ulusların sönmesi - komünizm.

Haziran 1989

POLONYA'DA YENİ GELİŞMELER

C.Kaynak

Haziran ayında Polonya'da düzenlenen parlamento seçimleri, yıllardır sürmekte olan belirsizliğin nihayet sona ereceği yeni bir dönemin başlangıcı sayılabilir. Bir kaç haftalık manevradan, içerde ve dışarda yürütülen pazarlıklardan sonra, Devlet Başkanı General Jaruzelski, resmileşmiş siyasi güçler dengesi doğrultusunda hareket ederek Dayanışma üyesi Walesa'nın yakın danışmanı, koyu dinci ve katıksız liberal Tadeusz Mazowiecki'yi başbakanlığa atadı. Parlamentoda "komünist" oyların da katılımıyla onaylanan bu atama yoğun yorumlara neden olurken, Polonya'da aktüalitenin en ilginç konusu olmaya devam ediyor.

Bir dönüm noktası olarak nitelendirilen son gelişmelere ilişkin yorumlar hayli renkli; "Demir Perde delindi", "Yalta'nın sonu", "Polonya'da demokrasinin zaferi", veya "karşı-devrimci darbe" vb. Kısacası, ülkenin tarihi sıradan

bir gevezelik malzemesi oldu, yeniden yazılıyor, gelecek için senaryolar uyduruluyor. Polonya'daki son gelişmeler, bir çok yönüyle, basite alınabilecek, önemi yadsınabilecek düzeyde değiller. Hangi dünya görüşüyle yaklaşılsa yaklaşılsın asgari bir ciddiyet ve tutarlılık gerektiriyor. Oysa bu konuda piyasaya sürülen ve burjuva basının büyük bir zevkle yansıttığı görüşler, genellikle tarihi gerçekleri tersyüz edici nitelikte dayanıksız spekülasyonlar düzeyini hiç de aşmıyor.

Geniş, kapsamlı ve çok yönlü bir konu. Hakkında söylenmesi gerekenler de o denli boyutlu olmak zorunda. Fakat konuya tekrar dönüleceği açıktır. Gelişmeler öyle gerektirecektir. Bu nedenle burada belirtilecek hususlar konunun boyutları açısından oldukça sınırlı kalacaktır. Son gelişmelere "demokrasinin zaferi" veya oldukça cılız bir sesle "karşı-devrimci darbe" deniliyor. Bunlardan hangisi gerçeğin kendisine tekabül ediyor?

İşin artık gizli kapaklı bir yönü kalmadı, oyun perdesiz oynanıyor, aktörler maskesiz ve tam kadro sahneler. Bu yönü gözlemcinin işini kolaylaştıran bir gelişmedir. Bu nedenle birilerinin muğlak açıklamasını ya da örneğin sessiz kalışının nedenini yoruma tabi tutarak hedef sapmanın, anlam çıkarmanın gereği kalmadı. Nedir Polonya'daki yeni yönelimin amacı ve anlamı? **Kapitalist gelişmenin önündeki tüm (son) engelleri kaldırmak ve ülke ekonomisinin dünya kapitalist sistemine tam entegrasyonunu sonuçlandırmaktır.** Gerisi bu perspektifin yan ürünleridir. Halen bunun zıddını iddia edenlerin ciddiye alınır yanı kalmamıştır. Çünkü açıkça söylenen ve yapılan budur.

Bu süreç Haziran seçimlerinden sonra Dayanışma'nın düzenlediği iddia edilen "karşı-devrimci darbe" ile mi başladı? Cevabını ülke ekonomisini kendilerine arpalık edinen sahtekar asalaklar değil, ancak tarih verebilir; ve biz de kısaca ona soralım.

Polonya da ikinci emperyalist savaştan sonra bir çok

Doğu Avrupa ülkesi gibi, sosyalist kampta yer aldı. Bu saflaşma hiç de emperyalist burjuvazinin ve onun sol görünümlü liberal uzantılarının iddia ettiği gibi, Stalin'in nüfuz ihtiyacı icabı Yalta'da dayattığı ve elde ettiği bir taksim sonucu değildir. Sonradan Batıda genel bir kabul gören bu iddia, Yalta Konferansı'na davet edilmeyen Fransa'nın pek megaloman generali De Gaulle'ün başı altından çıkmıştı. Küllendirilen ve unutturulmak istenen işin içyüzü ise başka bir manzara sergiliyor. Kızıl Ordu Polonya'yı hiç de sosyalist kampa zorla bağlamadı.

Yüzyılın ilk yarısında, mevcut düzene karşı mücadele eden Polonya komünistleri, ve müttefikleri, bu günlere yıldönümü rastlayan faşist Alman ordularının işgali (1 Eylül 1939) ile de karşı karşıya kaldılar. Emperyalist işgale karşı mücadele de gündeme geldi. Bu direnişin tarihi sabit, destanı yazılıdır. Başka Avrupa ülkelerinde de benzer gelişmeler oldu. Komünistler dışı dış mücadele verirken, şimdi iş başındaki burjuvazinin temsilcileri soluğu Afrika'da, İngiltere'de ve başka yerlerde aldılar. Fakat, zamanla, bu kaçkınlar ve işbirlikçiler, kendilerine büyük pay çıkaran, baş köşeye oturtan bir "tarih" önerdiler. Tarihi gerçekleri karartmaya, tersyüz etmeye çalıştılar. Komünist partilerin Batıda yozlaşması ve zayıflaması ile birlikte bu burjuva modeli anti-faşist "tarih", resmi görüşe dönüştürüldü. Örneğin Polonya bu uyduruk "tarihin" normlarına pek uygun gelmeyince, onun sosyalist kampa katılımını götürüp Yalta'ya bağladılar. Kızıl Ordu'ya ve Stalin'e mal ettiler.

Oysa Polonya komünistleri anti-emperyalist mücadeleyi burjuva düzene karşı mücadeleyle birleştirmesini bildiler, başardılar. Bu başarıda elbette Sovyetlerin doğrudan desteği, Kızıl Ordu'nun Avrupa'yı faşizmden arındırma hareketinin payı küçümsenemez. Ama örneğin Fransa'da direnişin destanını komünistler kanlarıyla yazdılar, ürününü de De Gaulle'cü burjuvazi gaspetti. Polonya'da faşist Alman ordularına karşı savaşılırken onların yerli işbirlikçisi burjuvaziye de darbeler indirildi ve savaşın bitmesiyle birlik-

te komünistler yönetimde etkinlik sağladılar. Savaş koşullarında, komünistlerden ve müttefiklerinden burjuvazinin ve burjuva düzenin işini tamamen bitirmesini beklemek, öyle olmadı diye, katı ve doktriner eleştirilerde bulunmak pek haklı olmaz. Olağanüstü ve karmaşık bir durum söz konusuydu o tarihsel koşullarda.

Somut koşulları hesaba katarak hareket edildi ve 22 Temmuz 1944'de cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra kurulan ilk hükümetin başbakanı burjuva sosyalisti Morawski'ydi. Aynı kişinin yönettiği ve 28 Haziran 1945'te kurulan ikinci hükümetin 21 bakanlığından sadece 7'sinde komünistler vardı. Fakat komünist partisinin öneri, insiyatif ve baskıları sonucu, bu karma hükümetler yönetiminde dahi toplumun çehresini değiştiren radikal tedbirler alındı, sosyalist kazanımlar birbirini izledi. Yaşamın dayattığı objektif ikilem karşısında -kapitalizm mi, sosyalizm mi?- sosyalist partisi çareyi komünist partisine iltihak etmekte buldu ve Aralık 1948'de Polonya Birleşik İşçi Partisi oluşturuldu. Kısa sürede ülke ekonomisinin kilit noktaları burjuvazinin elinden alındı. Topraklar, sanayi, ticaret kamulaştırıldı. Ülke sosyalizmi inşa yörüngesine girdi. Kendine sosyalizmi inşa perspektifini rehber edinen bir ülkenin ne işi var Batı kapitalizminin saflarında? Böyle bir dünya görüşünü kabullenmiş ve gerçekleştirme sürecine girmiş bir ülkenin sosyalist cephe de yer alması Yalta Konferansı ile açıklanabilir mi?

Fakat gün geldi, bu gidişe dur denildi, son verildi ve hızla geriye döndü. Üstelik aynı parti, Polonya Birleşik İşçi Partisi eliyle yapılanlar ters yüz edilmeye başlandı. 1944'ten sonra gerçekleştirilenler 1956'dan itibaren revizyonist Gomułka yönetiminin eliyle tek tek ve radikal bir biçimde budandılar. Yeni genel sekreterin ilk işi toprağı eski sahiplerine iade etmek oldu! (Bkz. s: 162-165, "Polonya'da Neler Oluyor, Neden Oluyor?"). Yaklaşık 10 yıl zarfında elde edilen sosyalist kazanımlar, 1956'dan itibaren kapitalist bir restorasyona tabi tutuldular. Ve 33 yıldır Polonya'da melez, sağlıklı işlerliğı imkansız bir ekonomik yapı mevcut; kendi

içinde dahi tutarlı değil.

"Polonya'da Neler Oluyor, Neden Oluyor?" adlı yazıda özet halinde değinilen altyapı birleşimi temelinde yükselen bir sosyal başkalaşma da oluştu. Zaten 40'lı yılların sonuna doğru Polonya'da yaşanan değişiklikler bütünlüklü ve toplu sosyal bir yapı yaratma zamanı bulamadan kesintiye uğradılar. Eski sınıf ve tabakaların bir kısmı uysallık gösterip kendilerini yeni düzene uyarlamaya çalışırlarken, önemli bir kesimi kiliselere sığındı, orada yuvalandı. Uzun yıllar bu heterojen ve antagonist sosyal yapı zor yoluyla ahenkli gösterilmek istendi. Marksist-leninist terminolojiyi kendilerine maske edinmeyi yeri gelince ihmal etmeyen revizyonist şefler, işçi grevlerini, zamlara karşı direnişleri kanda boğmaya çalıştılar.

Polonya'nın bu kozmopolit ve çelişkili iç yapısını çok iyi bilen Batılı emperyalist güçler, yıllardır bu ülkeyi ideolojik yayılım ateşi altında tutuyorlar. Görünürde yoğunlaşarak süren bu ideolojik saldırı iki askeri blok arasındaki rekabetle açıklanabilir. Macaristan'a neden aynı ilgi ve özen gösterilmiyor? Oysa Macaristan Polonya'yı pek aratmaz. Karl Marx Üniversitesi'nde *Kapital* 'i ders programlarından çıkardılar! Polonya'ya özel ilgi gösterilmesi, jeo-stratejik nedenlerin yanı sıra, Batının bu ülkedeki köklü kültürel etkinliğinin işleri kolaylaştırıcı bir rol oynamasından ileri geliyor olabilir.

Son gelişmeleri besleyen, yeşerten sosyo-ekonomik koşullar Polonya'da zaten mevcuttu. Batının katkısı ne olursa olsun, ister az olsun veya hiç olmasın, bu oluşum siyasi bir kimlik kazanmaya adaydı. Polonya Birleşik İşçi Partisi icraatıyla, kilise ve ötekileri inançlarıyla, herkes üzerine düşen görevi fazlasıyla yaptı. Sırası gelmişken şunu da eklemek gerekir ki, Polonya'da kendilerine "komünist" diyenler, din konusunda, bir burjuva olarak, M.Kemal'in Türkiye'de yaptığını bile yapamamışlardır. Geline belli bir aşamadan sonra, Batı burjuva demokrasisi ve kapitalizm hayranları işçi edebiyatı maskesi altında önemli güç

topladılar ve bu güç artık sopa zoruyla dizginlenemez oldu.

Batılı emperyalist güçler Dayanışma Sendikası şahsında nihayet özledikleri müttefiğe kavuştuklarında baskılarını daha da yoğunlaştırdılar. Polonyalı bir papazın papalık otoritesini kefeye koyup kendi ülkesini tamamen diplomatik ablukaya aldirtması, tecrit ettirmesi, en ufak bir olumsuzluğun anında tüm dünyaya yayılması, aleyhte kamuoyu oluşturulması, Batının ideolojik saldırılarının parçalarıydı. Örneğin güvenlik yetkilileri Popieluşko adında bir papazı biraz karanlık koşullarda öldürdüler. Katiller hemen yakalandı ve ağır cezalara mahkum edildiler. Kesin hatırlamıyoruz ama, herhalde Jaruzelski'nin darbesinden sonra başka da bir ölüm olayı olmadı. Buna rağmen, Batı Avrupa'nın kapitalist ülkelerinde yer yerinden oynadı. "Vahşet", "insan hakları" vb. üzerine gürültülü bir kampanya aldı yürüdü. Oysa aynı hassasiyet daha vahim durumlarda hiç görülmez. Halepçe'de 5000'i aşkın Kürt en insanlık dışı bir yöntemle toptan öldürülürken örneğin! Burjuvazi tarihin gördüğü en aşağılık, en ikiyüzlü sınıftır. Kamuoyunu kendi çıkarları doğrultusunda oluşturuyor ve istediği yöne sevk edebiliyor.

Sonuç olarak, böyle bir oluşum sürecinden geçerek gelmiş ve koşulların olgunlaşmasıyla iş başına seçmenler tarafından getirilmiş Dayanışma'nın yaptığı bir "karşı-devrimci darbe" değildir. Yeni hükümetin yapacaklarının karşı-devrimciliği tartışılmayacak kadar açıktır, ama mutlaka bir darbeci, yani karşı-devrimci bulmak gerekiyorsa, 1954'te Gomulka'yı cezaevinden çıkarıp, itibarını iade eden ve 1956'da partinin başına zorla diken kimse, odur. Son günlerin gelişmeleri "emanetin" devir teslim törenidir. Bu "emaneti", yani kapitalizmi revizyonistler geliştirip büyüttüler ve gün geldi onu esas sahiplerine teslim etmek gerekti, önüne geçilemez bir zorunluluk halini aldı. Bunun gereklerini yerine getirmek, "devir-teslimi" törenini düzenlemek görevi de, bir tarihsel ironi olarak, daha dün general üniformasıyla sözde

"komünist" partisinin genel sekreteri olan ve Dayanışma Sendikasını ezme hareketini yıllardır yöneten Jaruzelski'ye düştü. O, bu utanç verici töreni şimdilik kusursuz düzenleyebildi ve karşılığında başkan sıfatıyla anılmaya başlanarak "itibarlı" siyasetçiler sınıfına kaydedildi.

Bilinci karartılmış kitleler son seçimler sayesinde başlayan çok seslilikle Polonya'nın artık tünelden çıktığını, ekonomisine istikrar kazandırılacağını, çok partili bir burjuva demokrasisinin enine boyuna gelişeceğini sanıyorlar, bu konuda yapılan gevezeliklere itibar ediyor, inanıyorlar. Bunda gerçeklik payı nedir? Çok yönlü ve aynı zamanda içiçe bir dizi etkene bağlı olan bu soruya tekil bir yaklaşımla cevap vermek mümkün değil. Bu nedenle bazı pratik ve somut yönlerine kısaca değinirsem sorunun bütünlük içinde kavranabilmesi için en azından ipuçları verilmiş olur.

Adı geçen yazıda (Bkz. s: 162-165), Polonya'yı Varşova paktından koparmanın yolunun Kremlin'den geçtiğini söylemiştik. Batılılar bunu bilmiyor değiller, ancak onların Polonya'daki yeni yetme çırakları bu ihtimali hemen günde me getirerek acemiliklerini sergilediler. Walesa "komünist" partisini dışılayan bir koalisyon önerdi, niyetler pazara sürüldü ("komünist" partisine savunma ve bir iki tali bakanlık versek yeter vb.), ama Gorbaçov'un Rakowski'ye bir telefon etmesiyle herkes kendine geldi ve yakında açıklanacak hükümet listesinde en önemli bakanlıklar Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin olacak. Yeni başbakan Tadeusz Mazowiecki ile "bir çay içmeye geldim" diye ilk görüşen Sovyet yetkilisi, KGB'nin şefi! Mesaj net ve açık! En ufak konularda fırtına koparan Batılı emperyalistlerden çıt çıkmadı, "iç işlerine karışmama" ilkesini unutuverdiler. Bu bilinçli ve hesaplı bir tutum. Zira, özel olarak Polonya genel olarak Doğu'daki gelişmeler uluslararası burjuvazinin istediği yörüngede; bu nedenle fazla yüklenip bir tepkinin doğmasını istemiyorlar,

ihtiyatlı davranıyorlar.

İkinci olarak, son gelişmelere rağmen Polonya'da hala da bir iktidar belirsizliği söz konusudur denebilir. Hangi sosyal sınıf ve katmanlar şu anda dümenin başındalar? Henüz pek net değil. Burjuva birikimin siyasi gücü Dayanışma, yönetime ortak oldu ama, kilit noktalar halen bürokratik burjuvazinin denetiminde ve kolay vazgeçmeye hiç de niyeti yok. İki sebepten ötürü yeni hükümet çaplı ve radikal bir ayıklama da yapamaz. Önce, Dayanışmanın göreve hazır tecrübeli kadrosu çok sınırlı. Sonra da, varlık nedeni önemli ölçüde asalak bürokrasiyle özdeşleşmiş PBlP, hükümet ortağı ve halen stratejik pozisyonunda.

Üçüncü olarak, Dayanışma'nın sosyal tabanı ve siyasi yönelimi paradoksal bir niteliğe sahiptir. Mevcut düzene karşı gelişen farklı tepkileri taktik olarak işçi edebiyatı temelinde bir araya getirmiş ve siyasi arenaya işçi sınıfının çıkarlarını savunan bir sendika görünümünde çıkmıştır. Oysa iyi biliniyor ki, bu bileşimin içinde Katolik kilisesinden Batı burjuvazisinin yardakçılara kadar en gerici unsurlar söz sahibi; her ne kadar kitlesel tabanın önemli payını işçi sınıfı oluşturuyorsa da. Görünürde Dayanışmanın yönetimi siyasi ve ideolojik olarak homojen bir yapı. Bunlar kapitalizmin katıksız savunucuları ve pazar ekonomisinin erdemleri sayesinde işçi sınıfı ve çalışan kesimin ivedi taleplerine cevap verilebileceğini sanıyorlar, inanıyorlar. Beklentinin ve vaad edilenin çelişikliğine ilerde tekrar dönülecek; ancak şurasını belirtelim ki, özel olarak Dayanışma genel olarak onu destekleyen burjuvazi yönetme kültüründen yoksun. Bu eksiği kısa sürede gidermek zordur; teorik hesap ve yaklaşımların pratikte sınanması sıkıntısız olmayacaktır. Üstelik en ufak yanlış adımı titizlikle izleyen ve sabote etmeye hazır bir ortakla, yani PBlP birlikte.

* * *

Burjuva demokrasisi bir niyet sorunu değildir. Oluşumu

ve yaşatılması bazı objektif koşulların varlığını zorunlu kılar. Belirli bir gelişme seviyesine erişmiş iktisadi bir yapı ve bilinçli, kültürlü bir mücadele geleneği. Polonya'da ikinci koşul mevcut. Sanmıyorum, Dayanışma'yı alternatif kitlelerinden ötürü desteklemiş işçi sınıfı, onu iman gücü ve kör bir bağlılıkla, kendi çıkarlarına ters düşen bir politika izlemesine rağmen her zaman desteklesin, izlesin. Polonya 1950'nin Türkiye'si değil ki, bir Menderes çıksın, %70 civarında okur yazar dahi olmayan bir toplumun çoğunluğunu, salt demagojik vaadlerle peşinden sürüklesin. Polonya işçi sınıfının teslimiyetçi kaderci bir uysallık göstermeyeceğine dost da düşman da şahit olmuştur şimdiye kadar.

Esas anlamıyla burjuva demokrasisinin kaç ülkede yürürlükte olduğu biliniyor. İki elin parmak sayısını yakın dönemde aştı. Bu ülkelerin iktisadi yapıları da biliniyor ve hiç de Polonya'yı andırmıyorlar. Polonya'nın iktisadi yapısı burjuva demokrasisinin gereksinimlerini karşılama kudretinden yoksun. Yeni sürecin ekonomik politikasını nasıl bir çıkmaz beklediğine biraz sonra döneceğiz. Her halükarda kısa veya orta vadede Polonya'da bir ekonomik sıçrama beklemek, hele de bunun bir burjuva demokrasisini nesnel temel olarak besleyebilecek bir seviyeye ulaşmasını ummak tamamen hayaldir. Birazdan ekonomik politika konusunda söylenecekleri de dikkate alarak şunu, hiç çekinmeden iddia edebiliriz: Polonya'da burjuva demokrasisi doğmadı ve doğacağı da hiç belli değil. Çünkü geri kalmış ülkelerde, en azından belli bir seviyeyi aşmamış ekonomilerde, "liberal" bir ekonomik politika kaçınılmaz olarak zor yoluyla uygulanır. Günümüz dünyasının yaygın deneyleri bunu gösteriyor. Polonya'da önerilen reçete bu olduğu için zor ufukta sırtıyor.

Gelelim şimdi Polonya'ya uygulanmak istenen ekonomik politikaya. Yüksek sesle söylenen şudur: Batı usulü bir pazar ekonomisinin tam anlamıyla yaratılması için mevcut yapısal, hukuki ve pratik engelleri kaldırmak! 40 milyar

doları aşan bir dış borç, üç rakamla hesaplanan bir enflasyon oranı, ödemeler dengesinde kronik açıklar, temel tüketim malları bulmakta çekilen zorluklar vb., ülke ekonomisini kabaca tasvir etmeye yetiyor. Bu çıkmazdan kurtulmanın yolu ise, dış borçlarla yatırımlara ayrılacak sermaye bulmak ve üretimi teşvik etmek için fiyatları serbest bırakmak olarak görülüyor. Dayanışma'nın bu macerada tek güvencesi Batı emperyalistlerinden ve uluslararası mali kuruluşlardan gelecek yardımlardır.

Batı, Polonya'ya yardım etmek istiyor, fakat sanıldığı kadar değil. Dayanışma acil talepler için 10 milyar dolar hemen istedi. ABD Maliye Bakanı James Baker, "iyi, sizi seviyoruz, ama o kadar da olur mu?" türünden bir tepki gösterdi. Kısmi ve sembolik yardımlar yapılacaktır, ama büyük ölçekli krediler vermenin veya doğrudan yabancı firmaların gidip yatırım yapmalarının koşulları yok denecek kadar azdır. Bu koşulların neler olduğu çok iyi biliniyor; siyasi istikrar ve en azından potansiyel bir ekonomik canlılık. Oysa Polonya bir karanlık tünele daha girdi gerçekte. Maddi çıkarlarına düşkün Batı burjuvazisi bunu görmezlikten gelebilir mi?

İç pazar talebinin karşılanması için üretimin yoğunlaştırıldığını düşünelim. Bunun gerektirdiği yatırımlar ve teknoloji açığı bir tarafa, talebi yüksek tutacak alım gücü nerden ve nasıl tahsil edilecek? İşçiler %150'yi aşan ücret zammı istiyorlar. Kaldı ki iç pazardan elde edilecek karın oluşturacağı sermaye çok cüzi bir seviyede kalacaktır. Yatırımlara mı ayrılınsın, dış borçların faizi mi ödensin?

Batılı tekelleri kontenjanlar yoluyla Polonya dış ticaretine bazı avantajlar tanıyabilirler, sürecin pekişmesi için veya konjonktürel bir sadaka olarak. Polonya'nın Batı pazarlarında rağbet görecektir neyi var? Geri kalmış ülke pazarlarına yönelse pek de farklı bir sonuç almak kolay değildir. Kıran kırana bir ticari savaşın sürdüğü dünya pazarında kapılmadık köşe yoktur. Yeni bir gedik açmak da korkunç bir rekabet gücü gerektirir. Polonya'da üretkenliği arttıracak

teknolojik güç olmadığından, yüklenilecek tek faktör ücrettir.

Olağanüstü bir ekonomik çarkı olan Batılı kapitalist ülkeler sıkıntı içinde kıvranıyorlar; enflasyonun ucunu tutunca işsizlik fırlıyor, onunla uğraşınca ödemeler dengesi uçurumlaşıyor. '70'li yılların başından itibaren periyodik olarak kemer sıkma politikaları uyguluyorlar, ama bir türlü düzlüğe çıkamadılar. Kaldı ki bunlar kapitalizmin ustaları. Polonya'da şimdi acemi çıraklar, kalmış kaşarlanmış liberalizm teorilerini yeniden keşfediyor ve onlardan bir hikmet bekliyorlar. Ricardo'yu, Adam Smith'i, Keynes'i, Friedmann'ı ve benzerlerini döne döne denemeyen kalmadı; sonuçları görmek için yetkin bir ekonomist olmanın hiç de gereği yok. Her şeyi halletmek için Polonya işçi sınıfından sadece 6 aylık bir moratoryum, yani grevlere direnişlere son verilmesini isteyen Walesa'nın serseriliğini seviyeli bir dille tanımlamak mümkün değil.

Sonuç olarak, söylenebilecekleri kısaca özetlemek gerekirse, Polonya'nın yeni "umut" hükümetinin başına çok kısa sürede fırtına bulutlarının birikeceği çok açık ve seçik görülüyor. Batı emperyalizminin bu değişiklikten beklediği Polonya'yı adamakıllı kendi girdabına sokmaktır; gerisi yani bu ülkenin ekonomik sıkıntıları, doğacak yığınla siyasi sorun, onları ne ilgilendiriyor ne de düşündürüyor. Göreceğimiz pek yakında şimdiki vaadlerin yerini ucu belirsiz bir umut teorisi alacaktır. " İnce uzun bir yoldasınız, ilerleyin, sabredin, Allah kerim". Bu ekonomik politikanın sonucuna gelince de bundan bir kaç asır önce Osmanlıların imzaladıkları ve tarihe "idam fermanı" diye geçen serbest ticaret anlaşmasından farklı sonuçlar çıkmayacaktır. Eğer başlanan perspektife sadık kalırsa, Polonya Batı kapitalizmi için bir açık pazara dönüşecektir.

Siyasi açıdan ise, Polonya'da kapitalizmin zaferinin pekişmesi elbette komünistler için hiç de iç açıcı olmayacaktır. Fakat sosyalizmi iğdiş edenlerin, onu her türlü rezil uygulamalarına gelişigüzel maske edenlerin, yüzkarası,

utanç kaynağı olmuş asalak bürokrat revizyonistlerin ıskar-
taya çıkması objektif olarak olumludur. En azından kom -
nistler bir kamburdan kurtulur, adice ve art niyetle, olur
olmaz onların başına kakılan bir yükten sıyrılmış olurlar.

Eylül 1989

REVİZYONİZMİN 20 YILLIK TRAJEDİSİ : ÇEKOSLOVAKYA

20 Yıl önce, Sovyetler Birliği ve bazı Varşova Paktı ülkelerinin askerleri tarafından Çekoslovakya işgal edilmişti. 20 yıldır bu sorun, çeşitli politik akımlar tarafından çeşitli düzlemlerde tartışıldı ve değişik tepkilere konu oldu.

İşgali gerçekleştirenler ve işgalle işbaşına gelen Husak yönetimi eylemi, "sağcı, oportünist, revizyonist ve anti-sosyalist güçler" in, "sosyalist" Çekoslovakya'yı "sosyalist kamp" tan koparma ve Batı kapitalizmi ile bütünleştirme çabalarının engellenmesi yönünde bir "enternasyonalist yardım" şeklinde değerlendirerek savundular.

Batı kapitalizminin savunucuları ise, demokrasinin ve ülkelerin bağımsızlığının en amansız düşmanı olduklarını unuttular, yaman bir "demokrasi" ve "bağımsızlık" savunucusu kesilerek işgale karşı çıktılar. Onu "sosyalizmin iflası" olarak değerlendirdiler, anti-komünist saldırılarını yoğunlaştırdılar, bolca demagoji yaptılar.

Gerek dünyada, gerekse Türkiye’de sol adına hareket edenler, işgale karşı çıkarken temelden ayrı iki tutum benimsediler. "Demokratik sosyalizm"ın savunucusu burjuva liberal çevreler (örneğin, Türkiye’de M.Ali Aybar) işgali kınarlarken, "güleryüzlü, demokratik sosyalizmin" savunucusu, kapitalist yolcu A.Dubçek’in platformundan hareket ettiler. Farklı terimler kullansa da bu kesim işgale özünde kapitalist dünyanın platformundan karşı çıkıyordu.

Marksist-Leninistler ve devrimciler ise, işgali bağımsız bir ülkenin devlet bağımsızlığına ve egemenliğine karşı girişilmiş emperyalist, hegemonyacı bir saldırı olarak değerlendirdirlerken, öte yandan, A.Dubçek taraftarlarının da sosyalizmin değil, kapitalist dünyanın çıkarlarını savunan bir revizyonist klik olduğunu ortaya koydular.

"Prag Baharı" denilen reformların savunucuları ne yapmak istiyorlardı? Gerçekten bunların programı diğer "reel sosyalist" ülkelerde izlenen programdan farklı mıydı? Sovyetler Birliği neden işgale gereksinim duymuştu? vb. sorular aydınlatılmadan sorunların temeline inmek olanaklı değil. 20 yıl sonra bu olayın değerlendirilmesi bazı kimseler için anlamsız gelebilir. Fakat dün olduğu gibi bugün de bu olayın değerlendirilmesi, diğer şeyler bir yana, revizyonizmin trajik tarihini ortaya koymak, bugün "yeni düşünce tarzı", Perestroika, Glasnost adı ile gündeme getirilen Gorbaçov çizgisini anlamak bakımından önem taşıyor. Bu işgal dün olduğu gibi, bugün de S.Birliği’nin resmi politikası olarak savunuluyor, ama öte yandan, "Prag Baharı" programı neredeyse kelimesi kelimesine alınarak, başta S.Birliği olmak üzere bütün revizyonist ülkelerde uygulamaya konuluyor, konulmaya çalışılıyor. Son olarak, Varşova Paktı toplantısına katılmak üzere Prag’a giden S.Birliği Başbakanı N.Rijkov işgali savundu. Aynı şekilde Gorbaçov’un Polonya gezisi sırasında, "sosyalizmin insancılaştırılması" ndan sözetmesi, Rijkov’un açıklamasına göre son parti konferansında "güleryüzlü sosyalizmi" savunduğunu söylemesi, revizyonizmin trajik çıkmazını bütün boyutları ile ortaya koyuyor.

"Prag Baharı"nın ideolojisini, politik içeriğini, işgal e yola-
çan nedenleri doğru anlayabilmek için olayların gelişimini
incelemek gerekir. "Prag Baharı" ve onun yaratıcıları
gökten zembille inmedi.

Kruşçev'le gündeme gelen revizyonist gelişme, sadece
S.Birliği'nde değil, Arnavutluk dışındaki diğer D.Avrupa
halk demokrasisi devletlerinde de bir dönüm noktasıydı.

Çekoslovakya devriminin ve parti önderi Klement Gott-
wald'ın 1953 yılında beklenmedik (aniden "gripe yakalana-
rak") ölümüyle işbaşına geçen A.Nowatny, Kruşçev reviz-
yonizmine karşı oportünist ve teslimiyetçi bir tutum takındı.
Kısa süren yalpalamalardan sonra, Kruşçev çizgisinin aktif
bir savunucusu oldu. Kruşçev' in 20.Kongre'de okuduğu
gizli rapora benzer bir rapor hazırlanmasını ve "Stalinci
Gottwald dönemi"nin kurbanlarının itibarlarının iade edil-
mesi için bir komisyon kurulmasını sağladı. Parti içinde ve
yönetiminde tasfiyelerle geçmiş dönemin sözde günah-
larından kurtulurken, diğer yandan geçmişte rejim muhalifi
olarak tutuklanan bir çok insanı serbest bıraktı, itibarlarını
iade etti.

Hapishaneden çıkarılarak parti yönetimine yükseltilen
"Prag Baharı"nın yaratıcılarından G.Husak, itibarı iade edi-
lenlerin başında geliyordu. G.Husak işgal öncesinde, Dub-
çek' in aktif destekçilerinden biri olarak biliniyor.

Kruşçev'in izinde yürüyen Nowatny'nin önderliğinde
1957'de uygulanan ekonomik reformlar ters sonuçlar
vermiş ve ekonomi derin bir bunalıma girmişti. Bunalım
öylesine şiddetliydi ki, 1961-64 arasında milli hasılda
hiçbir artış gerçekleşmedi. Ekonomik bunalım toplumsal
huzursuzlukları artırırken, revizyonizmin yığınlar üzerin-
deki moral kırıcı, yozlaştırıcı etkisi de hızla artıyordu. Bu
durum yığınlarda bir arayışa neden oluyor ve bu daha sonra
A.Dubçek'in kitlesel destek kazanmasında önemli bir rol
oynuyordu.

İşte bu koşullarda yıldızı parlayanlardan biri de Çekoslo-
vakya'nın Liberman'ı olarak bilinen revizyonist iktisatçı Ot-

to Şik'di. O.Şik'in reform programı 1965 yılında Merkez Komitesi'nde onaylanır. Sözkonusu reformlar bugün S.Birliği'nde uygulanan reformların öz olarak aynısıydı. Buna göre, merkezi planlamanın rolü büyük ölçüde zayıflatılıyor, işletmelere özerklik tanınıyor, fiyatlar arz ve talep yasasına göre belirleniyor, karlılık en önemli başarı kıstası olarak alınıyordu. Bu reformlar bazı yanları ile daha ileri olsalar da, öz olarak, 1965 Kosigin reformlarının benzeriydiler. O.Şik, sadece ülkesinde etkin bir kişi olarak kalmıyor, bazı D.Avru-pa ülkelerinde kitapları ders kitapları olarak okutuluyordu.

Sözkonusu ekonomik reformların uygulanması, doğal olarak politik reformların da yapılmasını gündeme getirdi. Ekonomide klasik kapitalist mekanizma ve kurumları benimsemek, politik alanda ise merkezi bürokrasiye ağırlık vermek, burjuva demokrasisinin kurumlarını benimse-mek bir çelişki yaratmıştı. Bu çelişkiyi Dubçek çözdü ve re-formları mantıki sonucuna vardırdı. Nowatny yönetimi ise eski bürokrasinin savucusu olarak gelişmelere ayak uydu-ramıyordu. SBKP' nin de doğrudan müdahalesi ile 1968 Ocağında yapılan MK Plenumunda, Nowatny görevden alınarak A.Dubçek parti liderliğine getirildi. "Prag Ba-harı"nın yaşam bulması için bütün koşullar oluşmuştu.

A.Dubçek işbaşına gelir gelmez reformlara hız verdi. Ekonomik reformların çerçevesi olarak O.Şik'in reformları hazırды. Bu nedenle Dubçek asıl olarak politik reformlara ağırlık verdi. Politik reformların ana çerçevesi, burjuva demokrasisinin kurumlarını "sosyalizm" koşullarına uygu-lamaktan ibaretti. A.Dubçek bunu, "sosyalizmin insancillaştırılması", "güleryüzlü ve demokratik sosyalizm" olarak ifade ediyordu. SBKP ve yandaşları A.Dubçek'i "anti-sosyalist" olarak göstere-seler de, gerçekte A.Dubçek, en azından SBKP yöneticileri kadar "reel sosyalizm"e içten bağlıydı. Onun karşı olduğı 1949-54 arasında uygulandığı biçimiyle "stalinist, bürokratik" sosyalizmdi. Bu ise, her şey-den önce SBKP yöneticilerinin de her fırsatta karşı olduk-larını söyledikleri gibi Stalin dönemine, o dönemdeki "dik-

tatörlüğe", proletarya diktatörlüğüne karşı olmak demekti.

Dubçek'in yapmak istediği reformlar, "eylem programı" adıyla MK'da 1968 Nisanında oybirliği ile onaylandı. Bu programı onaylayanların başında, işgal sonrası yönetimin başı olacak olan, G.Husak geliyordu.

"Prag Baharı"nın yaratıcılarına göre -Kruşçev'in ve günümüzde Gorbaçov'un yaptığı gibi-, politik reformların ilk adımı, ("stalinist Gottwald diktatörlüğü"nün) kurbanlarının "rehabilite" edilmesinden geçiyordu. "Özgürlük bölünmezdi, her türlü baskıya" karşı çıkılmadan "demokratik sosyalizm" kurulamazdı, "güleryüzlü" hale getirilemezdi. *"Kurbanların hiçbir suçu yoktu; bu kimseler, sosyalizm bir gün gerçekleşsin diye savaşta komünistlerle yanyana döğüşmüş kişilerdi vb. Bu nedenle Prag Baharı'nın aldığı ilk kararlardan biri, bir soruşturma komisyonunun kurulması olmuştur. Bu komisyon, siyasi yargılamaların yeniden ele alınması ve 1949-54 arasında bu yargılamalardan mağdur olmuş herkesin itibarının iade edilmesi üzerine çalışacaktı."* (J.Pelikan, *D.Avrupa'da Sosyalist Muhalefet*, s.18-19).

A.Dubçek reformları uygularken, aslında, Kruşçev'in ve Brejnev'in çizgisini iyi anlamıştı ve onları mantıki sonucuna götürüyordu. Fakat, onun ihmal ettiği bir nokta vardı; bu, reformları uygularken S.Birliği'nin uluslararası çıkarlarını dikkate almamasıydı. Her türlü reform serbestti, ama bunun yine de bir sınırı vardı; ölçü kaçırılmamalıydı, efendinin çıkarlarını tehlikeye düşürmemeliydi. Böyle kapsamlı bir reform diğer D.Avrupa ülkelerine de örnek olabilir, onlar da "kendi bağımsız sosyalizm yolu"nu yaşama geçirebilirlerdi; bu ise, SB'nin "sınırlı egemenlik" politikasının son bulması olurdu. İşte, A.Dubçek ve "Prag Baharı"nın yaratıcıları bu noktayı ihmal ettiklerinden, hatalarının kurbanı oldular!

Küçük hatanın cezası büyüktü. Yönetimin karşı çıkmasına rağmen, 20 Ağustos 1968'de, SB ve diğer bazı Varşova Paktı ülkeleri bir gecede Çekoslovakya'yı işgal ettiler."Prag Baharı"nın öne çıkan liderlerini tasfiye ederler-

ken, kendilerine bağıllık konusunda güvence veren G.Hu-sak'ın başkanlığında bir kukla yönetimi işbaşına getirdiler. Diğer Varşova Paktı ülkelerinin işgale katılmaları sembolik değer taşıyordu. Böylece, işgal tüm sosyalist ülkelerin iradesi ile gerçekleşmiş oluyordu. Kısa süre sonra bu ülkeler askerlerini geri çekmesine rağmen, SB'nin askeri güçleri uzun süre işgallerini devam ettirdiler. İşgalden sonra gizlice Moskova'ya götürülen bir kısım parti yöneticileri, canlarını kurtarma karşılığında işgali desteklediklerini açıkladılar.

Bütün bunlar neyi kanıtlıyordu?

Aslında "Prag Baharı"nın mimarları A.Dubçek ve arkadaşları değil, Kruşçev ve Brejnev'di. A.Dubçek Kruşçev'in açtığı yoldan yürüyerek çizgiyi mantıki sonuçlarına götürmüştü. "Prag Baharı" temsilcilerinin, Kruşçev'in açtığı, Brejnev'in Kruşçev'siz devam ettirdiği yoldan yürüme dışında bir suçları yoktu. Bu durumu, "Prag Baharı"nın yöneticilerinden, bugün İtalya Sosyalist Partisi milletvekili olarak "Sosyalist muhalefetin" önderliğini yapan Jiri Pelikan, "Muhalefetin Tarihsel Kökleri" başlıklı makalesinde şöyle ortaya koyuyordu: *"Başlangıçta Parti'nin hakimiyeti ancak zor yoluyla (proletarya diktatörlüğü aracıyla demek istiyor) kabul ettirilebildi. Daha sonra, SBKP 20.Kongresi'ne gelinceye kadar, bu zorlama kaçınılmaz olarak görüldü... Önderlik ise (Nowatny önderliği kastediliyor), bütün bu olup bitenlerden hiçbir pratik sonuç çıkarmadı... Oysa parti toplantılarında Kruşçev'in ünlü söylevlerinden bazı bölümler yüksek sesle okunuyor, parti konferansçılarına yanıtlanması olanaksız, şaşırtmalı sorular yöneltiliyordu. Siyasi yargılama kurbanlarının itibarlarının iade edilmesine, Çekoslovakya'nın kendine özgü sosyalizm yolunu aramasına, yaratıcı Marksist düşünceye, parti içinde tartışma özgürlüğüne ilişkin talepler duyulmaya başlandı. Bir çok parti örgütü, SBKP kararlarının bütün alanlarda uygulanması üzerinde çalışacak özel bir kongre toplanmasını istediler...*

"Kruşçev'in Stalin'e ardarda saldırıları, Çekoslovakya

Komünist Partisi içindeki eleştirel eğilimleri güçlendirdi: Onikinci Parti Kongresi'nde Drahomir Kolder'in başkanlığında, siyasi yargılamalar ve itibar iadesi sorunu- nu yeniden ele almakla görevli bir Merkez Komitesi Komis-yonu oluşturuldu". (Agk, s.20-21)

Bunlar, "Prag Baharı" nın yaratıcılarının, "itibarı iade edilenler" olduğunu, ideolojik olarak ise Kruşçev'den esinlendiklerini yeterince ortaya koyuyor. Ama sorunun diğer bir yanı daha var. Bugün işgali ve gerekçesini haklı bulan Gorbaçov'un kendisi "Moskova Baharı" nı yaratıyor ve bir nokta hariç, A.Dubçek'in reformlarını hem de daha ilerleterek yaşama geçiriyor. Bu ise, revizyonizmin nasıl bir trajik açmaz ile karşı karşıya olduğunu gösteriyor. İstisna olan tek nokta ise, "Prag Baharı" nın yaratıcıları, politik reformları politik çoğulculuğa kadar ilerletirlerken, Gorbaçov'un bir kısım tarihsel ve politik nedenlerle, politik reform-larını bu noktaya kadar ilerletmemesi. Bu durumda eğer, A.Dubçek ve arkadaşları "sağcı, oportünist, revizyonist ve anti-sosyalist" ise, o zaman Gorbaçov bu sıfatlara fazlasıyla layıktır; eğer kendini sosyalist olarak değerlendirmek sosyalist olmak için yeterliyse, o zaman en az Dubçek de Gorbaçov kadar sosyalisttir. Eğer Dubçek'in Batı ile sosyalizmin ortak değerlere sahip olduğunu söyleyerek Batı kapitalizmine yaklaşması anti-sosyalistlik ise, Batı ile ortak değerler uğruna "kollektif çaba" için her türlü manevrayı yapan Gorbaçov en büyük anti-sosyalisttir, kapitalist yolcudur vb. vb. A.Dubçek'in Gorbaçov reformlarını desteklediğini söylemesi, *"1968 benim için çok yakın bir tarih, çünkü bugün Sovyetler Birliği'nde olanlar, pek çok bakımdan, bizim o zamanki fikirlerimizin ne kadar umut verici ve canlı olduğunu doğruluyor"* (L'Unita 'yla söyleşi) demesi, bir tesadüf veya art niyet ürünü değil, ortak ideolo- jik-politik özün ifade edilmesidir.

Bütün bunlara rağmen, neden S.Birliği'nin Çekoslovak- ya'yı işgal ettiği veya bugün neden "Prag Baharı"nın önder- lerinin itibarının iade edilmediği sorulabilir. Bu sorunun ken-

disi 20 yıllık trajediye eklenen yeni çelişki ve açmazlara
işaret ediyor.

Ağustos 1988

ŞİLİ DENEYİMİ VE "BARIŞCIL GEÇİŞ"

C.Kaynak

"Şili sessiz bir Vietnam'dır".

Bu kısa ve anlam dolu tanım, Salvador Allende'nin Birleşmiş Milletler Örgütü kürsüsünde emperyalizmin Şili deneyimini baltalama politikasını tarif ve teşhir etmek için kullandığı Pablo Neruda'nın sözüdür. Emperyalizm ve yerli işbirlikçilerinin ortak eylemi sonucu 11 Eylül 1973 günü Halk Birliği yönetimi kana boğularak, üç yıllık "barışçıl sosyalizm" deneyimine son verildi. Böylece, zaman, Neruda'nın tanımının isabetliliğini fazlasıyla doğrulamış oldu. Olumlu ve olumsuz yönleriyle Şili deneyimi devrimci ve komünist hareket için bir çok dersler içeriyor. 15 yıldır kanayan Şili bu duruma niçin ve nasıl geldi?

Halk Birliği Hükümeti

Latin Amerika ülkelerindeki düzenli askeri darbeler geleneğinin uzun dönem dışında kalmış Şili, nisbi demokratik bir

burjuva düzenin egemen olduğu, h k metlerin demokratik seçimlerle değiştiği istisna ülkelerden birisiydi. Radikal ve mücadeleci bir işçi sınıfı hareketinin 1900 yıllarından beri adını  etin mücadelelerle duyurduğu devrimci ve marksist düşüncelerin kök saldığı şili toplumu, aynı zamanda Küba devrimi ve Che Guevara efsanesinden derinden etkileniyordu.

Sosyalist lider Allende'nin 1952, 1958 ve 1964'deki başkanlık adaylığı başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Fakat düzenli yükseliş gösteren sol oy potansiyeli ve oluşturulacak bir sol birlik koalisyonu ile, seçimleri 1970'de kazanma ihtimali güçleniyordu. Böylesi bir perspektife hizmet için oluşturulan Halk Birliği koalisyonu (Sosyalist Parti, Komünist Parti, radikal sol ve diğer üç küçük sol grup) bir ortak hükümet programı hazırlayarak Allende'yi 5 Eylül 1970 başkanlık seçimlerine ortak aday gösterdi.

Halk Birliği'nin perspektifi seçimler yoluyla yönetime gelip dünyada ilk defa kurulu düzenin yasal sınırlarını  iğnemededen sosyalist toplumun inşasını ger ekleştirmekti. Bu nedenle şili deneyiminin adı "sosyalizme barışçıl geçiş" oldu ve tarihte öyle yer aldı.

Allende seçimlerde %36,3 oranında oy alarak ilk sıraya yükseldi; fakat salt çoğunluğu sağlayamadığı için, nihai karar Kongre'ye kaldı. Meclis ve senatonun ortak birleşiminden oluşan Kongre en fazla oy alan ilk iki aday arasından, oy oranına bakmaksızın, birisini başkan seçme yetkisine sahipti. Halk Birliği'nin azınlıkta olduğu Kongre'de Allende'nin başkan seçilme şansı en azından normal yolla yok denecek kadar azdı.

Fakat, galeyana gelmiş, seferber olmuş, yönetimin eşiğine dayanmış şili işçi sınıfı ve halk kitleleri sokağa dökülerek Kongre üyelerini açıkça tehdit ettiler. Onların şartsız ve doğrudan desteğine sahip Allende, eğer Kongre en fazla oyu alan adayı başkan ilan etmezse bu işi işçi sınıfı ve halk zor yoluyla çözmek zorunda kalacaktır, diye kesin ve açık tavrını ortaya koyunca, gerici-faşist  oğunluklu

Kongre tarafından ezici bir çoğunlukla başkan ilan edildi.

Böylece Şili’de yürütme erki sol partilerin eline geçmiş ve Halk Birliği hükümeti dönemi başlamış oldu.

Halk Birliği’nin Politikası

Hükümetin ekonomik politikası ABD kökenli çokuluslu şirketlerin, yerli tekellerin ve büyük toprak sahiplerinin çıkarlarını zedeledi.

Yıllardır her seçimin arifesinde vaadi yapılan ve kısa süre sonra ise hep unutulmuş toprak reformu, eski yasalar hukuki temel alınarak geniş bir şekilde başlatıldı. 80 hektardan fazla sulanan araziden oluşan mülkiyetler devletleştirildi ve böylece topraksız köylülere toplam 2.400.000 hektar toprak dağıtıldı. O güne kadar zorla bir hiç pahasına çalıştırılmış köylüler en yakın çiftliklere hemen el koydular. Toprak reformu politikası ve hükümetin diğer icraatı, ülke düzeyinde, güçlü işçi sendikası CUT, 14.800 yerel seçim komitesi ve hükümet partileri örgütlerince tanıtıldı, desteklendi ve uygulandı.

En düşük ücretlere %66 en yüksek ücretlere %35 oranında zam yapıldı. Böylece 1971 yılı ilk yarısında işçilerin gerçek alım gücü %25 oranında bir yükseliş gösterdi. Pratikte meyvesini veren devrimci potansiyelin ateşi altında yukarıda sözünü ettiğimiz Kongre 11 Haziran 1971 günü oy birliği ile bakır madenlerini, Şili’nin can damarını, devletleştirdi. Kömür, demir, nitrat yatakları, telefon ve 70 büyük şirket devletleştirildi. Aynı şekilde rafineri, bakır işletme tesisleri, tekstil sanayi, elektronik iş kolları vb. kamulaştırıldı. Devlet ihracatının % 85’ini ve ithalatın %45’ini kendi denetimi altına aldı.

Bu özetli listeye şunu da ekleyelim: İşçi lojmanları ve yaygın okul inşaatları başlatan Allende hükümeti ,aynı zamanda piyasaya halk için ucuz ve kaliteli ilaç sürerken, 14 yaşına kadar olan tüm çocuklara günde yarım litre bedava

süt dağıttı. İşçi sınıfı ve yoksul halk kitlelerinin alım gücünün artırılması sonucu doğan lüks olmayan tüketim talebi ekonomik hayata kayda değer bir canlılık getirdi. Bunun sonucu, kısa sürede, işsizlik %40 oranında düştü ve enflasyon %35'ten %18'e indi.

İşte bu emperyalizm ve burjuvazi için çok kötü bir başlangıçtı.

4 Nisan 1971 yerel seçimlerinde Halk Birliği %49,75 oranında oyla (Allende 7 ay önce %36,3 almıştı) burjuva demokrasilerinde çok istisna görülen ama sebepleri aşikar olan bir başarı kazandı.

Hükümet mi İktidar mı?

Halk Birliği'nin bu ilerici atılım politikasının adeta mayın tarlasında düzenlenmiş bir maraton olduğu kısa zamanda görüldü. Emperyalizm ve onun yerli işbirlikçileri gidişata anında müdahale edemezlerdi, çünkü karşılarında coşkun devrimci bir toplum ve vaadlerinden taviz vermeyen bir hükümet vardı. Fakat bunlar yeterli miydi?

Sorunun tek bir temel sebebi olmasına rağmen, biz ayrıntılardan başlayarak sonuca varalım.

Yürütme erkini elinde bulunduran Halk Birliği'nin yasama organlarında azınlıkta olduğunu belirtmiştik. Hezimetin sersemliğinden kurtulan faşist-sağcı partiler, kısa sürede yasama organlarındaki yetkilerini kullanarak hükümete engel çıkartmaya başladılar. Reformlar ve genel olarak hükümet politikasının uygulanması için zorunlu yasalar meclislerden çıkmadı. Hükümet hukuki dayanak bulabilmek için arşivleri karıştırarak 1945'den kalma ve iptali unutulmuş bir kararnameye dayanarak dağıtım ağını devlet kontrolüne aldı. Bunun önemini belirtmek için kamyoncuların direnişini hatırlatalım.

Aynı şekilde kundakçı patronların işletmelerine el koya-bilmek için Ailende hükümeti 1932 tarihli ve iptali ihmal edil-

miş bir karamameden yararlanmak zorunda bırakıldı. Darbe arifesine gelindiği zaman şili'nin Washington, Moskova ve Paris gibi onlarca başkentte elçisi yoktu. Çünkü Senato Allende'nin atamalarını onaylamıyordu. İstediği zaman gensoru ile bakan harcayan yasama erki, nihayet darbeden bir kaç hafta önce işi tam kıvamına kavuşturmak için, Ailende yönetimini toptan gayrimeşru, yasadışı ilan etmişti.

İşte anayasal sınırları hiç bir zaman çiğnemek istemeyen Ailende yönetiminin, bu tutumuyla düştüğü ve düşürüldüğü konum bu idi.

Halk Birliği hükümeti sivil bürokratik yapıyı da aynen korudu. Ama yürütme organı sıfatıyla atama yetkisini kullanarak, bürokrasinin engellerini göreceli olarak aşabildi.

şili deneyiminin en ilginç yanlarından birisi de Halk Birliği hükümetinin orduya ve polise ilişkin tavrıdır. Hükümet her zaman, burjuvazinin en önemli kuvveti ve düzenin belkemiği silahlı kuvvetler örgütünü sınıflar üstü, bağımsız, tarafsız ve yürütme organına sadık bir güç olarak görmüştür. Programında ve pratikte Halk Birliği hükümeti, hiç bir zaman orduya dokunmamış, tersine sürekli ona sonsuz bir güven duymuş ve öyle tanıtmıştı. Orduya yağdırılan iltifat rekoru "komünist" partisi genel sekreteri Luis Corvalan'a aittir: *"Ülkenin ezici çoğunluğu silahlı kuvvetlere şükran borçludur."* Pinochet için: *"parlak ve uzun bir kariyere sahip bir general"*.

"Parlak ve uzun kariyerli generallerin" kumandanlık yaptığı "şükranla layık" ordu, Pentagon ve CIA'nın şili için hazırladığı ve önemli ölçüde İTT'in finanse ettiği senaryoda baş rolü oynarken, "komünist önder" Corvalan bu tespitleri yapıyordu.

şili ordusu 11 Eylül sabahı ipten kazıktan boşanırcasına ortaya çıkmadı. O sırasıyla kendisine atfedilen rolü oynadı, tabi nihai hedefe gelene kadar. Bu rolleri enine boyuna anlatmanın olanağı yok. Kamyoncuların İTT ve CIA tarafından finanse edilen direnişini bastırmak için gönderilen subaylar kamyoncularla viski yudumluyorlar, çay demliyorlardı. Pa-

ramiliter faşist terör örgütlerine lojistik destek sağlayan, onların eylemlerini kolaylaştıran, yakalandıklarında serbest bırakan, Corvalan'ın deyimiyle "Meşru ve anayasal hükümete sadık" Şili ordusuydu. Darbe tatbikatları yaparak aralarındaki yurtsever subayları açığa çıkarıp eleyen, yine Corvalan'ın o ünlü "bağımsız ve tarafsız" ordusuydu.

Toplumsal yapıyı değiştirebilmek için hükümet olmak yeterli mi?

Halk Birliği'nin tek dayanağı

Yasama organı ve silahlı kuvvetlerin durumunu kabaca özetledik. Yargı gücünün de kılına dokunulmadığını, Allende hükümetinin "kuvvetler ayrımı" ilkesine sadık kaldığını da eklersek, tasvir tamamlanmış olur. Değişik bir ifadeyle Allende hükümeti mevcut burjuva örgütlü yapıya dokunmamış, onu aynen kabullenmiş, hiçbir zaman örgütlü bir alternatif yaratma girişiminde bulunmamıştır.

Emperyalizmin ülke ekonomisini sabote etmesi, kamyoncuların grevinin temel tüketim maddelerinin dağıtım ağını felce uğratması, esnafların ve serbest meslek sahiplerinin, doktorundan mimarına kadar, yıpratma grevlerine faal olarak katılmaları sonucu, halkın ihtiyaçlarını cevaplamak için yerel komiteler kurulmuştur.

Faşist terörün had safhaya kadar tırmanması karşısında işçiler, köylüler, öğrenciler ve gecekondu halkı meşru savunma komiteleri oluşturmuş, özellikle sanayi işçileri -sanayi kordonları- oluşturarak faşist milislere karşı koymaya çalışmışlardır. Fakat bu komiteler savunma olanaklarından yoksun, sırf insan gücüne dayanan, silahsız örgütlenmelerdi.

Ülke ekonomisinin tamamen felce uğradığı, karaborsanın, vurgunların, kuyrukların alabildiğine yükseldiği resmen bir kıtlık ortamına dönüşen yaşam şartlarında, burjuvazi bir yandan faşist terörü tırmandırıp darbe provaları

yaparken, öteyandan binlerce kadını boş tencerelerle sokağa döküp Ailende'ye "Que se vaya- gitsin" diye bağırtıyordu. Başta olduğu gibi bu çok zor şartlarda da Ailende'yi destekleyen sadece işçi sınıfı ve yoksul halk kitleleri olmuştur. Allende'yi desteklemek, faşist saldırıları göğüslemek için 10 milyonluk bir ülkede her defasında 1 milyonu aşkın kitle sokağa dökülerek görkemli gösterilerde bulunmuş **"sütsüz ve şekersiz kalsak bile Halk Birliği'nde-
deyiz"** diye haykırmıştır.

Halk Birliği'ni hükümete getirmiş, Allende'yi başkan yapmış Şili işçi sınıfı ve halk kitleleri üç yıl boyunca hep uyanık kalmış, düzenli gövde gösterilerinde bulunarak solcu hükümetin ayakta durmasını sağlamıştır. Belli bir aşamadan sonra, 1973 milletvekili ve kısmi senato seçimlerinde hayatın felce uğraması, ekonomik sabotaja eşlik eden faşist terörün etkisiyle işçi sınıfı ve halk kitlelerinin Allende'yi yalnız bırakacakları hesaplanıyordu. CIA'nın milyonlarca dolar harcayarak beklediği bu umut da boşa çıktı, Allende yalnız değildi. O andan itibaren "nihai çözüm"ün kararı verildi.

ABD emperyalizmi ve onun yerli işbirlikçilerinin kesinlikle zora başvuracaklarını herkes biliyordu, bilinmeyen tek şey askeri darbenin yaklaşan tarihi idi. 21 Haziran 1973'de 800.000'i aşkın işçi cumhurbaşkanlığı sarayı Moneda'nın önünde toplanarak Allende'ye "İktidar işçilere!", "Halk mahkemeleri kuralım!", "silah istiyoruz!" vb. diye haykırarak, neye mal olursa olsun Halk Birliği hükümetine desteklerini dile getirdiler. Ama bu talep Sosyalist Partisi Genel Sekreteri Altamirano dışında tüm liderler tarafından reddedildi. Çünkü burjuvazinin anayasası, kanunları, kararnameleri işçi sınıfı ve halk kitlelerini burjuvaziye karşı silahlandırmayı öngörmüyordu!..

Neden Askeri Darbe?

Güney Amerika kıtası, Küba hariç, ABD emperyalizmi

için bir "arka bahçe"ydi ve egemenliğinin sarsılmasını istemiyordu. Anti-emperyalist bilincin yaygın olduğu bu bölgede Şili örneğinin izlenmesi ihtimali çok güçlüydü ve ABD için istenmeyen sorunlara ve sonuçlara yolaçabilirdi. İkinci olarak, Şili deneyimi Latin Amerika ülkeleriyle sınırlı kalma-yabilirdi. Özellikle Fransa ve İtalya gibi revizyonist partilerin güçlü oldukları Avrupa ülkelerine yayılabilir, açılan çığır giderek genişleyebilirdi. Nitekim Kissinger bu tür kaygıları açıkça dile getirmiştir.

Emperyalizm bu nedenlerle Şili deneyimini neye mal olursa olsun boğmak zorundaydı ve yapılan da o oldu.

Güney Amerika kıtasında ve daha genel bir anlamda dünyada ilk defa kurulu burjuva düzenin sınırlarını çiğnemedi yönetime gelen ilerici bir hükümet her türlü ablukaya aldırış etmeden, taviz vermeden programını uyguluyor, üstelik her defasında kitlelerin doğrudan desteğine dayanarak ayakta durabiliyordu. Bu durum, çıkarlarını hiçbir zaman deneme tahtası olarak kullanılmaya fırsat veremeyen emperyalizm ve burjuvazi için boyutlu bir tehlikeydi.

ABD emperyalizmi baştan itibaren gelişmelerin farkında olmasına rağmen doğrudan müdahale edemedi. Vietnam savaşı ve Domuzlar Körfezi rezaletinin hatırası halen canlılığını koruyordu. Özellikle ikinci bir Domuzlar Körfezi fiyaskosu yaratmak ABD'nin hiç işine gelmiyordu. Onun için dolaylı yollarla Halk Birliği hükümetinin oluşturduğu düzeni içten sabote edip çürütmek ve düşmesini sağlamak planlandı.

Yukarıda yer yer değindiğimiz sabotaj ve baltalama politikası sonucu "normal" yoldan olumlu bir sonuç alamayan ABD emperyalizmi, ortamını itina ile hazırladıktan sonra son "nihai çözüm"e başvurmak zorunda kaldı.

Alınması gereken ders

Şili deneyiminden çıkarılması gereken olumlu, olumsuz

bir yığın tecrübe ve ders var. Bunlar arasında belirleyici olanı tali olandan ayırmak gerekiyor. Küçük-burjuva devrimcileri, revizyonistler hep tali tahliller içinde boğulup kalıyorlar, deneyimin iflasının gerçek nedenini hep gözardı edip, unutturmaya çalışıyorlar. Sosyal demokrasi ise bir zamanlar Allende'yi örnek alırken, örneğin F. Mitterand, Regis Debray, artık onu kesinlikle anmaz oldular. Zaten onu anmaya ve sahip çıkmaya ne yüzleri ve hakları, ne de cesaretleri var.

Şili deneyiminin kanda boğulması ne ABD'nin silahlı gücü, ne de çok uluslu tekелci şirketlerin mali kudretiyle açıklanabilir. Sadece iki örnek vererek sorunu ABD'nin geleneksel nüfuz alanı Güney Amerika kıtasıyla sınırlı tutalım.

ABD emperyalizminin "Karayib Çakalı" olarak değerkendirildiği Fidel Castro önderliğindeki Küba devrimi korkunç bir abluka ile dize gelmeyince Domuzlar Körfezi Çıkarması diye bilinen doğrudan askeri çıkarma girişiminde bulunuldu. Ama bir avuç insandan oluşan Küba halkı kapitalist dünyanın jandarmasının askerlerini okyanusta balıklara yem etti. Bu bir daha da unutulmadı ve unutulmayacak. Bunun sebebi nedir? Sovyetler Birliği'nin desteği ile açıklanamaz.

İkinci örnek, Nikaragua. Yıllardır ABD emperyalizminin ekonomik, askeri, siyasi, diplomatik baskı altında tuttuğu, sürekli limanlarına mayın döşediği Nikaragua halkı kahramanca direniyor. Karşı-devrimci Kontra gerillalarına yağdırılan dolarlar, yapılan yoğun silah yardımları, sağlanan lojistik destekler kar etmiyor. Her defasında Sandinist gerillalar karşı-devrimci Kontraları ve onların akıl hocaları ABD subaylarını geri püskürtüyorlar.

Bunları söylerken gerek Küba gerekse Nikaragua'da devrim sonrası süreçleri, bu süreçlerin niteliğini ve sınırlarını tartışmak istemiyoruz. Bu ayrı bir sorun. Bu iki ülke halkı Şili'ninkinden daha mı yiğit, daha mı cesaretli? Hayır. Ailende 11 Eylül 1973 günü Moneda sarayını

kuşatan tanklara ve roket yağdıran uçaklara karşı, kundağında "Salvador Allende'ye silah arkadaşı Fidel Castro'dan" yazılı bir Kalaşnikofla sonuna kadar kahramanca çarpıştı. Radyodan Şili halkına son mesajını şöyle noktaladı: "Yaşasın Şili! Yaşasın Halk! Yaşasın İşçiler"

Küba ve Nikaragua devrimlerini Şili deneyiminden ayıran belirleyici bir ilke farklılığı vardır; diğer özelliklerin önemi ne olursa olsun, talidirler. Bu fark, hükümet olmak ile iktidar olmak kavramları arasındaki uçurumun ta kendisidir. Şili'de Halk Birliği sadece yönetime gelebilmiştir. Nasıl ki "sosyalizme barışçıl geçiş" perspektifi ile yönetime gelebilme olasılığı tarihsel bir veri olmuşsa, aynı perspektifle iktidar olunamayacağı o denli ispatlanmıştır. Burjuva çerçeveyi kırmadan, kurulu düzenin belkemiğini oluşturan kurumlar dağıtılmadan, kısacası devlet aygıtı parçalanmadan reformlar aracılığıyla, ne kadar köklü olursa olsun, kurulu düzenin değişmeyeceği, toplumsal bir devrimin yapılamayacağı Şili'de ispatlanmıştır.

Her şeye rağmen tarihe mal olmuş Şili deneyiminin belirleyici tek dersi "sosyalizme barışçıl geçiş" teorisinin kesin iflasıdır.

Bu değerlendirmeleri yaparken söylediklerimizin doğruluğunu ve haklılığını ispatlamak için Lenin'in "barışçıl geçiş" konusunda yazdıklarından alıntılar yapmadık. Daha doğrusu sorun o kadar açık ki, teorik olarak destek gerektirmiyor. Bu nedenle Lenin'in "barışçıl geçiş" konusundaki düşüncelerini araştırıp inceleme ve onların ışığında Şili hakkında bizim söylediklerimizi değerlendirme görevini okuyucularımıza bırakıyoruz. Şili deneyimi konusunda Türkiye'de etraflıca bir çalışma yapıp yayımlandığını sanmıyoruz. Dürüst bir burjuva demokrasi ve bilim adamı olan Armando Uribe'nin "*Şili'de Amerikan Darbesi*" adlı kitabının yetersiz de olsa, bizim de sık sık şahit olduğumuz, askeri darbelerin nasıl hazırlandığı konusunda kaba taslak bir fikir verebilir düşüncesiyle, okurlarımıza salık veriyoruz.

Ayrıca ve son olarak bizim bu yazımızda değinmediğimiz bir konu var. Neden Türkiye'deki gibi Şili'de de demokrasiye geçiş senaryoları düzenlenmiyor, görev devir takvimleri ilan edilmiyor. Pinochet 24 Ağustos 1988 günü olağanüstü hal yasasını kaldırdı, yani 15 yıllık aradan sonra. Fakat Türkiye'de daha farklı oluyor. Neden? Okurlarımıza bu soruyu da biz soralım.

Eylül 1988

YUGOSLAVYA'DA REVİZYONİST SİSTEMİN BUNALIMI DERİNLEŞİYOR

Yugoslav sisteminin sorunları büyüyor. Yıllardır dünya burjuvazisi, Yugoslavya şahsında sosyalizm adına bir tür burjuva sistemin yaşam bulmasını sevinçle karşılıyor, ona övgüler diziyordu. Çağdaş revizyonizmin diğer temsilcileri ise, Yugoslavya şahsında kendi özlemlerini buluyor, ve ona, "sosyalizmin bağımsız yolu"nu yaşama geçirdiği için övgüler diziyordu.

Yugoslav revizyonizmi, modern revizyonist akımlar içinde özel bir öneme sahiptir. Titocu revizyonizm, iktidardaki revizyonist partiler içinde, Marksizm-Leninizme, proletarya diktatörlüğüne açıktan savaş açma "şerefine" sahiptir. Bu nedenledirki, modern revizyonizmin diğer temsilcileri, revizyonist ihanetlerini ilk önce Yugoslav revizyonizmini aklayarak işe başlıyorlar. Kruşçev iktidara gelir gelmez önce, Yugoslavlarla arayış düzeltmeye çalıştı. Tito'nun hiç de "ciddi

yanlışıkları" olmadığını söyleyerek, Stalin ve Enformasyon Bürosu'nun "sekte" tutumlarıyla Yugoslavya'nın sosyalist sistemden uzaklaşmasına neden olduklarını söyleyerek Tito'cu revizyonizmi akladı. Aynı yoldan daha sonra Çinliler, en son da Gorbaçov geçti. Yugoslavya adeta, modern revizyonistler için günah çıkarılan, batılı emperyalist çevrelere mesajlar verilen bir kabeye dönüştü.

Yugoslav revizyonizminin özel rolü, sadece ideolojik olarak açıktan Marksizm-Leninizme ve proletarya diktatörlüğüne başkaldırıdan ibaret değildir. Aynı zamanda, sosyalizm maskesi altında, dogmatizmden uzaklaşma adı altında kapitalist üretim ilişkilerini yaşama geçirmesi bakımından da, modern revizyonist hareketin öncülüğünü yapmıştır. Kruşçev'in, Brejnev-Kosigin'in ve günümüzde Gorbaçov'un ekonomik ve politik reformları Yugoslav revizyonizminin uygulamalarının benzerlerinden başka birşey değildir. Bu nedenledir ki, Yugoslav revizyonizminin iflası, aynı zamanda revizyonist sistemin nerelere varacağıının tablosunu veriyor.

Aslında, Yugoslavya'da revizyonist sistem, yaşanan ekonomik bunalımla, emperyalistlerin açık bir pazarı haline gelmesiyle yıllar öncesinden iflas etmişti. Bugün yaşananlar ise, ekonomik bunalımın daha fazla derinleşmesinin, politik istikrarsızlığa doğru yol almasının en önemli verilerini ortaya koyuyor.

İşçilerin Yugoslav yeni burjuvazisine karşı sınıf savaşımı artıyor ve sert biçimler alıyor. Geçen yıl, bu ülkede 1500 greve, 300 bin işçi katıldı. Son dönemdeki eylemler ise daha da şiddetli oldu. İşçiler, IMF'nin önerileri doğrultusunda kemer sıkma kararlarına, ücretlerin düşürülmesi kararına karşı başkaldırdı. Belgrad'da, 4000 traktör fabrikası işçisi yönetimi protesto ederek, işi bıraktı ve parlamentoya yürüyerek, "Kahrolsun bürokrasi, ekmek istiyoruz" diye slogan attılar.

Kendileri ile görüşmeye gelen hükümet temsilcilerini,"hükümet çekilsin, hırsızlar!" diye protesto ettiler. Bu eylemin ardından Slovenya Cumhuriyetinde 4000 işçi, %50 ücret artışı talebiyle işi bıraktı. Maribor kentinde otomobil fabrikasında binlerce işçinin başlattığı grev ise, kentin diğer fabrika ve tesislerine de yayılarak sokak çatışmalarına dönüştü. İşçiler isteklerinin yerine getirilmemesi üzerine,kent merkezindeki yolları trafiğe kapattılar,toplu halde belediyeye yürüdüler. Öteki işçilerle büyük bir gösterinin yapılması için çağrıda bulundular. En son, Belgrad yakınındaki grevci ayakkabı fabrikası İşçilerinin, Mayıs ayında alınan ekonomik kararları protesto etmek için parlamentoya yürümeleri, polisle çatışarak, barikatı yararak parlamentoyu işgal eylemini gerçekleştirmesi, eylemlerin hızla tırmanacağına işaret ediyor.

Yeni Yugoslav burjuvazisinin başı, sadece işçi sınıfı ile de dertte değil. Çok uluslu bir ülke olan Yugoslavya'da ulusal baskı ve düşmanlık geçmişten bu yana önemli bir sorun olma özelliğini koruyor. Yıllardır, çoğunluğu Arnavutlardan oluşan Kosovalılar, özgürlük talebi ile, Sırp şovenizmine karşı başkaldırıyor. Son günlerde Yugoslavya'da ulusal talepli gösterilerin başladığı bildiriliyor.

Ekonomik krize ve diğer sorunlara çözüm bulmak amacıyla Mayıs ayı sonunda toplanan parti konferansı ise tam bir çözümsüzlük sergiledi. Krizin yükünü işçi sınıfına yüklemenin kararlarını aldı. Konferansta delegelerin bir kısmı, merkeziyetçiliğin güçlendirilmesini, partinin rolünün artırılmasını, yerel özerkliklerin sınırlandırılmasını istedi. Yöneticiler ise pazar ekonomisini yaşama geçirmek için önceden alınan tedbirlerin yaşama geçirilmediğini söyleyerek, ülke ekonomisinin içinde bulunduğu krizden kurtarılması için pazar ekonomisinin geliştirilmesi gerektiğini savundular. Konferans, yöneticilerin görüşleri ve IMF'nin önerileri doğrultu-

sunda bir dizi reform kararları aldı. Buna göre, pazar ekonomisi daha fazla geliştirilecek, fiyatların serbestçe oluşması sağlanacak, Yugoslav Dinarı %25 oranında devalüe edilecek ve dalgalanmaya bırakılacak, ücretlerde %30 oranında indirimle gidilecek, 200 çeşit elektrikli alet, otomobil ve giyim eşyası ile ilgili ithalat kısıtlaması kaldırılarak, pazarlar uluslararası sermayeye daha fazla açılacak. Bu tabloya %150'lere varan enflasyon, %15 işsizlik oranı ve 21 milyar dolar dış borç eklendiğinde, sistemin nasıl bir bunalımla karşı karşıya olduğu daha iyi anlaşılır. Bu koşullarda bunalımın yükünün, sırtına yüklenilmesi istenen işçilerin yığınsal başkaldırısından doğal birşey olabilir mi?

Derinleşen ekonomik bunalım ve siyasal istikrarsızlığa doğru yol alınması, Yugoslav yetkililerini oldukça rahatsız ediyor. Yönetimin bunalımı önlemede çaresiz kalması, bir ordu darbesinin alternatif olarak gündemde tutulmasına neden oluyor. Geçen yıl grevlerin ve gösterilerin artması üzerine bir açıklama yapan Yugoslavya Başbakanı, "sosyalist sistemin tehlikelerle karşı karşıya olduğunu ve gerekirse ordunun müdahale edebileceği"ni açıklamıştı. Son gelişmeler üzerine bir açıklama yapan Savunma Bakanı, "orduya yönelik düşmanca eylemlerin , örgütsel, biçimsel ve yoğunluk açısından anayasal düzeni tehdit edecek boyutlara ulaştığını" söyledi. Yugoslavya'da çıkan Mladina adlı gençlik dergisi ise, ülkede bir askeri darbenin son anda önlenildiğini yazdı. Slovenya'da biri asker, ikisi gazeteci üç kişinin ordu sırlarını sızdırmak gerekçesi ile tutuklanması ise yeni kitlesel protestolara neden oldu. Lsublijana'da 20 bin kişi tutuklanan üç kişiyle dayanışma amacıyla sokak gösterilerine katıldı.

Bütün bunlar revizyonizmin Yugoslavya 'da iflasının yanı sıra, ideolojide, politikada, ekonomik politikada Yugoslav deneyini örnek alan diğer revizyonist ülkeleri nasıl bir gele-

ceğın beklediğini ortaya koyuyor. Yugoslavya örneğı bir şeyi daha kanıtlıyor: Marksizm-Leninizm ve proletarya diktatörlüğü dışında, bağımsız sosyalist bir "yol"un olamayacağını, "bağımsız sosyalist yol" un, kapitalist teori ve pratiklerin kötü bir kopyası olduğunu.

Temmuz 1988

YUGOSLAVYA'DA DERİNLEŞEN KRİZ VE MİLLİYETÇİ GÖSTERİLER

Yugoslavya'da aylardır süren gösteriler son zamanlarda yeni bir boyut kazandı. Artık, yöneticiler bile, bir iç savaş tehlikesinden söz ediyor.

Yugoslavya'da derin bir ekonomik krizin yaşandığına, politik istikrarsızlığa doğru hızla yol alındığına, "Yugoslavya'da Revizyonist Sistemin Bunalımı Derinleşiyor" başlıklı yazıda (Bkz. s: 208-212) değinmiştik.

Son haftalarda gelişen olaylar ise, Yugoslav revizyonist yönetiminin açık bir yönetememezlikle karşı karşıya olduğunu gösteriyor. Yüzbinlerce kişinin katıldığı gösterilerde, gerek çeşitli cumhuriyetlerdeki yöneticilerin, gerekse ülke yöneticilerinin istifası isteniyor, silahlanma çağrıları yapılıyor. Gösterilerin yoğunlaşması ile, politbüro üyesi Franç Setinç istifa etti ve Sırbistan Cumhuriyeti'nin yöneticilerini milliyetçi gösteriler düzenlemekle, merkezi yönetimi ise, olaylara seyirci kalmakla suçladı. Arkasından gösterile-

rin yoğunlaşması ile, ülkenin iki özerk bölgesinden biri olan Voyvodina'da yöneticiler de istifasını verdi. Karadağ Cumhuriyeti'nin başkenti Titograd'da yapılan büyük gösteriden sonra ise, hükümet istifa etmesine rağmen parti yöneticileri istifa çağrısını reddettiler. Başkentte olağanüstü durum ilan edildi; gösteri polis zoruyla dağıtıldı. En son televizyonda bir konuşma yapan Devlet Başkanı R.Dizdareviç, gösterilerin devam etmesi durumunda olağanüstü durum ilan edileceğini açıklarken, Başbakan Mikaliç, gösterilere rağmen kemer sıkma önlemlerinden vazgeçilmeyeceğini açıkladı. Buna rağmen gösteriler devam ediyor.

İşçilerin başını çektiği gösterilerin asıl nedeni, yönetimin IMF patentli kemer sıkma politikasını yürürlüğe koymasıydı. Aylar önceden başlayan gösterilerde, işçiler, ücretlerine zam yapılması, kemer sıkma politikalarının yürürlüğe konmasından vazgeçilmesi ve yöneticilerin istifası talebini dile getiriyorlardı. Son zamanlarda ise, bu taleplere ek olarak, Sırbistan Cumhuriyeti yöneticilerinin de doğrudan destek ve teşvikiyle, ülkenin iki özerk bölgesi Kosova ve Voyvodina'da yaşayan Sırlara baskı yapıldığı gerekçesiyle, bu bölgelerin özerkliklerinin ortadan kaldırılması ve bu bölgelerin Sırbistan Cumhuriyeti'ne bağlanması talebi ileri sürülmeye başlandı. Bu amaçla, Sırbistan Komünist Partisi başkanı, Slobodan Miloseviç bir anayasa değişikliği hazırladı.

Sırbistan Cumhuriyeti, ülkenin 6 federal cumhuriyetinden toprak ve nüfus bakımından en büyüğü durumunda. Uzun yıllardır, Kosova'da yaşayan Arnavutlar, Sırların uyguladığı ulusal baskıya karşı savaşım sürdürüyor ve cumhuriyet statüsünün tanınmasını istiyor. Bu amaçla, 1981'de bir çok ölü ve yaralıyla sonuçlanan büyük olaylar da olmuştu. Bu bakımdan, Sırp milliyetçilerinin, gerek Kosova'da, gerekse Voyvodina'da baskı altında oldukları iddiaları sadece bir bahaneden ibaret. Sırbistan, ülkenin en büyük cumhuriyeti olduğu gibi, ülke yönetiminde de Sırp yöneticiler en etkin güç durumunda. Sırp yöneticilerin, milliyetçi

gösterileri düzenlemeleri, diğer cumhuriyetlerde de tepkilerle neden oluyor.

Sırbistan yöneticileri gösterilerle birkaç amacı birden gerçekleştirmeyi düşünüyorlar. Merkezi yönetimden aldıkları dolaylı destekle de bu alanda epeyce mesafe aldıkları gözleniyor. Bu amaçlardan biri, büyük Sırbistan hayalini gerçekleştirmek. En başta da Kosova'daki ulusal direnişi bastırmak istiyorlar. İkinci amaç, ekonomik krize tepki olarak gelişen yığinsal tepki ve gösterileri, milliyetçi duyguları körükleyerek genişletmek ve sınıfsal direnişi pasifize etmek şeklinde kendini gösteriyor. Üçüncü amaç ise, ekonomik krize tepki olarak gelişen gösterileri ve milliyetçi hareketleri, yöneticiler arasında baş gösteren iktidar savaşında basamak olarak kullanmak. Bu alanda, kısa vadede, 14 Ekimde yapılacak MK toplantısında, Sırp yöneticiler için etkinliklerini artırmak ve sözkonusu anayasa değişikliğini gerçekleştirmek en önemli amaçlar durumundadır. Yugoslavya Komünistler Birliği'nin başkanının, MK toplantısında, MK'nın ve siyasi büronun üyelerinin üçte birinin değişeceğini açıklaması, bu alanda önemli mesafenin alındığını gösteriyor.

Fakat, bütün bunlar, kısa vadede başarılılsa bile, huzursuzluğun asıl kaynağı olan ekonomik kriz; 21 milyar dolar dış borçtaki tıkanma, %200' lere varan enflasyon, %15' lik işsizlik oranı, yürürlüğe konan kemer sıkma politikaları ve uzun yıllardır devam eden ulusal düşmanlıklar Yugoslav revizyonist yönetimini gelecekte de tehdit etmeye devam edecek. Bu bakımdan, Yugoslavya'daki revizyonist yönetimi büyük sorunlar bekliyor. Modern revizyonizmin ve Batı kapitalizminin gözde ülkesi, "özyönetimci" Yugoslavya ekonomik ve politik iflasın eşiğinde bulunuyor.

Ekim 1988

"HALK CUMHURİYETİ"NDEN BURJUVA CUMHURİYETE!

C. Kaynak

23 Ekim '89 günü Macaristan'da bir "Cumhuriyet" daha ilan edildi. 4. Cumhuriyet diyorlar! Oldukça "sembolik" bir güne tesadüf ettirilen ilan töreninde kısa bir konuşma yapan geçici başkan Matyas Szörus, kiliselerden yükselen çan sesleri ve "Kahrolsun Komünizm!" çığlıkları arasında, Macaristan'ın perestroykayı da glasnostu da herkesten önce son kertesine vardırıldığını, çok özlü ifadeler ve büyük bir gururla dünya kamuoyuna açıkladı.

"Bugünden itibaren ülkemizin devlet biçimi -burjuva demokrasisi ve demokratik sosyalizmin değerlerinin eşit birleşimine dayanan- Macar Cumhuriyetidir." Bu ideolojik tanımdan sonra geçici başkan giderayak, bu "eserin" Macar tarihindeki yerini de şu şekilde tespit ettiklerini açıkladı: *"Geçmişte ülkemize demokrasiyi sokma çabası göstermiş olanların anısını şu 20. asrın sonunda kutlamak zorundayız. Mihaly Karolyi, Zoltan Tildy, Imre Nagy, ...İşte, on-*

ların eylemlerinin ruhu doğrultusunda 4.Cumhuriyetin meşru temellerini atmış olduk."

Yeni cumhuriyete ilham kaynağı teşkil edenlerin kimler olduğuna biraz sonra değineceğiz. Ancak hemen şunu belirtelim ki bu güne kadar Macaristan'da çok cumhuriyet kuruldu, sayıları muhasebelere göre değişiyor. Açıkça görülen odur ki nihai kimliklerine kavuşan revizyonist şefler kendilerine özgü bir Macar tarihi yazacaklar. Ülke tarihinde bugüne kadar toplam 6 kez cumhuriyet ilan edildi. Bunlardan işlerine gelmeyen ikisi inkar edilince, yaşanmış tarih inkar ediliyor! Son icat dördüncü sıraya düşüyor.

Inkar edilen tarih!

Macar tarihinde yaşanmış iki tarihi kesit yok sayılıyor, inkar ediliyor. Bunların ortak özelliği, tesadüf olmasa gerek, komünistlerin önderliğinde ilan edilmiş cumhuriyetler olması. Tarihe "Macar Devrimi" veya "Macar Komünü" diye geçmiş bir olay var! Şubat 1919'da Macar işçi sınıfının ayaklanmasından sonra şimdiki burjuva çirakların ilham kaynağına dönüşen Mihaly Karoly önderliğindeki cumhuriyete son verildi. İktidarı ele geçiren komünistler Bela Kun önderliğinde 21 Mart 1919 günü Macar Sovyetleri Cumhuriyetini kurdular. Sanayiye ve büyük toprak mülkiyetlerini kamulaştıran yeni iktidarın hazırladığı anayasa ile, yasama erki işçi-köylü-asker sovyetlerinin oluşturduğu ulusal meclise devredilirken, yürütme erkini de Bela Kun'un yönettiği Halk Komiserleri Devrimci Yürütme Konseyi üstlendi.

Emperyalistleri ve tüm Avrupa gericiliğini telaşlandıran Macar Komünü kısa sürede abluka altına alındı. Ekim Devriminden sonra böyle bir örneğin orta Avrupa'da yeşermesi büyük bir tehlikeydi. Emperyalizm bir yandan Romanya ve Çekoslovakya ordularını Macar Komünü üzerine sürerken, öte yandan içerdeki işbirlikçilere gerekli desteği verdi. Ve Macar Komünü 133 gün süren kısa bir varlıktan sonra kanla

boğuldu. Fransız subaylarının teşvik ettikleri ve destekledikleri amiral Miklos Horthy'nin tesis ettiği karşı devrimci faşist düzen, aralıksız 1944 yılı Aralık 22'sine kadar ayakta kaldı. Bu süre zarfında Hitler ve Mussolini arasında ittifak mekikleri dokuyan Macar faşistleri, Aralık 1944'de Kızıl Ordu Budapeşte'yi kuşatınca son nefeslerini almak için taşı tarağı toplayıp Berlin'e, Hitler'in kırılmış kanatları altına sığındılar.

İnkar edilen ikinci tarih kesiti daha ilginç, şimdiki burjuvaların içinden süzülüp çıktıkları bir dönem. 25 yılı aşkın bir süre devam eden faşist diktatörlük koşullarında, ki buna faşist Nazi işgali de eklenerek doruk noktasına ulaştı, komünistler çok zor şartlarda yaşam savaşı verdiler, ağır kayıplara uğradılar, ölümle burun buruna yaşadılar, fiziki olarak yok edildiler. Bunu burjuva tarihçileri ve gözlemcileri bile aynen kabul ediyorlar. Anti-emperyalist anti-faşist direniş hareketi içinde çok aktif rol oynamalarına rağmen komünistlerin nicel zayıflığı onlar için büyük bir dezavantajdı. 22 Aralık 1944'de Debrecen'de kurulan ilk geçici ulusal cephe hükümetinde komünistlere sadece üç bakanlık verildi.

Fakat uluslararası ortam, objektif koşullar komünistlerden yanaydı. Bu objektif koşulları belirleyen ana faktör sosyalizmin zaferiydi. Bu yüz karası savaştan alınının akıyla çıkan tek ideolojik-politik güç o idi. Kızıl Ordu sadece sosyalizmin ana vatanını savunmakla, ona göz kamaştırıcı bir zafer kazandırmakla yetinmemiş, üstelik geçtiği yerde gördüklerine de yardım elini uzatmış, kurtarmıştı. Macar komünistlerinin, yurtseverlerinin çabalarının düzeyi ne olursa olsun bu ülkeyi faşizimden arındıran, Nazi işgalinden kurtaran asıl güç sosyalizmin Kızıl Ordusudur. Şimdi, revizyonistlerin, kapitalistlerin eşgüdümlü sürdürdükleri ve son hızını almış karalama kampanyasının gücü hiç bir zaman bu tarihe mal olmuş gerçeğin üstesinden gelemeyecektir.

Samimiyet derecesi her ne kadar tartışılsa da, o dönem, burjuva unsurların bile şu veya bu ölçüde, sosyalizmin prestijinden etkilendikleri bir gerçektir. Kurtuluşu izleyen yıllarda

Macaristan'da kurulan karma koalisyon hükümetlerinde komünistler azınlıktaydılar, ama buna rağmen bu hükümetler radikal tedbirler alabilmişlerdir. Örneğin 15 Mart 1945 tarihli ve Imre Nagy'nin (!) imzaladığı toprak reformu yasasıyla radikal bir toprak reformu gerçekleştirildi. Büyük bankalar, karteller devlet kontrolüne alındı, elektrik ve petrol işletmeleri devletleştirildi, 26 Haziran 1946'da maden ocakları ve sigorta şirketleri aynı akibete uğradılar.

Eğilim olarak Komünist Partisinin programına yatkın olan bu başlangıç politikasının sağladığı dinamizm, aynı zamanda onun güçlenmesine de yol açtı. Komünist Partisi, süreç içinde, objektif ortamın da verdiği ivme ile ülke yönetimindeki etkisini yaygınlaştırarak önemli ölçüde denetimi ele geçirdi. Onun, o dönemde, ülke yönetiminde giderek çekici motor gücü rolünü kazanması sosyal demokrat partinin ona gittikçe yanaşmasını gündeme getirdi ve Haziran 1948'de birleşilerek Macaristan İşçi Partisi oluşturuldu. Bu birleşmenin sağlıklı olup olmadığı konusu ilkeler ve tarihsel sonuçlar ışığında tartışılabilir. Fakat sonradan varılan sonuçtan hareket edilerek bir değerlendirme yapmanın her zaman tam sağlıklı olamayacağını düşünüyoruz. İdeolojik sulanmada birleşmenin belli oranda payı, hiç kuşkusuz olmuştur; fakat bunun belirleyici bir rol oynadığı tartışma götürür.

Geçiş dönemi olarak değerlendirilen ve aynı zamanda komünist partisinin etkinliğinin pekişme süreci olan bu dönem, 20 Ağustos 1948'de Macaristan Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla farklı bir aşamaya yükseldi ve o dönemden itibaren Macaristan'da daha ciddi sosyalist kazanımlar elde edilmeye başlandı. 1945 ile 1948 arası gerçekleştirilen reformlar daha da yaygınlaştırılarak, 1949'dan itibaren tarım kollektifleştirildi, devlet ve din ilişkileri ayrıştırıldı, yüzden fazla işçi çalıştıran işletmeler kamulaştırıldı... Yazılmasına başlanan yeni Macaristan "tarihinden" çıkartılan bu kesit, 4 Temmuz 1953 tarihinde Rakosi'nin görevden alınıp yerine Imre Nagy'nin getirilmesiyle noktalandı.

İlham kaynakları

Yeni Macar "Cumhuriyetinin" ilham kaynaklarını teşkil eden geçmiş deneyimler hakkında söyleyeceklerimiz pek uzun olmayacaktır. Birinci emperyalist savaşın yükü altında çöken Macar monarşisinden iktidarı bir darbe ile koparan Kont Mihaly Karolyi'nin derme-çatma burjuva liberalizmi, Macar işçi sınıfının ayaklanmasıyla daha 1. yılını dahi doldurmadan iflas etti. 16 Kasım 1918'de ilan ettiği cumhuriyet de ancak o kadar dayanabildi, yani bir kaç ay. Ve yukarda bahsettiğimiz Macar Komünü patlak verdi.

İkinci ilham kaynağı olarak keşfedilen Zoltan Tildy'nin Cumhuriyeti ise, Şubat 1946'da ikinci emperyalist savaştan sonra ilan edilmişti. Komünistlerin o dönem güçlerinin henüz çok zayıf olduğunu hatırlatmıştık. Kasım 1945 genel seçimlerini % 54 oranında oyla toprak sahipleri kazandılar, ve başına geçici olarak, papaz Zoltan Tildy'yi getirdikleri bir "köylü" cumhuriyeti ilan ettiler. Tarih bu "köylü" görünümlü burjuva cumhuriyetini yıkma görevini de komünistlere nasip etti. Bir yandan dönemin niteliklerine ayak uydurmak için bazı ciddi reformları gerçekleştirirlerken, öte yandan egemenliklerini pekiştirmek için türlü numaralar yapmaktan geri durmayan kundakçı yeni cumhuriyetçiler, Macaristan işçi sınıfı ve onun partisinin baskısı karşısında kısa sürede dağıldılar. Düzenledikleri komplolar açığa çıkınca herbirisi kapağı bir tarafa attı, hükümet başkanı Ferenc Nagy İsviçre'den dönmedi bile!

Bu "asil" soy ağacının üçüncü ve son halkası, Imre Nagy! 1956 Macaristan karşı devriminin şefi. Bu şahsiyetinünü Macar tarihine sığmadığı için ona başka bir düzeyde değinmek zorundayız.

Kapitalist restorasyon

Bir çok Doğu Avrupa ülkesi gibi Macaristan da, dış etkenlerin ağır bastığı, ikinci emperyalist savaşı izleyen çok özel ve özgün koşullarda sosyalizmin yörüngesine girdi. Sonuçlardan hareket etmiyoruz ama objektif ve bilimsel bir yaklaşımla değerlendirildiğinde, sosyalist kazanımların düzeyi ne olursa olsun, Macaristan'da marksist anlamda bir sosyalist devrim olmamıştır. Bu, bir eleştiri değildir! Eski toplumsal yapı tüm bileşenleri ile birlikte (ideolojik, ekonomik, sosyal, kültürel, ...) tamamen dağılmadan ve dağıtılamadan, kısmi ve tedrici bir tarzda yeni bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Macar işçi sınıfının terimin tam anlamıyla bir iktidar alternatifi olarak henüz örgütlenemediği bir ortamda, tarihin hızlı akışı iradeden bağımsız olarak böyle bir inşayı gündeme getirmiş, kaçınılmaz kılmıştır. Macaristan'da veya başka benzer ülkelerde, tarihin dayattığı sosyalizmi inşa görevi karşısında iç koşulların yetersizliği telafi edilebilirdi. Zira onların safına katıldığı sistemin ağırlık merkezi bunu kolaylaştıracak güce sahipti. Eğer Sovyetler Birliği'nde yaşananlar yaşanmasaydı, geriye dönüş olmasaydı, Doğu Avrupa'da yaşananların hayat görme payı oldukça az olurdu.

Dolayısıyla kapitalist restorasyonun reçetesinin Moskova'da yazılması her şeyi kolaylaştırdı. SSCB'de modern revizyonizmin neden ve nasıl iktidar olduğunu tartışmaya-çağız; ama işin mihenk taşı budur ve ancak bunun etraflica bilince çıkartılmasıyla sorun bir bütünlük içinde kavranabilir. Yaşananlar gün gibi meydanda, modern revizyonizmin bir dönüm noktası olduğu apaçık. O, bir bitimi ve bir başlangıcı temsil ediyor; sosyalizmin gelişmesine dur denilirken, kapitalist restorasyon süreci de başlatılmış oluyordu.

Revizyonistler Kremlin'de yönetimi ele geçirmeleriyle birlikte hemen ve açıkça Sovyetler Birliği'nde restorasyona

başlayamazlardı, buna cesaret edemezlerdi; karşılarında sosyalizmi fiilen yaşayan bir toplum vardı. SBKP yönetiminde kısa süren iç mücadelenin darbeler, komplolar ve tasfiyeler sonucu revizyonistler lehine sonuçlanmasına paralel olarak, benzeri entrikalar öteki partilere de uygulandı. Kruşçev ve avanesi sosyalizmle hesaplaşma mücadelesinde Doğu Avrupa ülkelerini deneme tahtası olarak kullandı, kardeş partileri kendi kirli emellerine suç ortağına dönüştürdü. SSCB ve SBKP prestijini kendine maske ederek başarıya ulaşabildi.

4 Temmuz 1953'te Imre Nagy Macaristan hükümet başkanlığına getirildi. Onu Kremlin dayattı, üstelik bu adamın bir sinmiş sosyal-demokrat olduğunu bile bile. Imre Nagy 1948'de tarımda başlatılan kollektifleştirmeye karşı çıktığı için bir kenara atılmıştı. Nagy'nin ilk işi liberal bir dönemin başladığını açıklamak oldu. Kimden cesaret aldı? Tüm karşı devrimcileri affetti ve onların içinde Janos Kadar da vardı; o ki, ömür boyu hapis cezası yemişti! Polonya'da da Gomulka için aynı jest yapıldı. Kruşçev ve (Arnavutluk dışında) işbaşına getirttiği takipçileri Marksizme içerden saldırdılar. Herbirisi keskin birer marksist kesildi daha iyi saldırabilmek için. Imre Nagy "Marksizm-Leninizm'den sapmalara" veryansın etmekle başladı ve 1953'de kollektivizme son! Hızlı sanayileşmeye son! Özel sektöre imtiyaz! Tüketim maddelerinin üretimine büyük destek! vb. sloganları ile devam etti. Ne Marksizm!

Macaristan Komünist Partisi ve genel sekreter Rakosi, SBKP ile birlikte Titoizme karşı açık tavır almışlardı zamanında. Kruşçev Tito ile barışınca ve ondan özür dileyince Macaristan'da karşı devrimcilerin yüzü güldü, Janos Kadar başta olmak üzere. Kruşçev'in Tito ile ittifakı komünistlere sırtından vurulmuş bir hançerdi ve çoğu gereken mukavemeti gösteremediler, gösterenler ise fırsat bulundukça fiziki olarak elendiler, üstelik Moskova'da!

Kruşçev kardeş komünist partilerini kendine alet etmek için sahnelediği entrikalarla bu ülkelerdeki izlenen politika-

ları alt üst edince ekonomik istikrar bozulduğu, ideolojik sulanma arttığı gibi, karşı devrimci güçler de cesaret aldılar, baş kaldırdılar. "Domuz çobanı" nın dünya burjuvazisi nezdinde itibar arayışı için komünizme -Stalin'in şahsında- her saldırısı burjuvazi ve karşı devrimci güçler elinde birer dinamit lokumu oluverdi. Dünya burjuvazisi için büyük bir nimetti bu! Dilediğince kullandı.

Revizyonizm neden olduğu gelişmelerin kontrolünü kaybedince, bu defa yine marksist-leninist terminolojiye sarıldı ve enternasyonalist dayanışma adına kendi iş başına getirdiği unsurları zor yoluyla denetim altında tutmaya çalıştı. Macaristan'da Kruşçev'in cesaretlendirdiği karşı devrimci güçler saptanan sınırları aştıklarında sadece nüfuz alanımızın dışına çıkmaya yelteniyorlar diye müdahale edildi.

Askeri müdahaleden amaç denetim kurmaktı ama gayri iradi olarak da karşı devrimci dalga bastırıldı ve Imre Nagy dahi harcanmak zorunda kalındı. Fakat oluşturulan yeni düzen keskin laflarla perdelenmiş sinsi bir revizyonist ekibin düzeniydi. Kadar kilise ile arayı dizerek muhalif güçleri, biraz da burnu kırık oldukları için, parti bünyesine toplayarak restorasyon hareketini beraber yürüttü. Bu nedenle Macaristan'da Polonya'daki gibi parti dışında filizlenerek gelişmiş güçlü bir muhalefet ortaya çıkmadı. 1963 yılında, 1956 olaylarına fiilen katılan tüm karşı devrimci katiller affedildiler. Tarımda özel mülkiyete büyük imtiyazlar tanındı. 1966 yılında merkez komitesi büyük bir törenle merkezi planlamaya son verdi. Ve pazar ekonomisinin kıstasları temel alınan genel bir ekonomik reform yürürlüğe kondu.

Macaristan sessizce, dikkatlerden uzakta, aşamalı ve evrimci bir tarzda ekonomik ilişkilerini uluslararası mali kuruluşlarla geliştirdi. COMECON'dan 1973'ten itibaren hafifçe uzaklaşarak kapitalizm yolunda emin adımlarla yürüdü geldi. Gorbaçov'un ipleri iyice gevşetmesiyle birlikte hızlanan gelişmeler Macaristan'ı hiç de sarsmadı; zira orada her şey koordineli olarak yürütölmüştü ve tamamdı. Geri-

ye kalan bazı biçimsel formaliteleri tamamlayıp öze denk düşen uyum sağlayan bir görünüm kazanacaktı. Macaristan kapitalizmi kesintiye uğradığı düzeyden itibaren yeniden restore etmiş bir ülke artık; sosyalist vb. terimleri kullanmanın hiç de gereği kalmadı ve en uygun olanı da yaptılar.

Gorbaçov'un akibeti

Gorbaçov'un SSCB'de yürürlüğe koyduğu ve gün geçtikçe pekiştirdiği gerek ekonomik gerekse politik reformlar içerik itibarıyla Macaristan'da gerçekleştirilenlerin aynısı. Son hızını almış modern revizyonist dalganın karşısında muhafazakar revizyonistler dayanamıyorlar. Örneğin Doğu Almanya'da, Honecker ansızın ve rezil koşullarda Gorbaçov'un da baskısı ile harcandı. Çekoslovakya'da sokak gösterileri gittikçe hızlanıyor. Bulgaristan'da Todor Jivkov reform vaad ederek gelişmeleri sollamak istiyor, ama nafile o da gidecek. Ve sıra gelecek Romanya'ya, hatta Çin'e.

Ayakta durmaya çalışan ve adı halen "sosyalist" olan bu sistemler ideolojik tutarlılıktan yoksunlar ve melez bir ekonomik yapı üzerinde duruyorlar. Revizyonist yönetimler yıllardır kapitalizmin ilke ve kurallarını bu sistemlere şırınga etti durdu. Bir duraklama safhası yaşıyorlar. Gelişme dinamiğini kaybetmişlerdir. Gorbaçov bu durumdan sıyrılabilmek için süreci hızlandırdı ve bu hareketin başını SSCB'nin çekmesi sürecin mutlaka sonuçlandırılmasını kaçınılmaz kılıyor. Bu pek fazla sürmeyecektir. Üstelik bu konuda uluslararası düzeyde bir mutabakat mevcut; gelişmelerin kontrolden çıkarmaması için Gorbaçov'a yardım!

Şu anda sahnede burjuvazi ve onun bir türevi olan revizyonistler var; tek sesle konuşuluyor, monoton bir monolog! Ortalıkta bunlarla boy ölçüşebilecek bir devrimci işçi sınıfı hareketi henüz yok. Bu sürecin kapanmasından sonra heyecanlı ortam başlayacaktır. Kapitalist ülkelerdeki işçi

sınıfının ne durumda olduğu meydanda; uyuşturulmuş, köretilmiş, kaderci kılınmış. Doğu Avrupa işçi sınıfı henüz seyirci konumunda, gelişmeleri izliyor, hatta şoku altında yaşıyor diyebiliriz.

Fakat Doğu Avrupa'nın dünya kapitalist sistemi ile bütünleşme sürecinin tamamlanması neyi çözecektir? Emek-sermaye çelişkisi, sömürülen-sömüren çelişkisi yeniden sahneye fırlamak zorunda ve öyle olmamasının hiç bir nedeni yok. Polonya'da "umut" hükümeti kuruldu, ülkeye dolar yağıyor, ama aynı anda sokak çorbası da ilk defa piyasaya çıktı. SSCB'de Gorbaçov durmadan dışardan tüketim maddesi alıyor, işçi sınıfının perestroykayı kesintiye uğratmaması için. Bu günlük tedbirlerle ne zamana kadar idare edebilecekler?

Gorbaçov reformlarından bir medet ummak kapitalizmin, eninde sonunda ama mutlaka tek çıkış yolu olduğunu kabul etmekle eş anlamlıdır. Üstelik kapitalizmin ehililikte doruk noktasına eriştiği bazı Batı Avrupa ülkelerinde işçi sınıfının içinde yaşadığı maddi koşullar dikkate alınınca Gorbaçov'un reformlarının her halükarda fersah fersah geride kalacakları açıktır. Ayrıca Gorbaçov reformlarının nihai hedefi bugün Macaristan şahsında canlı bir örnek olarak yaşıyor. Ülke nüfusunun % 20' sini aşan kesim sefalet sınırlarının altında bir yaşam düzeyine sahiptir. Hiç şüphesiz SSCB'de süreç Macaristan'dan farklı bazı özgün özellikler arz edecektir; daha yavaş bir tempoda, daha karmaşık ve belki de daha sancılı olacaktır. Ama varacağı yer, Sovyet bürokrat burjuvazisi eğer proletaryanın yeni bir devrimci başkaldırısı ile karşı karşıya kalmazsa, Macaristan'ın bugün varmış bulunduğu yer olacaktır.

Sonuç

Dubçek, Imre Nagy "güler yüzlü sosyalizmi" savunuyorlardı. Takipçileri bugün ilk iş olarak sosyalizmin sembolleri-

ne saldırmakla başladılar. Macaristan'da "Kahrolsun komünizm!" çığlıklarıyla sosyalizm çağrışımı yapan ne görürlerse ona saldırıyorlar. Bayraklarındaki kırmızı yıldız hemen sökülüp atılıyor. 1956' da Imre Nagy de aynı şeyi yapmıştı! Onunla da yetinmediler, fabrika kapılarında Macar proletaryasının mücadelesini anımsatan anıtlar sökülüyor, meydanlardaki kırmızı yıldız anıtları kampanyalarla çöplüklere taşınıyor. "Sosyalizm pekişiyor" diyenler acaba *Kapital*' in Macar iktisat fakültelerinde ders programlarından çıkartılışı hakkında ne düşünüyorlar?

Sosyalizmin manevi anısına yöneltilmiş bu sınır tanımaz vahşilikler ve bayağılıklar, onu kurtuluş yolu olarak görenlerde hüznün ve isyan duyguları yaratacak nitelikte. Fakat bir burjuva düzende proletarya davasının soylu sembollerinin caddelerde, parklarda birer maskot gibi kalması, burjuva düzeninin birer kenar süsü ya da yıllardır olduğu gibi bir asma yaprağı olarak kalması ne kazandırır, onların değerini düşürmekten, yozlaştırmaktan başka! Bu nedenle böylesi davranışlarla o sembollerin yıkılması pek büyük bir önem arz etmiyor, tam tersine, Macar burjuvazisinin gerçek kimliğini ve aşağılık kişiliğini sergiliyor.

Kasım 1989

DOĞU AVRUPA'DA ÇÖZÜLME VE BAZI SONUÇLAR

C.Kaynak

1989 yılına, uluslararası gelişmeler düzeyinde damgasını vuran olayların başında, hiç kuşkusuz, Doğu Avrupa'da yaşanan çözülme ve dağılma hareketi geliyor. Yaşanan "yaprak dökümü" II.savaştan sonra yaşlı kıtada oluşan hassas dengeyi bozduğu gibi, beraberinde bir demet yeni sorunu da gündeme getiriyor. Bu sorunların en önemlilerinden birisi şüphesiz "Alman Birliği" sorunudur. Bir geçiş dönemi özelliklerini taşıyan güncel gelişmelerin yarattıkları sakin fırtınalardan sonra Avrupa'nın nasıl bir görünüm kazanacağı henüz belli değil.

Mevcut veriler ve potansiyel dinamikler o kadar içiçe, karmaşık ve boyutludurlar ki, konu hakkında çeşitli çevrelerce tasarlanan senaryolar ve ileri sürülen hipotezlerden herhangi birine, bu aşamada öncelik payı tanımak gerçekten zordur. Buna rağmen çözülme hareketinin güncel etki ve yankıları bir kenara bırakıldığında, Avrupa'da sinsice

yapılan hesaplar hakkında, yer yer göreceli de kalsa, bir fikir sahibi olmak mümkündür.

Gerçek toplumsal-siyasal nitelikleri bugün tüm çıplaklığıyla gözler önüne serilen Doğu Avrupa'daki bürokratik-burjuva rejimlerin evrimi, doğal ve mantıklı sonucuna kavuşmuş bulunuyor. Bazı biçimsel farklılıklar dışında Doğu Avrupa'nın eski sosyalist ülkeleri benzer bir evrime ve yörüngeye girdiler. Çıkışta Macaristan bekleniyordu; Polonya ilk gelen oldu; sürecin Polonya ile açılmasıyla birlikte adeta birbirleriyle yarışıyorlarmışçasına döküldüler. Hayat Marksizmi bir kez daha doğruladı. Zira zamanında, revizyonist gelişmeyle başlayan kapitalist restorasyon süreci, kesintiye uğramazsa eğer, er veya geç ama mutlaka kapitalizmin zaferiyle sonuçlanır diyenler, sadece marksistlerdi.

Çözülme hareketinin kitlesel bir baskıyla hızlanması geçiş döneminin kısa olacağını gösteriyor. Bu ise dünya kapitalizminin ve özel olarak Avrupa'nın kısa sürede yeni sorunlarla karşı karşıya kalacağı anlamına gelir.

"Alman Birliği"

Çözülme hareketiyle birlikte hemen gündeme gelen ve tüm dikkatleri çeken konu Alman sorunu; Birleşme! Fakat konu Almanların boyunu aşıyor, çünkü gerçekleşmesi durumunda yalnız Avrupa'da değil, tüm dünyada emperyalist güçlerin bugüne kadar yaptıkları hesapları gözden geçirmeleri gerekecek. Şu anda birleşmeyi yüksek sesle Batı Alman tekelleri istiyor. Kamuoyu oluşturmaya yönelik olarak ileri sürülen duygusal, ulusal vb. faktörlerin gerisindeki asıl hedef, yeniden Büyük Almanya!

Batı Almanya bugün için dinamik bir ekonomiye sahip. AET içinde bu düzeyde motor rolü oynuyor ve büyük bir rekabet gücüne sahip. Doğu Almanya ile birleşmesi durumunda işgücü, iç pazar ve benzeri olanakların yanısıra,

reşit siyasi bir kimliğe kavuşmanın yolu açılmış olur. ABD ve Japonya'dan sonra üçüncü sırada yer alabilecek "Birleşik Almanya", Avrupa kıtasında ekonomik alandaki rakipsizliğini ve coğrafik konumunu kullanarak kıtada tek süper güç olma olanaklarına fazlasıyla sahip olabilecektir. Tam egemenliğini elde etmesiyle silahlanmanın da yolu açılacaktır. Doğu Avrupa'da ve Sovyetler Birliği'nde açılan pazarda daha şimdiden oldukça güçlü bir konumda olan Batı Almanya, "birleşme" durumunda bu konumunu daha da pekiştirebilecektir.

Batı Alman tekelleri hedeflerine erişmek için AET'ye yamanıyor, tepkilerini azaltabilmek amacıyla "Alman sorunu ancak AET içinde çözülebilir" iddiasında bulunuyor. Ancak AET olsa olsa geçici bir kalkan rolü oynayabilir ve kısa sürede ona ihtiyaç kalmayacaktır. Diğer taraftan tüm diğer Batılı emperyalist ülkeler Fransa, İngiltere, ABD... Almanya'nın bir birleşme sonucu yeniden önplana fırlamasından endişe duyuyorlar, pazarları ve mevcut etkinlikleri tehlikeye giriyor. Sözde birleşmeden yana olduklarını belirtiyorlar ama onlar da AET'yi devreye sokuyorlar. Bunlar için AET çerçevesi Almanya'yı dizginleme aracı olarak değer kazanıyor.

Özellikle Doğu Almanya'da "birleşme" fikrinin muhalefet saflarında dahi pek rağbet görmediği görülüyor. Batı Alman tekellerinin mali kudretlerine dayanarak sergiledikleri küstahlık, ne de olsa yarım asra yakın bir süredir farklı bir deneyim yaşamış Doğu Almanların tepkisi ile karşılaşılıyor. Doğu Alman işçi sınıfının Batının dev tekellerine ucuz işgücü oluşturması ihtimali hiç de kolay değildir. Batının sahnelediği küstaliğe karşı Doğu Alman vatandaşlarının gayet onurlu ve gururlu davrandıkları gözden kaçmıyor.

Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birlikte endişelenen Batının Almanya dışındaki emperyalist güçleri, birleşmeyi engellemek için Gorbaçov'la ittifak arayışı içine girdiler. Sovyetler Birliği şimdilik birleşmeye karşı olduğunu açıklıyor, ama Alman sorununu Batıda iç karışıklık yaratmak ve bundan yararlanmak için sürekli bir koz gibi elde tu-

tuyor. Eğer batılılar bir gün Gorbaçov'a desteğini kısırlarsa veya Doğu Avrupa'daki çözülme sürecine Sovyet çıkarları aleyhinde müdahale etmeye çalışırlarsa o zaman Sovyetler Birliği'nin gerçek niyeti ortaya çıkar.

Aynı oyun Amerikan-Sovyet ilişkileri için de geçerli. ABD askeri bakımdan esas olarak Batı Almanya'daki varlığı ile Avrupa'da bulunuyor. Bu ise Almanya'nın bölünmüş kalması ile mümkündür. İki Almanya'nın birleşmesi durumunda bir gün mutlaka ABD'nin Batı Almanya'yı terk etmesi gündeme gelecektir. Gorbaçov Malta Zirvesi'nde Bush'la bunun pazarlığını yaptı. Şu anda bu konuda iki süper devlet arasında bir çıkar benzerliği sözkonusu.

Gorbaçov'un "Ortak Avrupa Evi" projesi de ilk sancıları yaşanan hegemonyacı çekişmenin bir aracı olarak anlam kazanıyor. Son gelişmeler AET'nin gün görme olasılığını hızla tehlikeye doğru götüren faktörler taşıyorlar. Gorbaçov Batı'dan taviz koparmak için bu projeyi koşullar gerektirdiçe ileri sürebilir. Atlantik'ten Ural'a kadar bir Avrupa Birliği, örneğin, ABD'nin çıkarlarıyla çelişir. Bu aşamada, ivedi ve potansiyel tüm çelişkiler görmemezlikten gelinerek Doğu Avrupa'da yaşanan değişimin mevcut çığıından çıkmasına çalışılıyor. Bu güne kadar Avrupa'da iki askeri blokun varlığı ile sağlanan statüko bazı iştahları törpüleme fonksiyonu görüyordu. Önümüzdeki dönemde eğer işçi sınıfı ve halkların mücadelesi burjuvaziyi dizginleyecek boyutta olmazsa, Avrupa'da kötü ihtimaller de mümkündür.

Doğu Avrupa'da kitle hareketi fırtınası

Burjuvazinin düne kadar "sosyalist" diye tanımladığı ülkelerdeki hızlı ve toplu çözülme, doğal olarak onu zafer sarhoşluğuna sürükledi. "Sosyalizmin nihai iflası" burjuva sözcülerinin günlük parolası oldu. Fakat çözülmeye hız veren kitle hareketi ve çözülme sonrası dönem burjuvaziyi düşündürüyor, endişelendiriyor. Elbette bu endişe dışı vu-

rulmaz, açıklanmaz ama yaşanır, yaşanıyor. Tüm dikkatler Doğu Avrupa'ya çevrili, gelişmeler izleniyor, yorumlar yapılıyor, tartışılıyor. Batının kapitalist düzeni Doğu'da yıkılan rejimlere alternatif olarak sunuluyor. Onun mükemmel ve mutlak meziyetlere sahip olduğu iddia ediliyor.

Doğu Avrupa'daki taşlaşmış, yığınlardan kopmuş, yabancılaşmış, yönetici bir avuç zümrenin çıkarlarına dayanan bürokratik burjuva rejimler kitle hareketinin devrimci baskısıyla kağıttan birer şato gibi yıkıldılar. Bu yıkılışı gerçekleştiren kitlelerin talepleri demokratik muhtevayı aşmıyor, ya da henüz pek az aşıyor. Buna dayanarak burjuva propaganda "işte bizim değerlerimiz savunuluyor" diye feryat ediyor sevinçten.

Ama kendiliğinden başlayan ve çığ gibi gelişen kitle hareketinin taleplerinin hep aynı geri noktada kalacağı garanti edilebilir mi? Kendiliğinden eylemlerle çok katı olduğu bilinen rejimleri bir kaç gün içinde bir kişinin burnu dahi kanamadan alaşağı eden kitle hareketi bünyesinde potansiyel bir dinamik taşımaz mı? Örgütlü bir güç hiç mi ortaya çıkmaz böyle bir kitle hareketinin bağrından? Burjuvazi hep kendi çıkarlarına uyarlamaya, öyle yorumlamaya çalışıyor gerçekleri. Doğu Almanya'da, Çekoslovakya'da, Bulgaristan'da bir takım demokratik talepler dile getiren kitlesel gücün geleceği için iki ihtimal tespit ediliyor; ya şu anda savunduğu taleplerin etrafında kenetlenir durur ve her zaman aynı seviyede kalır, ya da, rejimler yıkılıp kitle hareketinin varlık sebebi ortadan kalktığı için bu hareket artık gerilemek ve yok olmak zorunda. Hiçbir burjuva aydını, yazarı veya gazetecisi kitle hareketine gelişme ihtimali vermiyor. Bu suskunluk bir unutkanlık veya bir tesadüfe benzemiyor.

Doğu Avrupa'daki düzenler yıkılıyor ama daha çok yıkılacak var! Almanya'da, Çekoslovakya'da bir azınlık polis yasaklarını geçersiz kıldıktan sonra esas kitlesel güç oluşmaya başladı. Tecrübe birikimi hiçbir zaman ulusal sınırların arkasına hapsedilemedi, Doğu ülkelerinde çığ gibi yayıldı. Peki oralardan başka diyarlara yayılamaz mı? Başka halk-

lar için ilham kaynağı olamaz mı? Burjuvazinin de endişelendiği budur. Burjuvazinin endişelenmesi kendi düzenine güvenememesinden kaynaklanıyor. Doğu Avrupa'da yıkılan düzenlerden pek farklı bir alternatif sunamaz burjuvazi. Belki de onları yer yer aratacak da!

Aralık 1989

ROMANYA: DEVİRİLENLER VE DEVIDENLER

C.Kaynak

Çavuşesku'nun "sosyalizm" adına inşa ettiği monarşistvari yönetim, sahipleriyle birlikte, tarih çöplüğünün derinliklerine defnedildi. Çöküşü hazmedemeyen, imtiyaz kaybını kabullenmek istemeyen düzen yordakçılarının nafile direnişi pek uzun ömürlü olamadı. Zaten zorun tek başına dizginleri tutmaya yetmediği koşullarda, farklı sonuç beklenemez. Sınıfsal kökenden soyutlanmış, kitlelerin bilinçli ve gönüllü desteğinden yoksun iktidarların kaderidir bu.

Romanya'da çöken rejim bürokratik yozlaşma sürecinin bağrından filizlenerek yükselmiş, seyrine Çavuşesku "hanedanlığının" damgasını vurmasıyla birlikte ortaya, revizyonist yozlaşmanın bir varyantı olmakla beraber monarşist özellikleri ağır basan bir despotluk çıkmıştır. Ağırlık merkezini Çavuşesku "ailesi"nin oluşturduğu iktidar kastı, düzenli ayıklamalara tabi tutulduğundan, göreceli ve göstermelik bir birliktelik ve homojenlik arz ediyordu. Kasım

1989'daki Parti Kongresinde bir tek çatlak ses dahi çıkmadığı halde bir ay sonra aynı parti önderliğindeki düzen çökerken, polis örgütü dışında, kimse savunma ihtiyacı bile duymamıştı. Çelişik gibi görünen bu durum aslında iktidar kastının sergilediği homojenliğin ne kadar suni, ne kadar yüzeysel olduğunu, sırf maddi-manevi çıkar ilişkileri birliğine dayandığını, kitlelerden tamamen tecrit olmuş olduğunu gösteriyor.

Evrimci bir tarzda dökülme sürecine girmiş Doğu Avrupa'nın yozlaşmış, varlık nedeni kalmamış rejimlerine son darbeyi indiren kitle hareketleri Romanya'nın da sınırlarına dayanmış durumdaydılar. Aynı dalganın Çavuşesku'yu da götürmesinin potansiyel dinamikleri fazlasıyla mevcuttu. Yapılacak iş zorla sindirilmiş kitlelerin hoşnutsuzluğunu, düzene nefretini harekete geçirmektir. Fakat, bu işi yapabilecek, kitleleri paslı dizginlerden kurtarıp sokağa dökebilecek örgütlü bir muhalefet yoktu Romanya'da. Rejim muhaliflerinin faaliyetleri bireysel çabaların sınırlarını pek aşmamış düzeydeydiler. Yapılan yapıldı ve olan da oldu.

Ama, Çavuşesku rejimi ile birlikte gitti diye artık bu defter burada kapandı sayılamaz. Burjuvazi bu iş burda bitsin istiyor. Çavuşesku'ya giderayak bir "komünistlik" etiketi iliştilirdi ve ardından sosyalizme tonlarca zehir kusuldu, onun "marifetlerine" bir çok yakıştırma da eklenerek sosyalizme maledilmeye çalışıldı ve çalışılıyor. Çavuşesku'nun anısını sosyalizme küfür edebilmenin bir vesilesi olarak hep canlı tutmaya çalışacaklar. Tarih ve onun birer yaratıcıları olarak komünistler yaşanmış gerçekleri birer objektif veri olarak hak ettikleri düzeye oturtmak görevi ile karşı karşıyalar. Zamanı ve mekanı ne olursa olsun bu mutlaka, ama burjuvaziye rağmen, yapılmalıdır ve yapılacaktır.

Önemli olan gelişmeleri bir bütünlük içinde, tarihsel gerçeklere ve süreçlere sadık kalarak, belirleyici faktörleriyle bir arada, aktüalitenin duygusal, sansasyonel etkisi dışında, soğukkanlılıkla ve objektifçe değerlendirmektir. Oysa bugün burjuvazi revizyonist kalıntılarla ittifak halinde

tam tersini yapıyor. Üstelik sergilenen namussuzluğun, ikiye bölünmüşlüğü hiçbir boyutu masum, tesadüfi veya objektif bir yaklaşımın ürünü değildir. Her şey sosyalizme karşı atbaşı giden son haçlı seferinin çıkarları için! Öyle bir dönem yaşıyoruz ki artık ince hesaplar dahi yapılmaya gerek duyulmuyor. Nerede kaba, iğrenç, adi bir şey bulurlarsa getirip ilk fırsatta sosyalizme yamamaya çalışıyorlar. Sosyalizmi karalama kampanyasının tüm çarkları tam kapasite dönüyor, randıman doruk noktasında.

Örneğin, dünya burjuvazisi son dönemde Çavuşesku ve onun rejiminde "komünist", "sosyalist", "proleter" vb. meziyetler keşfetti. Ama daha dün kadar onu hiç de öyle görmüyorlardı. Burjuvazinin kalemşörleri Çavuşesku'nun biyografisini yazıyorlar, kendi kendileriyle çelişiyorlar. Komünizme yöneltilecek alçak saldırılar haklı hedef bulsun diye Çavuşesku'nun yaşamını ve icraatını komünistliğin "kusursuz" bir örneği olarak kabul edilmesini istiyorlar. Çavuşesku'nun daha 14 yaşında bir kunduracı çırağı iken kendisini komünizme adanmış ve çetin sınavlardan alnının akıyla çıktığı doğrudur. Ama bu sadece o döneme ait bir doğrudur ve o kendisine kişilik kazandırmış bu davaya ihanet etmiş bir dönemdir. Sıradan bir militanın bir dönem gösterdiği kararlılık onun sonradan ve bir yönetici olarak yaptığı dönemlikle nasıl birbirine karıştırılabilir? Her dünya görüşü gibi Marksizm de tesiri ebedi bir aşı değildir. Tarih, değişik dönemlerde tanık olunmuş ihanet örnekleriyle doludur, hatta kimileri kitaplara ad bile olmuştur.

Özellikle son yıllarda Çavuşesku'nun geliştiği güzel marksist terminolojiyi kullanmaya daha fazla özen gösterdiği ve bunun icraatıyla bir ilişkisi olmadığı pekala biliniyor. Bu onun için bir inançtan doğmuyor, bir ihtiyaçtan kaynaklanıyordu. Dikkat edilirse görülür ki diğer Doğu Avrupa ülkelerindeki iktidarlar neyi nasıl savunacaklarını bilemez duruma düştükleri ve mum gibi erimeye başladıkları oranda Çavuşesku "sekteleşmeye" yöneldi. Tanık olunan "katılık" sayesinde Çavuşesku düzenini korumayı hesaplıyordu.

Çünkü, o, sosyalizm adına geldiği yere gelebilmişti ve orada tutunabilmek için elinde başka ideolojik silah yoktu. Uzun dönem bağımsızlık edebiyatı yaparak muhalefeti ezebildi, itibarını korudu ve ayakta kalabildi. Komşularının yüzlerinin iyice açığa çıkmalarıyla girdikleri dökülme süreci Çavuşesku'yu endişelendirdi ve bu kez, yine aynı maksat için, Marksizmi biraz daha fazla yüzüne astar etmeye zorladı. Bu tür manevralar günlük burjuva politikasının ayak oyunlarıdır, kamuoyuna, kitlelerin nabzına yönelik sahtekar mesajlardır. Sosyalistliğin ölçütü arasında Marksizme atıfta bulunmak değildir.

Diğer taraftan, bugün koro halinde lanetlenen aynı Çavuşesku uzun dönem batılı emperyalist çevrelerin gözbebeği durumundaydı. Aynı çevreler onun "komünistliğini" hiç de ciddiye almıyorlardı. Prag baskınına karşı çıktığı, ülkesinde Sovyet askeri bulundurmadağı, ara sıra Sovyetlere kafa tuttuğu için emperyalizmin sözcüleri onu sık sık ziyaret ediyor, madalya takıyor, "yiğit bir yurtsever", "örnek bir devlet adamı" olarak övüyorlardı. Daha bir ay öncesine kadar Romanya ABD ile ticari ilişkilerinde "imtiyazlı ulus" vasfına sahipti. Onların gözünde Çavuşesku düne kadar ne bir "canı" ne de "katı bir komünistti". Gorbaçov'un yönetime gelişinden sonra Doğu Avrupa'da yaşanan gelişmeler Çavuşesku'yu "değerden" düşürdü, artık ona ihtiyaç kalmadağı için eski dost bir günah keçisi oluverdi.

Doğu Avrupa'daki rejimlerin ardarda, kan dökülmeden, dış faktörlerin payı saklı tutulmak kaydı ile kitlesel bir iç dinamikle dökülmeleri aynı akibeti Romanya'nın da gündemine getirdi. Fakat yukarıda belirtildiğı gibi orada henüz alternatif olma özelliklerine sahip örgütlü bir muhalefet yoktu. Çavuşesku'nun düşmesine neden olan olaylar nasıl patladı, alevlendi ve genelleşti, pek açıklık kazanmış değil. Spekülasyonların tozu dumanı henüz dinmiş değil, ilerde bazı kirli çamaşırlar ortaya dökülecektir. Kesin iddia edilmemekle birlikte Romanya'da ucuz ve sahte bir zafer kazanmak iste-

yen dünya burjuvazisi ve onun işbirlikçilerinin tezgahladıkları bir komplonun belirtileri var.

Çavuşesku'nun despotluğuna aniden "son komünist diktatörlük", "son stalinist lider" gibi yakıştırmalarda bulunma tesadüfi değildir. Sosyalizmle ilişkisi olmayan Çavuşesku'nun düzeninin yıkılması için dış faktörler ve iç objektif koşullar verimli ve elverişli boyutlardaydılar. Fakat burjuvazi için Çavuşesku yıkılırken bile bir işe yarasaydı daha iyi olurdu. Çünkü sosyalist bir düzeni zorla yıkmak burjuvazinin kursağında kireçlenmiş bir hevesti. Bu heves bir zamanlar Sovyetler Birliği'ne karşı denenmiş ve faturası çok tuzlu ya malolmuştu. Çavuşesku'nun düşmesi Gorbaçov ve Batı emperyalizmi için ortak ve objektif bir çıkar özelliği kazandı. Onun en erken gitmesi Gorbaçov'u Sovyet iç politikasında daha güçlü konuma çıkarırdı. Zira Ligaçev ve tayfası için eski revizyonist kalıntılar halen birer ittifak merkezi, müttefik rolü görüyorlar. Batı emperyalistleri için de Romen rejiminin, ne de olsa sosyalist sanılıyor, zorla yıkılması o özlenen zaferin nihayet gerçekleşmesi sayılabilirdi.

Romen halkının, diğer bazı Doğu Avrupa halkları gibi, kendi işini kendisinin yapması beklenmedi, sabırsızlanıldı. Tarihsel süreç zorlandı. Gelişmelerin kronolojik seyri iyi değerlendirildiğinde bir çok ip ucu görmek mümkün. Malta Zirvesinde Güney Amerika ABD'nin insafına terkedildi, bu ABD'nin doğrudan Romanya ile ilgilenmemesinin karşılığı olsa gerek. Bir kaç gün sonra Kiev'de Gorbaçov'la Mitterrand görüştüler. Ardından Temeşvar'da ilk patlama oldu ve Fransız politikacıları başta Cumhurbaşkanı ve Başbakan olmak üzere, koro halinde Romen halkını ayaklanmaya çağırdılar. Tass Ajansı dünyayı haber yağmuruna tuttu, çoğunun sınırsız abartmalar ve keyfi yakıştırmalar olduğu sonradan anlaşıldı. Bu haberler enine boyuna şişirilerek tıpkı naklen futbol maçı veriliyormuş gibi bir çok televizyon kanalı ve radyo, özellikle Fransız, aracılığıyla naklen Romen halkına aktarıldı. Çavuşesku'yu destekleme mitinginde patlayan el bombaları, firar etmeden etti ilan edilmesi, 60

ile 120 bin arasında değişen ölü haberleri vb. Yani Romen halkı kendi iç dinamiği ile, muhalefetin insiyatifi sonucu sokağa dökölmedi. Batılıların fitneliği ile potansiyel hoşnutsuzluğun önü açıldı, teşvik ve kışkırtma ile olaylar alevlendirilip genelleştirildi. Ayrıca Fransızların doğrudan müdahale teklifleri, "gönüllü tugaylar" gönderme önerileri, Kızıl Orduya müdahale davetleri vb. kısacası birleşimi iyi hesaplanmış bir "tesadüfler" yığını. Ve iktidara oturtulan Konsey ki bileşimi ve kökeni daha şimdiden polemik konusu olmaya başladı. Acaba Sovyet-Fransız ittifakının altında neler yatıyor? Gorbaçov'un sınıf arkadaşının Konsey Başkanlığına getirilmesi, Fransız yanlısı Petra Roman'ın Başbakan oluşu işbirliği ve bölüşümün dozunu gösteriyor.

Romen halkının kanı dökülerek kazanılan zaferde uluslararası burjuvazi fitneliğini hesaba katarak kendisine pay çıkarıyor, sosyalist bir düzeni nihayet zorla yıkmayı başara-bildiğini ilan ediyor. Hayır, burjuvazinin Bükreşte kendisine hedef seçtiği düzen sosyalist değil bir despotluktu. Bu kurgu-bilim senaryosunda sosyalizm adına hedef seçilen düzen olsa olsa bir mezar taşı olabilir. Romen işçi sınıfı çöken düzeni savunmak için sokağa dökölmedi, yıkmak için ayaklandı. Sosyalist düzenin nasıl savunulduğunu burjuvazi Stalingrad'da gördü ve "tadı" halen damağında canlı duruyor. Bunlar sosyalizmle başa çıkamadılar, sosyalist düzenleri içten gelen bozulma, yozlaşma, dönemlik ve ihanet yıktı. Bunların yaptıkları sosyalizm yaftasını sahtekarca taşıyan cenazelere, mezar taşlarına saldırmaktır.

Çavuşesku'yu Romen halkı yargılamadı, ona fırsat vermeden iğrenç koşullarda katlettiler. Onu katledenler onun suç ortakları. Burjuvazi ve onun çapulcularının uyguladıkları "hukuk" ancak o kadar olur. Çavuşesku normal koşullarda ve kamuoyu önünde yargılansaydı, onu yargılayanların da kirli çamaşırları ortaya çıkabilirdi. Onun için tez elden yok ettiler. Burjuvazi ve onun yordakçıları yargılama hakkına sahip olmadıkları bir kişiyi yargıladılar. Onu işçi

sınıfı ve komünistler yargılayabilmeliydiler. Eğer öyle olsaydı, onun ihanetinin hesabı sorulabilseydi işte o zaman dava hak ettiği anlamı kazanır, bir "ihanetçinin yargılanması" olarak tarihe geçerdi.

Tass Ajansı, siz Sovyetler Birliği yönetimi anlayın, uluslararası burjuvazi ile ittifak halinde Romanya'yı vesile ederek sosyalizme en rezil yakıştırmalarda bulunuyor, zehir kusuyor. Şimdiye kadar Gorbaçov, kendisini sağlama alabilmek ve Sovyetler Birliği'nde özlediği hedefe erişebilmek için, başkalarının dökülmesine katkıda bulunmakla yetindi. Ama Moskova'nın başlattığı bu süreç bugüne kadar kesintiye uğramadan çürük yaprakları döktü ve seyrini tamamlamak için Moskova'da noktalanmak zorunda. İşte o zaman, tabiri bağışlayın, "dananın kuyruğu kopacaktır". Gorbaçov ve avanesi, Sovyet halkı ve işçi sınıfı ile baş başa kaldığında, ki bu pek fazla sürmeyebilir, esas sınav verilecektir. Belki onun şimdiki dostlarının kudreti onu kurtarmaya da yetmeyecektir.

*

5 Ocak 1990 tarihli sayısında Fransız gazetesi "Le Monde" bir makale yayınladı. "Abartma, Paranoya, Hayal" başlığını taşıyan uzun makale Sosyal Bilimler Yüksek Okulu profesörlerinden Michel Tibon-Cornillot tarafından kaleme alınmış. Sadece bir paragrafının özetini yazımıza dipnot olarak eklemeyi uygun görüyoruz:

"Pazartesi'den itibaren Temeşvar'da sıkı bir anket yürüten bir kaç gazeteci bir konuda anlaşabildiler: 4500, sonra 7000 ölü gömüldü denilen kocaman toplu mezarlıkların izine rastlanmadı. Korkunç çatışmaların çıktığı, hastahanelerde katliamlar yapıldığı haberi verilen, başkent'in 250 km kuzeyindeki sanayi şehri Brasov'da öyle bir şey olmamış. Şüphesiz 17 ölü, içlerinde her yerde olduğu gibi Çavuşesku çiftinin korkunç sempatzanları "teröristlerin" de

cesetlerini saymak gerekir. Her halükarda, 25 Aralık Pazartesi günü Brasov'dan dönen Medecins du Monde- dünya tabiplerinin getirdikleri ve ciddiye alınan ilk tahmin. 364'ü Bükreş için olmak üzere, tüm Romanya hastahaneleri için Bernard Kouchner'in (Romanya'dan dönen Fransız müsteharı) ileri sürdüğü 766 ölü sayısı doğru görünüyor."

Ocak 1990

KAFKASYA BUNALIMI

C.Kaynak

Kafkasya olaylarının bastırılması ve onu izleyen SBKP Merkez Komitesinin genişletilmiş toplantısının "başarıyla" sonuçlanması emperyalist karar odaklarını az da olsa rahatlattı. Borsalardaki heyecan ve telaş geçici olarak yatıştı. Ama ne zamana kadar? Kaç günlük? Değişik vesilelerle Doğu Avrupa'da çorap söküğü gibi yaşanan sürecin ucunun mutlaka SSCB'ye dayanacağını belirtmiştik. Sovyetler Birliği'nin Doğu Avrupa'daki uydu müttetikleri tamamen döküldüler. Döküm süreci, pazarlıklar, karşılıklı uzlaşmalar ve ödünler sonucu nispeten sancısız kapandı, kontrolden çıkmadı. Tüm abartmalara karşın Romanya da buna dahildir. Sürecin hakemliğini Batılı emperyalist güçler ve SSCB koordinasyonlu olarak yürüttüler, oyun bozanlık yapan Çavuşesku'ya "özel" muamele uyguladılar. Gorbaçov Doğu Avrupa halklarının kaderini Batılı emperyalistlerle pazarlık konusu ederek Sovyetler Birliği'nin bütünlüğünü

ve birliğini korumayı sağlayacak imkanlar elde etmeyi düşünüyordu ve halen bunun hesaplarını yapıyor.

Gelinen aşamada SSCB hakemlik pozisyonunu kaybetti, kendisinin de bir deneme tahtası olma tehlikesiyle karşı karşıya. Ateşin üzerine körükle gitmeye özen gösterilmesinin sebebi, SSCB'deki büyük ölçekli bir iç karışıklığın uluslararası düzeyde korkunç bir tehlike faktörü oluşu ve Sovyet askeri gücünün kime karşı ve nasıl kullanılacağından kaynaklanan korkudur. Yoksa Sovyet-Batı işbirliği bozulabilir ve emperyalizm SSCB'ni Osmanlı imparatorluğu gibi ameliyat masasına çekmeye niyetlenir. Sovyet yönetimi emperyalizme verilebilecek tüm tavizleri verdi, elinde verebilecek başka hiçbir şeyi kalmadı. Ve Gorbaçov, hep lafta kalan yardım, destek beyanatları dışında hiçbir şey koparamadığı Batılı emperyalistlerin iştahlarını dizginlemek, saldırılarını göğüslemek için arta kalan iki kozunu kullanıyor. Birincisi Alman birliği sorunu. "Doğu Avrupa'da Çözülme ve Bazı Sonuçlar" adlı yazıda (Bkz. s: 227-232) belirtmiştik; "Alman Birliği" emperyalist güçler arasındaki çelişkileri kızıştırmak için Sovyetler Birliği tarafından bir koz olarak kullanılacaktır. Nitekim ilk belirtileri başladı. Gorbaçov'un Hans Modrow'a verdiği reçete ile beklenenden erken bir süre içinde olayı gündeme getirmesi, aslında SSCB'nin ne denli tehlikeli bir döneme girdiğini gösteriyor. Bir kaç ay önce SSCB "Alman Birliği" ne karşı olduğunu açıkladığı zaman, biz bu tavrın bir taktik olduğunu iddia etmişlik.

Sovyet yönetiminin kullandığı ikinci koz ülkedeki iç karışıklığın dizginlenmemesinin oluşturacağı tehlike. Perestroyka ve Glastnostun SSCB'de başarıyla sonuçlanması Gorbaçov'un işbaşında kalmasına indirgenmiş durumda, onsuz olmaz! Kapitalizmin ideologları da öyle düşünüyorlar, henüz başka bir alternatif keşfetmiş değiller. Arasıra Boris Yeltsin'in adı geçiyor, ama istikrarsız bir yedek lastik, macerayı göze alamıyorlar. Dolayısıyla Gorbaçov Batılı emperyalistlerin rakipsiz "en iyi umudu" (G.Bush) kalmaya devam ediyor. Kafkasya olayları gerek

Sovyet yönetimini gerekse Batılı emperyalist çevreleri epey endişelendirdi. Bu gelişmelerin nasıl kullanıldığı, farklı amaçlar için istismar edildiği konusuna biraz sonra döneceğiz. Önce Sovyet iç politikası çerçevesinde Kafkasya krizinin kökeni, önemi ve yeri hakkında bazı gözlemlerde bulunalım.

Azeri-Ermeni çatışması neyin ürünü?

Sovyetler Birliği, Ekim Devrimi sayesinde ve onun ilkeleri temelinde, ulusal sorunları en adil, en erken ve en radikal bir tarzda çözen tek ülke oldu tarihte. Sovyetler Birliği, dini, etnik, kültürel açıdan değişik, iktisadi ve sosyal gelişim düzeyleri farklı ulusların eşit ve gönüllü birliği üzerinde inşa edildi. Onlarca değişik ulusun eşit, özgür ve kardeşçe bir arada, aynı çatı altında yaşadığı bir başka ülke dünyada gösterilemez. Sovyetler Birliği bir zamanlar, sosyalist iken, öyle bir ülke idi. Kapitalist dünyada bunun örneğine insanlık tarihi şahit olmamıştır, o var olduğu sürece de şahit olunmayacaktır. En ileri burjuva demokrasilerinde dahi ulusal baskılar varlığını sürdürdüler, sürdürüyorlar.

Sovyetler Birliği artık sosyalist bir ülke değil, onu oluşturan ulusların bugünkü birliği artık eşit, özgür ve gönüllü bir beraberliğe dayanmıyor. Kapitalist restorasyon değişik cumhuriyetler arasında gittikçe artan farklılıklar yarattı. Merkezi yönetim Rusların tekeline girdi ve onları egemen ulus konumuna soktu. Örneğin SSCB'nin toplam petrol üretiminin %71'ini 1940 yılında Bakü sağlıyordu. 1988 yılında bu oran %1,5'e düşmüş bulunuyor. Bu düşüş Azerbaycan'da petrol rezervlerinin bittiğinden kaynaklanmıyor. Sibiryada yatırım yapmayı daha uygun görüyorlar, o kadar. 1940'lı yıllarda Azerbaycan SSCB'nde gelişmenin, bolluğun sembolüydü, oysa '60'lı yıllarda bu cumhuriyetin ulusal üretiminin artış hızı diğer komşularına göre iki kat düşüş kaydetmeye başladı. Ekonomik hayatta konjonktürel veya başka

faktörlerden doğan olumsuzluklar ve elverişsizlikler olabilir. Merkezileştirilmiş planlı sosyalist ekonomilerde bu tür olumsuzlukları telafi mekanizmaları vardır. Sovyetler Birliği'nde sosyalist ekonomik düzen tasfiye edildiği için fedakarlık sürekli tek taraflı işliyor. Bu durum sadece Azerbaycan'a özgü değildir, değişik alanlarda ve farklı boyutlarda eşitsizlik genelleşmiş ve kök salmış bir vaziyettedir. Onun için hoşnutsuz sesler her taraftan yükselmeye başladı, Baltık bölgesinden Kafkasya'ya kadar.

Merkezi düzeydeki ilişkilerde görülen bu farklılaşma ve eşitsizliğe paralel olarak, yerel düzeyde de bir sınıflaşma yaşandı. Oluşan bürokrat burjuvazi çıkarlarını korumak ve arttırmak için milliyetçi, ayrılıkçı değerlere sarılıyor ve bu yöntemle kitleleri seferber edebiliyor. Azerbaycan ve Ermenistan'da bürokrat burjuvazinin amacı Moskova'ya bağımlı olmaktan kurtulmak, ekonomik nüfuzuna siyasi boyut eklemek, egemen sınıf vasıflarının tümünü elde etmektir. Bu amaca erişmesi halk kitlelerinin desteğinin sağlanması ile mümkündür. Milliyetçi değerler, etnik özellikler ve dini duyguların istismar edilip ön plana çıkarılmasıyla kitleler seferber edilebiliyor. Azerbaycan ve Ermenistan'da bürokrat burjuvazi bu zeminde hareket ederek sosyal hoşnutsuzluğu istediği istikamete yönlendirebiliyor. Sınır anlaşmazlıkları, toprak talepleri her ne kadar bazı tarihsel kökenlere sahip- lerse de burjuvazinin elinde birleştirici, seferber edici birer faktör rolü gördükleri için körükleniyor, olumsuzluk kaynağı, temel talep olarak sunuluyorlar.

Bu aşamada ve bu yöntemle her iki cumhuriyette yükselen milliyetçi dalganın gölgede bıraktığı sınıfsal çelişkiler daha da geri plana itilmek isteniyor. Birincisinin güçlü yükselişi veya ikincisinin henüz potansiyel düzeyi aşmaması, tüm gerici mihrakların kitlesel hareketin tepesine çöreklenmesini ve ona yön vermesini getiriyor. Kafkasya olayları SSCB'de baş gösteren tekil ve konjonktürel bir patlama değildir. Sovyet toplumunun bünyesinde yeniden yeşertilen, beslenen, gelişen sınıfsal farklılaşmanın milli-

yetçi bir çıkışla kendisini dışa vurmasıdır, bu sadece bir başlangıç teşkil ediyor.

Saptırma hareketi

Başlangıçta Gorbaçov'un Doğu Avrupa ülkelerinden vazgeçerek Sovyetler Birliği'nin bütünlüğünü korumayı hedeflediğini belirtmiştik. SSCB'nin bizzat dökülme sürecinin konusu haline gelmesiyle bu daha da açıklık kazanmaya başladı. Şöyle ki Perestroyka ile tencerenin kapağını aralayan Sovyet yönetimi Doğu Avrupa ülkelerinin kendi egemenlik sahalarının dışına çıkmasına razı oldu. Romanya'yı da öyle olması için "desteklediler". Ama sıra Sovyetler Birliği'ne bağlı cumhuriyetlere gelince durum ve tutumlar değişti. Halihazırda tüm emperyalist devletler ve onların güdümündeki uyduları, SSCB'nin bütünlüğünü korumakta zor kullanmasını destekliyorlar. Herkes koro halinde "işlerine karışmama" ilkesini savunur oldu.

Emperyalizm ve onun yordakçıları Sovyetler Birliği'ndeki sürecin tehlike arzetmeden kesintiye uğramayacağından emin olsalar hep bir ağızdan aynı şeyi söylemezlerdi. Gorbaçov, Sovyet yönetimi ve Batılı emperyalist çevreler sosyalizmi yaşamış Sovyet işçi sınıfından ve halkından çok korkuyorlar. Batıda son on yılın adamı seçilen Gorbaçov'un kendi ülkesindeki popülaritesi sıfır, tüm gözlemciler ve araştırmacılar bu konuda hemfikirler. Sovyet işçi sınıfı, Sovyet halkı, Sovyet öğrencileri Perestroykayı desteklemiyorlar. Bir avuç aydın, entellektüel ve iş adamı dışında Perestroykaya destek yok. Tüm iletişim araçları, Moskova Radyosu, TV, *Izvestia*, *Pravda* seferber edilerek ancak 100 bin kişi toparlayabildiler Gorki Parkına Gorbaçov'u desteklemek için. Tass ajansı 200 bin diye neden abartıyor?

Sovyet yönetimi icraatında başarıya ulaşabilmek için sürekli hedef şaşırtıyor. Tüm tehlikenin Ligaçev'den geldiğini, darbe hazırlığı olduğunu, Gorbaçov'un istifayı

düşündüğünü ima ediyor, bizzat yönetim spekülasyon yaparak hedef karartıyor. Böylece sorun Gorbaçov-Ligaçev ikilemine indirgenmek isteniyor ve şimdilik başarılı olunuyor. Tüm dikkatler üzerinde yoğunlaştırılmak istenen Ligaçev sahte bir nişan taşı, Merkez Komitesi'nde yaptığı konuşmada şöyle diyor: *"Perestroyka objektif bir olgu, alternatifi yoktur ve olamaz"... "Perestroykanın somut işle-riyle uğraşmayı, yapıcı bir çalışma başlatmayı o kar çok istiyorum ki her aile en erken sonuçlarını yaşasın..."*

Gözden kaçırılmaması gereken başka bir yön ise, Krem-lin'in Baltık ülkelerinde neden zor kullanmaktan kaçınıp da diyalogu yeğlediğidir. Oysa milliyetçi ve ayrılıkçı girişimler ilkin oradan başladı. Gorbaçov oraya bizzat gidipikna etmeye çalıştığı halde, Bakü'ye neden Kızıl Ordu gönderildi? Ayrıca Kafkasya'daki Azeri-Ermeni çatışmalarında zırhlı araçlar, tanklar ve helikopterler kullanıldı. Nereden geldi bunlar? Üstelik bir yıla yakın bir süredir Kafkasya'da olaylar oluyor, çatışmalar çıkıyordu. Neden daha önce müdahale edilmedi? Madem ki Azerbaycan ile Ermenistan çatışıyor, sınıra asker göndermek gerekmez miydi? Neden Kızıl Ordu gövde gösterisini sadece Bakü'de yaptı?

Gorbaçov Perestroykanın sınırlarını çizmek için mutlaka bir tarafta bir gün zor kullanılması gerektiğini biliyordu, bilmemezlik edemez. Baltık ülkeleri elverişli değil. Batı kamuoyunda ters tepki yapar, insan hakları falan gündeme gelir, Gorbaçov'un popularitesi lekelenir. Bunun için nişan tahtasını Azerbaycan'a diktiler ve olayların müdahaleyi haklı kılacak boyutlar kazanmasını beklediler. Müdahaleden sonra sonucu haklı çıkarabilecek sebepler uydurdular; "islam"- "Türk" vb. Böylece de tüm emperyalist çevrelerin onayını aldılar. En ufak bir tepki gelmedi, insan haklarından bahsedilmedi. En ilginç tavır Avrupa Topluluğu Komisyon Başkanı Jacques Delors'dan geldi: *"Oradaki olayların sorumluları islamcılardır, İran körüklüyor"*. İnsan Haklarından bahsedemez miyiz? sorusuna ise Delors şöyle karşılık veriyor: *"Perestroyka ve Glasnostun başarıya*

ulaşması bizim ıkarımıza tekabül ediyor mu etmiyor mu? Ettiği için başarıya ulaşmasında insan kaybı kaçınılmazdır."

Batılılar olayları dini ve etnik anlařmazlıđa dayandırıyor ve hep Ermeniler üzerine ađıt yakarlarken, komünizm bitti řimdi dűřmanımız islam derlerken, Tűrkiye de olayları kendi iç politikasının çıkarları temelinde deđerlendiriyor, istediđi yűnű űn plana çıkartıyor. Soydař, dindař nakaratlarıyla řovenist, milliyetçi duygular kűrűklenerek yıđınlar řařırtılmaya çalıřılıyor ve iç politikada bir konsensűs yaratılması hesaplanıyor. Hűkűmetin el altından bu kampanyayı teřvik etmesi ama gűrűnűrde iç iřlerine karıřmıyoruz tavrı takınması diplomatik bir ayak oyunudur. Sovyet yűnetiminden protesto almasın ve dolayısıyla ticari iliřkiler sekteye uđramasın diye. Bu tűr dıř sorunların istismar edilerek iç politikada malzeme olarak kullanılmasının pratik sonuçlarının geçici bir zaman devrime benzediđini burjuvazi çok iyi biliyor. Ama bunu yaparken akıtılan anti-koműnist zehir onun arasıra soluksuz kalan geleneksel anti-koműnist politikasına ilave edilen bir balon oksijen rolű gűrűyor ve bunu yapmakda hiçbir fırsatı kaçırmıyor.

şubat 1990

"SOSYALİZMİN SORUNLARI"

Devrimci hareketin '80 sonrası dönemde liberal leşen kesim ile geçmişten beri liberal-revizyonist bir konumda olan ama kendine marksist demekten de nedense bir türlü geri durmayan solcu bazı aydınların birlikte ve dayanışma içinde yürüttükleri bir tartışma var. Sonu gelmeyen ve pek geleceğe de benzemeyen bu tartışmayı yürütücüleri "sosyalizmin sorunları" ya da "sosyalizm anlayışı" başlıkları altında özetliyorlar. Tartışmacıların iddialarına bakılırsa sosyalizmin tarihsel tecrübelerinden sonuçlar çıkararak "yeni"leniyorlar. Fakat yıllardır sürdürülen bu tartışmalar devrim, diktatörlük, demokrasi, parti vb. sorunlarda Leninizmi burjuva-demokratik ölçülerle yargılamanın, Kautsky' nin yetmiş yıl önce ve daha işin başında Ekim Devriminin ilkelerine yönelttiği saldırıların titrek ve korkak bir kopyası olmanın ötesine geçebilmiş değil.

Türkiye' de hayli yeni olan bu tartışmalar, Batıda çoktan

eskitilmiştir.'80 öncesinde, Marksist geçinen bazı liberal aydınlar Avrupa' nın bu alandaki " birikim" ini Türkiye' ye taşımak için hayli uğraşmış ama o günün devrimci kaynaşma ortamında pek itibar görmemişlerdi.

Bu tartışmaların bizde kolay ve ağır bir yenilginin ardından yaşanan küçük-burjuva çözülme ve dağılma ile, Sovyet revizyonizminin Marksizm-Leninizme ve sosyalizmin tarihine yönelttiği büyük saldırı dalgasının kesiştiği bir tarihsel ortamda gündeme girmesi ve hayli itibar görmesi bir rastlantı değil elbet. Yenilgi ortamının etkileri üzerinde durmuyoruz. Gobaçov ve yönetimindeki kampanya ise, yalnızca böyle tartışmalar için yenilginin yarattığı elverişli atmosferi dıştan tamamlamak, pekiştirmek ve uzun süreli kılmakla kalmadı, yürütülen tartışmalarda kullanılan maddi ve ideolojik malzemenin de esas kaynağı oldu. Karşı-devrimin yarattığı umutsuzluk atmosferi son birkaç yılın devrimci gelişmeleriyle dağıldığı ölçüde tartışmacılar moral güçlerini, dozu şiddetlenerek süren Gorbaçov' cu kampanyadan ve revizyonist blokun yaşadığı kaynaşmadan ve çözülmeden alabildiler. Sosyalizmin geçmişini karalamada sağlanan başarının sonuçları ile "sosyalist" ülkelerdeki bunalım ve çözülme, "sosyalizmin sorunları" nı tartışmaya haklı bir gerekçe sayıldı. '80 sonrasında mücadelenin ve devrimci örgüt pratiğinin dışına düşmüş ve içine dönmeye artık ne niyetleri ne de takatleri olan, bu arada biraz "aydın" lanmış bir sürü eski devrimci, gösterdikleri ilgi ve verdikleri destek ile bu tartışmalara maddi ve moral güç kattılar. Ortalığı bir " sosyalizmin sorunları" nı tartışma hevesidir sardı. Sosyalizmin tartışılacak onca "sorunu" varken, devrim ve sosyalizm için mücadelenin sorunlarını tartışmak böyleleri için anlamsızlaştı. Devrimden, devrimin sorunlarından ve pratiğinden geri durmanın vicdan rahatsızlığı var idiyse eğer, onu da bu gerekçeyle rahatlatma olanağı bulunmuş oldu.

Garip görünse de gerçek olan, mücadele, devrim ve sosyalizm diye ciddi ve inandırıcı bir sorunları ya hiç olmamış ya da artık pek kalmamış kimseler tarafından sürdürüldüğü

halde, " sosyalizmin sorunları" üzerine liberal tartışmaların devrimci saflarda belli bir ideolojik etki ve yankı bulabilmesidir. Bugünün koşullarında bu çok şaşırtıcı bir olgu değil aslında. Zira sosyalizm üzerine ve elbet aleyhine dünya ölçüsünde muazzam bir kampanya var. Bu kampanya burjuva-revizyonist kamptan örgütleniyor, bir bütün olarak dünya gericiliği tarafından her yolla destekleniyor. Devrimçi hareketimizin kendi geçmişi konusunda zaten açıklığa kavuşmamış olmasının ağırlığını omuzlarında taşıyan bir çok samimi ve dürüst devrimci, bu yükün üzerine bir de dünya ölçüsündeki devrim ve sosyalizm aleyhtarı kampanya binince, ve bu, " sosyalist" sanılan, bazıları tarafından hala yeni mevziler denenerek son bir gayretle " reel sosyalist" olduğu savunulmaya çalışılan ülkelerdeki gelişmelerle birleşince, sosyalizme ne oluyor sorusu eşliğinde " sosyalizmin sorunları" tartışmaları ilgi topluyor. Dolayısıyla sözü edilen ideolojik etkiyi liberal tartışmacıların değil, devrimci hareketin kendi zayıflıklarının olanaklı kıldığı ve uluslararası revizyonizmin ve gericiliğin elele yürüttüğü sosyalizme karşı haçlı seferinin sağladığı bir başarı saymak gerekiyor. Liberal ve onların yedeğindeki troçkist tartışmacıların yaptığı ise, bu ortamın meyvelerini devşirmekten ibarettir.

★

Ekim Devriminin 70. yılı vesilesiyle kaleme alınan "Buz Kırılmış Yol Açılmıştır" adlı yazıda (Bkz. s: 7-16), şu perspektifin altı çizilmişti:

" Ekim Devriminden 70 yıl sonra bugün, komünistler hem büyük tarihsel zaferden, Ekim Devriminden ve sosyalizmin inşası deneyiminden, hem de , büyük tarihsel yenilgiden, modern revizyonizmin ortaya çıkışı ve sosyalizmden kapitalizme restorasyonun gerçekleşmesi deneyiminden öğrenmek göreviyle karşı karşıya bulunmaktadır. Tarihsel zaferin deney ve derslerini tarihsel yenilginin deney ve dersleriyle birleştirerek eğitimini gerçekleştirdiği ölçüde, dünya proletaryası, yeni toplumsal devrim dalgalarını zafe-

re ulaştırabilir ve bu zaferin kazanımlarını kalıcı kılabilir."
"Sosyalist Ekim Devrimiyle başlayan dönemin tarihsel tecrübeleri, proletarya devrimi ve sosyalizm davasının geleceği açısından hayati önemdedir." (Buz Kırılmış, Yol Açılmıştır!", (Bkz. s: 7-16)

Biz başından beri geçmişi değerlendirmenin evrensel bir boyutu da olduğu bilinciyle hareket ettik. Yüzyılımızın ikinci yarısı uluslararası komünist ve işçi hareketi için büyük bir tarihsel yenilgiyi ifade eden çok boyutlu karmaşık gelişmelere sahne oldu. Sosyalizmin maddi kazanımları ve mevzileri kaybedildi, sosyalist ülkeler kapitalist restorasyonlara sahne oldu. Işçi hareketi büyük bir gerileme ve dağılma yaşadı, yeniden burjuvazinin denetimine girdi. Dünya komünist hareketi genel bir gerileme ve yıkım yaşadı, ideolojik-siyasal kargaşaya gömüldü, bölünüp parçalandı, modern revizyonist akım hareketin büyük bölümüne egemen oldu ve onu kapitalist düzenin uysal bir eklentisi haline getirdi. Bunlar acı tarihsel gerçeklerdir ve biz bunlara hiçbir zaman gözümüzü kapatmayı düşünmedik. Bu çapta bir tarihsel gerilemenin deney ve dersleri incelenmez ve teorik düzeyde ifade edilmezse, dünya komünist hareketi başarılı bir toparlanmayı sağlayamayacağı gibi, gelecekteki kazanımlarını da güvenceye alamaz, kalıcı kılamaz.

Revizyonist kamptaki son gelişmeler gösteriyor ki, dünya komünizmi bu kamburun yarattığı haksız ama çok ağır yüklerden çok geçmeden kurtulacaktır. Bu lkeleri hala sosyalist sanan kesimlerde bir dönem için bir kargaşa, umutsuzluk ve bunalıma yol açsa bile, orta ve uzun vadede, bu gelişmeler, tarihsel sahnenin netleşmesini , çok şeyin yerli yerine oturmasını, ve bu ortamda yeni ve güçlü bir komünist dirilişin yaşanmasını kolaylaştıracaktır. Sosyalizm iddiasındaki revizyonist kampın, dünya devrim sürecinin sürekli olarak ürettiği sosyalizm g ve potansiyelini sürekli olarak bozan, dağıtan, gten düşüren, kapitalist düzenin çerçevesine ve burjuva ideolojisinin etki alanına sokan güçlü bir mihrak olarak rol oynadığı unutulmamalı.

Dolayısıyla, son gelişmeler temelinde dünya burjuvazisinin güç kazanması, sevinci ve iyimserliği kısa dönemli bir sonuçtur. Revizyonist kamptaki çözülme ve dağılmanın asıl tarihsel etkisi, dünya komünist ve işçi hareketinin büyük bir engelden kurtulması olacaktır.

Bu gelişmeler, sosyalizmin tarihsel tecrübelerini, dünya komünist ve işçi hareketinin tarihsel geçmişini değerlendirmeyi de kolaylaştıracaktır. Modern revizyonizm, sosyalizmin tarihsel kazanımlarını çok büyük ölçüde tahrip eden, dünya komünist ve işçi hareketini parçalayıp dağıtan bir teori ve akım oldu. Bu akımın dünya işçi hareketinin bünyesinde, ama özellikle sosyalist Sovyet toplumunda ortaya çıkışının ve egemen oluşunun tarihsel gerçeklere dayalı bilimsel-materyalist bir açıklamasını yapmak mutlaka gereklidir. Bu, dünya komünist ve işçi hareketinin önünü açmanın ve onu kendi tarihsel rolünü başarıyla oynayabilmesini sağlamanın en önemli teorik halkalarından biridir. Dünya komünistleri, gerçek marksist-leninistler, kruşcevcı akıma başından itibaren direndiler ve onu kapitalist restorasyon sürecinin başlangıcı saydılar. Tarihsel süreç bu öngörüyü doğruladı. Revizyonist kamptaki son gelişmeler "reel sosyalizm" konusunda en bağınaz olanların bile inançlarını sarstı. Ama kruşcevcı akım bu tarihsel sürecin başlangıcı olsa da, kendisi yalnızca önceki süreçlerin bir ürünü ve sonucuydu. Bugün artık önemli ve gerekli olan, Bolşevik Partisinde ve sosyalist Sovyetler Birliği'nde, böyle bir akımı besleyen, yeşerten, parti ve toplum yaşamına egemen kılan süreçleri çözümlmek ve anlayabilmektir. Bürokratik oluşum ve dejenerasyona yol açan tarihsel, toplumsal, siyasal, kültürel ve düşünsel ortam ve etkenleri marksist-bilimsel bir açıdan çözümlmek, nesnel koşulları ve etkenleri olduğu kadar sosyalizmin bu alandaki kendi teorik ve pratik kusurlarını, zaaflarını ve hatalarını da tespit etmek ve anlamak, bedeli ağır ödenmiş bir tarihsel tecrübeyi bilince çıkarmak, teorik düzeyde ifade etmek, bizim için temel bir sorundur ve hayati önemdedir.

Dolayısıyla ve sonuç olarak, biz sosyalizmi sorunsuz olarak görmek bir yana, tersine, bu alanda çok ciddi sorunlarımız ve görevlerimiz olduğu görüşündeyiz. Ama komünistlerin bu sorunlar karşısındaki ilkesel konumu, ele alış şekli ve amacı solcu liberallerden temelden farklıdır. Sosyalizmin tarihsel tecrübelerini ele almak, dünya komünist hareketinin geçmişini değerlendirmek, komünistler için liberal aydınlar korosunun burjuva-demokratik gevezeliklerinden, Stalin'e yöneltmiş seviyesiz saldırılarından, Idealist spekülasyonlarından çok başka bir iştir. Herşey bir yana, devrim ve sosyalizm diye bir meselesi olmayan ya da artık kalmayanların sözümona "sosyalizmin sorunları"nı tartışması, bir ikiyüzlülük, bir ahlaksızlık örneğidir.

Böyleleri bu tür tartışmalarla, samimi devrimcilerin dikkatini Türkiye devriminin temel sorunlarından ve dönemin temel devrimci görevlerinden uzaklaştırmanın da zeminini hazırlamış oldular. Henüz kendi yakın ve sığ geçmişini bile iyi kötü değerlendirme güç ve yeteneği gösterememiş, konumunu ve bakışını netleştirerek kendini bir yere oturtamamış olanlar, bu tartışmalara eğilim gösterdikleri ölçüde liberal tuzağa düşmek ve içinde boğulup gitmek akıbetine uğrayacaklardı. Bunun örnekleri daha şimdiden var. Dünün az çok ciddi bazı devrimci çevreleri, "sosyalizmin sorunları"nı tartışma adına bugün her kafadan bir sesin çıktığı toz duman bir tartışma kulübüne dönüşmüş durumdalar. Girdikleri bu çıkmazdan nasıl çıkabilecekleri ya da bu gidişle nerede karar kılacakları konusunda kendilerinin dahi bir fikri yok.

"Sosyalizmin sorunları" tartışmaları devrimci hareketimizin ve Türkiye devriminin sorunlarından bir kaçıştı aslında. *Ekim* bu eğilimi daha başından tesbit etti, ve devrimci hareket için en acil sorunun kendi geçmişini değerlendirmek, kendi konumunu netleştirmek olduğu bilinciyle çabalarını bu alana yöneltti ve dikkatleri bu alana çekmeye çalıştı.

Bu sanıldığından da geniş bir alandı, hiç de salt "ulusal" ya da Türkiye'nin kendi özgünlükleriyle sınırlı değildi. Hare-

ketimizin yakın geçmişini değerlendirmeye ve anlamaya çalışmak, her şeyden önce geçmişin dünya görüşü ve teorik kavrayışlarını sorgulamak, temel teorik tezleri ve programatik temeli tartışmak demektir. Bu ise evrensel boyutları olan bir tartışma anlamına gelir. Örneğin, geçmiş harekete damgasını vuran popülizm, Türkiye'nin kendi toplumsal hareketliliği ortamında g balsa bile, hiç de yerel değil, bütünüyle ağdaş ve evrensel bir akım ve olguydu. Dahası dünya ölçüsünde ve bir dönem hayli etkili olması, yüzyılımızın ikinci yarısında dünya komünist ve işçi hareketinde yaşanmış gelişmelerden hiç de ayrı düşünülemezdi.

Ama evrensel bir çerçeveye otursa bile, öncelikle kendi hareketimizin yakın geçmişini değerlendirmek, anlamak ve aşmakla başlanmalıydı. Bu bize, sosyalizmin tarihsel deneyimini, dünya komünist hareketinin geçmişini sağlıklı bir değerlendirmeye tabi tutacak teorik, politik ve moral g ve olanakları da sağladı. Böylece, "sosyalizmin sorunları"nı tartışmak bizim için, boş ve sorumsuz aydınların amaçsız akademik gevezelikleri olmaktan çıkar, aslı devrimci görevlerimizden kopmadan, gerçekleştirmeye çalıştığımız devrim ve kurmak hedefinde olduğumuz sosyalizm için, mirasçısı ve ağdaş sürdürücüleri olduğumuz bir geçmişten, sosyalizm ve dünya komünist hareketinin geçmişinden, gerekli deney ve dersleri çıkarmak çabası olurdu.

Bunu sosyalizm deneylerini özetlemek ve gelecek için dersler çıkarmak temel görevini, yalnızca ihtilalci komünistler, sosyalizm davasına eylemle kanıtlanan bir sadakati sürdürenler, Marksizm-Leninizmin canlı, devrimci özüne bağlı kalarak, onu toplumu dönüştürmede etkin bir silaha evirenler, kendi ülkelerinde devrimci sınıf hareketini ve devrimi örgütlemekten bir an bile geri durmayanlar, bütün enerjileriyle sosyalizmi gerçek kılmak için çalışanlar yerine getirebilirler, getireceklerdir de.

Ekim 1989

MODERN REVİZYONİZMİN ÇÖKÜŞÜ

30 yılı aşkın evrimi içinde bir çok kez ciddi ve sarsıcı bunalımlarla yüzyüze gelen revizyonist kampın çeşitli iktidarları, her seferinde bir yolunu bulup bu bunalımları atlattırmayı başarabilmişlerdi. Bu başarı bürokratik yozlaşmanın ve kapitalist restorasyonun ortaya çıkardığı sorunların çözümüyle değil, fakat yalnızca yeniden yeniden ortaya çıkmak üzere ertelenmesiyle elde edilebilmişti. Ama uzun yılların biriktirdiği iktisadi ve siyasal sorunlar, '80'li yıllarda, her alanda ve en açık biçimde yaşanan ağır bir bunalım olarak kampın merkezi ve yöneticisi durumundaki Sovyetler Birliği'nde gündeme gelince, "sosyalizmin yenilenmesi" olarak sunulan tüm burjuva iktisadi ve siyasal tedbirlere rağmen, badire bu kez atlatılamadı. Çözülüşe ve giderek, '80'li yıllar henüz bitmeden utanç verici bir çöküşe yolaçtı. Siyasal ve iktisadi ayrıcalıklarla donanmış bir yeni asalak zümre olan parti ve devlet aristokrasileri, son bir yılda, özel-

likle de son bir kaç ayda, siyasal iktidar tekellerini peşpeşe kaybettiler. Hayli gevşetilmiş olmakla birlikte Sovyet revizyonistleri bu tekele hala koruyabiliyorlarsa, bunda dünya burjuvazisinin, Vatikan da dahil tüm emperyalist ve gerici merkezlerin Gorbaçov'a ve perestroyka'sına verdiği tam desteğin önemli bir payı var. Sovyetler Birliği gibi çok uluslu dev bir ülkede, ağır ve çok yönlü bir bunalım ortamında, zamansız adımlarla işlerin kontrolden çıkması Batı burjuvazisinin işine gelmiyor. Zira bunun yaratacağı sarsıntı dünya çapında bir bunalım demektir. Nasılsa olaylar onların istediği yönde ve çıkarlarına uygun biçimde geliyor...

Revizyonistlerin iktidara egemen olmasıyla birlikte eski sosyalist ülkelerde yaşanan tarihsel olayları, marksist geçinen çoğu kimsenin tersine, temelde doğru olarak teşhis eden emperyalist burjuvazi, bu ülkelerin yaşadığı evrimin onları kaçınılmaz olarak Batı kapitalizmiyle bütünleştireceğinin bilincindeydi. İdelolojik, kültürel, siyasal ve iktisadi araçlarla bu süreci mümkün olduğunca hızlandırmaya çalışırken, duyduğu esas kaygı, kastlaşmış ve topluma yabancılaşmış bürokratik yönetimlere karşı devrimci toplumsal patlamaların yaşanması, böylece işlerin kontrolden çıkarak farklı bir mecraya girmesiydi. Başta Zbigniew Brzezinski, tüm emperyalist akıl hocaları bu kaygıdan hareketle, yıllarca ve ısrarla, "devrim değil, evrim" fikrini ve formülünü işlediler.

Macaristan ve Polonya'da işler tam da emperyalist burjuvazinin istediği gibi, yumuşak ve sarsıntısız bir biçimde, bir "evrim" olarak gelişti. Özellikle Macaristan tercih edilen modeldi. Macar revizyonistleri işleri yıllarca beklenen doğrultuda göturdüler. Sonra, koşullar olgunlaşınca, aynı yıllar boyunca büyük bir ikiyüzlülükle büründükleri "sosyalizm" peçesini en aşağılık bir tarzda bir anda söküp attılar, gerçek burjuva kimliklerini ortaya koydular. Macaristan'ın sosyalist bir halk cumhuriyeti olduğu şeklindeki büyük tarihsel yalana da artık ihtiyaçları kalmamıştı; bir burjuva cumhuriyet olduğunu açıkça ilan ettiler. Karşılığında şimdilik

ayrıcalıklarını ve yönetimdeki yerlerini koruyorlar. Ama, şimdilik!

Güçlü işçi hareketi Dayanışma ve kilise sayesinde ideolojik ve politik denetim altına alınınca, Macaristan'a benzer bir biçimde, Polonya'da da geçiş nispeten yumuşak ve sarsıntısız oldu. "Devrim değil, evrim" formülü gerçekleşti. Batılı emperyalistler, Vatikan ve Sovyet revizyonistleri, bu sürecin sarsıntısız yaşanmasında hemfikirdiler ve bunu sağlayacak her türlü çabayı ortaklaşa gösterdiler. Ama kapitalist ilişkilerin egemen olduğu bu toplumda öyle derin bir iktisadi bunalım yaşanmaktadır ki, bu bunalımın kısa sürede hafifletilememesi durumunda, bu kez Dayanışma bürokratlarını da hedefleyecek yeni bir işçi hareketi dalgası kuvvetle muhtemeldir. Yeni hükümete yardım için tüm emperyalist merkezleri kapı kapı dolaşan Walesa, emperyalist burjuvazinin bu işçi kahyası, yardım dilenirken, "eğer evrimde başarılı olamazsak, bir devrim olur" diyerek kaygılarını dile getirmektedir. Mücadeleci geleneğine ve deneyimine rağmen Polonya işçi sınıfı içinde burjuva ve gerici bilincin hayli kuvvetli olduğu bir gerçektir. Ama iktisadi ve toplumsal olayların kendini kaçınılmaz olarak dayatan ve yığınların belli bir andaki mevcut bilincini aşarak, onu altüst ederek gerçekleşen mantığı da bir başka gerçektir. Olayların seyri, "devrim değil, evrim" formülünün Polonya'da henüz şimdilik kaydıyla başarı sağladığını, altüst oluş tehlikesinin henüz atlatılamadığını gösteriyor.

Demokratik Almanya ve Çekoslovakya'ya gelince, bu ülkelerde olayların akışı daha şimdiden ünlü emperyalist formülün sınırlarını aşmış, hiç değilse zorlamış bulunuyor. Bu ülkelerin yönetimleri, kendi iktidarlarının da sonu olur haklı kaygısıyla ve "sosyalizmi savunma" çirkin yalanıyla uzun bir dönem Batıdan ve Kremlin'den gelen "reform" istemlerine direndiler. Ama tabandan gelen kitlesel dalgaların sarsıntısına bir kaç hafta bile dayanamadılar. En utanç verici yıkılışı bu ülkelerin revizyonist klikleri yaşadılar. Uzun yıllardır bu ülke partilerinin ve devletlerinin simgesi haline

gelmiş yöneticiler, bir anda tüm güç ve otoritelerini kaybetti-ler. Kudretli yöneticilerken yalnızca bir kaç gün, hatta bir kaç saat içinde sıradan vatandaşlara dönüştüler. Kitlelerin din-meyen öfkesi karşısında, koltuklarını korumak kaygısındaki dünkü "yoldaşlar" tarafından uzun yıllar sekreterleri olduk-ları partilerden bile ihraç edildiler. Yönetimleri dönemindeki tüm kirli işler, rüşvet, yolsuzluk ve hırsızlıkla elde ettikleri lüks yaşam, bütün çirkinliği ile açığa çıktığı için cezai so-ruşturmalarla konu oldular. Bir kısmı tutuklanmak zorunda bırakıldı. Dünün mutlak iktidar sahibi partiler ağır bir bu-nalımın içine düştüler, kitlesel istifalarla yüzyüze kaldılar, bölünmenin eşiğine geldiler.

Kısaca, D.Almanya ve Çekoslovakya'da, ama özellikle D.Almanya'da, tepeden reformlarla yumuşak geçiş plan-ları, dizginlerinden boşalan kitle hareketinin güçlü sarsıntılarıyla zaafa uğradı. Kontrol olanakları henüz kay-bedilmemiş olmakla birlikte, aradan haftalar geçtiği halde bu kontrol henüz kurulabilmiş de değil. Emperyalist çevreler ve Sovyet revizyonistleri gelişmenin böyle bir seyir almasından son derece tedirginler. Malta'da, Brüksel'de, Moskova'da olayların yeniden kontrol altına alınabilmesi için ortak çareler aranıyor, ortak girişimler planlanıyor. Kitle eylemini dizginlemek, yeni boyutlar kazanmasını engelle-yebilmek için yıpranmış yönetimler geri plana çekilerek, reformist muhalefet öne çıkarılıyor.

Kastlaşmış bürokratik yönetimlerin kitle hareketinin öfkeli dalgasıyla çöküşü karşısında tüm gericilerin duyduğu bu ortak korku tipiktir. Oysa ayrıcalıklara son verilmesi, hırsızlık ve yolsuzlukların soruşturulması, suçluların yargılanması, gizli polisin dağıtılması, küçük bir burjuva bürokratik kastın "partinin öncü rolü" adı altında kurduğu siyasal iktidar tekelinin kırılması vb. sınırlı istemlerin dışına taşabilmiş değil bu kitlesel hareketler. Bu ülkelerdeki siya-sal ve iktisadi değişimler, olayların akış yönü de Batı emper-yalizminin arzuladığı sınırları aşmış değil. Üstelik, burjuva bürokratik kast kendini yıllarca "komünist", düzenini ise

"sosyalist" olarak sunduğu için, kitlesel eylemler içinde önemli gerici ya da burjuva istemler de olabiliyor. Tüm bunlara rağmen Batı burjuvazisi tedirgin. Zira temelde haklı nedenlerle baş göstermiş yığın hareketinin mantığını, devrimci dinamizmini ve sonuçlarını, tarihsel deneyimlerinden biliyor. Baskıcı ve sömürücü azınlık iktidarlarına karşı bu tür kaynaşmaların, devrimci fikirlerin, akımların, partilerin toprağı, döl yatağı olduğunu iyi biliyor. Olaylar kendi istediğı yönün dışına çıkmış olmasa bile, bu gelişmenin kitleler eliyle başarılmış olmasının onların siyasal eğitimine katkısını; siyasal genel grevlerin, siyasal gösterilerin, siyasal protestoların nasıl bir siyasal eğitim ortamı olduğunu; bu yolla kazanılmış deneyim, eğitim ve olgunluğun, gidenlerin yerini alacak olanlara yarın nasıl yönelebileceğini vb., biliyor. Dahası ve belki de en önemlisi, kurulu politik ve hukuksal sisteme baş kaldıran, mevcut anayasal ve yasal düzeni bir anda geçersiz kılan yığın insiyatifinin, kendi ülkelerinin işçi ve emekçilerine kötü örnek olmasından kaygılanıyor. Avrupa'nın doğusundaki bugünkü sarsıntının batısındaki yarınki sarsıntıya şimdiden kötü örnek olmasından korkuyor. Ve doğrusu hiç de haksız değil. Tüm bu ve benzeri nedenlerden dolayı, tepeden yöntemlerle, rejimin simgesi haline gelmiş ve en yıpranmış olanları harcamak kaydıyla, bizzat mevcut iktidar kadrolarının geri kalanıyla "reform sürecini" ilerletmek istiyor. En büyük kaynaşmalara sahne olan D.Almanya'ya "sürpriz" bir ziyaret yaparak şimdiki Başbakan Hans Modrow'la görüşen ABD Dışişleri Bakanı Baker, görüşmeden sonra yaptığı açıklamada, *"Demokratik Almanya'da barışçı ve istikrarlı bir reform sürecinin devamının ABD için ne kadar önemli olduğunu göstermek amacıyla bu ülkeyi ziyaret ettiğini"*, belirtiyor. "Barışçı ve istikrarlı bir reform sürecini" kimlerin bozduğu açık olmalı.

Rejimin kırk yıllık lideri ve simgesi olduğu halde, koltuklarını korumak kaygısındaki kırk yıllık yordakçıları tarafından bir anda harcanan, tüm aile efradıyla birlikte partiden ihraç edilen ve hakkında cezai soruşturma açılan

Todor Jivkov'un ülkesinde, Bulgaristan'da olanları geçiyoruz. Uzun bir zamandır çalkantılar içinde bulunan ve derin bir bunalım yaşayan Yugoslavya'yı, kemikleşmiş bir kastın şimdilik iktidarını koruduğu Romanya'yı ve kitlesel başkaldırıyı ancak kanlı bir operasyonla ezmiş Çin'i de bir yana bırakıyoruz.

Asıl önemli olan, sonuçları dünya çapında önem taşıyan, Sovyetler Birliği'nde olacak olanlardır. Sosyalizmin bu eski şanlı ülkesi bugün büyük bir iktisadi buhran ve siyasal sarsıntı içinde kıvrınmaktadır. Başta Dışişleri Bakanı, bir çok rejim sözcüsü, ülkenin yaşadığı iktisadi çöküntüyü ABD kapitalizminin 1929 bunalımına benzetmektedir. Emperyalist Batı dünyasının iktisadi, siyasi ve manevi desteğine rağmen, perestroyka iflas etmiştir. İşçi sınıfı ve milliyetler kaynaşmaktadır. Bu, revizyonist partinin ve devletin bünyesine de ağır bir bunalım olarak yansımaktadır. Batı burjuvazisinin gözdesi, Gorbaçov, *"Reformları hızlandırmazsak Doğu Avrupa liderlerinin başına gelen bizim de başımıza gelebilir"*, demektedir. Bu ciddi bir ihtimaldir ve tersine reformlar hızlandırıldığı ölçüde gerçekleşmesi daha bir muhtemeldir. Zira reformların faturası işçi sınıfına çıkarılmaktadır ve işçi sınıfının dipten gelecek devrimci dalgasının dorukları sarsması kaçınılmazdır.

Bu dev ülkedeki olayların seyri, ulusal ve uluslararası bir dizi karmaşık etkene bağlıdır ve bu seyrin ne yönde olacağını kestirmek şimdilik zordur. Gerçek olan, iç çelişkilerin ve sorunların büyük gerilimlere ve patlamalara gebe oluşudur. Doğu Avrupa'daki son gelişme ve kaynaşmaların sorunları ağırlaştıracağı ve gelişmeleri hızlandıracağı kesindir.

*

Burjuva basını Malta Zirvesi'nin düzenleniş biçimini süperlerin yeni bir siyasal şovu olarak sundu. Gerçekte ise, bu şovun gerisinde, kendini yüzyılımızın ikinci yarısında

Marksizm ve sosyalizm olarak sunabilmiş modern revizyonizmin, bir ideoloji, bir siyasal akım ve bir siyasal sistem olarak dramatik iflasının ölüm ayini gizliydi. Gorbaçov Malta'ya gitmeden önce Vatikan'a gitti. Batı emperyalizminin dünyevi liderini görmeden önce ruhani liderini görmesi, perestroykası için siyasal ve mali destek dilenmeden önce, ideolojik-manevi destek ve hayır duası dilenmesi gerekiyordu. Burjuva basını olayı "Papa Gorbi'yi takdis etti" başlıklarıyla verdi. Vatikan denilen bu gericilik ve fesat yuvasının şimdiki başı olan ve "yüzyılın en anti-komünist papası" olarak tanımlanan II. Jean Paul'un, "Vatikan'ın Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeler karşısında duyduğu ilgiyi" ve "bu ülkedeki yenilenme süreci için en iyi dileklerini" dile getirdiği yazıldı basında.

Vatikan'daki bu dinsel ayinden sonra, Malta'daki siyasal ayine geçildi. Bu zirvede ele alınan sorunları bir yana bırakalım. Ama sonrasında Gorbaçov'un dile getirdiği ve Batı burjuva basınında zaten bir süredir ileri sürülen şu görüş, çok anlamlı ve simgeseldir: "Soğuk Savaş Bitti!"

Sosyalist kamp ve dünya komünist hareketi bünyesindeki gelişmeleri içinden yaşamış biri olarak Enver Hoca, "Soğuk Savaş"ın başlangıcı için şunları yazıyor: *"Başında Amerikan emperyalizmi bulunan emperyalizm komünizme karşı 'soğuk savaş' ilan etmişti ve dünya kapitalizminin zehirli okları öncelikle Sovyetler Birliği'ne yöneltiliyordu. Savaş korkusu yaratmak, devrimci atılımı gevşetmek ve enternasyonalist ruhu ve emperyalizme direnmeyi durdurmak amacıyla, Sovyet devleti ve insanları üzerinde büyük bir baskı uygulanıyordu."*

Sovyet modern revizyonizminin iç kaynağı bürokratik yozlaşma idiyse, dış kaynağını da emperyalizmin "soğuk savaş" baskısına boyun eğme oluşturdu. 20. Kongre, yalnızca bürokratik deformasyonun ürünü olarak partide ve devlette oluşmuş ve yuvalanmış bir küçük-burjuva aristokrasisinin içte sosyalizme yüz çevirmesinin değil, aynı zamanda dışta emperyalizmin "soğuk savaş" baskısına

teslimiyetinin, emperyalizm önünde diz çöküşünün platformu ve simgesi oldu. Bu meşum Kongre, yalnızca Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerde sosyalist kuruluşun iktisadi, siyasal ve kültürel sonuçlarının tasfiye sürecini başlatmanın değil, fakat aynı zamanda, dünya işçi sınıfının burjuvaziye, dünya halklarının emperyalizme boyun eğişini savunmanın da teorik platformu oldu. "Stalinci diktatörlük", "Stalin'in keyfi rejimi", "Stalin'in baskı ve terör rejimi" vb., tüm bunlar sosyalist Sovyetler Birliği'ne ve bir bütün olarak dünya komünizmine yöneltilmiş emperyalist "soğuk savaş"ın başlıca anti-komünist temaları durumundaydı. Dolayısıyla, 20.Kongre'yle başlayan "destalinizasyon" kampanyası, yalnızca sosyalizmin içindeki kazanımlarını tasfiye ihtiyacının değil, aynı zamanda, dıştan gelen anti-komünist "soğuk savaş" baskısı önünde diz çökmenin, emperyalizme şirin gözükmenin, kendini ona kabul ettirme ihtiyacının da ürünüydü.

Kruşçev'in bugünkü izleyicisi, Gorbaçov, "soğuk savaş"ın geçmişteki mimarı ABD emperyalizminin şimdiki elebaşısı Bush'un koltuğu dibinde, sahte bir zafer edasıyla ilan ediyor: "Soğuk savaş bitti!"

Aslında bu, dünya emperyalizminin İkinci Dünya Savaşı sonrasında gündeme getirdiği anti-komünist stratejinin zaferinin ilanıdır. Modern revizyonist akım, dünya emperyalizminin dünya devrimine ve sosyalizmine karşı stratejik bir başarısı olmuştu. Bu akım dünya devrimini sekteye uğrattı, sosyalist kampı ve dünya komünist hareketini yıkıma götürdü. Bu yolla dünya emperyalizmine büyük bir tarihsel hizmette bulundu. Bugün, "Soğuk savaş bitti!" açıklamasının, revizyonist kampın utanç verici çöküşünün gürültüleri yaşanırken yapılması, gerçekten anlamlı ve semboliktir. Bu açıklamanın, soğuk savaşın öz çocuğu olan revizyonist akımın son temsilcisince yapılması, daha doğrusu ona yaptırılması, tarihsel bir ironi olsa gerek.

Soğuk savaş, komünizmi öldürmek ve gömmek stratejisiydi; bunun için ilan edilmiş ve yürütülmüştü. Düşünün ki bu

savaşın artık bittiğinin ilan edildiği bu aynı Zirve'de, emperyalist dünyanın şefi, tüm emperyalistler adına, perestroyka'yı ve Doğu Avrupa'daki "reform sürecini" desteklemek ve yaşatmak için her türlü yardımı yapacaklarını bir kez daha ilan edebiliyor. Değişen Batı emperyalizmi değil herhalde. S.Birliği ve D.Avrupa gerçeğinin dolaysız bir kanıtıdır, "soğuk savaş"ın son bulduğu ilanı. Ve kuşku duyulmasın, dünya burjuvazisinin ve gericiliğinin dünya devrimine ve komünizm davasına karşı "soğuk savaş"ı bütün şiddetiyle sürüyor, sürecektir. Gorbaçovların ve çürümüş revizyonist akımın tam desteğinde...



Modern revizyonizm, II.Enternasyonal revizyonizminin yüzyılın ikinci yarısını belirleyen yeni tarihsel koşullarda ortaya çıkmış biçimiydi. Ideolojik özü, temel tezleri aynıydı. Adı üzerinde, klasik revizyonizmin "modern" biçimiydi. Kruşçev ve Togliatti, Bernstein ve Kautsky'nin çağdaş sürdürücüleri oldular. II.Enternasyonal oportünizmi, dünya komünist ve işçi hareketinin bünyesinde "İşçi sınıfının küçük-burjuva 'üst tabakası'nın, ya da aristokrasisinin (ve bürokrasisinin) ayrıcalıklı durumunun" (Lenin) ifadesi olarak, bu ekonomik temele dayalı olarak doğmuş; Birinci Emperyalist Savaş esnasında sosyal-şoven bir kimliğe bürünmüş; savaş sonrası devrimler döneminde açıkça karşı-devrim saflarında yer almış, elini Karl Liebknecht ve Rosa Lüksemburg'un kanına bulamış; giderek, Marksizm ve devrimci sosyalizm adına iddialarını bir yana bırakarak bütünüyle kapitalist düzenle bütünleşmiş, burjuvazi adına burjuva toplumları yönetir hale gelmiştir.

Özetle, Kautskizm, bugün Alman tekellerinin sözcüsü olan ve zaman zaman onlar adına hükümet eden SPD'yi, Fransız tekelleri adına Fransa'yı yöneten Mitterand'ı, İsveç tekelleri adına kısa bir aralık dışında yarım yüzyıldır İsveç'i yöneten SAP'ı doğurmuştur. Komünist ve işçi hareketi bünyesinde revizyonist bir sapmayken, giderek burjuvazi-

nin ve kapitalizmin açık savunusuna varmıştır.

Kautskizmle yola çıkan modern revizyonistler de benzer bir evrim izlemişlerdir. Bugün Togliatti'nin partisi, muhalefetteki revizyonizm, kendine model olarak Alman SPD'sini alıyor, onunla aynı çizgide olduğunu gururla ilan ediyor. Çoktan beridir artık yalnızca bir süs olarak kalan ismini ve amblemini değiştirmeye hazırlanıyor. İktidardaki revizyonizm ise, iktidar ve toplum modeli olarak "İsveç modeli"ne hayranlığını her vesileyle ifade ediyor. Kuşkusuz modern revizyonizm Marksizm ve sosyalizmle bağını bütünüyle keseli çok oldu. Bugün yapılan, bunu yalnızca bağıra bağıra ilan etmektir. Süreç bu aşamayı çoktan geride bıraktığı için, Macar "komünist" partisinin 900 bin üyesi, kendini bir anda "sosyal-demokrat" ilan edebiliyor ve bizde hala da revizyonizmin dümen suyunda yüzen bazı saf kişi ve çevreler hariç, buna pek kimse de şaşırıyor. Modern revizyonizm yalnızca çıkışında değil, vardığı noktada da klasik revizyonizmin, II. Enternasyonal revizyonizminin temel özelliklerini gösteriyor.

1928'de onaylanan Komintern Programı, kapitalizmin 1920'lerde yaşadığı geçici istikrarın temel bir etkeni olarak nitelediği II. Enternasyonal revizyonizminin daha 1920'lerde vardığı yeri tanımlarken, adeta modern revizyonizmin bugünkü aşamasını da tanımlamış oluyordu:

"Teori alanında, sosyal-demokrasi Marksizmi tamamen bir kenara bırakmıştır. Revizyonizm aşamasını geride bırakmış, burjuva liberal sosyal-reformculuğa ve sosyal-emperyalizme varmıştır. Marks'ın kapitalizmin çelişmeleri teorisinin yerine uyumlu kapitalist gelişme burjuva teorisini geçirmiştir. Marks'ın buhranlar ve proletaryanın yoksullaşması teorisi rafa kaldırılmıştır. Canlı, önünde durulmaz sınıf mücadelesi teorisinin yerini, yavan bir şekilde sınıf barışının savunulması almıştır. Sınıf çelişmelerinin keskinleşmesi teorisi bir kenara bırakılmış, bunun yerine kapitalizmin demokratlaştırılması yolunda ahmakça masallar konmuştur. Kapitalizmde savaşların kaçınılmaz olduğu

şeklindeki teorinin karşısına sosyal-demokrasi, burjuva barışçılık yalanını ve "ultra-emperyalizm" aldatmacasını çıkarmıştır. Kapitalizmin devrimci çöküşü teorisinin yerine, barışçı yollardan sosyalizme geçen "sağlıklı" kapitalizm sahtekarlığını geçirmiştir. Devrimin yerine evrimi, burjuva devletin parçalanmasının yerine onunla faal bir şekilde işbirliği yapılmasını, proletarya diktatörlüğü teorisinin yerine burjuvazi ile ittifak kurma teorisini, uluslararası proletaryanın dayanışması teorisinin yerine emperyalist anavatanın savunulması edebiyatını, Marks'ın diyalektik materyalizminin yerine idealist felsefeyi ve burjuvazinin sofrasından dökülen dinsel artıklarla beslenme eğilimini koymuştur."

Yukarıdaki tezlerin istisnasız tümü, başta SBKP, tüm revizyonistlerin bugünkü ortak tezleridir. Modern revizyonizm yalnızca çıkışında değil, vardığı noktada da klasik revizyonizmi tekrarlamıştır. Tarihsel koşulların farklılığına rağmen, çağın aynı kalan temel özellikleri aynı evrensel tezlerle iş görmeyi olanaklı kılmıştır.

Bütün bu açıklamalardan kolayca anlaşılacağı gibi, modern revizyonist akım "revizyonizm aşaması"nı çoktan geride bırakmıştır. Bu isimlendirme bugün hala kullanılıyorsa, bu sadece, bu akımın tarihsel kökenine, ortaya çıkış biçimine ve evrimi içindeki sürekliliğine işaret etmek içindir. Kuşkusuz artık, biz halk cumhuriyeti değil burjuva bir cumhuriyetiz, komünist değil sosyal demokratız, SPD ile aynı çizgideyiz, bizim için ideal model " İsveç sosyalizmi"dir vb. vb. diyenlere "revizyonist" demek, hayli anlamsız kalıyor bugün.

Modern revizyonizmin yaşadığı süreç ve vardığı yer, Marksizm-Leninizmi bir kez daha haklı çıkarmıştır. Marksist-leninistler daha başından, Kruşçevizme, Titoizme, Togliatti çizgisine karşı mücadele ederlerken, tutulan yolun, iktidardaki revizyonistleri sosyalizmin yozlaştırılmasına ve kapitalizmin restorasyonuna, kapitalist ülkelerdeki revizyonist partileri ise sosyal-demokratlaşmaya götüreceğini, mo-

dem revizyonist akımın bölünüp, parçalanıp iflas edeceğini söylemişlerdi. Tarihsel olaylar onları haklı çıkardı.

Modern revizyonizm, Marksizm ve sosyalizm ile olan tüm bağlarını koparmış, bütünüyle sosyal-demokratlaşmıştır. Revizyonist kamp, Batı kapitalizmiyle tam eklemlenmiş, ayrı varlık nedenini ve olanaklarını yitirerek çökmüş, iflas etmiştir.

Bu tarihsel iflasın sonuçları tarihsel önemde ve çok boyutludur. "Büyük Almanya" sorununda daha şimdiden dışa vurduğu gibi, emperyalist cephenin iç ilişki ve çelişkilerinde yarattığı ve yaratacağı ciddi değişimler, bu önemli sonuçlardan biri olacaktır. "Sosyalizm" adına hükmeden bürokratik kapitalist rejimlerin gerçek niteliğinin bütün boyutlarıyla açığa çıkması, tarihsel sahnenin netleşmesi, bu ülkelerdeki toplumsal sınıf çatışmaları ve genel olarak dünya devrim süreci bakımından büyük önem taşıyan bir başka sonuç olacaktır. Bir üçüncü önemli sonuç olarak; "yaşayan sosyalizm"e karşı beslenen safça hayaller dayanaksız kaldığı için, bunun modern revizyonist akım karşısındaki zayıflığı ve teslimiyetçi eğilimi darbelemesi ve bazı güçleri ileri itmesi ölçüsünde, dünya ve Türkiye komünist hareketinin güç kazanacağından sözedilebilir.

Olayların gerçek niteliğini ve anlamını karartan burjuva propaganda göğüslenerek, revizyonist kamptaki gelişmelere bu sonuçlar ve yarattığı tarihsel olanaklar açısından bakılabilmelidir.

Aralık 1989

BİRLİK SORUNU

Sosyalist oldukları iddiasındaki bir kısım sol çevrelerde, son ayların üzerinde en çok konuşulup yazılan konularından biri haline geldi birlik sorunu. Yaklaşık 20 yıldır büyük bir parçalanmışlığı sürekli bir durum olarak yaşayan sol harekette bu tür tartışmalar ve girişimler yeni değil. Birlik sorunu her zaman gündemde belli bir yer tutmuş, ilgi ve tartışma konusu olmuş, "tüm sosyalistlerin birliği" gibi iddialı hedeflerle olmasa bile, hiç değilse birbirine yakın duran bazı grupların birliğini gerçekleştirmek doğrultusunda genellikle başarısız kalan bir dizi girişime neden olmuştur.

Bu sorun üzerine tartışmaların son aylarda böyle aniden yoğunlaşmasında, konunun bir kısmı popüler bazı solcu aydınlar tarafından kamuoyu önünde, "sosyalistlerin birliği" ne bir açık çağrı olarak gündeme getirilmesinin önemli bir payı oldu. İçlerinde değil sosyalist, devrimci bile olmayanların yer alabildiği, reformizmden Troçkizme uzanan geniş

ve renkli bir yelpazeyi temsil eden, çoğu örgütsüz bu legal aydınlar çevresinin çağrısını, haklı olarak sonuçsuz bir girişim sayıp itibar etmeyenler dahi tartışmalara katılmaktan geri duramadılar. Birlik doğrultusunda bir rastlantı olarak aynı döneme denk gelen başka girişimler de oldu. Devrimci hareketin bu konuda en sekter ve mezhepçi gruplarından biri, bu kez liberal bir cömertlikle, kendine yakın gördüğü bazı grupları, geçmişlerini de kapsamak üzere, "komünist " ilan etti ve "tarihsel önemde" gördüğü bu kararlar bu gruplarla birliği acil bir görev olarak saptadı.

Birlik üzerine tartışmalar hızını kaybetmeksizin aylardır sürüyor. Birlik rüzgarının güç kazandığı her dönem olduğu gibi bölünmüşlüğü'n kötülükleri, buna karşı birliğin önemi ve erdemleri sıralanıyor. Kuşkusuz biçimsel olarak kimse sorunu ideolojik ve ilkesel esaslar dışında sunmak saflığını göstermiyor; "teorik ve tarihsel arka plan" da, buna dayalı "imkan ve şartlar" dan söz ediliyor. Ama bu sözler bir içerik ya da hiç değilse açık ve net bir içerik taşıyor. Böyle olunca, bölünmüşlüğü'n teorik ve tarihsel bir tahlilinin yapılmadığı, birlik isteminin bu çerçevede nesnel olanaklara ve esaslara, bunlardan doğacak net ve sağlam perspektife dayandırılmadığı her durumda olduğu gibi, bölünmüşlük bir kötü niyet, bundan kurtulup birleşmek ise kişilerin ya da grupların gösterebileceği bir iyi niyet, bir "özveri" sorunu olarak çıkıyor ortaya. Öyle ki, "solda birlik güdüsünün zayıflığı" nı bölünmüşlüğü'n "tarihsel" etkenleri arasında görenler dahi çıkabiliyor. Öznel ya da psikolojik etkenlere dayalı bu gibi tahliller birlik sorununda duygusal bir zorlamayı olduğu kadar, ideolojik ve ilkesel sorunlarda bir zayıflığı, bu sorunları önemsememek ya da yeterince önemsememek anlamında liberal bir aydın eğilimini de ifade ediyor.

Birlik ihtiyacına gösterilen temel gerekçelerden biri, "sol hareketin" aşırı bölünmüşlüğü, güçlerin çok sayıda grubun bünyesinde parça parça kalışıdır. Aşırı bölünmüşlük bir gerçektir ve birlik doğrultusundaki girişimlere hep bir moral

dayanak olmuştur. Ama bu 20 yıldır böyle ve süreç hep yeni bölünmeler üretmiştir. Neden? Önce bunun temelde nesnel etkenlere dayalı bir açıklamasını yapabilmek gerekir. İlginç olan, birlik girişimini hararetle savunanların hareketin geçmiş konusunda böyle bir değerlendirmeden yoksunluklarıdır. Utangaç revizyonistler sınıflamasına giren ve birlik girişimlerini oportunist bir manevra alanı olarak kullanmaya çalışan gruplardan birinin temsilcisi; "Birliğin temelinde yatan nesnel zemin, sosyalist hareketin bugünkü yapay çok parçalı durumudur", bu bilince çıktıkça birlik eğilimi güç kazanıyor, diyor. Alakası yok!Parçalanmışlık bilinci hep vardı. Bu bilinç bütünleşmeye yetseydi, bu iş çoktan hallolmuştu. Önemli olan bunun nedenleri konusunda açıklığa kavuşabilmek, birliğin koşullarını,olanakları ve sınırlarını bu açıklıktan bulup çıkarabilmekter. Bu açıklıktan yoksun olanlar bölünmüşlüğü "yapay", yani öznel kusurlardan doğmuş bir olgu olarak görmekten öteye gidemezler.

Sol hareketin çok parçalı durumu 20 yıllık geçmişi olan bir toplumsal siyasal olgudur. Bunu öznel etkenlerle ya da salt abartılmış düşünce farklılıkları ile açıklamaya kalkmak marksist perspektife yabancı liberal bir masaldır. Bu tür masalların, reformist TBKP'den başıboş troçkist aydınlara uzanan çok rekli bir bulamacı, yeni yeni mücadele bilincine eren ve kendi gerçek sınıf örgütü arayışı içine giren işçilere, "sosyalistlerin birliği" olarak sunan liberal tasfiyeci çevrelerde rağbet görmesi boşuna değil.

Bölünmüşlüğü'n nesnel esaslara dayalı bir değerlendirilmesi demek, bu nesnel siyasal olgunun, iç ve uluslararası tarihsel ve toplumsal koşullarını, sınıfsal ortamını, iç ve uluslararası düşünsel kaynaklarını, ve bu temeller üzerinde, nedenlerini ve anlamını, ideolojik içeriğini ve sınıf mantığını kavramak demektir. Bu hala devrimci hareketin en acil ihtiyacı olan, geçmişin değerlendirilmesinden başka birşey değildir aslında. Bu yapılabildiği ölçüde, sol hareketteki bugünkü bölünmüşlüğü'n kötü niyetten, 'birlik güdüsü' nün zayıflığından, grupçuluktan vb. doğmadığı, bu tür özel

etmenlerin olsa olsa bölünmüşlüğü pekiştiren, aşırı noktalara vardırıran sonuçlar olarak tali ve kısmi bir rol oynadığı görülecektir. Daha da önemlisi, bu yapılabildiği ölçüde, gündemde olanın **ayrışma, saflaşma, netleşme** olduğu; birliğin, ancak bu temelde ve **bu sürecin bir uzantısı olarak** ele alınabileceği görülecektir.

Geçmişin leninist bir eleştirisi temelinde, ondan kesin ve köklü bir kopuş olarak ortaya çıkan hareketimizin, çıkışından itibaren, "Herkes Kendi Bayrağı Altına!" şiarını atması bundandır. Bu bir ayrışma ve saflaşma çağrısıydı. Demokrasi ve sosyalizm bayraklarını netleştirmeye bu çağrı, dolaysız olarak bir **birlik perspektifi** içeriyordu. Buradaki birlik perspektifi, sorunu, küçük-burjuva darkafalılığının ya da aydın sekterizminin ifadesi alışılagelmiş yöntem ve yaklaşımlarla, yani uzlaşma ve karşılıklı tavizi içeren gruplararası ilişki ve görüşme diplomasisi şeklinde değil; mevcut grup yapılarını aşan, bu yapılarda kaçınılmaz olarak parçalanma ve ayrışmaları gerektiren bir ideolojik ve ilkesel içerikte ortaya koyuyordu. "Birleşmeden önce ve birleşebilmemiz için, herşeyden önce sağlam ve kesin sınır çizgilerini çizmemiz gerekir", leninist ilkesinin günümüz Türkiye'sine uyarlanmış biçimiydi bizim şiarımız.

Son 20 yılın devrimci hareketinde, karışık ve bulanık bayrakların toplumsal ortamı ve temeli küçük-burjuvazi, düşünsel kaynakları ise sol hareketin reformist mirasının yanı sıra, esas olarak, iki başlıca evrensel akım olan modern revizyonizm ile çağdaş popülizm idi. Bunlarla araya "sağlam ve kesin sınır çizgileri" çizebilenler, grup kaynaklarından bağımsız olarak, proleter sosyalizminin güçlerini oluşturur ve bizim birlik perspektifimiz içinde yer alırlar. Kuşkusuz bu çok genel bir teorik ve ilkesel çerçevedir. Ama bu gelişmeyi başarabilenlerin, Türkiye devriminin programatik sorunlarında, proleter sınıf mücadelesinin temel ve taktik ilkelerinde ve örgüt sorununda leninist bir konuma ulaşmakta güçlük çekmeyeceklerine, ve işin doğası gereği, ideolojik atılımı net ve kararlı bir sınıf yönelimi ile birleştirebi-

leceklerine inanıyoruz.

Birlik sorunu sözkonusu olduğunda bu sonuncu nokta, net ve kararlı bir sınıf yönelimi, ayrı ve özel bir önem taşır. Zira gerçek komünistlerin birliği kadar, hatta bundan da önemli ve acil olan komünistlerin sınıfla birliğidir. Komünistlerin birliği, komünistlerin sınıfla birliği sorununa ve sürecine bağlı ele alınmalıdır. Bu hem birliği kolaylaştıracak ve hem de kalıcı ve sağlıklı kılacaktır. Sınıf hareketiyle kalıcı ve militan bir birlik kurma çabası içinde değil de, aydın ya da sınıf dışı çevre ve örgütlerin görüşme diplomasisine, bu nedenle de kaçınılmaz olarak ideolojik uzlaşma ve tavize dayalı olacak bir birlik istemi kolay gerçekleştirmeyecek, gerçekleşse bile ne sağlıklı ne de uzun ömürlü olabilecektir.

'70'li yıllarda sol hareket başlıca iki ana kesimden oluşuyordu. Bir yanda uluslararası modern revizyonizmin yörüngesinde bulunan ve başlıca TKP-TİP-TSİP tarafından temsil edilen reformist kesim; öte yandan ise, değişik özgünlükte çok sayıda devrimci-demokrat gruptan oluşan devrimci kesim. Bazı ara oluşumlar ile, birinden diğerine karşılıklı akışlar da kuşkusuz vardı. Örneğin, '70'lerin ikinci yarısında, devrimci yükselişin dolaysız baskısıyla, reformist kesimin bünyesinden bazı kopmalar ve devrimci yönelişler yaşanabilmiştir. Bazıları bugün, her iki kesimi ayıran esas farkın, "politikada şiddeti bir yöntem olarak kullanıp kullanmamak" olduğunu idda ediyorlar. Fakat bunun hiç de teknik ya da salt pratik bir fark olmadığını, siyasal ve sınıfsal bir içerik taşıdığını, düzen ve devlet karşısında devrimci ve reformcu konumların önemli bir ayrım noktası olduğunu karartıyorlar, ya da daha iyimser bir yorumla, geçiştiriyorlar.

Devrimci kampı oluşturan ve '70'li yıllara egemen olan devrimci-demokrasi, küçük-burjuva sosyalizmi, dünyanın ve Türkiye'nin özgün tarihsel ortamında demokrasi ve sosyalizm düşünce ve ideallerini bulanık bir içiçelikle temsil etme olanağı bulmuş, eklektik ve çelişik bir hareketti. Bir yandan olayların genel evrimi, öte yandan hareketin kendi iç gelişimi ve olgunlaşması, bu çelişik ara konumda bir

özölme ve ayrışmanın, ileriye ve geriye, liberalizme ve proleter sosyalizmine yönelecek güçler çıkarmanın koşullarını ve potansiyel olanaklarını besliyordu.

Karşı-devrim dönemi, yıkıcı sonuçlara rağmen, küçük-burjuva demokrasisinin kusurlarını ve sınırlılıklarını görmeyi de kolaylaştırdı. Hareketi bir özölme ve ayrışma sürecine soktu. Liberal ögeler yenilgi döneminin uygun atmosferinden aldıkları muazzam güçle, hareketin zaafalarını onu geriye çekmek için kullandılar. Doğal olarak önemli bir başarı sağladılar, ama hareketteki iç özölme, hareketin en diri ve Marksizme en yakın ögelerinin halkçı konumdan marksist-leninist bir kopma yaşamalarını da olanaklı kıldı. Bu yöndeki gelişmenin zayıf ve hareketin belli bir kesimi ile sınırlı kaldığı bir gerçektir. Bunda, devrimci hareketin kendini tam da toparlamaya ve sorgulamaya çalıştığı bir dönemde, Sovyet modern revizyonizminin Marksizm-Leninizme ve devrimci komünizm davasına karşı tarihin tarihin en büyük ve en aşağılık saldırı kampanyasını başlatmasının büyük rolü oldu. Bu gerici kampanyanın gücü karşı-devrim döneminin henüz kırılmayan yıkıcı etkisiyle de birleşince, devrimci hareketi bir kez daha geriye itti. İdeolojik planda yeni bir tahribata ve kan kaybına uğrattı. Güçlü bir anti-leninist akım oluştu. Bu akım devrimci hareket üzerinde dolaysız bir ideolojik baskı kurdu. Bu ideolojik baskının esas içeriğini burjuva demokratik ilke ve değerleri sosyalist ilke ve değerler karşısında yüceltmek ve sosyalizmin tarihini birinciler temelinde yargılamak oluşturuyor. Bunun tek sonucu, yalnızca liberal akımın yeni güçler kazanması değildir; belki de daha dikkate değer olanı, devrimci harekette zaten yerleşik bulunan burjuva-demokratik önyargıların, bu saldırının etkisiyle taze kan bulmasıdır. Bu halkçılığın ve demokratizmin aşılmasını zorlaştıran yeni bir etken olarak rol oynuyor.

Yaşadığımız anın bu gerçeklerine rağmen biz iyimseriz. İyimserliğimizi güncel olumsuz etkenler karşısında, temel ya da tarihsel önemde bir dizi iç ve dış gelişmeden alıyoruz:

Birincisi; milli kurtuluş devrimlerinin hızının kesilmesine de bağılı olarak, çağdaş popülist akımın evrensel etkisi hızla gerilemiş, siyasal ve düşünsel cazibesi kaybolmuştur. Bu Türkiye'de güçlü olan sosyalizmin küçük-burjuva yorumunun evrensel ideolojik kaynaklarının zayıflaması demektir. Küçük-burjuva demokrasisinin halen yaşamakta olduğu ideolojik bunalımın temel nedenlerinden biri durumundadır.

İkincisi; Gorbaçovculuk kısa dönemli olarak büyük bir yıkıcı etkide bulunmuş olmakla birlikte, revizyonist kampın yaşadığı yeni süreçler bu rejimlerin gerçek niteliklerinin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Nitekim dün yalnızca "maocu" bir jargon sayılan "kapitalist restorasyon" kavramı, bugün, "reel sosyalizm" in dünkü bağnaz savunucuları tarafından yeni gelişmeleri anlama ve yorumlamada anahtar kavramlardan birine dönüşmüştür. Bunların bir kısmı Polonya ve Macaristan'ı daha şimdiden gözden çıkardılar bile. "İnatçı gerçekler buna yenilerini ekletecektir. Burjuva ideologlar revizyonist kamptaki gelişmelere "yaprak dökümü yasası" (M. Duverger) ışığında bakıyorlar ve yanıldıklarını düşünmek için bir neden yok. Birbirini izleyen gelişmeler bu umutları doğruluyor. Bu arada birlik tartışmalarıyla bağlantılı, hatta "Birlik ve Ciddiyet" başlıklı yazılara konu olduğu için, bir noktayı vurgulamamız gerekiyor. Dünya komünist ve işçi hareketini muazzam bir yıkıma uğratan, sosyalizmin tarihsel kazanımlarını zaman içinde parça parça yokeden, bunların bir toplamı ve sonucu olarak, dünya burjuvazisine ve kapitalist sisteme nefes aldirtan çok boyutlu tarihsel süreçleri, üzerinde görüş ayrılıkları olabilecek özel ya da tali sorunlar sayabilmek, bu görüş "ciddiyet" adına ileri sürülse bile, gerçekte ancak hafiflik olabilir. Modern revizyonizme karşı açık ve kesin bir tavır alınmadan onunla her türlü bağ koparılıp atılmadan, Marksizm-Leninizm savunulamaz. Bu temel ve ilkesel bir sorundur. Revizyonist çürümenin en kaba ve uç biçimlerine sınırlı bir eleştiriyle yetinerek bu temel ve ilkesel tutumdan kaçınmak, ince ve bu

dönem için özellikle tehlikeli bir oportünizmi ifade ediyor.

Revizyonist kamptaki gelişmeler konjonktürel değil, teorik bir çerçeveye ve iktisadi -toplumsal bir mantığa oturan tarihsel bir değerlendirme gerektiriyor. Gelişmelerin bunu kolaylaştıracağını gösteren belirtiler daha şimdiden var.

Üçüncüsü; Türkiye'nin bir devrim ülkesi olmasıdır. Keskinleşen sınıf çelişkileri ve bunun beslediği toplumsal hareketlilik, reformist-liberal eğilimlerin etki alanını daraltacaktır. Devrimci Kürt hareketi kendi alanında daha şimdiden bu gerçeği yaşıyor; reformist-liberal eğilim tecrit olmuş bulunuyor.

Dördüncüsü; Türkiye'nin yeni devrimci hareketliliğinde, küçük-burjuva yığınlar işçi hareketini gölgeleyebilecek bir politik aktivite gösteremeyeceklerdir. Hareketimizin başından beri vurguladığı ve son iki yıllık gelişmelerin doğruladığı bu tesbit, küçük-burjuva politik ortamdan beslenen halkçı ve liberal eğilimlerin toplumsal yaşam ortamının zayıflaması bakımından önem taşıyor.

Beşincisi; bir öncekinin tersi bir gelişme olarak, işçi hareketi öne çıkıyor ve militan bir eğilimin belirtilerini taşıyor. Bu ihtilalci bir komünist hareketin gelişmesi bakımından uygun bir toplumsal-siyasal zemin demektir.

Tüm bu gelişme ve etkenlerin içiçe geçen karmaşık etkisi, devrimci hareketin mevcut yapısını tekrar tekrar zorlayarak onu yeni arayışlara ve değerlendirmelere, bu temelde, yeni ayrışma ve saflaşmalara itmekle kalmayacak, bu süreçlerden proleter sosyalizmin güçlenerek çıkmasını kolaylaştıracaktır. Bu sonucun olayların etkisiyle kendiliğinden yaşanacağını düşünmek boş bir avuntu olur elbet. Bu kararlı ve enerjik bir teorik ve pratik mücadele sürecini gerektirir. Devrimci hareketin sosyalizm adına biriktirdiği güçlerin en iyi ve diri kesimleriyle, leninist esaslara dayalı bir program ve politik hat etrafında ve leninist ilkelere dayalı olarak proleter sınıf tabanı üzerinde örgütlenmiş gerçek bir sınıf partisinde birleşebilmenin, bu zorlu mücadele sürecinden başka yolu yoktur.

Bu mücadele, bugün liberal ve tasfiyeci çevrelerin legal platformlarda estirmeye çalıştığı liberal birlik rüzgarlarını göğüslemeyi ve içyüzünü sınıf bilincine eren işçiler önünde sergilemeyi de kapsamalıdır. Bu rüzgar, yalnızca sol hareketteki köklü konum farklılıklarını, ayrışma ve saflaşmada katedilen mesafeyi, "genel sosyalist hareket" gibi liberal bir kavram içinde karartmaya çalışarak değil, fakat aynı zamanda, "yasal sol parti projesi" gibi tasfiyeci girişimlerle, işçi sınıfının bugün **en acil ve en temel ihtiyacı** olan ihtilalci bir komünist sınıf partisi fikrini geri plana iterek ve gölgeleyerek de bir kısım samimi devrimci ve işçileri aldatıyor, yanlış yola ve çözümlere sürüklüyor.

Büyük bir bölümüyle, örgütlenmek konusunda isteksiz ve yeteneksiz aydınlar ile, sınırlı örgütlülüklerini bile erimeye ve tasfiyeye terkederek birer tartışma kulübüne dönüşmüş yeni dönem liberallerinden oluşan bu sözde sosyalistlerin, proletaryanın gerçek politik örgüt ihtiyacını karşılamada yapabilecekleri birşey yoktur. Kendi aralarındaki birlik girişimleri ise, zayıflıklarının ve iddasızlıklarının ifadesi bir yeni meşgaledir yalnızca.

Kasım 1989

TOPLUMSAL KURTULUŞ VE MODERN REVİZYONİZM

H.Fırat

Toplumsal Kurtuluş' un son sayısında (sayı: 31, Mart 1990), Haluk Yurtsever'in "Birlik ve Aynılığın Sınır Çizgilerini Doğru Çizelim" başlıklı yazısı yayınlandı. Başlığın içerdiği uyarı ve eleştiri *Ekim* 'e yönelik. *Ekim* 'in, Kasım 1989 tarihli 26. sayısının "Birlik Sorunu" başlıklı başyazısı tam metin olarak yayınlanmış ve eleştirilmiş.

H. Yurtsever, *Toplumsal Kurtuluş*' un bir çok konuda yazan, fakat özellikle bu derginin birlik sorununa ilişkin perspektiflerini ele alan yazılarıyla dikkati çeken biri. Bu nedenle sözkonusu yazısını *Toplumsal Kurtuluş* 'un *Ekim* 'e bakışı ve eleştirisi olarak görüyoruz. Zaten yazının üslubu da bu konuda bir kuşkuya yer bırakmıyor.

H. Yurtsever eleştirisine bizi tanıtarak başlıyor. Biz *Toplumsal Kurtuluş* 'u tanıtmak gereğini duymuyoruz, yeterince tanındığına inanıyoruz. Kendi payımıza ilgi ve dikkatle izliyoruz. H. Yurtsever, kendilerinin de *Ekim* 'i ilgiyle izledik-

lerini söylüyor. "İlgi sorumluluk gereğidir ve karşılıklıdır," diye ekliyor. Yazık ki, *Toplumsal Kurtuluş* içinde *Ekim*'i en yakından izleyen biri olarak bildiğimiz H. Yurtsever'in yazısı, hiç de kendisinin bu sözlerini doğrulamıyor. *Toplumsal Kurtuluş*'un *Ekim*'i ve Ekim Hareketini belki belli bir ilgiyle, ama kesinlikle yeterli bir dikkat ve özen göstermeyerek izlediği sonucu çıkıyor bu yazıdan. Kendisine, bilinen aşırı ve abartılı güveniyle *T. Kurtuluş*'un *Ekim*'i ve Ekim Hareketini fazla küçümsediği anlaşıyor. Kendi sorunudur... Fakat böyle bir tutumu özellikle H. Yurtsever'in içtenliğinden kuşku duymadığımız birlik isteği ve çabalarıyla bağdaştırmak, bu politikayla tutarlı saymak güçleşiyor. Bu da *T. Kurtuluş*'un sorunudur. Bizim bu tutarsızlığı göstermenin ve devrimci kaygılarla eleştirmenin ötesinde yapabileceğimiz birşey yok.

H. Yurtsever'in yazısı birlik sorunu çerçevesinde, asıl olarak, boş "bir söz kalıbı" olarak nitelediği modern revizyonizm kavramını eleştiriyor. Biz de yazımızda asıl olarak bu boş "söz kalıbı" nı ve bununla bağlantılı olarak *T. Kurtuluş*'un Gorbaçov öyküsünü ele alacağız. Fakat önce değinilmeden geçilemeyecek bazı "teknik" sorunları aradan çıkarmak gerekiyor.

H. Yurtsever yazılarında ve eleştirilerinde hep rahatlığı, sükuneti ve dürüstlüğü ile dikkati çekmiştir. Fakat *Ekim*'e yönelik eleştirisinde zorlandığı, bu nedenle olmalı, zorlamalara girdiği görülüyor. "Ekim başyazarı, üst perdededen büyük konuşmayı seviyor", "tıngırtısı kulağa hoş gelen" dayanıksız sözler ediyor, demesini aşırı alınganlığına verecek geçiyoruz. Ama *Ekim*'i "gölge boksı" yapmakla itham etmesini, "Eğer olacaksa tartışma açık olmalıdır" uyarısını, "açıklığın kendi açtığı yarayı iyileştiren bir neşter olduğu" öğüdünü geçemiyoruz. Zira iyi niyetle de olsa, *Ekim* tüm bunların en son hatırlatılması gereken bir yayın organıdır. Bunu anlamak için *Ekim*'de yayınlanan iç örgütsel belgelere bakmak bile yeter.

Pek az istisnası olan genel bir tutum olarak biz başyazıla-

rimızda,yanlış bulduğumuz çeşitli görüş ve eğilimleri grup ismi vermeden eleştiririz. Bu çok daha kapalı biçimiyle *T.Kurtuluş* başyazılarında da tercih edildiğini gördüğümüz bir üslup sorunudur yalnızca. Kaldı ki, bizim eleştirilerimizde muhatabını bulmak bir güçlük taşımaz. "Birlik ve Ciddiyet" başlıklı yazının *T. Kurtuluş*'a ait olduğunu, görüşlerinden alıntı yapılan "utangaç revizyonistin" in *Emek Dünyası*, sınırlı örgütlülüklerini bile erimeye terkederek "tartışma kulübüne" dönüşenlerin *Kurtuluş* kökenli çevreler olduğunu anlamak, ortalama bir devrimci için hiç de zor olmaz.

Dahası var.Gerekli gördüğümüz ve yapabildiğimiz ölçüde biz, *T. Kurtuluş* da içinde herkesi açıkca eleştirdik. Örneğin *T. Kurtuluş* 'un SBKP ile TBKP'nin ideolojik platformlarını birinciye aklamak niyetiyle birbirinden koparmasını (T.Göker, sayı 10) (Bkz. Modern Revizyonizmin Çöküşü, s:49); 70. yıl konuşmasından hareketle Gorbaçov çizgisi hakkında boş hayaller yaymasını (H. Fırat, sayı: 10, 11) (Bkz. age. s 81-136); "Açık Devrimci Parti" orjinal teori ve tezlerini (A. Azad, sayı: 13); Doğu Avrupa'da utanç verici bir çöküş yaşanırken bile "reel sosyalizm" e ilişkin "eski ve eskimiş kalıplar" ını korumasını (Fırat Cansu, sayı: 28), son derece açık seçik eleştirdik.Bunları unutmaya ya da gözden kaçırmaya, bir kere daha *T. Kurtuluş* 'un kendi sorunudur. Ama kalkıp buna rağmen "gölge boksu" ithamında bulunması pek sorumluca bir davranış olmasa gerek. Oysa tartışmakta olduğumuz şu sonuncusu hariç, *T.Kurtuluş* 'un kendisi *Ekim* 'e açık bir eleştiri yöneltmemiş, ama "Birlik ve Ciddiyet" de dahil birliğe ilişkin hemen tüm yazılarında, "abartılmış görüş ayrılıkları", "yapay duvarlar", "Sovyetler Birliği değerlendirmesindeki kolaycı yaklaşımlar" vb. imalı sözlerle bizimle "gölge boksu" yapma yolunu tutmuştur.

Evet birlik! Ama aynı zamanda ciddiyet! Ciddiyetin ilk koşulu ise birleşme hedefi güdülen muhatabı iyi izlemek ve iyi tanımdır. Yukardaki, bu koşula uygun davranılmadığına yalnızca bir ilk örnek.

H. Yurtsever, "yapay ve abartılmış ayrılıkların peşini

bırakmadık,bırakmayacağız" diyor.Biz ise, gerçek ve ciddi ayrılıkların peşini bırakmadık,bırakmayacağız diyoruz. Bu yolda, inatçı "gerçekler"in işimizi hayli kolaylaştıracağını yazmıştık *T. Kurtuluş* 'ta yeniden yayınlanan "Birlik Sorunu" yazımızda. Yanılmadığımızın kanıtı,öteki örnekler bir yana, *T. Kurtuluş* 'un son bir kaç sayısı ve bizzat H. Yurtsever'in kendi yazısıdır.

Daha sonra birlikte göreceğiz.

Gorbaçov'a bağlanan umutlar

Brejnevin "olgun sosyalizm"i döneminde yaşanan çürümenin çeşitli sonuçlarını ve görünümünü açıkça ortaya koyarak yeni bir dönemi başlatan Gorbaçov'u, Türkiye solunun önemli bir bölümü büyük bir heyecanla karşıladı. Glastnost ve Perestroyka'da özetlenen Gorbaçov Reformları, bu kesimler tarafından, tıkanıklığın aşılması, paslanmaların giderilmesi, bürokratizmin bertaraf edilmesi, sosyalist demokrasinin canlandırılması, kısaca ve en özet ifadeyle, "sosyalizmin yenilenmesi" ve yeni bir atılım dönemine girmesi olarak değerlendirildi. Karşı-devrim döneminin hızlı bir liberalleşme içine soktuğu bazı eski devrimci çevreler, Gorbaçov'un çıkışından da güç alarak "revizyonizm" kavramının yarattığı kamburdan kolayca kurtuldular. Kruşçev eleştirisini geri alıp,Stalin eleştirisine giriştiler.

Gorbaçov'un yarattığı "yenilenen sosyalizm" illüzyonu öylesine güçlüydü ki, yeni dönem liberallerinden biri, Doğu Avrupa'daki çöküşten yalnızca birkaç ay önce, 13 Haziran 1989' da, "Dünya Değişiyor mu?" başlığı altında, Gorbaçov'un başlattığı dönemin sosyalizmin yenilenmesi anlamına geldiğini bir kez daha yinelemiş, şöyle devam etmişti: *"Sosyalizmin bu bilimsel kavranılışına yönelik yol, sosyalist ülkelerdeki sistemin bürokratizmden kurtulmasına hizmet ederken, dünyanın geri kalan kesimlerinden de sosyalizmin yeniden, yeni ilişkiler çerçevesinde istenebilir*

bir rejim olarak algılanmasına olanak sağlayacaktır. Bu dünya devriminin yolunun açılması demektir." (İşçi Dünyası, sayı: 17, s. 7)

Gerçekte ise, ne sosyalizmin bilimsel kavranışına yönelik yol, ne de dünya devrimi bu liberalin umurundaydı. Onun sevinci, kafasındaki burjuva demokratik ölçülere uygun sistemi Gorbaçov reformlarında bulabilmesiydi. Bir başkası, *Demokrat Arkadaş* 'ta (sayı:4), Glastnost ve Perestroika'yı kasederek, *"Gorbaçov ileri bir topluma geçişin ikili gereksinimini olumlu bir yaklaşımla formüle edebiliyor."* diye yazmıştı. *Emek Dünyası* ise, aynı konuda ve "Dünya Sosyalizminin Atılımı ve Yeni Dönem" başlığı altında şunları söylüyordu: *"Önce Sovyetler Birliği'nden kaynaklanan bugünkü yeni devrimci atılım, olgunlaşmış sosyalizmden komünizme geçişin tarihi yürüyüşünün ilk adımlarını içeriyor."* (sayı: 7, s. 3) Bunlar, Türkiye solunun önemli bir kesiminde Gorbaçov reformlarına bağlanan umutlara yalnızca birkaç örnek.

T. Kurtuluş'un tutumuna gelince: Bu dergi, Türkiye solunda kuvvetli bir liberalleşmenin Gorbaçov reformlarından da beslenerek yaşandığı bir dönemde, bu liberalleşmeyi göğüsleme misyonu ile çıktı ve kabul etmek gerekir ki bu doğrultuda önemli katkıları oldu. Ama öte yandan garip bir çelişki ve tutarsızlığın bir ifadesi olarak, liberalleşmenin dış kaynağı olan Gorbaçov çizgisi ve reformları hakkında en büyük hayalleri de yine bu aynı dergi yaydı. Öyle ki, liberalizme karşı çabası ve başarısının önemli bir kısmını yine kendi boşa çıkarmış oldu. Yalçın Küçük ve Çelik Bilgin elele vererek, gorbaçovcu akımın iç yüzünün ve "reel sosyalizm" olarak adlandırılan toplumlardaki gelişmelerin gerçek niteliğinin anlaşılmasını güçleştirmek için olmadık çabalar harcadılar. Tüm birikimlerini, yeteneklerini, kişisel itibarlarını ve bu arada Rusçalarını bu doğrultuda kullandılar. Bu kadar çok enerjinin gerçek amaçlara ve ideallere bu denli ters bir yönde harcandığı pek az görülmüştür herhalde. O "eski ve eskimiş" ve bugün artık iflas etmiş "reel sosyalizm" kalı-

bı, tüm bu olumsuz çabaların kaynağı oldu. *T. Kurtuluş* bu kalıba öylesine bir bağınazlıkla bağlanmıştı ki, 20 yılın itibarsız liberali Halil Berktaş, Gorbaçov'un şahsında kendi ideoline en uygun "sosyalizm"i bulup Sovyetler Birliği'ni sosyalist ilan ettiğinde, bundan uyarıcı sonuçlar çıkaracağına, sevinç ve mutluluk vesilesi yaptı. Lisanı münasiple, bizimle de birleşebilirsin diye dergi sayfalarından mesaj bile yolladı. (sayı: 19, Mart 1989, s. 9-11)

Yalçın Küçük, Kasım 1987'de ,TASS ajansına verdiği demeçte şunları söylemişti:

"Şimdi bugünlerin geride kaldığına inanıyorum. Artık sosyalist sistem, hiç kimsenin cesaret edemeyeceği şiddetteki eleştirileri kendi kendisine yöneltecek kadar güçlü ve güvenlidir. 1970 yıllarının sonlarından itibaren toplanan eleştiriler, Genel Sekreter Mihail Sergeyeviç Gorbaçov Yoldaş ile birlikte kristalleşerek büyük bir yüreklilikle ortaya konmaya başlanmıştır. Sosyalist sistemin böylesine büyük bir güven duygusuna ulaşmış olması ve sorunlarına cesaretle sahip çıkması dünyanın sosyalistleri için büyük bir sevinç kaynağı oluyor."

"...Bugün bu tarihsel yapıda paslanmalar teşhis ediliyor ve bu yapı, uygun sosyalizmin iç dinamizmine dar gelmeye başlıyor. Bir yeni kuruluş için ihtiyaç var."

"Perestrokayı 'İkinci Kuruluş' anlamında son derece doğru bir değerlendirme ve açılım olarak görüyorum." (sayı: 6, Aralık 1987, s.26)

Aynı sayıda Gorbaçov'un 70. yıl konuşmasını tam metin olarak yayınlıyordu *T. Kurtuluş*. Kuşkusuz bir kültür hizmeti olsun diye değil. Bu konuşmaya layık gördüğü "Yolumuz Ekim' in Yolu Öncülerin Yoludur" başlığı, neyi amaçladığını veciz bir şekilde ortaya koyuyor. *T. Kurtuluş* bu başlığın üzerinden Türkiye'nin devrimcilerine sesleniyordu: Gorbaçov'un Yolu Ekim'in Yolu Öncülerin Yoludur!

Demek ki *T. Kurtuluş*, Yalçın Küçük'ün iddia ettiği gibi her zaman yol açmıyor, bazen de yol kapatıyor. Temel ve hayati sorunlarda!

Gorbaçov'a bağlanan umutların doruğa çıktığı bir dönemde, Ekim Devriminin 70. yıldönümünde ve bunu konu alan "Buz Kırılmış, Yol Açılmıştır!" başlıklı başyazısında Ekim ise şunları yazmıştı:

"Sovyetler Birliği ve diğer revizyonist ülkelerdeki sosyo-ekonomik sistem kendi burjuva karakterini her yeni gelişme ile birlikte daha açık ortaya koymaktadır. Gorbaçov'un yeni reformları, artık ekonominin kapitalist karakteri için çekilmez hale gelmiş ve bugüne kadar yalnızca görüntüyü oluşturmuş sosyalist dönemden kalma biçimlerin bir yana itilmesini ifade etmektedir. Kapitalist kar ilkesini üretimin biricik ve temel amacı yapmak ve rekabete dayalı piyasa ekonomisi kurmak bu reformların esasını oluşturmaktadır." (sayı: 2, Kasım 1987, s.3-4) (Bkz. age. s: 13)

Gorbaçov'un 70. yıl konuşmasını ele alan yazıda ise, şunlar söyleniyordu:

"Bugünkü Yugoslavya, Macaristan ve Çin, Gorbaçov reformlarının yakın geleceğinin aynasıdır. Görmek isteyen herkes için bu yeterince açıktır." (sayı:10, Temmuz 1988, s. 12) (Bkz. s: 92)

Ama görmek istemedikten sonra!...

Dayanaksız umutların arkası acı hayal kırıklıklarıdır. '80'lerin ortasından beri Gorbaçov heyecanı, Gorbaçov sevinci yaşayan sol hareketin bazı kesimleri, '89 yılının ikinci yarısından beri ardı arkası kesilmeyen hayal kırıklıkları yaşıyorlar. Hala en canlı haliyle hafızalarda olan olayları özetlemek gereksizdir. Bazı çizgiler şöyle sıralanabilir. Doğu Avrupa'da "reel sosyalist" iktidarların tümü ya yıkıldı, ya da örneğin Macaristan ve Bulgaristan'da olduğu gibi rejim artık "reel sosyalist" olmadığını ilan etti. Macar ve Polonya partileri kendilerini feshettiler. 900 bin Macar "komünisti" bir anda (!) sosyal demokrat olduklarını farkettiler ve sosyal demokrat bir parti kurdular. D. Almanya ve Bulgaristan'daki partiler de artık komünist değil "sosyalist", aynı anlama gelmek üzere sosyal-demokrat olduklarını ilan ettiler. "Reel sosyalizm" kalıbını korumak için gözler ve umutlar

Sovyetler Birliği'ne yönelmişti ki, Şubat ayı başında SBKP Merkez Komitesi Plenumu,burjuva parlamenter sisteme geçişi hazırlayan,üretim araçlarını özel mülkiyet haline getirmeyi yasallaştıran kararlar aldı. Bununla da kalmadı, yenilenmiş SBKP' yi "bir sosyalist parti" olarak algıladığını açıklayarak, sosyal demokrat bir kimlikte olduğunu ilan etti.

Tüm bunlar bir yıla sığıdı. 6 Şubat 1989' da Polonya'daki yuvarlak masa toplantısı ile başlayan hızlı değişimler, 7 Şubat 1990' da yapılan 'SBKP Merkez Komitesi Plenumu ile kabaca tamamlandı. Nedir ki, *T. Kurtuluş*' un çok sevdiğim bir ifadesiyle, "*Tarih hiç bir zaman bir nokta operasyonu değildir ve her zaman süreçtir*". Tüm bu gelişmelerin bir yıla sığabilmesi için onyıllardır oluşuyor ve olgunlaşıyor olması gerekirdi. Son bir yılda olanlar,gerçekte son 30 yıldaki süreçlerin en son halkalarıdır. Burjuva öz kabuk çatlatmıştır. Gerçek niteliğini, özünü ve işlevini zaten çoktandır yitirmiş ölü biçimler bir yana atılmış, yeni öz kendine en uygun düşen biçimlere kavuşmuştur. Gelişmelerin özü ve özeti budur.

Marksist yöntem, birkaç aya hatta birkaç haftaya sığabilen bu hızlı ve bir o ölçüde kolay gelişmeleri kavrayabilmek için dönüp geriye bakmayı, bir kaç on yıllık süreçleri gözden geçirmeyi gerektirirdi. Bugün bu denli kolay ve hızlı yaşanabilen,basit oldu-bittiler olarak gerçekleşen değişimlerin maddi koşullarını, sosyo-ekonomik mantığını, iç toplumsal dinamiklerini, buna eşlik eden ideolojik-politik süreçleri, en genel çizgileriyle de olsa anlamayı gerektirirdi.Nasıl oluyor-du da koca koca iktidar partileri,"reel sosyalizm"in bu biricik güvenceleri sayılan "komünist partiler", bir anda kendilerini toptan sosyal demokrat ilan edebiliyorlardı? Nasıl oluyordu da sosyalist bir toplum,eğer gerçekten öyleyse, bir anda kendi öz niteliklerine ve değerlerine bu ölçüde yabancılaşabiliyordu? Gerçek bir sosyalist toplum Hitler faşizmine mezar olabilecek sağlamlıkta olduğunu tarihsel olarak kanıtlamışken,nasıl oluyordu da "Madonna ve Jackson gençliği" "reel sosyalist" toplumları bir kaç haftada kendini

burjuva cumhuriyet ilan etmek zorunda bırakabiliyordu? Nasıl oluyordu da Doğu Almanya'nın Batı Alman tekelleri tarafından ilhakı, birkaç ay içinde bir teknik zamanlama sorununa dönüşebiliyordu? Nasıl oluyordu da dün Walesliler karşısında izlediği "soğukkanlı politika" ile sözümona kapitalist restorasyonu engelleyen Jaruzelski (Çelik Bilgin), bugün büyük bir gönül rahatlığı ile kapitalist Polonya'nın ve Waleslilerin devlet başkanı olarak görev yapabiliyor ve daha dün başkanı olduğu müteveffa sözde "komünist" partisinin ardından tek damla gözyaşı dökmeyebiliyordu?

Sonsuz ölçüde çoğaltılabilecek ve çocukların bile sorabileceği basit sorulardır bunlar. Türkiye solunun düne kadar Gorbaçov heyecanı yaşayan kesimlerinde bugün artık bu soruların sorulmakta olduğunu görmezlikten gelmek haksızlık olur. Bu soruları artık "reel sosyalizm"in dünkü bazı bağınaz savunucuları, örneğin, Ahmet Kaçmazlar bile sorabiliyor.

Ama olayların bu kadar çıplak hale geldiği bir dönemde çocukların bile sorabileceği sorulara çoğu kere çocukca cevaplar verilebiliyor. Beylik cevap şöyle özetlenebilir: Doğu Avrupa'da kapitalist restorasyon süreçleri son gelişmelerle birlikte başlamıştır; sonucun ne olacağı ise henüz tam belli değil, mücadele sürüyor! Türkiye'nin bazı sokuları, "kardeş partiler"i'n kendilerini ya feshettikleri, ya da sosyal demokrat ilan ettikleri, parlamentoların bu toplumları burjuva cumhuriyet ilan eden kararlar aldıkları, ekonomilerin biçimsel açıdan bile Batının kapitalist ekonomilerine uygun son düzenlemelere tabi tutulduğu, üretim araçlarının özel mülkiyetinin Sovyetler Birliği'nde bile yasa katına çıkarıldığı, Nina Andreyeva'nın, *"Burjuvazi Sovyetler Birliği'nde yeniden bir sınıfa dönüştü. Ülkemizde 150 bin milyoner*

* *"Uygarlığın gelişimini bir yanıyla, insanoğlunu sıradan sorulara mahkum etmek olarak tanımlayabilir miyiz? Carl Sagan, artık önemli soruları yalnız çocukların sorabildiğini söylerken, bunu mu anlatıyor; söylemek zor."* (Y. Küçük, T. Kurtuluş, Sayı: 19, s. 17, dipnot)

var, hatta bazıları mülti-milyoner." * dediği bir dönemde, "kapitalist restorasyon başladı ama sonuç hervüz belli değil, mücadele sürüyor!" demeyi olayları anlamak sayıyorlar.

"Hiçbir çekince koymadan, Polonya ve özellikle Macaristan' daki parti +devlet yöneticilerinin kelimenin bütün anlamlarında revizyonist olduklarını yazmaktan hiç bir sakınca görmüyorum"

Bunları kendini geleneksel solun (TKP-TİP-TSİP solu) "radikal bölmesi" olarak gören *Gelenek* çevresinden biri, '89 yazı sonunda yazdı (*Siyaset*, sayı: 6, s. 9). Yani? Yani, Macaristan ve Polonyada kapitalist restorasyon süreçlerinin son biçimsel rötuşlarının da yapıldığı, bu ülke "parti+devlet yöneticilerinin" revizyonist dönemlerini çoktan geride bıraktıkları, açık ve çıplak burjuva kimlikleriyle ortaya çıktıkları bir dönemde! *Gelenek*'in teorisi ve teorisyenleri olayları yıllarca geriden izliyordu.

Yalnızca onlarınki mi?

"Sözkonu ülke komünist partileri içinden çürümüştür. Buna göz yummak mümkün görünmüyor. Bu çürümeyi görmek gerekiyor."

Kendine yüksek sesli telkinler niteliği taşıyan bu sözleri de *T.Kurtuluş* yazıyor. Ne zaman mı? Macar ve Polonya partilerinin kendilerini feshettikleri ve açıkça sosyal-demok-rasiyi seçtikleri, ötekilerin ise kendilerini sosyal-demokrat ilan ettikleri bir dönemin ardından. Yani, Doğu Avrupa'da perde kapandıktan sonra! "*Buna göz yummak mümkün görünmüyor.Bu çürümeyi görmek gerekiyor*" ! Eh, lütfen artık! Fakat bu kadarı hiç bir şey ifade etmiyor, bu kadarını bir ilerleme saymak mümkün görünmüyor. Asıl önemli olan, bu çürümeyi hazırlayan toplumsal-siyasal süreçleri

* *Le Figaro*, 22 Şubat 1990. SBKP üyesi olan *Nina Andreyeva*, aynı röportajda, "*Sonun baş+angıcı, ekonomiye kapitalist öğeler sokan ve tarımı tahrip eden Kruşçev' le başladı*", diyor. (Bkz. Modern Revizyonizmin Çöküşü s: 317) Sonun başlangıcı! Öyle ya, 150 bin milyoner (bunların TL değil, resmi kuru ABD Dolarından bile yüksek olan Ruble milyoneri olduğuna dikkat edilsin) bir topluma bir anda gökten inmez.

görmektir. Asıl önemli olan bu çürümeyi hazırlayan ideolojik temelleri ve süreçleri tanımlayabilmektir. O çok küçümsemediğiniz "modern revizyonizm" kavramı bu sonuncusunu açıklamakta hayli işinize yarayabilir, bir kez daha reddetmekte bu kadar acele etmeyin. Unutmayın, tarihte bu ilk çürüme değil. Yüzyılın başında da benzer bir çürüme yaşanmıştı. Lenin, bu çürümenin ideolojisini revizyonizm olarak nitelemişti. Kruşçev'in dirilttiği, bu klasik ideolojinin modern koşullara ve iktidar konumuna uyarlanmış biçimiydi. Özü aynıydı. Dahası var, 1920' lerde artık bu partiler "revizyonist" bile değildi. Düpedüz kaba burjuva işçi partilerine dönüşmüşlerdi. Komintern Programı bunu şöyle tespit etmişti: *"Teori alanında, sosyal-demokrasi Marksizmi tamamen bir kenara bırakmıştır. Revizyonizm aşamasını geride bırakmış, burjuva liberal sosyal reformculuğa ve sosyal-emperyalizme varmıştır."* "Bu teori şimdiki" yeni düşünce" nin tüm temel öğelerini içeriyordu. Ama dahası, SBKP' nin ideolojik temeli olan "yeni düşünce", 1920' lerdeki sosyal-demokrat teoriyi denebilir ki çok çok gerilerde bırakmıştır.

"Gorbaçov, Glasnost (Açıklık), Perestroika (Yeniden Yapılanma), şeklindeki iki eksenli bir 'Kapitalizme geri dönüş' programıyla iktidara geldi. Perestroika bu programın ekonomik temellerini, Glasnost ise sürecin üst yapısını belirtiyordu."

Bunları bir maocu ya da H.Yurtsever'in ifadesiyle bir "Arnavutlukçu" değil, "reel sosyalist" gelenekten biri olduğu anlaşılan Coşkun Adalı yazıyor. (Sorum, sayı: 15, Mart '90, s. 86) Bu kadar açık seçik bir kapitalizme "geri dönüş" programını olanaklı kılan hangi geçmiş süreçlerdir, sorusuyla yetinilebilir burada.

Gorbaçov reformlarını, " Sovyetler Birliği'nden kaynaklanan bugünkü devrimci atılım, olgunlaşmış sosyalizmden, komünizme geçişin tarihi yürüyüşünün ilk adımlarını içeriyor." olarak değerlendirenler ise (Emek Dünyası), olayların şokundan olmalı, henüz eveleme geveleme nöbe-

tini atlatabilmiş değil. Arada " *Romanya netleşiyor...Sosyalizm kazanacak*" diye sayıkladıkları da oluyor. *

Bazı önemli kayıtlarla ve belli sınırlar içinde Gorbaçov reformlarına hissedilir bir iyimserlikle (özellikle A. Öcalan'ın yazıları) yaklaşan PKK yayınları, Doğu Avrupa' daki gelişmelerin ardından yeni değerlendirme arayışlarına girmiş bulunuyorlar. Ne dedikleri, nasıl ele aldıkları henüz net olarak anlaşılmıyor. Ama şu tür değerlendirmeleri olumluya işaret saymak gerekiyor:

"Sosyalist ülkelerde son otuz yılın birikimi olarak ortaya çıkan ve bir bütün olarak sosyalizm uygulamasını sorgular hale gelen bugünkü durum, bilimsel sosyalizm ve sosyalist değerlerin savunulması ve geliştirilmesi bakımından çok ciddi ve önemlidir. Partimizin daha kuruluş yıllarında ve programıyla dikkat çektiği bu dönem revizyonizm ve oportünizmin bilimsel sosyalizme verdiği zarar, II. Enternasyonal dönemindekinden hiç de az değildir. Hatta daha ağır ve büyüktür. " (Serxwebun, sayı: 97, Ocak 1990, s. 4)

Bir dönem Gorbaçov' un çıkışından büyük heyecan duyan *Devrimci Yol ve Kurtuluş* kökenli çevrelere gelince, bunların bir kesimi, Doğu Avrupa' daki olayları yeniden bürokratik yozlaşma ve "revizyonizm" kavramları çerçevesinde değerlendirmeye çalıştılar.

" (Doğu Avrupa' da) tam bir kaos yaşanmaktadır. İşçi-köylü diktatörlükleri ile hiç bir ilgisi kalmayan, bir avuç bürokratin diktatörlüğü haline gelmiş baskıcı yönetimler birer birer yıkılmaktadır."

" Tükenen revizyonizmdir, tarihe gömülmekte olanlar ise bürokratik diktatörlükler..."

Bunları Ocak 1990' da yayın hayatına başlayan *Devrimci Gençlik* dergisi yazdı. (sayı: 1, s. 32) Benzer görüşler,

* İşte Mart 1990' da yazılanlar: " *Bu iktidar mücadelesinde şimdiden görebildiğimiz burjuva demokrasisine dönüşü kesin olarak reddeden güçlerin Ulusal Kurtuluş Cephesinde ağırlığı oluşturdukları ve polis ile ordu teşkilatlarının sosyalizmin güvencesi olma durumunu sürdürdükleridir. "* (Yöneliş, sayı: 11, s. 19)

İşçilerin sesi gazetesinin 12. sayısında yer aldı. *Kurtuluş'* un eski devrimci konumunu yeni liberal kanada karşı savunanlardan biri olan Mahmut Ceylan ise, aynı konuda henüz kopamadığı *Yeni Öncü'* de şunları yazdı:

"Doğu Avrupa' da yıkılan, yığınlardan tecrit olmuş, bir çeşit diktatörlük haline gelmiş tek parti iktidarlarıdır. Bunların gerçek sosyalizmle bir süredir hemen hiç ilişkileri kalmamıştı. İflas eden sosyalizmin ekonomist yorumudur. Revizyonizm, bürokratizm ve milliyetçiliktir iflas eden." (Yeni Öncü, sayı: 21, Şubat 1990, s. 83)

Gobaçovculuğa daha başından itibaren tavır aldığı ve suçladığı için, *Yeni Çözüm*'ün tutarsız ama geçmişe göre bir hayli ileri tutumuna değinmiyoruz. Zira bizi "Gorbaçov'a bağlanan umutlar" kategorisine girenler ilgilendiriyor burada.

T. Kurtuluş' un hazin bir tutarsızlıklar kronolojisi oluşturan uzun Gorbaçov öyküsünü ise şimdilik sonraya bırakıyoruz.

•

Geride bıraktığımız sonbahar ve kış ayları boyunca, Doğu Avrupa' da peşpeşe ve hızlı bir şekilde yaşanan olayların bir sonucu olarak, Türkiye solunun "reel sosyalizm" kalıbına bağlı kesimleri içler acısı bir manzara sergilediler. Çoğu aylık çıkan dergilerin her yeni sayısı, o ay yaşanan yeni gelişmelerle anında eskidi. "İnatçı gerçekler" her ay, hatta her hafta o "eski ve eskimiş kalıp" ta yeni yeni gedikler açtı, adeta kalbura çevirdi.

Eylül ayı başında Macaristan ve Polonya "*parti + devlet yöneticilerinin kelimenin bütün anlamlarında revizyonist olduklarını yazmakta hiçbir sakınca*" görmeyen *Siyaset* dergisi, Ocak ayı başında ise şunları yazmakta bir sakınca görmedi: "*Sosyalist blokta son aylarda yaşanan gelişmeler sosyalizmin bir sistem olarak varolmadığının tescili oldu... Bir çok sosyalist ülkede önce KP' lerin öncü rolü tartış-*

şılır hale geldi, şimdi bu partilerin herhangi bir rolü olup olmadığı tartışılıyor” (sayı: 10, arka kapak)

Bu, bir örnek. **T.Kurtuluş** 'un durumunu daha da kötü bir örnekti. Tüm bunlar, zamanında ilgi ve dikkatle izlediğimiz, ama üzerine fazla söz söylemek gereği duymadığımız manzaralardı. Bizim için önemli olan, olayların yarattığı ağır sarsıntıya rağmen bir çok devrimci çevrenin devrimci kimliğini ve devrimci ısrarını koruması, koruyabilmesiydi. İkinci olarak bizim için önemli olan, yıkmayan her sarsıntı daha da güçlendirir ve ileriye iter inancına bağlı olarak, en açık şekliyle ortaya çıkmış gerçeklerden çeşitli devrimci grupların çıkaracağı yeni ve önemli sonuçlardı. Kapitalist restorasyon ve revizyonizm gibi daha düne kadar "Maocu ve Arnavutlukçu gelenek" ten gelenlere özgü sayılan kavramların, bir anda Doğu Avrupa' nın yarattığı sarsıntıya rağmen ayakta durmakta ısrarlı bir çok devrimci grup ve çevrenin ortak kullanımına dönüşmesi, kendimize en ufak bir pay çıkarmaksızın, bizim için yalnızca sevindirici bir gelişmeydi. Zira bu, kaçınılmaz olarak gelişmelerin tarihsel temellerini yeni bir değerlendirmeye tabi tutmaya da yöneltecekti.

Bu bizim için yeni bir beklenti de değildi. *Ekim* başından beri bunu umuyor, buna kuvvetle inanıyordu. Doğu Avrupa' daki gelişmelerden *daha bir yıl önce*, yani ortalık henüz sülman iken, 1988 sonbaharında, örgütümüz Merkez Komitesi birlik ve parti sorununa ilişkin değerlendirmesinde şu görüşe de yer vermişti:

" Hangi kesimden, ne zaman, ne ölçüde ileriye, Marksizme yönelen güçler ya da unsurlar çıkabilir? Bu konuda şimdiden kesin şeyler söylenemez. Ama marksist-leninistlerin ideolojik mücadeleleri ve siyasal çabaları, gelişecek işçi hareketinin olumlu etkisi, uluslararası revizyonizmin iyice çürümesi, Batı kapitalizmiyle açıktan bütünleşerek ve Marksizme açık ve kaba saldırılara girişerek bugün yaşamakta olduğu yeni süreçlerin tersten olumlu etkisi vb. etkenler, bunu kolaylaştıracaktır" (Bu değerlendir-

meyi içeren belge Ekim'in 27. sayısında yayınlanmış bulunuyor. S. 21-26)

Zaman bu beklentimizin dayanaksız olmadığını göstermekte çok gecikmedi.

Ekim, mümkün olmayanı mı zorluyor?

Artık, H.Yurtsever' in *Ekim* 'e eleştirilerine geçebiliriz.

Ekim 'in "Birlik Sorunu" başlıklı başyazısı, popülizm ile modern revizyonizmden kesin ve köklü bir kopuşun ilkesel önemini vurguluyordu: *"Bunlarla araya sağlam ve kesin sınır çizgileri çizebilenler, grup kaynaklarından bağımsız olarak, proleter sosyalizminin güçlerini oluşturur ve bizim birlik perspektifimiz içinde yer alırlar "* (sayı: 26, s.2)

H. Yurtsever'in popülizmden kopuşa bir itirazı olmadığı anlaşılıyor. Ama ikincisine şiddetle itiraz ediyor, bu " eski miş kalıba sıkı sıkıya sarılmaktır" diyor ve sürdürüyor:

"Modern revizyonizm bir söz kalıbıdır. Dünya sosyalist teori ve pratiğinin çok boyutlu sorunlarını 1956' da Hruşçev'in Sovyetler Birliği' nde iktidarı alması,böylece modern revizyonizm' in üstün gelmesiyle açıklamak, aşırı ve kolaycı ve basmakalıp bir anlayıştır" (T.Kurtuluş, sayı: 31, s. 58)

Bunu T.Göker' den bir alıntı ve "Bu kadar basit" alaycı yorumu izliyor. Devamla " bir küçük parantez" açılıyor ve içine şu küçümseyici bilgi ve yorum sığdırılıyor:

"Maocu gelenekten gelen akımlar için 'revizyonizm' hele de 'modern revizyonizm' SBKP ya da başka bir uluslararası akımın marksist teoriyi revize etmesiyle ilgili bir kavram değil, koca bir sosyalizm tarihini Hruşçev' in revizyonizme kaymasıyla açıklayan, ancak hiçbir teorik derinliği ve pozitif çözümlemesi olmayan sihirli bir sözcüktür." (s.58-59)

H.Yurtsever' in bu küçük parantezde bize kestirmeden anlatmak istediği özetle şu oluyor: Bari bunu salt bir teorik revizyon sorunu olarak ele alsalar; ama hayır, onlar bunun-

la "reel sosyalizm" de bir geriye dönüş süreci yaşandığını da anlatmak ve açıklamak istiyorlar. Bu, belli belirsiz şöyle bir mesajı da içeriyor: İlkiyle yetinseler belki anlaşılmak, hiç değilse uzlaşmak mümkün olur, oysa... Biz de kestirmeden, genel olarak ideolojilerin, özel olarak revizyonist ideolojinin boşluktan doğmadığını ve boşlukta durmadığını, fakat her zaman toplumsal bir ürün olduğunu ve her zaman toplumsal bir işlev gördüğünü hatırlatmakla yetinelim şimdilik. Bu alfabeyi tekrarlamak gibi bir şey oluyor. Ama bu zorunluluğu daha çok duyacağımızı şimdiden duyuralım.

H.Yurtsever devam ediyor: "*Üstelik, bu sihirli sözcüğün yorumunda ve içeriğinde çok dalgalanmalar var.*" (s. 59)

Bu son derece ciddi iddiaya örnek ve kanıt olarak, geçmişte, '80 öncesinde, modern revizyonizme karşı alınan tavrın ideolojik içeriğine ve sınırlarına ilişkin olarak kendi geçmişimize yönelttiğimiz eleştiriden bir bölüm aktarılıyor ve devam ediliyor:

"Peki bugün, Maocu geçmişlerini eleştiren Ekimci arkadaşlarımız, 'modern revizyonizmi' ÇKP ufkundan kurtarmış, yeniden kavramlaştırmış, yeni çözümlemelerle yeni bir içeriğe kavuşturmuşlar mıdır? Bunu yapmadıklarını kendileri söylüyorlar." (s. 9)

Ekim' in 25. sayısının "Ekim Üçüncü Yılında" başlıklı başyazısından, bu konuya ilişkin olarak aktarılan "itiraf" aynen şöyle:

"Modern revizyonizm sosyalizmin tarihsel kazanımlarını çok büyük ölçüde tahrip eden, dünya komünist ve işçi hareketini parçalayıp dağıtan bir teori ve akım oldu. Bu akımın, dünya işçi hareketinin bünyesinde, ama özellikle sosyalist Sovyet toplumunda ortaya çıkışının ve egemen oluşunun tarihsel gerçeklere dayalı bilimsel-materyalist bir açıklamasını yapmak mutlaka gereklidir."

H.Yurtsever yorumluyor: "Yeterince açık. Her şeyi açıklayan bir modern revizyonizm var; ancak onun ortaya çıkışının bilimsel materyalist bir açıklaması henüz yok!" (s. 59)

Ve H.Yurtsever hükmünü veriyor: "Evet, 'modern reviz-

yonizm' kalıbından, birlik, ayrılık ilkesi türetmek mümkün değildir. "

"Ekim, mümkün olmayanı zorluyor."

İki ihtimal var. Ya H. Yurtsever söylenenleri anlamamış, bu onu safça bir yoruma götürmüştür, ki ben kendi payıma kendisini ve birikimini ciddiye alıyor ve bu ihtimali tartışma dışı tutuyorum. Ya da, H. Yurtsever gerçekten zorlanmış ve bu nedenle" zorlamak" durumunda kalmıştır. Sanırım doğru olan da bu ikincisidir..

H. Yurtsever' in zorlanmasını anlayabiliyorum. Modern revizyonizm kavramını bizimle tartışmak için kendi payına öylesine talihsiz bir zaman seçmiştir ki, bu kadar olur. Ben yalnızca Doğu Avrupa' daki yıkıntıdan söz etmiyorum. 7 Şubat'ta yapılan SBKP-MK Plenumu, iki anlamlı kararı bir arada aldı. Siyasal planda başkanlık sistemine dayalı burjuva parlamentarizmi, iktisadi planda üretim araçlarının özel mülkiyeti. Şimdi dönüp *Ekim*'in 2. sayısında, daha Kasım 1987'de söylenenleri yeniden ve birlikte okuyalım:

"Gorbaçov'un yeni reformları, artık ekonominin kapitalist karakteri için çekilmez hale gelmiş ve bugüne kadar yalnızca görüntüyü oluşturmuş sosyalist dönemden kalma biçimlerin bir yana itilmesini ifade etmektedir."

Bu dayanaksız bir kehanet miydi? Hiç de değil. Olmadığına bir örnek olarak, aynı sayımızın 34. ve 35. sayfalarına bakılabilir. Bu iki karşılıklı sayfanın sol tarafı, "Gorbaçov Ekonomisinin Temel Amacı" başlığı taşıyor; *Atılım* dergisinden, Gorbaçov'un iktisadi reformlarını özetleyen tam sayfa bir bölüm yorumsuz olarak sunuluyor. Sağ taraftaki 35. sayfanın başlığı ise şöyle: "Sosyalist Ekonominin Temel Amacı". Bu başlık altında, Stalin' in *Son Yazılar* 'ından bir bölüm ve yine yorumsuz olarak sunuluyor. İkisi yanyana ve karşı karşıya konunca hiç bir yorum gerektirmiyor; yorum iki sayfanın toplamından ve kendiliğinden çıkıyor. Yalçın Küçük, sık sık ve haklı olarak, seçmesini bilmenin önemini belirtir kitaplarında ve yazılarında. Seçmesini bilmemiz bile, bir bakışa sahip olduğumuzu ve kavramları-

mızın hiç de H. Yurtsever' in hafife aldığı kadar hafife alınmayacağını, hiç de öyle "boş bir söz kalıbı" olmadığını gösteriyor olmalı.

Peki, tam da bu aynı günlerde, "teorik derinliği ve pozitif çözümlemesi" olan kendi "reel sosyalizm" kalıbıyla, aynı Gorbaçov reformlarına bakan *T. Kurtuluş* neler görüyordu? Yine birlikte hatırlıyalım. Y.Küçük TASS ajansına verdiği demeçte, mevcut yapının "olgun sosyalizmin iç dinamizmine dar gelmeye" başladığını; "Bir yeni kuruluşa ihtiyaç" olduğunu; bu çerçevede, "Genel Sekreter Mihail Sergeyeviç Gorbaçov Yoldaş"ın perestroykasını 'İkinci Kuruluş' anlamında son derece doğru bir değerlendirme ve açılım olarak" gördüğünü söylüyordu. Değer yasasının **burjuvazinin iktidar yasası** olduğunu birçok vesileyle herkese hatırlatan Y. Küçük, yazık ki Gorbaçov reformlarına bakarken bunu kendi unutup, Gorbaçov' un iki yüzlü " Stalin övgüsü" nü görmeyi tercih ediyordu. Kuşkusuz burada da bir " seçicilik" var ve sahip olunan bakış açısı ve kavramlarla doğrudan bağlantılı, onların bir yansıması...

Evet, kavramlarımızı karşılıklı sınamada Gorbaçov' un 70. yıl konuşması bir diğer örnektir. Okurlara ve bu arada H.Yurtsever'e iki derginin, *T.Kurtuluş ve Ekim*'in, bu konuşma karşısındaki tutum ve değerlendirmelerini bir arada ele almayı öneriyoruz.Biz konuşmanın en az önem taşıyan bölümünün I. Bölüm, buna karşılık asıl önem taşıyan bölümünün III. Bölüm olduğunu önemle vurguladık. Aynen şunları yazdık:

"Gorbaçov' un 70. yıl konuşmasının en az önem taşıyan bölümü, tarihsel gerçeği teslim etmenin ötesine geçemediği için, Stalin' e sözde 'övgü' bölümüdür. "

"Fakat her nedense konuşmanın öteki bölümleri, genel kapsamı, ideolojik içeriği ve özü pek ilgi ya da dikkat çekmedi. Oysa Gobaçov' un konuşmasının ideolojik özü, daha önce Kruşçev tarafından diriltilen II. Enternasyonal revizyonizminin daha açık, daha fütursuz bir tekrarı ve savunusu, bugünün ihtiyaçlarına uyarlanmasıdır. " (H.

Fırat, sayı: 10, s. 10) (Bkz. age. s. 92)

Ya *T. Kurtuluş*, o nasıl değerlendirdi bu konuşmayı? Bu sorunun cevabı daha önce aktarıldı, artık biliniyor. Şunu da hatırlatalım ki, biz bu konuşmayı değerlendirme ihtiyacını, tam da *T. Kurtuluş*'un bu konuşmadan kalkarak giriştiği Gorbaçov hakkında hayaller yayma kampanyasından rahatsız olduğumuz için duymuştuk. Bu durum yazıda ifade de edilmiştir. Y. Küçük'ün bu konuşmanın III. Bölümünden rahatsız olduğunu" hatırlaması", hiç değilse okura hatırlatması için bir yıldan fazla bir zamanın geçmesi gerekti. Dahası var. Bir marksistin bu konuşmaya ve onun III. Bölümüne tepkisi" rahatsız olmak" değil, onun gerici revizyonist özünü ve içeriğini hiç zorlanmadan teşhis etmek olabilirdi ancak.

Gorbaçov'un 70. yıl konuşmasından, Kautskizmin bu çok daha cüretli ve kaba tekrarından, "Yolumuz Ekim' in Yolu Öncülerin Yoludur" gibi bir başlık çıkartabilen ve bunu kapak konusu yapabilenler, Lenin ile Kautsky' nin yolu arasındaki teorik ve tarihsel ayrım ve uçurumu anlayamıyanlar olabilirdi ancak. Demek ki, modern revizyonizmle araya" sağlam ve kesin sınır çizgileri" çizilemeyince ve" eski ve eskimiş bir kalıba", "reel sosyalizm" kalıbına sıkı sıkı sarılınca, çok yetenekli ve birikimli bir aydın olmak bile kişiyi, aradan ancak çok zaman geçtikten sonra, "rahatsız olduğumu hatırlıyorum" türünden sıkıntılı, ciddiyetten yoksun ve bu nedenle de ancak acı bir gülümsemeyle karşılanabilecek durumlara düşmekten kurtaramayabiliyor.

Bu yorucu, sıkıntı verici, dahası üzücü bir tartışmadır. Ama H. Yurtsever' in "boş bir söz kalıbı", "sihirli bir sözcük" küçümsemeleri, okura ince bir inandırıcılık telkini de içeren," bu kadar basit!", "yeterince açık!" türünden alaycı nidaları pek bir tercih imkanı bırakmıyor kişiye. Ne o kadar basit ve ne de yeterince açık olduğunu göstermek bir zorunluluk oluyor bizim için. *T. Kurtuluş* 'un içler acısı bir duruma düştüğü bir konuda ve bir sırada, kalkıp başkalarını alaylı sözde eleştirilere konu etmesine gerçekte şaşılabilir ancak.

"Siz herkesi kör, alemi sersem mi sanırsınız" sözü, herhalde bu gibi durumlar için söylenmiştir. Nedir ki, aydın kendini beğenmişliğine eğilim ve başkalarını fazla küçümsemenin bazen sıkıntılı sonuçları olur. En açık ve en net şekliyle yazıyorum: Temsil ettiği aydın birikimi ne olursa olsun *T. Kurtuluş*' un bugünkü Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa' ya ilişkin tüm temel kavramları, tahlilleri ve görüşleri **blzzat yaşam tarafından** boşa çıkarılmış, iflas etmiştir. *T. Kurtuluş* 'ta bir yeni değerlendirmeye acilen ve şiddetle ihtiyaç var. " Ricat" ın çoktan başladığını gözlemiyor değiliz. Ama yanılırları karşısında oportünist "ricat" yöntemlerine başvurmak marksist-leninistlerin tutumu olamaz, bu tür bir davranışı oportünistlere bırakalım. Biz devrimciler, yanılırlarımız karşısında açık, cesur ve samimi olmalıyız. Bunun o çok arzu-lanan birlik hedefimizi yakınlaştıracığına, tersi davranışla-rın ise yalnızca yeni " güven bunalımları" yaratacağına kuşku duymamalıyız.

H. Yurtsever' in iddiasına dönelim. Hatırlanacağı gibi, "Ekim Üçüncü Yılında" başlıklı başyazıdan, modern reviz-yonist akımın dünya işçi hareketinin bünyesinde, ama özel-likle sosyalist Sovyet toplumunda ortaya çıkışının ve ege-men oluşunun bilimsel tahlili ihtiyacına ilişkin ifade aktarılı-yor ve bundan bizim modern revizyonizm kavramımızın içi boş bir sihirli formül olduğu harika sonucu çıkarılıyordu. Bu yorumun ne ölçüsüz bir " zorlama" olduğunu görebilmek için, yapılan aktarmanın devamına bakmak bile yeter. Ekim başyazısı (Bkz. age. s: 267-275) H. Yurtsever' in bıraktığı yerden şöyle devam diyor:

"Dünya komünistleri, gerçek marksist-leninistler, kruş-çevci akıma başından itibaren direndiler. Ve onu kapitalist restorasyon sürecinin başlangıcı saydılar. Tarihsel süreç bu öngörüü doğruladı. Revizyonist kamptaki son geliş-meler "reel sosyalizm" konusunda en bağınaz olanların bile inançlarını sarstı. Ama kruşçevci akım bu tarihsel sürecin başlangıcı olsa da, kendisi yalnızca önceki süreçlerin bir ürünü ve sonucuydu. Bugün artık önemli ve gerekli olan,

Bolşevik Partisinde ve sosyalist Sovyetler Birliği'nde, böyle bir akımı besleyen, yeşerten, parti ve toplum yaşamına egemen kılan süreçleri çözümlemek ve anlayabilmektir. Bürokratik oluşum ve dejenerasyona yol açan tarihsel, toplumsal, siyasal, kültürel ve düşünsel ortam ve etkenleri marksist-bilimsel bir açıdan çözümlemek, nesnel koşulları ve etkenleri olduğu kadar, sosyalizmin bu alandaki kendi teorik ve pratik kusurlarını, zaaflarını ve hatalarını da tesbit etmek ve anlamak, bedeli ağır ödenmiş bir tarihsel tecrübeyi bilince çıkarmak, teorik düzeyde ifade etmek, bizim için temel bir sorundur ve hayati önemdedir."

Evet, gerçekten "yeterince açık." Bu açıklıktan çıkan kısa sonuç ise şudur: Sözcükler üzerine oynamak, mantık oyunları yapmak devrimcilerin işi değildir, olmamalıdır.

Modern revizyonist akım ideolojik içeriği politik varlığı ve toplumsal-siyasal sonuçlarıyla maddi ve tarihsel bir olgudur. Öylesine açık, öylesine canlı, öylesine gerçek ki, "reel sosyalizm" konusunda daha dün en bağınaz olanların bile bu bağınazlığını kırabilecek şiddetteki tarihsel sonuçlarıyla ve" hüznün verici" manzaralarıyla yaşadığımız günlerin temel konusudur. Bu melanet düşünce ve akımın, sosyalist Sovyet toplumunda ve dünya komünist hareketi bünyesinde, hangi nesnel ve öznel temel ve etkenlerden beslenip geliştiği sorunu konusunda her yönüyle açıklığa kavuşmak ihtiyacı, onu o oluşmuş ve gelişmiş haliyle görmeye, teşhis etmeye, anlamaya ve mahkum etmeye engel midir? İki farklı sorunu kelime ve mantık oyunları ile birbirine karıştırmak, her şey bir yana, kendi okurunu çok hafife almak değil midir? Rosa Lüksemburg'un 1914' de, " Alman sosyal-demokrasisi kokmuş bir cesettir" diyebilmesi için, önce dönüp Marks-Engels' in partisinde oportünizmin hangi nesnel toplumsal zeminden güç alarak, hangi öznel zayıflıklardan beslenerek ne zaman oluştuğunu, nasıl geliştiğini, nasıl ve ne zaman partiye egemen olarak onu kokmuş bir cesede çevirdiğini mi tahlil edip anlaması gerekirdi? Bu, önünde boylu boyunca uzanan ve kokusu bufun kıran ce-

sedi görmezlikten gelmesi değil de ne demek olurdu? Boşuna değil, yıllardır boyu boyunca uzanan ve kokusu bu-
run kıran "reel sosyalizm" cesedi gömülünceye kadar, *T.Kurtuluş* onu görmezlikten geldi, görmemekte ayak diredi. İyi mi etti? Bu soruyu sormasının herhalde artık zamanıdır.

Farklı sorunları birbirine karıştırmaktan çıkarılan tek hari-
ka sonuç, bizim modern revizyonizm kavramımızın boş ve
sihirli bir sözcükten ibaret olduğu değil. Buna bir de, sihirli
ama boş sözcükler etrafından ilkesiz bir birlik olduğumuz
ekleniyor, ilk iki yazılı belgemiz anılarak " bu konuda yazılı
metinlere geçmiş bir birlik sağlamamışlardır" diyor ve o
eşsiz muhakemesini sürdürüyor: "*Bundan da çıkan, konu
üzerindeki birliklerinin geçmişte Maocu ya da daha yakın
geçmişteki, Arnavutlukçu gelenek ortaklığından ibaret
olduğudur.*" (s. 60)

Ekim isimli bir gazetenin 30 sayıdır çıktığını ve bu gaze-
tede ilgilendiği konuya ilişkin bir kitap dolduracak kadar çok
yazı çıktığını, işin daha ilginç yanı, bu yazılarda ileri sürülen
düşüncelerin bugün artık kendisinin de kabul etmek zorun-
da kaldığı gerçekler tarafından doğrulandığını bilmiyorsa
H. Yurtsever, biz ne yapalım? Ama bizi ilkesiz birlik olarak
suçlayabilecek gücü ve cesareti nasıl ya da nereden bula-
bildiğini doğrusu merak ediyoruz.

H. Yurtsever' in yazısı bize yönelik bu tür başka ithamlar
da içeriyor. Modern revizyonizme karşı ilkesel tutuma
yönelik çağrımızı, " ilkesel olmaktan çok pragmatik bir kay-
gıyla yazılmış" olarak tanımlıyor. Bu "pragmatik kaygı"nın
ne olduğunu yazmadan böyle bir ithamda bulunması, yazık
ki bizdeki H. Yurtsever imajını zedelemekten başka bir işe
yaramıyor.

Ekim, "Birlik Sorunu" başlıklı baş yazısında, modern
revizyonizme karşı ilkesel bir tutum önermekle kalmadı,
açık bir iyimserlikle, gelişmelerin bunu kolaylaştıracağını,
"inatçı gerçekler" in bunu çok geçmeden olanaklı kılacağı-
nı, bunun belirtilerinin" daha şimdiden" olduğunu yazdı.

(sayı:25, s. 3-4) Bu iyimser beklentimizin yer aldığı pasajlar, *T. Kurtuluş*'un Mart 1990 tarihli 31. sayısının 61. sayfasının alt sütunlarında yer alıyor. Hemen üstünde ise H. Yurtsever'in yazısının şu sözleri:

"Örneğin biz, bugün Sovyetler Birliği ve öteki Doğu Avrupa ülkelerindeki süreçleri kapitalist restorasyon olarak değerlendiriyor, "yeni düşünce"yi özel mülkiyetçi bakışın sosyalist etiketli bir biçimi olarak görüyor ve bu akımla ideolojik mücadeleyi önemli bir görev sayıyoruz."

Güzel! Düne göre aramızdaki mesafeyi hayli kısaltan ve aynı parti çatısı altında birleşmemizin olanaklarını düne göre hayli çoğaltan bir ilerleme. Peki ama bu durumda, "Ekim, mümkün olmayanı zorluyor" hükmü pek cüretli, bir o kadar da ihtiyatsız boş bir laf olarak kalmıyor mu ?

Modern revizyonizm: "Boş bir söz kalıbı" mı?

Y. Küçük'ün bir erdemi var. Türkiye burjuvazisinin hafıza silme, solu hafızasız bırakma operasyonlarına karşı olağanüstü bir enerji ve kararlılıkla direniyor, bilinen çalışkanlığı ve üretkenliği ile önemli çalışma ve incelemeler koyuyor ortaya. Tüm devrimcilerin takdir etmesi gereken bir çaba ve hizmettir bu. Ama aynı Yağın Küçük'ün bu aynı alanda bir de kusuru var. Solun kendi iç tarihi ve evrimi söz konusu olduğunda, bu tarihin özellikle kendi kişisel tarihi ile bağlantılı kesitlerinde, devrimcilere yönelik bir hafıza silme ve "telkin" yöntemleriyle karışıklık yaratma operasyonu da yürütüyor. Buna kendi düşünsel politik geçmişini aklama ve rasyonalize etme çabası da diyebiliriz. Y. Küçük'ün kendi geçmişini aklama kaygısı ve çabası, bir yerde çok önemli görülmeyebilir. Ama bunun solun tarihinin keyfi bir yorumuna ve "yeniden kurulması"na varması, dahası, tarihsel paralelliklerin inandırıcılığına duyulan inançla, Lenin'in *Ne Yapmalı* öncesi tarihini çarpıtmaya dönüşmesi, bu saçma, anlamsız ve gülünç çaba, görmezlikten gelinemez.

Bunun üzerinde ayrıca durmak isterim. Burada H. Yurt-sever' in oldukça ciddi bir iddiasına ve Y. Küçük dışındaki T.Kurtuluş yazarlarının temel bir kusuruna bir ön açıklama olmak üzere kısaca değinmekle yetineceğim.

"Rusya' da narodniklerin eylem çizgileri marksistlerin teorik çizgilerini çok aştı..Bu, kesinlikle, tarih içinde ve aynı anlama gelmek üzere mantıksal ve çözümlendiği ölçüde kuramsal planda narodniklerin haklı olduğu anlamına gelmiyor. Lenin, legal marksistlerle yan yana bir genç olarak narodniklerle mücadele ettikten sonra, devrimci teori içine narodnik canlanmayı entegre etmeye çalışıyor; büyük yaratıcılığı burada yatıyor." (Çelik Bilgin, Devrimci Kurtuluşun Ön Yüzü: Toplumsal Kurtuluş, T. Kurtuluş, sayı:11, s. 9)

Sanılabileceği gibi, konu, Rus devrim tarihinin değerlendirilmesi değil burada. Değerlendirilen Türkiye solunun kendi tarihidir. Devam ediyor Çelik Bilgin:

"Teori planında Rusya'da narodnikler ve Türkiye' de milli demokratik devrimciler her zaman yalnız ve geridirler; legal marksist Pyotr Struve' nin veya legal marksist Behice Boran' ın ölümlerinden önce burjuvazinin kampına geçmeleri, Rusya' da narodniklere ve Türkiye' de milli demokratik devrimcilere bir teorik güç getirmiyor. Bu konuda Lenin' in deneyimlerinden ve yazdıklarından öğrenilecekler var; şimdi bunları aktarmak istiyorum." (aynı yer)

Şimdi her sıradan okur,"narodnik canlanma" yerine THKP ve THKO' nun " jakoben canlanma" sını, legal marksist " Pyotr Struve veya legal marksist Behice Boran" ikilisinin karşısına, Rusya' da Lenin Türkiye'de Y. Küçük' ü koyarsa, Lenin'in yazdıklarından neler öğrenmemiz gerektiği kendiliğinden çıkar. Alçak gönüllülüğü sevmeyen Çelik Bilgin, bunun kendiliğinden çıkmasını bile beklemiyor. Lenin' den aktarmayı hemen şu değerlendirme izliyor: " 1960 yıllarında Türkiye' de yapılanları kayıp saymamak gerekiyor."

Önemli görevleri arasında, Y. Küçük' ün Behice Boran ve

Nihat Sargın'ın reformist TİP içinde geçmiş dönemini rasyonalize etmek gibi bir önemli görevi olan Çelik Bilgin, bu çabasını örneğin "Saptamalar" dizisinin üçüncüsünde de sürdürüyor (*T. Kurtuluş*, sayı: 28, s. 43). Orada yazılardan, Lenin' in *Ne yapılmalı* öncesi döneminde aslında Pyotr Struve okulundan olduğunu, " yirminci yüzyılın başına doğru" bu okulu terkettiğini, ama daha sonraları bunu gerekli ve yararlı bir ittifak olarak değerlendirmeyi seçtiğini öğreniyoruz. Y. Küçük ve Çelik Bilgin' in, Rus devrim tarihini çağdaş Türkiye'nin devrim tarihinden giderek ve bakarak okuduğunu bilen biz okurlar, buradaki mesajı almakta ya da bu yolla yapılan telkini algılamakta pek bir güçlük çekmiyoruz. Lenin'in Struve okulundan olduğunu iddia etmek, Y.Küçük' ün Aren-Boran-Sargın okulunu mazur göstermesi gibi masum bir amaca yönelik olsa da, son derece kaba bir çarpıtmadır ve bir o ölçüde saçmadır. Türkiyeli devrimcileri bilgisiz ve hafızasız çocuklar yerine koymaktır. Bir küçük örnek olsun: Y. Küçük parlamenter yoldan barışçıl geçiş temel teorik tezi ve programı üzerine oturan ikinci TİP' in üyesi ve yayın organı *Yürüyüş* dergisinin başyazarı idi bir zamanlar. Bütün yaşamları boyunca reformist sınırlar dışına çıkmamış, icazetli burjuva sosyalizmini aşmamış B.Boran ve N. Sargın'ı *Türkiye Üzerine Tezler-İn* ilk baskısında (Ekim 1977) "saygıyla ve hayranlıkla" selamlıyordu. Oysa genç Lenin, daha ilk yazılarında, Pyotr Struve okulunun narodnizme yönelttiği eleştirinin marksist değil ama bir objektivistin bakışını yansıttığına, "objektivist" bakış açısının kapitalizmi olumlamaya ve savunmaya varacağına işaret edecek kadar, Struve'nin akibetini önden görebilecek kadar net bir marksist perspektife sahipti.*

Lenin'i bir objektivist olarak sunmak, kendi tarihi uğruna Lenin' in tarihini çarpıtmaktır. Lenin' in ne tür ve ne yaman bir" müdahaleci" olduğunu görebilmek için, 1894 yılında ya-

* *Narodnizin Ekonomik Muhtevası ve Bay Struve' nin Kitabında Yapılan Eleştirisi* 1894 sonu, bkz. *Halkçı İktisat*, Birlik yayınları.

zılmış " Halkın Dostları" na bakmak bile yetebilir.

Y. Küçük ve Çelik Bilgin' in aynı amaca dönük çabaları bundan da ibaret değil. Daha bir de Marks ile Bemstein ilişkisi var. Ama üzerinde durmanın yeri burası değil. **

Tüm bunlarla bağlantılı ve bunların bir uzantısı olarak, Y.Küçük' ün bir tezi var: *"Ben Sovyetler Birliği' ne hiç bir zaman "revizyonist" veya sosyal-emperyalist demedim. Denmesini dün doğru bulmadım. Bugün ise hiç bir anlamı olmadığını düşünüyorum"*. Ama diyor, ben ' cephe', 'anti-tekel' politika, 'kapitalist olmayan yol' türünden Sovyet tezlerini de, ya kabul etmedim, ya da eleştirdim. *"Ancak bütün 'anti-Sovyet'ler, tüm Maocular, bunlara Enver Hocacıları da katıyorum, bir ylandan Sovyetler Birliği' ne ' revizyonist', sosyal-emperyalist' dediler ve diğer yandan da Sovyetler Birliği' nde üretilen bütün teorik önermeleri hiç çekinmeden ithal ettiler. "* (sayı: 28, s. 22)

"Bazen sorular bile sapkınlık olabiliyor. Acaba dünya gerçekten dönüyor mu, bu da bir sorudur. Acaba mütecaviz olmayan bir emperyalizm olur mu? Gorbaçov bunu da sordu. Kendi teorisine inananlar bu soruları sormayı akıl etmiyorlar. Eğer bir derslikte sorarlarsa da hemen ' hayır' cevabını veriyorlar. Gorbaçov' un bu iki sorusuna ' hayır' cevabını vermemesinin mi şaşırtıcılığına işaret etmiş olduğumu hatırlıyorum." (Y. Küçük, aynı sayı,s.20)

Ama biz hatırlamıyoruz!

H. Yurtsever de kalkıyor, tartışmakta olduğumuz yazısında, Y. Küçük' ün yukarıdaki yeni 'telkin' inden de güç alarak, aynen şunları yazabiliyor: *" Bizler, dün ve bugün en kabul görmüş Sovyet ve Komintern tezlerini eleştirdik ve eleştiriyoruz"* (sayı: 31, s.6) Ve tabi bunun arkasından, Y. Küçük' ün Türkiyeli devrimcilere yönelik o aynı ithamı: Hem "revizyonist" nitelemesi, hem modası geçmiş Sovyet tezleri!

Bir kez daha: Evet, birlik! Ama aynı zamanda ciddiyet!

** " 'Ekonomizm' , Marksizmden bir sapma y a da Marksizmin bir revizyonu mu; yoksa Marksizmin içinde gizli olarak bulunuyor mu, sormakta hiç bir sakınca görmüyorum." (Çelik Bilgin, Saptamalar-IV, T. Kurtuluş, sayı: 28, s.44)

"Sizler" in bugün bir çok Sovyet tezini eleştirdiğinizi biliyoruz, bu doğru. Ama ya "dün"? Oysa biz "sizler" in "dün" TİP'li ve TKP'li olduğunuzu sanıyorduk. O TİP ve TKP ki, en pespaye, en rezil kruşçevci tezler ve programlar üzerine oturuyorlardı. Y. Küçük Sovyet tezlerinin yalnızca "kapitalist olmayan dan ibaret olmadığını, örneğin bir de " barış içinde geçiş"i, "parlamenter yol" , türünden tezleri olduğunu; Sovyetler' in birincisini, "kapitalist olmayan yol"u , geri ülkeler için, ikincisini, "parlamenter yoldan barışçıl geçiş"i, Batılı kapitalist ülkeler için önerdiğini; TİP'in "Kapitalist Türkiye" tespitine bağlı olarak bu ikincisini tercih ettiğini bilmeyecek kadar cahil sayıyor olmalı Türkiyeli devrimcileri. Biz bu sorunların "dün" tartışıldığını ve geride kaldığını sanıyorduk. Biz, Y. Küçük "dün" TİP ve B. Boran ile birlikte, H.Yurtsever' in "dün" TKP' li ve İ. Bilen' le birlikte olduğunu ortak kabul gören, fakat artık geride kalan bir ortak gerçek sanıyorduk. H. Yurtsever' in çeşitli yazıları kadar, *Aydın Üzerine Tezler* ' in beşinci kitabı da buna tanıklık edebilir. Ama anlaşılıyor ki, Kruşçev -Brenjnev çizgisinin revizyonist karakterini nitelememek inadı, geçmişe ilişkin "yeni açılımları" zorluyor. Y. Küçük' ün zengin hayal dünyasını anlayabiliyoruz. Ama o sükuneti ile tanıdığımız H. Yurtsever' e ne oluyor? Bu soru, *T. Kurtuluş* ' un bir çok yazarındaki temel bir kusuru burada ifade etmemizi gerektiriyor. Y. Küçük ve Çelik Bilgin' in bir çok "açılımı" na ihtiyatsızca "kapılmak" Marks' da Birnstein' ı, Lenin' de şimdiki revizyonist-sosyal demokrat çürümenin kaynaklarını keşfetmeye götüren, o "Marksizm-Leninizmle soldan müdahale" muğlak sloganı da bu açılımlardan biridir. Oysa bu konuda, 14. sayının başyazısında söylenenler çok daha makul, anlamlı ve doğrudur. Marksizmin bir bilim olduğu ve geliştirilmeye, zenginleştirilmeye, özellikle bugün ihtiyacı olduğu bir gerçektir. Ama "soldan müdahale etme"nin ne anlama geldiğine ilişkin ilk işaretler pek hayra alamet görünmüyor. Bu alabildiğine keskin ve " devrimci" iddianın , ilk olarak, Sovyetler Birliği' ndeki "yeni düşünce" nin Marks'ta ve

Lenin' de bir "sağ arayış" olduğu değerlendirilmesiyle birlikte ortaya atılmış olması, *T. Kurtuluş* payına ne büyük bir talihsizlik.* SBKP'de Marks ve Lenin' den bir şey kalmış mıydı ki? SBKP "ricacılığı" *T. Kurtuluş*' un temel işlevlerinden biri oldu uzun süre. **

Sovyetler Birliği'ne dün ve bugün "revizyonist" diyen birçok devrimci çevrenin, dün ve bugün en modası geçmiş Sovyet tezlerini savunma çelişkisi ve tutarsızlığını yaşadıklarına bir itirazımız yok. Ama bu aynı devrimci çevreler en pespaye Sovyet tezleri olan "barış içinde geçiş", "parlamentar yol", "ileri demokratik düzen" türünden tezleri savunmadıkları içindir ki devrimci oldular ve devrimci olarak kalabildiler. Zira bunlar, "politikada şiddeti bir yöntem olarak kullanmak" türünden "teknik" bir sorunla değil, "devlet ve devrim" gibi iki temel kavramla ilgili tezlerdi. "Devlet" sorununu gözden kaçırmak ve "devrim"i parlamentar yolla barışçıl geçiş ile değiştirmek, en kaba bir liberalizm demektir. Burda devrimciliğin zerresi yoktur. Bütün tutarsızlıklarına, kusurlarına, sığılına rağmen, 71 Hareketi o "jakoben canlanmasını" Marksizmin devlet ve şiddete dayalı devrim teorilerinin etkisine borçluydu. M. Çayan,

* *"Toplumsal Kurtuluş Marx' da ve sürdürdüğü ölçüde Lenin' de bir sol arayışı temsil ediyor. Sovyetler Birliği' nde ise Marx' da ve Lenin' de bir sağ arayış, bugün çok şeyin üstünü kontrol edebiliyor."* (Kurtuluş' un Üçüncü Yılı, Başyazı. sayı: 22. arka kapak)

** *"Gelenek türünden dergiler ise tövbekar hareketin ricacılarıdır. Radikal ve devrimci kesime, sürekli tövbekar hareket adına ricalarla yaklaşıyorlar. Rollerini nettir; reddetmeyen bir eleştiriyi, TKP için ardı arkası kesilmeyen ricalarına kuvvet şurubu yapmak istiyorlar."* (*T. Kurtuluş*, sayı: 17-18, s. 24)

Çelik Bilgin'in bu isabetli sözleri bana hep *T. Kurtuluş* 'un SBKP karşısındaki konumunu hatırlatmıştır. Ama hakkaniyet için eklemem gerekiyor; SBKP çizgisi ile tövbekar çizgi arasındaki kopmaz ilişkiyi *Gelenek T. Kurtuluş* 'tan önce gördü, daha- sı bu konuda *T. Kurtuluş* 'u da uyardı. (*Gelenek*, sayı: 23, s. 34)

THKP' de ifadesini bulan "jakoben" girişimine başlamadan önce "sizler" in eski sıradaşı, Emek grubu mensubu, *Emek* dergisi yazarı, 1960' ların "sosyalist devrimci"si Kenan Somer' le, Lenin' in *Devlet ve İhtilal* ' ini tartışmak zorunda kaldı. (Bkz. Revizyonizmin Keskin Kokusu, *Bütün Yazılar* , Evren Yayınları s. 29-75)

Öznel kaygılarla nesnel gerçekleri küllemek, "yeniden kurmak", ne bilimsel dürüstlükle, ne de devrimci hakkaniyet ve tutarlılıkla bağdaşır. Bu çabalar güven de vermez, yalnızca güven bunalımı yaratır. Kruşçev-Brejnev çizgisini, " Sovyet ve Komintern tezleri" ifadesi içinde Komintern ile bir arada anmak, H. Yurtsever payına bir başka talihsizliktir. Ama rastlantı değildir. Bu sayıda yayınladığımız "Sosyalizm Üzerine Tezler" inde aynı şeyi yapıyor. Sovyetler Birliği ve Komintern'de revizyonizmin yeşermesine elverişli zayıflıklardan kalkarak tarihsel gelişimi düz ve mantıklı sonuçlarına varmış bir çizgi olarak resmetme eğilimini sergiliyor. "İlişki" yi görüyor, ama asıl önemli ve can alıcı olguyu, "kopma" yı görmüyor. Gördüğü anda, Kruşçev'in tarihsel kişiliği ile işaret ettiği değişimi görmesi ve tanımlaması gerekiyor. Ama hayır, modern revizyonizm, "hiçbir teorik derinliği ve pozitif çözümlemesi olmayan sihirli bir sözcüktür"! "Boş bir söz kalıbıdır"!

★

Modern revizyonizm iddia edildiği gibi, ne boş bir söz kalıbıdır, ne de sihirli bir formül. Modern revizyonizm, dünya sosyalizminin ve komünist hareketinin son otuz yıldır yaşadığı ve bugün artık tam bir sosyal demokratlaşma ile sonuçlanan süreçlerin kavranmasında, marksist-leninistlerin vazgeçemeyeceği en temel kavramlardan biridir. Bürokratik bozulma ve yozlaşma, işçi ve aydın aristokrasisi ve bürokrasisi, kapitalist restorasyon vb. kavramlarla kopmaz bir bağlılık ve ve bütünlük içindedir. Tüm bu kavramların ideolojik ve politik içeriğidir, denebilir ki, ruhudur. Bu kavra-

mı her şeyi açıklayan bir formül olarak görmüyoruz. Bizim için de açık olmayan ya da yeterince açık olmayan epeyce şey var. Olmasına değil, olmamasına şaşılabilirdi. Sosyalizmden kapitalizme geriye dönüş, kapitalist restorasyon, tarih içinde yeni bir olay. Tarih içinde her yeni olayı, üstelik olgunlaşmamış, tüm sonuçlarına varmamış bir biçimini, tüm temel özellikleri ve biçimleriyle kavramak olanaksızdır. Ya da ancak Marks gibi büyük bilim dehalarına özgüdür. Kaldı ki Marks' ın bile tarih içinde yeni bir olay olan kapitalizmin temel yasalarını keşfedebilmesi için, İngiltere gibi az çok olgun bir biçime ihtiyacı vardı. Oysa üç büyük ütopyacı da üç büyük dehaydı. Engels onları "bütün zamanların en büyük kafaları arasında" saymıştı. Ama çok şeyi sezmekle birlikte, henüz olgunlaşmamış kapitalizmi anlayamadılar. Yine de bu onları kapitalizme birçok haklı eleştiri yöneltmekten alıkoymadı. Y. Küçük' ün tam da burada bize, Marks'ın ütopyacılarla ilgili ünlü değerlendirmesini hatırlatması mümkündür: Aşmak için anlamak gerekir, oysa siz büyük ölçüde eleştirmekle sınırlı kaldınız. Belli sınırlar içinde doğrudur. Kapitalist restorasyon denilen tarih içinde yeni olayı bir bütün olarak ve tüm temel özellikleriyle anlayabilmek için, bugünkü "olgun" sonuçların ortaya çıkması yöntemsel bir zorunluluktur. Bugünkü olgun ve açık sonuçlardan hareketle ve geriye doğru giderek çok şeyi anlamak ve açıklamak artık çok daha kolaydır. Tarihsel sınırlılıklar ortadan kalkmış, gerçeğin algılanmasını güçleştiren biçimler, kabuklar çürümüş, dağılmış, yok olmuştur. Artık tarihsel sahne nettir. Ve zengin bir bilimsel teorik çalışma alanı marksistleri beklemektedir.

Ama öte yandan, kapitalist restorasyon bugünkü olgun, aynı anlama gelmek üzere bitmiş aşamaya varmadan da, bir çok görünümüyle bağıra bağıra yaşandı. Onu görebilmek için, olgunlaşmış biçimini görmek hiç de gerekmiyordu. Olgunlaşmış biçimi onun nasıl, hangi işleyiş biçimi ve yasalarıyla gelişerek, hangi özgün evrelerden geçerek, hangi ara, kendine özgü biçimler ve konumlar yaratarak

ilerlediğini kavramamızı kolaylaştıracaktır. Oysa, "sonun başlangıcı"nın, ekonomiye kapitalist öğeler sokan ve tarımı tahrip eden Kruşçevle başladığını, kendi de hala bugün bir SBKP üyesi olan, Nina Andreyeva bile söylüyor. Dolaşısıyla, modern revizyonizm her şeyi açıklayan bir kavram değildir ama, "sonun başlangıcı"nı ve evrimin genel çizgilerini kavramada anahtar bir kavramdır. Her şeyden önce, "sonun başlangıcı"nı yaratanlarla araya çizilmiş bir kesin sınır çizgisidir. Onlardan kesin ve net bir kopuştur. Demek oluyor ki, modern revizyonizm her şeyi açıklayan sihirli bir formül olmamakla birlikte, dünya sosyalizminde ve komünist hareketinde köklü bir yön değişimini, bir "kopma"yı işaretleyen, ve sonraki evrimin ideolojik içeriğini net olarak, politik ve iktisadi içeriğini ise, hiç değilse olayların niteliğini ve akış yönünü en genel çizgiler içinde de olsa görüp anlamamızı sağlayabilen temel ve vazgeçilmez bir kavramdır. Bir kez daha, yukarıda anılan diğer kavramlarla birlikte.

Buna bağlı olarak şu son yılların birkaç dikkate değer sıradan olgusunu rastgele ve peşpeşe sıralayalım.

"80 öncesinin devrimci bazı çevreleri, Eylül sonrasında liberalleştikleri ölçüde bu kavramı, modern revizyonizm kavramını hızla terkettiler, terkettikleri ölçüde daha da liberalleştirdiler, en hızlı ve heyecanlı Gorbaçov yanlıları haline geldiler. Öte yandan bu kavramdan zaten yoksun olanlar ise Gorbaçov hakkında büyük hayaller beslediler, ardından ve çok geçmeden de en büyük sürprizlerle karşılaştılar, büyük hayal kırıklıkları yaşadılar. *T. Kurtuluş* ta bu kavramdan yoksundu ve dahası onu büyük bir antipati ile karşılıyordu. Ama, "sosyalist sistemin sağlamlığı"na, "içinden ve dışından yıkılmazlığı"na, "bir büyük güveni yaşadığı"na en çok inandığı, bunu en kesin ve en coşkulu bir şekilde ifade ettiği tarihten * yalnızca bir yıl sonra, "sosyalist sistem"

* Buharin ve Sosyalizm başlıklı sunuş yazısı, *T. Kurtuluş*, sayı:12, Haziran 1988, s. 44.

Yine bkz. "Sol: Dünya ve Türkiye" başlıklı yazı, Y. Küçük, sayı:13, Eylül 1988, s. 18.

içinden ve dışından kolayca yıkıldı. Yıkıntıların içinden burjuva cumhuriyetler ve artık sosyal-demokrat olduklarını gizleme ihtiyacı duymayan "kardeş partiler" çıktı. Belliydi ki, bu hazin, bu utanç verici, bu tereyağından kıl çeker gibi gerçekleşen sonun bir başlangıcı vardı. Evet "kardeş partiler" gerçekten içinden çürümüşlerdi. Ama unutmamak gerekir, çürüme bir süreç işidir; "Tarih hiçbir zaman bir nokta operasyonu değildir ve her zaman süreçtir". O çok küçümsenen, kuşkusuz bir "teorisyen" olmayan, ama sadık bir komünist ve inançlı bir marksist-leninist olan E.Hoca, daha '60' ların başında, "revizyonizm" sizi çürütecektir, sonunuz sosyal-demokratların sonuyla aynı olacaktır, diye defalarca tekrarlamış ve her zaman bir süreç olan tarih bu öngörüğü bugün doğrulamıştır.

Son bir dikkate değer olgu ise kendi durumumuzdur. Biz, "boş bir söz kalıbı" olarak nitelenen, oysa bizim için gerçekte teorik ve tarihsel bir muhteva taşıyan bu modern revizyonizm kavramıyla baktık son yılların gelişmelerine. Bugün ortaya çıkan sonuçlar, bizim için şaşırtıcı değil tersine beklenen gelişmeler oldular. Ölü biçimlerinin tasfiyesi, cansız kabuklarının çatlaması yaşanacak dedik, öyle oldu. Küçümsenip salt bir sezgi olarak nitelense bile, yine de başarı hanemizedir. Ama sezgiyle bir alakası yok. Çürümüş bürokrasinin bütün azameti, değer yasasının tam hakimiyeti, piyasa, karlılık, işsizlik, özel mülkiyet vb. hepsi bir yana. Tek başına "reel sosyalizm" in Marksizmin temel ilkeleri, devrimci içeriği karşısındaki tutumu bile yeterliydi bizim için. Revizyonizmden sosyalizm çıkamazdı. Tarihte böyle mucizeler yoktu.

"Revizyonizm aşaması"nın bile geride kaldığını haykıran "yeni düşünce" den ise değil sosyalizm, olsa olsa saf biçimiyle bir kapitalizmin çıkacağını her sıradan marksist görebilirdi. Kaldı ki, hep biraz önden gitmiş Yugoslavya ve Macaristan gibi canlı tarihsel örnekler, en kör gözlere batacak açıklıkta duruyorlardı orta yerde.

Ama görmek istemedikten sonra !

"Marx- öncesi sosyalizm yenilmiştir. Artık mücadeleyi kendi bağımsız tabanı üzerinde yürütmüyor, Marksizmin genel tabanı üzerinde, revizyonizm olarak yürütüyor" , diyordu Lenin, 1908 tarihli " Marksizm ve Revizyonizm" başlıklı makalesinde (*Marx- Engels- Marksizm*, Sol Yayınlan, s. 254) Lenin, bunları yazdığında henüz yalnızca Bernstein vardı. Kautsky henüz bir marksistti ve II. Enternasyonal henüz çökmemişti.

Genel olarak revizyonizm, Marksizmin sağladığı büyük tarihsel başarıdan dolayı ve bunun bir sonucu olarak, kendi öz kimliği ile değil Marksizmin genel tabanı üzerinde ortaya çıkan, ama Marksizmin devrimci özünü ve içeriğini bozup boşaltarak onu sıradan bir liberalizm derekesine indirgeyen çabaların, bu çabayı gösteren ve sistemleştiren akımların genel adıdır. Aslında bu sınırlar içinde kimsenin, bu arada *T. Kurtuluş*'ün bir itirazının olabileceğini sanmıyoruz. ("Marksist teoriyi revize etme" sınırları içindeki bir tanım çerçevesinde H. Yurtsever' in bize sezdirdiği anlaşma olanakları hatırlansın.)

Nedir ki, revizyonizmi bir ideolojik akım olarak ve salt ideolojik sınırlar içinde tanımlamak, salt ideolojik bir kimlik çerçevesinde nitelemek yeterli ve anlamlı değil. Zira revizyonizm her şeyden önce bir politik kimliğin ideolojik ifadesidir. 20. Kongre' nin ideolojik açılımları revizyonist ise eğer, bunu SBKP' nin oluşmakta olan yeni politik kimliğinden koparamazsınız , tersine ona bir gösterge saymak zorundasınız. Fakat dahası var. Her gerçek ideoloji ve akım gibi, revizyonizm de kökü derinlerde bir toplumsal olgudur. Bir toplumsal üründür, bir toplumsal kimliği dile getirir, bir toplumsal işlev görecektir demektir. Önemli olan onu bu toplumsal kimliği ve işleviyle teşhis edebilmektir. Ve bir kez daha yineliyelim, embriyonik biçimini tam tahlil edemememiz, onu 20. Kongre' de ulaştığı gelişmiş ve kendini artık açıkça ortaya koymuş biçimiyle teşhis etmemize hiç de engel değil. Öte yandan, demek ki sorun hiç de Kruşçev' in 20. Kongredeki " Marksizmi revize etme" si gibi dar bir sorun

değildir. Bu yalnızca bir yansımadır. Bu yansımanın toplumsal mantığı ve tarihsel sonuçları -işte canalıcı soru ve sorun budur. *

Marx ve Engels, *Komünist Manifesto'* da, bilimsel olmayan çeşitli sosyalist ve komünist teorileri inceler ve eleştirirlerken, bu teorilerin köklerini, " filan ya da falan üretim ilişkilerinde" arar ve bulurlar. Böylece bu akım ve teorilerin bilimsel bir açıklamasını sunarlar. Aynı şekilde Lenin, II. Enternasyonal revizyonizmini, klasik revizyonizmi incelerken sorar: "Öyleyse bu tarihsel ve evrensel olayın ekonomik temeli neye dayanıyor? "Ve cevaplar: "Bu kökler, kuşkusuz kapitalizmin en yüksek tarihsel aşamasını, yani emperyalizmi karakterize eden asalaklık ve çürümededir."

Anlaşıyor ki, dış emperyalist sömürüden sağlanan "muazzam aşırı karlarla (...) işçi liderlerini ve işçi aristokrasisini oluşturan bu yüksek tabakayı bozmak olanaklı olabilmektedir." (*Emperyalizm*, 6 Temmuz 1920 tarihli önsöz, Sol Yayınları, 2. Baskı, s. 14-15)

Kruşçev' in ideolojik çıkışını Leninizmin iğdiş edilmesi olarak görmek, ama bu ideolojik olgunun toplumsal mantığını ve işlevini tartışma dışı tutmak tutarsızlıktır ve bilimsel yöntemle aykırıdır. Proleter dünya görüşü demek olan

* Şu tür görüşler *Ekim'* defalarca ve en son " Modern Revizyonizmin Çöküşü" başlıklı başyazıda yer aldı:

" Sovyet modern revizyonizminin iç kaynağı bürokratik yozlaşma idiyse, dış kaynağı da emperyalizmin soğuk savaş baskısına boyun eğme oluşturdu. 20. Kongre, yalnızca bürokratik deformasyonun ürünü olarak partide ve devlette oluşmuş ve yuvalanmış bir küçük-burjuva aristokrasisinin içte sosyalizme yüz çevirmesinin değil, aynı zamanda dışta emperyalizmin soğuk savaş baskısına teslimiyetin, emperyalizmi önünde diz çöküşünün platformu ve simgesi oldu. Bu meşum Kongre, yalnızca Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerde sosyalist kuruluşun iktisadi, siyasal ve kültürel sonuçlarını tasfiye sürecini başlatmanın değil, fakat aynı zamanda, dünya işçi sınıfının burjuvaziye, dünya halklarının emperyalizme boyun eğişini savunmanın da teorik platformu oldu. " (sayı: 27, s. 3-4)

Marksizm-Leninizmin en temel öğeleri, 20. Kongre'den itibaren neden topa tutulmuştur ? Herhalde Kruşçev' in kişisel kapisinden, ya da şaşkınlığından, ya da kişisel ihanetinden değil. Yine Lenin' in sözleriyle, revizyonizm, bireyler yönünden bir şans işi, günah, yanlışlık ve ihanet değil, genellikle bir tüm olarak tarihin akışının sosyal bir ürünüdür. Kruşçev bir tarih kişisi, bir politik liderdi. Aynı anlama gelmek üzere, bir simge, bir " temsilci" idi. Kimin, hangi sınıf ya da zümrenin ? Sovyet işçi sınıfının diyebilmek, Sovyet işçi sınıfına yapılabilecek en büyük hakaret olsa gerek. *T.Kurtuluş*, Sovyet işçi sınıfına Kruşçev, Brejnev, Gorbaçov gibilerini yakıştırarak bu hakareti bir çizgi haline getirmiştir. (" En fazla bir köylü sosyalizmini" temsil ettiği doğru olsa bile çağımızın bir büyük devrimcisi olduğu tartışmasız olan Başkan Mao karşısında, cansız ve ruhsuz bir burjuva bürokrati olmaktan çok fazla bir şey olmayan Leonid Brejnev' i seçmek ve yüceltmekle Y. Küçük, ne kadar kötü, ne kadar garip bir tercih yapmış oluyor!)

Buradaki şekliyle belli sınırlar içinde ve kısa tutmamız gereken tartışmamızda, geriye kalan sorunlardan biri, Çelik Bilgin' in Saptamalar -I- de kullandığı ifadeyle 20. Kongre' nin " milad olarak" alınmasıdır. " TDKP-TİKB çizgisi,... 1956 Yirminci Kongre' yi bir milad olarak alıyor; bir gün öncesinden itibaren bütün geçmiş son derece parlak, bir gün sonrasında bütün yakın zamanlar ise kapkaradır. " (sayı: 25, s. 42) Ekimci arkadaşlar her şeyi 20. Kongre ile izah ediyorlar derken, aynı iddiayı bizim için ortaya atmış oluyor H.Yurtsever.

Kendi payımıza reddetmek zorundayız. Konuya ilişkin ilk yazımız olan ve 1987 Kasım tarihini taşıyan başyazımız buna kanıttır (sayı: 2). Orada, bürokratik bozulmanın ve kastlaşmanın bir süreç olduğu, "kopma"yı hazırladığı ve "kopma"nın kendisinin yeni bir süreci işaretlediği açık-seçik var. H. Yurtsever' in yanlış yorumlama ve bu nedenle de yanlış sonuçlar çıkarma talihsizliği gösterdiği, " Ekim Üçüncü Yılında" başlıklı başyazıda ise, daha öncede aktarıldı, "

Ama kruşçevci akım bu tarihsel sürecin başlangıcı olsa da kendisi yalnızca önceki süreçlerin bir ürünü ve sonucuydu" deniliyor. (sayı: 25)

Biz, *Ekim'* den beri, ne 20. Kongre öncesini apaydınlık, ne de 20. Kongre sonrasını bir anda kapkaranlık gördük. Öncesi de bir süreçti, sonrası da bir süreç olarak yaşandı. Kruşçevlerin ortaya çıkışında, Çelik Bilgin' e katılıyorum, " Stalin döneminin objektif sorumluluğu" vardı. Tarih hiçbir zaman bir nokta operasyonu değildir ve her zaman bir süreçtir. Bu tarihin diyalektik kavranışıdır. Ama bu kadarı hiç yeterli değil; tarihte her zaman belli süreçler, nitelik olarak farklı yeni süreçleri hazırlarlar. Birinden diğerine geçiş düz bir çizgi halinde ve nicelik değişimi olarak değil, fakat bir "sıçrama" , bir "kopma" olarak ve nitelik değişimi şeklinde yaşanır. Hep ileriye doğru da değil, bazen geriye doğru yaşanır. Bu değişimleri işaretleyen olaylar ve tarihler vardır. Nitekim, *T. Kurtuluş'* un o çok sevdiğim ifadesi, aktardığım kadarıyla bitmiyor; yine de tarihte belli başlangıç noktaları saptamak olanaklıdır ve gereklidir, diye devam ediyor. Tartıştığı soruna ilişkin olarak Türkiye' de 1946' yı, Polonya da 1989'u bir dönemeç, bir yeni başlangıç sayıyor.

İşte kelimenin bu anlamında 1956 ve 20. Kongre, evet, bizim için bir "milad"dır. Bir kilometre taşıdır. Apaydınlık olmayan, ama tarihsel bir bakışla genel olarak aydınlık olan bir dönemden, yeni bir döneme bir kararname dönemine geçiş için, etkisi ve sonuçları yalnızca sosyalist Sovyet toplu- munda değil tüm dünyada yaşanan, çok belirgin ve çok sert bir "nokta operasyonu"dur. Y. Küçük altını çizerek ve gerçekten çok güzel söylemişti bir zaman: **"Öyle görünüy- yor, (Stalin), politik sezgisıyla yaşamının son üç yılını Yirminci Kongre' yi önlemeye ayırıyor"** (*Sovyetler Birli- ği' nde Sosyalizmin Kuruluşu, 1925-1940, s. 78*)

Ama önleyemedi.Yirminci Kongre yaşandı. Y. Küçük' ün vurgusu bile Yirminci Kongre' nin tarihsel önemini işaretler. Yine Y. Küçük' le ve aynı kitabından sürdürelim. *"Maddi özendiriciler, değer yasasının bir gereğidir. Bunun zaman*

içinde artması değil azalması gerekir." (s. 72) "*Değer yasasının etkinliğini artırmak, sosyalizmi geliştirmeye engeldir*". (s. 81) Kapitalist restorasyona ise son derece müsait olduğu tarihsel olarak kanıtlanmış bulunuyor. 20. Kongreyle başlayan kararlar dönemi, bugün artık herkesin görebildiği ve kabul ettiği kapkaranlık bir tabloya dönüşmüştür. Kruşçev başlangıç, Gorbaçov son oldu. Arada çürüme dönemini işaretleyen Brejnev var. "Olgun sosyalizm" denilen şeyin, gerçekte kapitalist restorasyonun olgunlaşması ve içinden çürümesi olduğu artık tarihsel ve pratik olarak kanıtlanmıştır. Y. Küçük kendi çalışma odasında, onu, işçilerin "kendi cennetini" buldukları bir dönem olarak, aynı anlama gelmek üzere bir masal olarak "yeniden kurma" ya çalışsa da... Tüketim kalıplarının gelişmesinde ifadesini bulan bir "olgun sosyalizm" tanımı tam bir çocuk masalıdır. "Sosyalizm" in bu kadannı kapitalizmde de bulmak mümkün, devrime ne gerek var !

Ekim' in modern revizyonizm sorununa verdiği önemle aslında akademik ve tarihsel bir tartışmayı davet ettiği iddiasına gelince, söz konusu olanın akademik ve tarihsel değil, son derece politik ve güncel, bir o ölçüde de temel bir tartışma olduğuna *T. Kurtuluş'* un 28 sayılıklı toplam yayını bile tanıklık edebilir. "Parti birliğini tek fikirli bir din birliği" ile karıştırmadığımıza ise H. Yurtsever emin olabilir. Sosyalizmin bu alandaki olumsuz tecrübeleri konusunda biz yeterince açığız.

•

Bu tartışmayı daha "rahat" platformlarda sürdürme olanağı bulabileceğimizi sanıyorum. *T. Kurtuluş'* un hazin olarak nitelediği "Gorbaçov öyküsü" nü bir ara başlık olarak ve kronolojik gelişmesi içinde sunmak istiyordum. Yazının toplamının yeterli fikir verdiği inancıyla bundan vazgeçiyorum. H. Yurtsever' in "Sosyalizm Üzerine Tezler" ini okurak rımıza ayrıca sunuyoruz. Birlik hedefi ve ayrılıkları anlama

ve giderme perspektifi içinde. Bunları ayrıca tartışma olanağı bulabileceğimizi umuyorum.

T. Kurtuluş'la aramızca yapay ve abartılmış değil, gerçek ve ciddi ayrılıklar var. Ama aramızdaki mesafenin yakın geçmişe göre daha da kısaldığına ilişkin görüşümü tekrarlıyorum.

Modern revizyonizm boş bir söz kalıbıdır, bundan birlik-ayrılık ilkesi çıkmaz, diyordu H. Yurtsever. Bu sözlere son olarak Lenin' den, modern revizyonizmin özünü ve klasik biçimini oluşturan II. Enternasyonal revizyonizmine ilişkin iki parçayla cevap vereceğim.

İlki, klasik revizyonizmin toplumsal köklerine ilişkin olarak daha önce aktarılan sözlerin sonuç bölümünü oluşturuyor:

"Bu olayın ekonomik kökleri kavranmadıkça, siyasal ve toplumsal önemi değerlendirilmedikçe, komünist hareketin ve önümüzdeki toplumsal devrimin pratik sorunlarının çözümüne doğru bir tek adım bile atılamaz" (Emperyalizm, s. 15)

İkincisini, Y. Küçük, daha önce "Daha Temiz Daha Az" başlıklı ve başlığıyla bile son derece anlamlı bir yazısında aktarmıştı(sayı: 4, s. 47):

"Oportünizmden kararlı bir biçimde kopmadan ve oportünizmin kaçınılmaz fiyaskosunu kitlelere anlatmadan, artık ,sosyalizmin amaçları gerçekleştirilemez. Ve işçilerin gerçek enternasyonalist birliği kurulamaz."

Nisan 1990

E K L E R

"STALİN PORTRERİ'NİN HER YERDE GÖRÜLMEMEYE BAŞLANMASI TESADÜF DEĞİL"

SBKP Üyesi Nina Andreyeva ile Le Figaro'nun yaptığı röportajdan :

Le Figaro: SBKP "Platformu " ve Merkez Komitesi son genel toplantısı Gorbaçov için birer zafer midirler ?

Nina Nadreyeva: Sosyalizme bir ihanettir, sosyal demokrasiye doğru kocaman bir adım. Ve sosyal-demokrasi sorunları asla çözmedi.

Le Figaro: Sosyalizm o kadarıyla çözebildi mi ?

N. Andreyeva: Büyük oranda evet. Ve şüphesiz hepsini çözmüş olurdu; eğer sapma ve çarpıtmalar olmasaydı. Sonun başlangıcı, ekonomiye kapitalist öğeler sokan ve tarımı tahrip eden Kruşçev' le başladı. Yılların sürecinde olağanüstü planla aygıtı kırıldı.

Le Figaro: Çok particiliğe geçiş aynı şekilde sosyalizme bir ihanet midir ?

N. Andreyeva: Bu bir burjuva düşüncesidir. Şaşırmamak gerekir. Zira burjuvazi, Sovyetler Birliği'nde, yeniden bir sınıfa dönüştü. Ülkemizde 150 bin milyoner var,

hatta bazıları mülti-milyoner. Ve her sınıf gibi burjuvazi de politikasını yasallaştırmanın yolunu arıyor. Bu şu anda çok particiliğin yürürlüğe konması ile yapılmaya çalışılıyor.

Le Figaro: Çok particiliğe geçişi isteyenler yalnız milyonerler değildirler ki...

N. Andreyeva: Doğacak bütün partiler SBKP' ne muhalif partiler olacaklardır.

Sosyal-demokratlar, devrimden 72 yıl sonra geri gelen "kadet'ler", hepsi.1917'de özel mülkiyetten kollektif mülkiyete geçişimiz proletarya diktatörlüğünü gerektirdi. Şimdi ise tam tersi bir değişime tanık oluyoruz.

Le Figaro: Ya Gorbaçov' un rolü...

N. Andreyeva: Basittir. Kişisel iktidarını güçlendirmek sözkonusu. Burjuva demokrasisine doğru ilerleme kılıfı altında SSCB başkanlığı makamını tesis ediyor. Aynı zamanda SBKP başkanı da olmak istiyor ve tanık olduğumuz aynı şey "Tüm iktidar partili kitlelere" diyor. Ama gerçekte merkez komitesi küçültülerek, iğdiş edilerek, tıpkı yüksek sovyet gibi demagojik palavraların atıldığı bir organa indirgenecek.

Le Figaro: Tüm bunlara rağmen SSCB'de durum Doğu-Avrupa' daki gelişmelere göre daha geri planda...

N. Andreyeva: Bu sosyalist kampın, Varşova paktının dağılması demektir. Hiç kuşku yok ki bu doğu-batı arasında bir güç dengesizliği yaratıyor. Eğer taraflardan biri diğennin aleyhine güçlenirse, kim bize intikamcılığın yeniden baş kaldırmayacağını garanti edebilir? Ekonomik baskılar, siyasi diktalar ve hatta belki de askeri diktalar nasıl öngörülmez?

Tek bir çıkış yolu vardır. Planlı ekonomiyi parçalamamak, özel mülkiyeti yasallaştırmamak, uğursuz bölgesel otonomi ilkesini ekonomiye sokuşturmamak gerekir. Tersine, leninist ilkeleri yeniden ileri sürerek, kesin itaatla, demokratik merkezîyetçilik sayesinde komünist partisini demokratikleştirmek gerekir.

Le Figaro: Sizin savunduğunuz parti çizgisi ile

reformcuların önerdikleri çizgi arasında pek büyük bir benzerlik yok. Partide bir bölünmeden korkmuyor musunuz?

N. Andreyeva: Bölünme önceden var, ve toplumdaki bölünmeyi yansıtıyor. 1987' den bu yana kapitalizmin restorasyonundan yana olanlarla sosyalizmin ideallerini savunanlar var.

Gorbaçov, klasik sağcı tavırlarda ısrar ediyor. O bir oportünist, bir revizyonist, bir dönektir.

Politbüro' da onunla beraber sadece üç kişi var. Yakovlev, KP uluslararası ilişkiler sorumlusu, Şevernadze, Dışişleri Bakanı ve Medvedev, ideolojinin patronu...

Le Figaro: Ama yine de Stalin' in cinayetlerinin teşhirini kabul etmeyi başardılar.

N. Andreyeva: Pazar ekonomisi yanlısı karşı-devrimcilerin elinde bulunan basın Stalin hakkında sadece olumsuz olanı yansıtıyor. Yermine, çarpıtma ve abartmalarla...

Le Figaro: Ama büyük tarihi kurbanlar, Kamanevler, Buharinler-ki onurları iade edildi, sabotajcı değildiler.

N. Andreyeva: Onlar asla şiddetin kurbanları olmamalıydılar. Onlar ne ajan oldular ne de sabotajcı ama ülke için bir ölüm-kalım anında politik düşman oldular.

Le Figaro: Ama halkın tamamı korku içinde yaşadı..

N. Andreyeva: Abartıyorsunuz. İşçiler korkmuyorlardı. Rahatları. Korkanlar hırsızlar ve bozgunculardı. Bürosuna general girilip sıradan asker olarak çıkılabilirdi.

Le Figaro: Sizin aileniz Stalinizmden acı çekti mi ?

N. Andreyeva: Hayır. Ben bir işçi-köylü ailesinden doğdum ve hiç bir zaman rahatsız olmadık. Dayım Cronstadt' da deniz eriydi. Beyimin babası 10 yıl cezaevinde yattı. NKVD (eski KGB)'liydi. Stalin' e karşı bir suikast hazırlamakla suçlandı. Ama onuru Kruşçev' in XX. Kongresinden önce iade edildi.

Le Figaro: Stalinizmin en büyük eleştirmenlerinden Alexandre Soljenistsyne tamamen affedildi ve SSCB' ye

dönebilecektir. Ne düşünüyorsunuz ?

N. Andreyeva: Soljenitsyne bir yurtsever değil, bir anti-sovyetiktir. Onun sanatsal yeteneklerini inkar etmek sözkonusu değil, ama maharetini kendi vatanına karşı mücadele için kullanıyor. Geri dönerse, iyi, o da sosyalist vatanlarına kara çalan anti-sovyetiklerin saflarına güç katmış olur.

Le Figaro: Sovyet basınının bir bölümü sizi düzenli olarak yahudi düşmanlığı ile suçluyor.Doğru mu ?

N. Andreyeva: Irk veya milliyet kanıtları temeline dayanan her türlü baskıya karşıyım.

Yahudilerin artık siyasi mülteci statüleri yoktur ve ona bağlı ayrıcalıklarını kaybediyorlar.Dolayısıyla bu statükoyu yeniden elde etmelerine yarayacak bir yahudi düşmanlığı ortamını suni olarak yaratmayı deniyorlar.

Le Figaro: Ya Pamiat' in yahudi düşmanı gösterileri ? Bu panrus örgütü kendini muhafazakarlara yakın olduğunu iddia ediyor.

N. Andreyeva: Pamiat üyelerinin yahudi düşmanı girişimleri hakkındaki iddialardan sonra bir dava görüldü. Ve o sloganları atan kişilerin Pamiat' la ilişkileri olmadığı kanıtlandı. Üstelik çoğu yahudi kökenliydi.

Le Figaro: Son bir kelime. Ülkeniz için nasıl bir gelecek?

N. Andreyeva: Halk disiplinsizliğe ve anarşiye tahammül etmiyor. İşçiler gittikçe acı çekiyorlar, bozuk bir familyanın esirleri olmaktan artık bıkmışlar.Stalin' in portreleri her yerde görülmeye başlanıyorsa, bu bir tesadüfün eseri değildir. Zavallı Rusya' dan bir süper güç yapan O idi,w1 şimdi her yerde daha fazla demokrasi için çağrılar yapıldığına tanık oluyoruz. Ama demokrasi gevezelik değildir. Disiplindir, uygarlıktır, sorumluluktur. Yoksa anarşiye dönüşür.

Şubat 1990

DEMOKRATİK ALMANYA CUMHURİYETİ: MARKSİZM-LENİNİZME İHANET İFLAS ETTİ

Dieter Ilius

II. Dünya Savaşı sonrasında Almanya'nın Sovyet işgalindeki bölgesinde, anti-faşist demokratik bir değişim oldu ve batılı iktidarların eliyle Almanya bölününce, Haziran 1952'de yapılan SED (Sosyalist Birlik Partisi) 2. Parti Konferansında sosyalizme geçmek kararı alındı.

1951'den 1955'e kadar olan birinci beş yıllık plan döneminde sanayi üretimi iki misline çıkarıldı, ağır sanayinin inşasına girildi ve ekonomik dengesizlikler azaltıldı.

Sosyalist inşaya girişilmesi kararı, aynı zamanda sınıf mücadelesinin keskinleşmesi ve gittikçe artan bürokratik hatalarla bağıntılıydı. İşçiler ve diğer emekçiler içindeki çelişkiler ikna yoluyla çözülmek yerine, çoğu kez tepeden inme kararnamelere başvuruldu.

17 Haziran 1953

17 Haziran 1953'te yaklaşık 270 işyerinde 300-400 bin işçi iş standardındaki yüzde 10'luk bir artışa karşı greve gitti. Bu, bürokratik keyfiliklere karşı haklı bir işçi protestosuydu. Bununla birlikte haklı işçi protestolarıyla ajan ve faşist unsurların karşı-devrimci eylemleri birbirine karıştı. Sovyet panzerleri duruma müdahale ettiler.

Daha sonra SED içinde, 17 Haziran olaylarının değerlendirilmesi etrafında şiddetli ve hararetli tartışmalar oldu. Alınan ilk tavırların birinde şöyle dendi: "*Eğer işçi kitleler partiyi anlayamıyorlarsa, bu partinin suçudur, işçilerin değil.*" (SED Dökümanları, Cilt: 4, s.4) Ama buna tamamiyle zıt bir şekilde, SED'nin 1954 yılında yapılan IV. Kongresinde, Walter Ulbricht, herhangi bir ciddi ve somut özeleştirme yapmaksızın 17 Haziran olaylarını kabaca bir "faşist darbe" olarak damgaladı.

İlkeli bir eleştirme özeleştirme yoluyla işçi sınıfını bürokratizmin tüm gelişimine ve Batı Alman emperyalizminin gerici girişimlerine karşı harekete geçirmek yerine, Ulbricht grubu, çok geçmeden SBKP'nin Kruşçev önderliği altında izlenen revizyonist yoluna girdi.

SBKP'nin XX. Kongresi

1982 Haziranında toplanan MLPD'nin Kuruluş Kongresi'nde karara bağlanan temel programında kısaca şöyle deniyor: *SBKP'nin 1956 Şubatında yapılan XX. Kongresinde soysuzlaşmış bir bürokrasi iktidarı ele geçirdikten ve modern revizyonizmin açık propagandasından sonra, bürokratik tekelci bir biçim içerisinde kapitalizm adım adım restore edildi...(Sovyet yönetimi -ç) komünist partileri içindeki revizyonist yordakçıların yardımıyla Doğu Alman-*

ya'yı ve eski sosyalist kamp ülkelerinin çoğunu kapitalizm yolunu tutmaya zorladı."

SED Merkez Komitesinin, SBKP XX. Kongresinin açılışına gönderdiği bir selamlama mesajında şöyle deniyordu: *"Yaşasın Marks, Engels, Lenin ve Stalin'in yenilmez öğretisi!"* (SED Dökümanları, Cilt:6, s.34)

Kısa bir süre sonra, Kruşçev'in Stalin'e karşı iftiracı gizli konuşmasından yalnızca 7 gün sonra, Walter Ulbricht, SED Merkez Organı *Neues Deutschland* (Yeni Almanya)'da ilan etti: *"Stalin Marksizm-Leninizmin bir klasiği değildir."*

W. Ulbricht daha sonra XX. Parti Kongresi'nin Çizgisi üzerine şunları yazdı: *"XX. Parti Kongresi'nde bu dönem için tayin edici teorik sorunlar üzerine derinlemesine çalışıldı. Böylece bizim partimize ve dünya işçi sınıfına yol gösterildi.* (W. Ulbricht, *"Alman İşçi Hareketi Tarihi*, Cilt:6, s.321)

Böylece Stalin eleştirisinin arkasına sığınarak, onun tarafından savunulan devrimci ilkelere ihanet edildi. Bu ihanet diğer şeylerin yanısıra barışçıl yoldan sosyalizme geçiş teorisinde tam ifadesini buldu. Ve bu, 24-30 Mart 1956'da SED'nin 3. Parti Konferansı'nda kutsandı. Otto Grotwohl kritik sorunları da kapsayan konuşmasında diğer şeylerin yanısıra şunları söyledi: *"Şimdi yoldaşlar,kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinin geliştirilmesi için barışçıl parlamenter bir yol var mıdır sorusunu sorarlarsa, şöyle cevap verebiliriz: Böyle bir yol vardır. Parlamento, burjuva demokrasisinin bir organı olmaktan gerçek halk istemlerinin bir aracına dönüştürülebilir."* (SED'nin 3. Parti Konferansı Protokolü, s. 647)

Bunu izleyen yıllarda kapitalizm adım adım restore edildi. Ancak bu özel mülkiyete dayalı bir kapitalizm değil, bürokratik bir kapitalizm idi. Partide, devlette, ekonomide söz sahibi olan bürokratlar bu sistemde üretim araçlarının kolektif sahipleri oldular ve toplumsal olarak üretilen değerler üzerinde pay aldılar. Üretim araçlarının kolektif mülkiyeti çevresine girebilmek için kariyer sahibi olmada, SED üyeliği temel

koşuldu. Bu gerçeklerin çok çeşitli görünüşleri ve sonuçları Demokratik Almanya Cumhuriyetinde' çalışan insanlarca iyi bilinir. Bundan dolayı son dönemki tüm gösterilerde parti yöneticilerinin imtiyazlarının kaldırılması talebi yükseltiliyor.

Daha sonraki yıllarda, SED yönetimi, SBKP'nin sistemleşen revizyonist çizgisini ve her yeni gelişmeyi olduğu gibi benimsedi.

Böylelikle 1961'deki XXII. Parti Kongresi'nde Kruşçev "'bütün halkın partisi ve devleti teorisi"'ni geliştirdi.

Bütün halkın devleti teorisi çok önceleri Friedrich Engels tarafından revizyonist bir teori olarak eleştirilmişti. Lenin açık olarak şöyle diyordu: *"Marks' ın devlet teorisinin özünü yalnızca, tek bir sınıfın diktatörlüğünün sadece genel olarak her sınıflı toplum için değil, sadece burjuvaziye alaşağı etmiş olan proletarya için değil, fakat aynı zamanda kapitalizmi sınıfsız toplumdan, komünizmden ayıran tüm tarihsel dönem için de gerekli olduğunu anlayanlar, yalnızca onlar kavramışlardır."* (Lenin, *Toplu Eserler*, C. 25)

SED'nin Merkez Komitesi tarafından yayınlanan *Alman İşçi Hareketi Tarihi'* nde SBKP'nin programı üzerine tek bir eleştiri bile olmaksızın şöyle deniyor: *"Bu program ... her şeyden önce ... proletarya diktatörlüğü devletinin nasıl ve niçin bütün halkın devletine dönüşeceği sorusuna bir açıklık getiriyor."* (Bölüm XV, s. 14)

Doğu Almanya için, sözü edilen bu halk devletine geçiş geleceğe ertelendi. Ve işçi-köylü devletinin yavaş yavaş gelişmesi proletarya diktatörlüğünün halk devletine dönüşmesinin yolunu açtı. (aynı yer, s.126-127)

Marksizm-Leninizmin belirli kavramlarının biçimsel korunumu

Bu, revizyonist Doğu Almanya'nın özel politik koşullarına uydurulmasıydı. 1976'da X. Parti Kongresi'nde kabul edilen ve bugün de hala geçerliliğini koruyan SED Programında proletarya diktatörlüğünden biçimsel olarak sözedilir. Bundan dolayı, bugün bile bazı gerçek komünistler Honecker ve Ulbricht'in yönetimi altındaki SED'nin, SBKP'nin yönetiminden farklı olarak Marksizm-Leninizme bağlı olduklarını düşünüyorlar.

Mamafih, Marksizm-Leninizmin belirli kavramlarının biçimsel olarak korunması SED yönetimine, Proletarya diktatörlüğünün yokedilişinin ve soysuzlaşmış bürokrasiden oluşan yeni burjuvazinin gerçek diktatörlüğünün yalnızca daha iyi gizlenmesine hizmet etti. Böylece 1968'de, Demokratik Almanya Cumhuriyet Anayasasında daha önce varolan grev hakkı kaldırıldı.

*Rote Fahne,
18 Kasım 1989, Nr. 47*

İÇİNDEKİLER

SUNU

I. BÖLÜM

7	"BUZ KIRILMIŞ, YOL AÇILMIŞTIR!"	
17	'REEL SOSYALİZM' DE NELER OLUYOR?	
22	TRAJİ-KOMİK BİR ÖYKÜ: "AFGANİSTAN DEVRİMİ"	
26	"SAP VE SAMAN"	T. Göker
42	TBKP, SBKP' NİN İZİNDE	A. Azad
49	SBKP-TBKP ÇİZGİSİ VE TOPLUMSAL KURTULUŞ	T. Göker
63	SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN YENİ DİŞ POLİTİKASI ÜZERİNE	T. Göker
64	Eşitsiz Gelişme	
68	Taviz Politikası	
69	Devrime Karşı İşbirliği	
75	Proletaryaya Verilen Rol	
81	GORBAÇOV'UN 70. YIL KONUŞMASI VE YENİ STALİN DÜŞMANI KAMPANYA	H. Fırat
86	Ters Çıkılmış Görünen Beklentiler	
92	70. Yıl Konuşmasının Genel İçeriği	
100	Proletarya Diktatörlüğü ve Sınıf Mücadelesi	
108	"Bazı Kayıplar" ya da Revizyonistlerin Bir Tarih Tezi	
118	Demokrasi ve Diktatörlük	
126	Proletarya Diktatörlüğüne Tarihsel Düşmanlık	
130	Stalin Ne Yapı?	
137	GORBAÇOV REFORMLARI ÜZERİNE	T. Göker
138	İktisadi Reformların Kapsamı ve Anlamı	

II. BÖLÜM

- 162 POLONYA'DA NE OLUYOR, NEDEN OLUYOR?
166 GORBAÇOV REFORMLARI VE DOĞU AVRUPA
C. Kaynak
- 172 "HEYULA" DOLAŞMAYA DEVAM EDECEKTİR
177 POLONYA'DA YENİ GELİŞMELER
189 REVİZYONİZMİN 20 YILLIK TRAJEDİSİ:
ÇEKOSLOVAKYA
197 ŞİLİ DENEYİMİ VE "BARIŞÇIL GEÇİŞ" C. Kaynak
Halk Birliği Hükümeti
199 Halk Birliği'nin Politikası
200 Hükümet mi, İktidar mı?
202 Halk Birliği'nin Tek Dayanağı
203 Neden Askeri Darbe?
204 Alınması Gereken Ders
208 YUGOSLAVYA'DA REVİZYONİST SİSTEMİN
BUNALIMI DERİNLEŞİYOR
213 YUGOSLAVYA'DA DERİNLEŞEN KRİZ VE
MİLLİYETÇİ GÖSTERİLER
216 HALK CUMHURİYETİNDEN BURJUVA
CUMHURİYETE C. Kaynak
217 İnkâr Edilen Tarih!
220 İlham Kaynakları
221 Kapitalist Restorasyon
224 Gorbaçov'un Akibeti
225 Sonuç
227 DOĞU AVRUPA'DA ÇÖZÜLME VE
BAZI SONUÇLAR C. Kaynak
228 "Alman Birliği"
230 Doğu Avrupa'da Kitle Hareketi Fırtınası
233 ROMANYA: DEVRİLENLER VE DEVİRENLER
C. Kaynak

241	KAFKASYA BUNALIMI	C. Kaynak
243	Azeri-Ermeni Çatışması	
245	Saptırma Hareketi	

III. BÖLÜM

248	"SOSYALİZMİN SORUNLARI"	
255	MODERN REVİZYONİZMİN ÇÖKÜŞÜ	
267	BİRLİK SORUNU	
276	TOPLUMSAL KURTULUŞ VE MODERN REVİZYONİZM	H. Fırat
279	Gorbaçov'a Bağlanan Umutlar	
290	Ekim, Mümkün Olmayanı mı Zorluyor?	
298	Modern Revizyonizm "Boş Bir Söz Kalıbı" mı?	

EKLER

317	"STALİN PORTRERİNİN HER YERDE GÖRÜLMEMEYE BAŞLANMASI TESADÜF DEĞİL"	Nina Andreyeva
321	DEMOKRATİK ALMANYA CUMHURİYETİ: "MARKSİZM-LENİNİZME İHANET İFLAS ETTİ"	Dieter Ilius
322	17 Haziran 1953 SBKP'nin 20. Kongresi	
325	Marksizm-Leninizmin Belirli Kavramlarının Biçimsel Konumu	

Revizyonist kamptaki son gelişmeler gösteriyor ki, dünya komünizmi bu kamburun yarattığı haksız ama çok ağır yüklerden çok geçmeden kurtulacaktır. Bu ülkeleri hala sosyalist sanan kesimlerde bir dönem için bir kargaşa, umutsuzluk ve bunalıma yol açsa bile, orta ve uzun vadede, bu gelişmeler, tarihsel sahnenin netleşmesini, çok şeyin yerli yerine oturmasını ve bu ortamdayeni ve güçlü bir komünist dirilişin yaşanmasını kolaylaştıracaktır. Sosyalizm iddiasındaki revizyonist kampın, dünya devrim sürecinin sürekli olarak ürettiği sosyalizm güç ve potansiyelini sürekli olarak bozan, dağıtan, güçten düşüren, kapitalist düzenin çerçevesine ve burjuva ideolojisinin etki alanına sokan güçlü bir mihrak olarak rol oynadığı unutulmamalı. Dolayısıyla, son gelişmeler temelinde dünya burjuvazisinin güç kazanması, sevinci ve iyimserliği kısa dönemli bir sonuçtur. Revizyonist kamptaki çözülme ve dağılmanın asıl tarihsel etkisi, dünya komünist ve işçi hareketinin büyük bir engelden kurtulması olacaktır.